

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ XXVIII/3—4.

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

др Бошковић Радосав, др Грицкајић Ирена, др Коларић Рудолф, Конески Блаже
др Николић М. Берислав, др Павловић Миливој, др Пецо Асим, др Пешикан
Мићар, др Стевановић Михаило, др Храсиће Мајие

Главни уредник

М. СТЕВАНОВИЋ

књ. XXVIII — св. 3—4.

БЕОГРАД

1970.

Издаје: Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35

Штампа: Издавачка установа „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5

Расправе и чланци

1. Олга Ристић: Лексичко-семантичке одлике творбе именица у неких српских и хрватских романтичарских песника. — Résumé 387

Критика

1. Јосип Врана: Истина о подријетлу и постанку Вуканова еванђеља 453
2. Миливој Павловић: Три питања значајна за балканистичку лингвистику. — Bulletin de la Société de Linguistique LXI—LXIII 475
3. Миливој Павловић: Балканистичке смернице и нове појаве у науци о румунском и вулгарно-латинском језику 479
4. Ирена Грицкат: Slovar slovenskega knjižnega jezika. Prva knjiga A. — H. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti — Inštitut za slovenski jezik. Ljubljana 1970. I — LXII + 1—844.... 485
5. Миливој Павловић: Paul Lebel: Principes et méthodes d'hydronimie française. Société Les Belles Lettres. Paris, 1956, In. 8°, P. XXXII, 389 493
6. Миливој Павловић: František Cuřin: Kapitoly z dějin českých nářečí a místních i pomístních jmen 499
7. Михаило Стевановић: Лука Вујовић: Мрковићки дијалекат. Српски дијалектолошки зборник књ. XVIII, стр. 73—398, повезано и као посебна књига стр. 1—326. Београд 1969 501
8. Радосав Бошковић: Светозар Николић: Nomina agentis у старословенском језику (посебан отисак из ЈФ XXVII — докторска дисертација). Београд 1967 513
9. Михаило Стевановић: Живојин С. Станојчић: Језик и стил Ива Андрића. Монографије Филолошког факултета Београдског универзитета, књ. XI. Београд 1967, стр. 330 519
10. Живојин Станојчић: Dr Milorad Ćorac: Jezik i stil Mihaila Lalića. Zajednica naučnih ustanova Kosova i Metohije, Studije, Knj. 13. Priština 1968, стр. 1—204 (+ резиме на алб. и франц. 205—223) 529
11. Асим Пецо: Др Бранивој Ђорђевић: Елементи српскохрватске дијекције. Уметничка академија у Београду, Београд 1970 533

12. Ирена Грицкат: Robert Zett: Beiträge zur Geschichte der Nominalkomposita im Serbokroatischen. Böhlau Verlag Köln—Wien. 1970, I—VI + 1—368	541
13. Миливој Павловић: Chr. S. Stang: Opuscula linguistica — Ausgewählte Aufsätze und Abhandlungen. Univerzitetsforlaget, Oslo, 1970	549
14. Миливој Павловић: Cours de langue roumaine — Introduction à l'étude du roumain. Pod redakcijom B. Kazacu, București, 1967. P. 582	555

Хроника

Три научна састанка Македонске академије наука и уметности:

1. Харалампије Поленаковић: Симпозиум 1100 — годишнина од смрти на Кирил Солунски. Скопје — Штип 23—25. мај 1969	559
2. М. Апостолски: Међународни научни сусрет поводом 1000 годишњице компонула и стварања Самуилове државе	561
3. Трајко Стаматоски: Четврто заседание на Међународната комисија за словенска ономастика (16—23. IX. 1969, Скопје—Охрид)	563
4. Миливој Павловић: Симпозијум о српско-румунским односима	565

In memoriam

1. Радован Лалић: В. В. Виноградов	567
2. Миливој Павловић: Иља Иљич Толстој	571
3. Асим Пецо: Мате Храсте	575

Библиографија

Скраћенице:	579
I Општелингвистички проблеми	581
II Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика	588
III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи	595
IV Несловенски језици	606
V Балканологија	612
VI Старословенски језик	613
VII Српскохрватски језик	614
а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија)	614
б) Граматика и граматичка питања	616
в) Савремени књижевни језик	622

г) Дијалекти	631
д) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло итд.	640
ђ) Историја српскохрватског језика	648
е) Метрика	655
ж) Стил	656
з) Методика наставе књижевног језика	661
и) Терминологија	663
ј) Народне умотворине (текстови, тумачења итд.).	664
VIII Македонски језик	673
IX Словеначки језик	690
а) Sodobna knjižna slovenščina, slovnica, fonetika, pravorečje, pravopis, metrika, stil, metodika, pouka	690
б) Zgodovina jezika, etimologija, dialekti, objava in obravnava ljudskega slovstva in starih besedil	694
в) Strokovni in splošni slovarji, terminologija	699
X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрватског и ког страног језика)	701
XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа	708
XII Библиографија	713
XIII О становништву	716
XIV Разно	716

Регистар

Регистар речи	723
Регистар имена	758

ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКЕ ОДЛИКЕ ТВОРБЕ ИМЕНИЦА У НЕКИХ СРПСКИХ И ХРВАТСКИХ РОМАНТИЧАРСКИХ ПЕСНИКА

(Наставак из претходне свеске 1—2)

V

ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ РАЗНА ОРУЂА, СПРАВЕ, ПРЕДМЕТЕ УОПШТЕ (NOMINA INSTRUMENTI)

85. У излагању речи које именују предмете уопште, покушаћемо да и међу њима одредимо заједничке елементе у погледу њихове намене или употребе, односно разврстаћемо их по неком општем значењу или заједничком чиниоцу где год је то могуће учинити. Тако ћемо извршити поделу нпр. на именице које значе оруђе за вршење глаголске радње; на именице са заједничким општим значењем нечег малог, ситног; на речи које означавају нечије имање, крај, земљу; на имена која су донекле синоними и сл. Тамо где за неко опште значење постоји само једна или две речи, а које се, тј. значење, лако може одредити (рецимо део куће или кућног намештаја, део стабла или неке справе), примениће се само подела у вези са суфиксима, поготову што се то не односи на велики број примера.

86. У том смислу издвајају се следеће групе и подгрупе поменутих именичких речи:

I. Именице које значе средство или оруђе за вршење неке радње (означене у општем делу речи и оформљене суфиксима *-ак*, *-ач*, за мушки род, *-ва*, *-ка*, *-ача*, *-уша*, за женски род, *-је*, *-ло*, за средњи род):

-ва: *бриџва* (JJЗ 555);

-је: *држаље* (JJЗ 365);

-ак: *љейак* (СВ 207, 220);

- ка: (често проширен и другим суфиксима: -ач-, -аш-, -аљ-, -иљ-):
дрика (ЂЈ II 83), звечка (ЈЈЗ 231), зийка (СВ 130, 146, ПП 49,
51, 60, 284), играчка (ПП 57), клейка (БР 6, ЈЈЗ 373). колевка
(ЈЈЗ 25, 28, 71, 173, ЂЈ I 68, 144, VIII 26, IX 11), љуљачка (ПП
49, 200), љуљашка (ЈЈЗ 361), љуљка (ЂЈ VIII 102, IX 12, 148),
мишоловка (ЈЈЗ 342), љраћка (ЈЈЗ 43), љисаљка (ЈЈЗ 347, ЂЈ IX
52), свјеџиљка (ПП 45), чегриљка (ЈЈЗ 188, 550);
- ло: белило (ЈЈЗ 194, 589), везило (СВ 115), в(ј)еџило (СВ 194, ЈЈЗ
320), вјешала (ПП 126), гласило (ПП 118, 210, ЈЈЗ 188), гудало
(БР 123, 221, ПП 127), зрцало (СВ 142, ПП 49, 63, 157, 182, 196,
ЈЈЗ 336, 604, ЂЈ IX 14, 242), изумило (ПП 200), једрило (ЂЈ IX
58), кормило (ПП 164), крмилло (ЈЈЗ 97, ЂЈ IX 261), масџило (БР
281), м(ј)ерило (ПП 221, ЈЈЗ 10), мрачило (ПП 193), огледало (ЂЈ
I, 176), љокривало (БР 218, ЈЈЗ 3, 558), свјеџило (ПП 210), сјало
(ЈЈЗ 525), сјеџило (ПП 206), сџирашило (БР 382, 390, ПП 121,
ЈЈЗ 26, 113, 120, ЂЈ I 89, II 61, 92, X 180);
- аљ: зайушач (ЈЈЗ 196), огришач (ЈЈЗ 97, 537);
- аљ: ломача (ЂЈ X 45), косџоломача (ЂЈ X 80);
- уша: клеџеџуша (БР 188, 217, ЂЈ I 174).

87. II. Именице које такође означавају предмете

а) добивене вршењем радње глагола у општем, детерминативном
делу (са суфиксом -џо, за средњи род):

-џо: јесџиво (ЈЈЗ 436), ношиво (БР 259), љеџиво (БР 111, 112, 130),
џиво (БР 112, 130), љредиво (БР 86); такође и: гориво (ПП 129,
ЂЈ I 104), градиво (СВ 197) — са значењем „оно што је намењено
вршењу глаголске радње, оно што омогућује вршење глаголске
радње“, а оваквог значења има и у јесџиво и џиво, а свакако и у
венчаница (ЂЈ II 138), тј. „хаљина намењена за венчање“.

б) добивене извршењем глаголске радње (означене општим де-
лом и у вези са суфиксом -ај, односно извршењем глаголске
радње исказане трпним глаголским придевом у детерминативу
и додавањем суфикса -ак/-џак, -ац, за мушки род):

-ај: завеџај (ЂЈ II 109), извеџај (ЂЈ I 175), украсај (БР 218) (за-
веџај упућује на радни глаголски придев у општем делу);

-ак/-џак: добиџак (ПП 135, 401), завиџак (ЈЈЗ 219), заосџаџак (ЈЈЗ
305), зачеџак (ЈЈЗ 263), имеџак (ПП 25, 57, 313), пайџак (ЈЈЗ
34 ЂЈ I 90, 100, X 63), осџаџак (ЈЈЗ 263), љочеџак (БР 208, ПП

4, 25, 198, 203), *свршењак* (БР 198, 208, ПП 319);

-ац: *стеченац* (ПП 139);

в) на којима је вршена, односно извршена радња означена трпним глаголским придевом у општем делу (са суфиксима -*ѝк*, за мушки род, -*ина*, -*ица*, за женски род, -*је*, за средњи род):

-*је*: *ѝечење* (ЈЈЗ 263, ЂЈ I 179);

-*ѝк*: *вареник* (ЈЈЗ 172, 524), *ѝрвеник* (ПП 196);

-*ина*: *ѝканина* (ПП 184);

-*ица*: *виѝица* (ЂЈ I 111), *гријаница* (ПП 174), *девеница* (ЈЈЗ 354), *ораница* (ПП 327), *ѝченица* (БР 81, 111), *ѝлеѝеница* (ЂЈ IX 60), *ѝосланица* (ПП 153н, 171н); *злаћеница* (БР 211), *рођеница* (СВ 147).

88. III. Речи са изгубљеним збирним значењем (у вези са суфиксом -*је* додатим именици као детерминативном делу; ове именице средњега рода немају измењено значење, тј. значе оно што и именица у основи):

-*је*: *ѝр(иј)есѝоље* (ПП 10, СВ 220, ЂЈ IX 64, 66), *умље* (БР 239, 273, ЈЈЗ 42, 105, 158, 215, 352, ЂЈ I 84, VIII 17, 63, IX 82, 119, 252).

89. IV. а) Именице са изгубљеним деминутивним значењем које се своди на означавање неког малог предмета, а понекад и јединке издвојене из збира⁵⁴ (изведене од именица суфиксима -*ак*, -*ић*, -*ац*, за мушки род -*ка*, -*ика*, -*ица*, за женски род):

-*ак*: *чланак* (ЂЈ I 175) *жизњак* (ЈЈЗ 42, 49, 60), *ѝуѝољак* (ПП 108, 165, ЈЈЗ 25, 127, 355, ЂЈ II 33), *ишљак* (БР 407);

-*ка*: *жсеравка* (ЈЈЗ 132), *жсика* (ЂЈ IX 223), *кајка* (ЂЈ I 140, II 12, 34, 53, 61, 65), *коѝарка* (ЈЈЗ 311), *ѝећка* (ЈЈЗ 214), *сенка* (ЈЈЗ 26, 74, 90, 146, 160, ЂЈ I 4, 55, 63, 92, 104, II 20, 36), *сламка* (ПП 49), *ѝравка* (ЂЈ VIII 15), *ѝрска* (СВ 200), *хумка* (ЈЈЗ 383, 377), *цевка* (ЂЈ II 141, X 176), *ишѝка* (СВ 153); *ѝљоска* (ЂЈ IX 215, X 12);

-*ика*: *сѝаблика* (ЂЈ II 21), *ишибика* (ЈЈЗ 394) *ишбљика* (БР 110, ЈЈЗ 196);

-*ић*: *ѝомић* (ПП 305, 337);

-*ац*: *гунац* (ЈЈЗ 222), *гуњац* (ЈЈЗ 234), *дворац* (БР 132, ЂЈ IX 20), *исѝолац* (ЂЈ X 113, 115, 116), *квасац* (ПП 129), *колац* (ЂЈ I 120, 138, X 5), *рубац* (ПП 7), *сѝуѝац* (БР 111), (х)*лебац*/ѝебац (СВ 105, ПП 72, 102, 139, ЈЈЗ 97, 98, ЂЈ VIII 137, X 174);

⁵⁴ Нпр. *кајка* „једна кап“, *сламка* „један струк сламе“, *ѝравка* „усамљен струк траве“, М. Стевановић, Савремени српскохрватски језик, 503.

-ица : вођице (БР 91, 137, 138, ЈЈЗ 426, 436), жсеравица (БР 13, ЈЈЗ 65, 171, 211, ЂЈ II 41, 113), з(ј)еница (СВ 174, ПП 17, 24, 94, 192, ЂЈ I 105, 109, 150), корице (ПП 150, 165, ЂЈ I 108), лесѿвице (ЈЈЗ 93), ѿа[х]уљица (ЈЈЗ 583), ѿоѿковица (ПП 302, ЈЈЗ 159), усница (БР 48, СВ 118, 121, 139 147), ушице (у секире) (БР 113);

б) са изгубљеним аугментативним значењем (има само једна именица са суфиксом -ина, женскога рода):

-ина : ѿрашина (БР 86, 102, ПП 134, 402, ЈЈЗ 92, 159, 279, ЂЈ I 30, 83, 129 II 1).

90. V. Речи које исто тако означавају предмете, али са суфиксима карактеристичним за именице примљене из турског језика (-лук, за мушки род, -лија, -ѿија, за женски род):

-лија : амајлија (СВ 124), бакрачлија (БР 143, ЂЈ II 44), синѿирлија (БР 154); оѿаклија (ЈЈЗ 138, 371, 374), ѿаниѿирлија (ЈЈЗ 445);

-лук : алвалук (ЈЈЗ 338), миндерлук (ЂЈ II 94, X 90); одморлук (ЈЈЗ 431), ѿрслук (ЈЈЗ 197, 211);

-ѿија : канѿија (СВ 136).

91. VI. Именички облици који својим завршним делом, суфиксом -ије, упућују на речи примљене из црквенословенског или руског језика (средњег су рода):

-ије : одличије (ЈЈЗ 222, 513, 555, 556), оруђије (ЂЈ VIII 81, IX 30), ѿрозорије (ЂЈ IX 5) расѿейѿије (ЂЈ I 102).

92. VII. Изведенице које означавају земљу, крај, област

1) која припада

а) имену у основи (са суфиксима -бина, -ина, за женски род, и -ѿѿво за средњи род):

-бина : оѿаѿбина (ЈЈЗ 87, ЂЈ I 94, 95, II 52, VIII 61, 79); ѿосѿојбина⁵⁵ (ЈЈЗ 84, ЂЈ I 118, 134, II 29, 39);

ина : дедина (ЂЈ IX 180);

-ѿѿво/-анѿѿво : оѿачанѿѿво (ЂЈ IX 145), оѿачасѿѿво (ЂЈ VIII 2, 3, 4, 25, 39, 104, IX 75), оѿашѿѿво (ЈЈЗ 422, ЂЈ VIII 39, 86, 137, IX 75, 164);

б) ономе чије се име садржи у придеву исказаном детерминативним делом (са суфиксом -ина, за женски род):

⁵⁵ Мада изведено од глагола ѿосѿојати, по значењу одговара претходној речи.

-ина: *д(ј)едовина* (СВ 217, III 151, ЂЈ II 29), *домовина* (БР 188, СВ 108, 124, III 24, 78, 82, 83, 85, 89, 103, 104, 123, 133, 140, 146, 155, 158, 159, 175, 255, ЂЈ I 120, 171, VIII 30, 79), *очевина* (ЈЈЗ 412), *царевина*⁵⁶ (БР 63, 97, 244, ЈЈЗ 198);

2) којом управља лице означено именицом или придевом у детерминативном делу (са суфиксом *-сѣво*, за средњи род):

-*сѣво*: *војводсѣво* (БР 286), *краљевсѣво* (III 10, 248, ЈЈЗ 201), *царсѣво* (БР 280, 164, СВ 140, III 10, 25, 46, 48, 107, 112, 113, 121, 129, 138, 151, 164, 358, ЈЈЗ 16, 93, ЂЈ I 62, 97, 130, 131, VIII 23)⁵⁷;

3) имање, имовину уопште, зараду (што се некоме може оставити и у наслеђе) (са именицом или глаголом у општем делу и суфиксима *-бина*, *-ина*, за женски род):

-*бина*: *остѣавбина* (III 190);

-*ина* (*-евина*, *-овина* *-иѣина*): *башѣина* (БР 267, III 59, 112, 136, 221, ЈЈЗ 122, 226); *сѣичевина* (III 139) *ѣековина* (ЂЈ II 135), *остѣавиѣина* (III 139).

93. VIII. Речи које нису потпуно синоними, али могу се сврстати по општем појму који именују у поједине мање групе:

1) оружје (врста пушке) (са именицом, придевом и синтагмом у општем делу и суфиксима *-ка*, *-киња*, *-ица*, за женски род):

-*ка* (*анка*): *абердарка* (ЂЈ II 129), *белгијанка* (ЂЈ II 141), *крѣалијка* (ЂЈ X 125), *ѣрекоморка* (БР 90);

-*киња*: *даниѣкиња* (ЂЈ II 113);

-*ица*: *леденица* (ЂЈ II 129), *убојѣица* (ЈЈЗ 518);

2) новац, новчаница (са основним бројем или придевом у детерминативу, а у управном делу са суфиксима *-ѣк*, *-аѣ*, за мушки род, и *-ѣрк*, *-иѣ* за женски род):

-*ѣк*: *шесѣак* (ЈЈЗ 195 207);

-*ѣрка*: *сѣоѣинарка* (ЈЈЗ 207), *хиѣадарка* (ЈЈЗ 214);

-*аѣ*: *белаѣ* (БР 227, 261);

-*иѣ*: *лаѣиѣ* (ЈЈЗ 539);

3) врста дажбине; награда за учињену услугу (са именицом или придевом у општем делу и суфиксима *-ак*, за мушки род, *-ина*, *-иѣ*, за женски род):

⁵⁶ Може значити и област којом управља цар.

⁵⁷ *Војводсѣво*, *краљевсѣво*, *царсѣво* могу значити и област која припада имену у детерминативу.

-ак: данак (ПП 368);
 -ина: крвнина (СВ 217, ЂЈ II 40);
 -ица: најојница (ЈЈЗ 151);

4) врста јела, јело уопште (са придевом или глаголом у детерминативу и суфиксима -ина, -ица, -ача, за женски род):

-ина (-ейина): хладейина (СВ 114), јестивина (ПП 407);
 -ица: брашненица (БР 104), киселица (ЈЈЗ 181);
 -ача: шигерњача (ЈЈЗ 239);

5) врста мяса (са именицом и придевом у општем делу и са суфиксом -ина у управном делу, за женски род):

-ина: овчина (ПП 297, 300); значењски је блиска и реч сланина (БР 114);

6) врста коже (са именицом и придевом у општем делу и са суфиксом -ина, за женски род):

-ина: међедина (ЈЈЗ 421), рисовина (ЂЈ I 23);

7) врста пића (са придевом и именицом у општем делу и суфиксима -ајк, -ац, за мушки род, -ика, -ина, -ица, за женски род):

-ајк: црњак (ЈЈЗ 298);
 -ика: руменика (БР 75, ЈЈЗ 296), црвеника (ЈЈЗ 174);
 -ина: лозовина (БР 147, ЈЈЗ 132, 279), рајевина (ЈЈЗ 295);
 -ац: шампањац (ЈЈЗ 34, 246);
 -ица: комовица (ЈЈЗ 181);

8) делови тела (са придевским и именичким општим делом и суфиксима -ица, -ача, за женски род):

-ица: десница (БР 64, 70, 109, 158, СВ 117, ПП 60, 154, 155, 173, 206, 218, ЈЈЗ 85, 94, ЂЈ I 101, 147), левица (ПП 206, 218), ђесница (ЈЈЗ 47, ЂЈ I 50), наусница (БР 41, 256, ЂЈ IX 17);
 -ача: грбача (ЈЈЗ 388);

9) делови одеће; оно што се ставља на лице (са именицом, глаголом или синтагмом у општем делу и суфиксима -ка, -ина, -ица, за женски род):

-ка: њрозирка (ЈЈЗ 410);
 -ина: образина (ЈЈЗ 254, ЂЈ I 137);
 -ица: доколеница (БР 108);

10) имена појединих звезда (са именицом и придевом у општем делу и суфиксима -ара -ица, -ача, за женски род):

-ара: волујара (ЂЈ IX 217);
 -ица: даница (СВ 113, 199, ПП 109);
 -ача: вечерњача (БР 64, ЈЈЗ 320), зорњача (ЈЈЗ 388), рејача (ПП 72);

11) остаци нечега, рушевине; остаци нечег изломљеног, окрђе-
ног (са глаголским и придевским општим делом и суфиксима *-ѿи*, за
мушки род, *-ина*, за женски род):

-ина: *развалина* (обично у множини) (СВ 127, ПП 37, 134, 137 ЂЈ I
29 118, IX 52), *разгарица* (ЈЈЗ 375);

-ѿи: *шкрѿи* (ЂЈ IX 205);

12) врста млина (са придевом у општем делу и суфиксом *-ача*,
у управном, за женски род):

-ача: *вешрењача* (ЈЈЗ 508), *сувача* (ЈЈЗ 402);

94. IX. Именице које означавају разнородне предмете (са име-
ницицом, придевом, глаголом и синтагмом у општем делу и суфиксима
-ѿк/-јѿк, *-ѿк*, *-ац*, за мушки род, и *-ина*, *-иња*, *-ица*, *-ача*, за женски
род):

-ѿк/-јѿк: *бадњак* (ЈЈЗ 143, 524), *димњак* (БР 233, ЈЈЗ 49, 192, 359), *гло-
говњак* (ЈЈЗ 182), са придевом у општем делу; *крѿсак* (ЈЈЗ 176,
181) — са именицом у општем делу;

-ѿк: *Дневник* (ЂЈ I 171), *жрѿивеник* (СВ 134, 136, ЈЈЗ 151, 230, ЂЈ I
122, II 56, VIII 27), *међник* (ПП 128), *надгробник* (СВ 145), *сиѿа-
ростѿавник* (ЈЈЗ 506), *ѿјеменник* (ПП 209) — са придевом у општем
делу; *сиѿоменик* (ПП 74, 101, 106, 120, 138, 140, 142, 176, ЂЈ II
115) — са именицом у општем делу;

-ина: *ѿаучина* (ЂЈ I 119, VIII 122), *ѿлодина* (ЈЈЗ 111) — са именицом
у општем делу; *глоговина* (ЈЈЗ 182), *новине* (БР 92, 274, ЈЈЗ 187,
ЂЈ I 171) — са придевом у општем делу;

-иња: *ѿврдѿиња* (ЂЈ I 29) — са придевом у општем делу; *букиѿиња* (ЈЈЗ
118, 230, 439) — са глаголом у општем делу;

-ац: *драгац* [камен] (ПП 139), *сиѿалац* (ЈЈЗ 231, 232), *црнокорац* (ЂЈ II
37) — са придевским општим делом;

-ица: *бурмуѿица* (ЈЈЗ 46), *сиѿоменица* (БР 241) — са именицом у општем
делу; *дрвеница* (БР 93), *зеленица* [шума] (ПП 130), *сребреница*
(ПП 130), *вошѿиѿаница* (ЂЈ II 103, 106), *ѿлавѿиѿица* [гора] (ПП
209), *благајница* (ЈЈЗ 381), *главница* (ПП 83), *громовница* (БР 110,
169, ЈЈЗ 458), *жељезница* (ПП 369, ЈЈЗ 357), *забиѿиѿица* (СВ 147),
јуѿрошѿиѿица [вода] (БР 127), *кошница* (БР 92, СВ 139, ЈЈЗ 100,
235), *ножѿиѿице* (ЂЈ VIII 69, IX 136), *оковѿиѿице* (ПП 25), *ѿов(j)e-
сѿиѿица* (ПП 113, 166, ЈЈЗ 116, 234, ЂЈ I 130), *свѿѿиѿиѿица* (СВ 156),
сиѿиѿица (ПП 369), *ѿоловица* (ПП 343), *бисѿиѿица* (ЂЈ IX 214,

Х 42), *младица* (ПП 58, 108, 180, 242), *оштрица* (ЈЈЗ 155, ЂЈ I 96, 100, 156), *цјелица* (ПП 160), *Седмица* (ЂЈ I 171), *бројанице* (ЂЈ II 18), *шећалица* (ЈЈЗ 596), *надгробница* (ПП 177, 275), *йогласица* (ПП 69) — са придевима различитог образовања или са синтагмом у општем делу.

-ача: *вайтрењача* (ЈЈЗ 209).

95. *Морфолошку сйрану карактерише (у зависности од значења изведеница):*

1) извођење речи већим бројем суфикса (свакако условљено разноврсношћу предмета): *-ај*, *-ак/-иак*, *-ајк/-јајк*, *-ијк*, *-лук*, *-би*, *-ић*, *-ац*, *-ач*, за мушки род; *-бина*, *-ва*, *-ика*, *-ка*, *-лија*, *-ина*, *-иња/-киња*, *-ара*, *-арка*, *-ача*, *-ија*, *-уша*, за женски род; *-иво*, *-ије*, *-је*, *-ло*, *-сйво*, за средњи род;

2) у речима са значењем оруђа а) основу представља глагол; б) у управном делу најзаступљенији је суфикс *-ло*, нешто мање *-ак/-иак* и *-ица* (у вези са трпним глаголским придевом);

3) код именица са изгубљеним збирним, деминутивним и аугментативним значењем а) у основи је, природно, именица; б) највише је речи са суфиксом *-ка*, нешто мање са *-ац* и *-ица*;

4) изведенице са значењем разних предмета, јела и пића, затим неке области имају а) углавном придев у основи; б) најчешће је суфикс *-ица*, нешто ређе *-ијк* (оба суфикса у вези су са значењем разних предмета) у управном делу;

5) неколико речи са суфиксима страног порекла а) турског: *-лија*, *-лук*, *-ија*; б) руског или црквенословенског: *-ије*;

6) појава суфикса *-иња*, *-би* за обележавање значења предмета (*шврдиња*, *букџиња*, *шкрбош*).

96. *Тумачења йојединих изведеница у вези са значењем*

1) Речи које би се према начину творбе могле и другачије протумачити: у изведеници *везило* значењски није довољно јасно да ли се суфикс *-(и)ло* додаје на основни део глагола *везаџи* или глагола *весиџи*; истргнута из контекста реч *везило* значила би „оно чиме се везе“, а и сам „вез“; зато би било јасније *везивало* (< везивати) или *везало* (< везати), с обзиром да *везило* има општи глаголски део *вез* исти и са глаголом *весиџи* (вез-ти) (Скршит ћу вериге, / свилена *везила* — СВ 115); *гријаница* не значи „оно што је грејано“ већ „оно што је намењено гре-

јању, оно што греје“ (Распалиле [су се] ватре *гријанице* — ПП 174)⁵⁸; *мрачило* вероватно значи и „оно што замрачује“, не само „мрак“ (Страшине судбе, с које но *мрачила* / И душа јој у несв’јест се смрче — ПП 193); *ломача* има значење као и *костиломача* „справа за мучење, ломљење костију“ (То му целати тешком *ломачом* / Младога тела ломе удове — ЂЈ X 45; Тавнице градске све ми прегледај / . . . / *Костиломачу*, ханџар, вешала — ЂЈ X 80); *рајевина* значи „рајско пиће“ (Отворена седмера небеса, / Анђелчићи *рајевину* точе — ЈЈЗ 295); изведеница *ћрозорије* има значење „прозор“ (То нису они чили валови, / Што их је моја младост гледала / Са *ћрозорија* ладног гранита / Величанствених оних палача — ЂЈ IX 5), а могла би се, изван контекста, схватити и као „прозорје, тј. праскозорје“; *разгарина* представља „оно што је поцрнело од гара приликом горења, оно што се „разгарило“, „разгарени“ остаци после пожара“ (Кад је прво сунце зором засијало / На црну је ову *разгарину* пало, / Још кроз прозор мало бео дим пробија, / Где спаљени леже дванај’ст пустајија — ЈЈЗ 375); *шкрбоић* је шкрботина, не ономатопеја (Показујући сувим прстима / Ребара белих оштре *шкрбоићи* — / Бриткога ножа рапав споменик — ЂЈ IX 205);

2) именице које треба мало детаљније објаснити да би се потврдило њихово значење предмета (неке могу да значе и апстрактан појам, неке нису довољно јасне): *извештај*, *добитак*, *заосићајак*, *осићајак*, *ћочешак* значе предмет добивен извршењем процеса глаголске радње исказане општим делом (А и Преси шаљем / Верне *извештаје* — ЂЈ I 175; . . . смрт је живота им / *Добитак* вас — ПП 135; Ко допио није пехар жића слатка, / . . . / Тај још има много земска *заосићајка* — ЈЈЗ 305; Она [кисела чорба] ј’ *зачешак* права весеља — ЈЈЗ 263; *Осићајче* дивни класична века, / Једини лече ван апотека [о киселој чорби] — ЈЈЗ 263; Већ кућа знаних угледах *ћочешак* — БР 208; *клејка* (звоно о врату краве, овна, јарца), *в(ј)еићило* (једно), *гласило* (справа, труба, оно чиме се нешто „гласи“), *изумило* (изум, направа, справа помоћу које се нешто истражује), *м(ј)ерило* (справа за мерење), *сјало* (светлило) и *сјешило* (чуло), означавају средство или оруђе за вршење глаголске радње исказане у детерминативу (Овце су блејале, *клејке* клепетале — ЈЈЗ 273; . . . вјетар ледан, / Што нам кида и брод и *вјеићила* — СВ 194; *Гласило* лова, параде и смотре [часопис

⁵⁸ Стулић ову реч бележи у значењу „суд од земље или гвожђа са жаром за грејање руку или ногу или читаве собе; РЈА s. v. *гријаница* сматра да је ово непоуздано, али поткрепљено Прерадовићевим примером, може се сматрати да је овај облик имао поменуто значење, тј. „оно што је намењено грејању“. У прилог томе иде и један сличан пример из грађз за Речник Српске академије наука и уметности.

„Видовдан“] — ЈЈЗ 188; Нит' нам сижу *изумила* / Открит' твоје дно [о мору] — ПП 200; . . . ти што држиш крепосном руком / *Мерило* правде истине — ЈЈЗ 10; Место оних и арких *сјала*, / К'о да ј' нека магла пала — ЈЈЗ 525; Када му је [радост] отпрла *сјејила* / И луч св'јета слашћу без имена / На јуриш му душу освојила — ПП 206; *злаћеница* (свакако у вези са глаголом „златити“ означава ружину латицу обасјану сунцем), *јосланица* (оно што је као написано послано, упућено, посвећено некоме), *рођеница* (песников назив за песму „рођена, своја“) представљају именице са значењем предмета на којима је вршена, односно извршена радња означена трпним придевима у општем делу (Па како дивно стајала је слика, / Кад ружа доби затим *злаћенице* / БР 211; Пјесма *јосланица* Андрији Качић-Миошићу — ПП 171н; *Посланица* Шпири Димитровићу — ПП 153н; Ништа сретна не чу / од мојих *Рођеница* — СВ 147); *белац* и *злајница* (врста новца), *младица* (нова грана), *тјјеменик* (вероватно зенит), *тврдиња* (тврђава), *благајница* (благајна, каса), *свјејилница* (светиљка), *шејшаница* (део часовника), *вајирењача* (воз, железница), *јујирошница* (вода захваћена рано ујутру), *јрозирка* (покретан део шлема преко лица, кроз који се прозире, види), *јогласица* (одјек, ехо) — значе предмете са карактеристичном особином исказаном у детерминативу (Ко ту *белца* два три плати — БР 261; Не сме бити *злајница*, / Златник бити мора — ЈЈЗ 539; Као дрво окресано, / Без *младице* и без хвоје — ПП 242; Сунце сјаје наврх *тјјеменика* — ПП 209; *Тврдиња* је била некад ово стара — ЂЈ I 29; Па отвори широм *благајнице* своје / Где му силни новци на гомила' стоје — ЈЈЗ 381; Сакупљајте уље / за своје *свјејилнице* — СВ 156; *Шејшаницу* сату задржавам — ЈЈЗ 596; *Вајирењача* лети, лети као муња, / По гвозденом путу — ЈЈЗ 209; Дођох амо да умијем лице, / Да донесем мајци *јујирошнице* — БР 127; Спуштену *јрозирку* преко лица носи — ЈЈЗ 410; *Погласица* од милога звона — ПП 69); *одморлук* „предмет, лежај на коме се одмара“ (Положи га слуга на *одморлук* стари — ЈЈЗ 431);

3) именице које се јављају само у синтагми (као њен зависни члан); хљеб *сјеченац* — ПП 139; *драгац* камен — ПП 139; вода *бисјрица* — ЂЈ X 42 (у једном примеру употребљена је самостално у односу на сузе: Лаживих суза тужном *бисјрицом* — ЂЈ IX 214); стрела *громовница* — БР 110, 169; муња *громовница* — ЈЈЗ 458; вода *забишница* (вода од које се све заборавља) — СВ 147; шуме *зеленице* — ПП 130; *илавејнице* горе — ПП 209.

97. Од *сјираних* *ушницаја* најјачи је *шурски*: *амајлија*, *бакрачлија*, *синцирлија*, *алвалук*, *миндерлук*, *канџија*, *абердарка* (: тур. haberdar,

пушка којом се нешто објављује), *крџалика* (дуга пушка коју су носиле крџалије), *леденица* (: тур. Venedik, Млеци, Млечић, РЈА, мала пушка окована сребром), *крџак* (крџа, лош дуван < тур. Kırca, kir), *бурмутница* (< бурмут, врста дувана, тур. buruntu); у речи *џанџирлија* (од тал. ranciere) у завршном делу осећа се такође утицај турског језика (а такође и у нашој речи „опаклија“ у вези са „опак, тј. наopak, изврнут ђурак“); *џрслук* потиче вероватно од мађ. pruslik, где е завршни део -*лик* саображен турским речима са суфиксом -*лук*; у облицима речи *одличије* (рус. отличие), *орудије* (рус. орудие), *џрозорије*, *расџеџије*, *кормило* (рус. кормило) огледа се утицај урског и црквенословенског, а у *џлодина* чешког језика.

98. Има досџа речи које се јављају као нове:

1) *везило* („оно чиме се везује“), *изумило*, *ломача* (у значењу справе за мучење), *кошоломача*, *украшај*, *заосџаџак*, *сџеченац*, *злаћеница*, *кајка*, *цевка*, *одморлук*, *џрозорије*, *џрњак*, *рајевина* („рајско пиће“), *разгарина*, *шкрбоџ*, *глоговњак*, *џјеменик*, *забиџница*, *оковнице*, *свјеџилница*, *џогласица*, *џлавейница* — не бележи их ниједан речник, а ни грађа за Р;

2) *љуљка*, *мрачило* (у значењу „оно што мрачи, замрачује“), *градиво*, *руменика*, *џлодина*, *сџоменица*, *громовница*, *џовјесница* — региструје РЈА као нове речи;

3) *звечка*, *сџаблица*, *хиљадарка* — потврђене су само у ЂП, а *вешџило* и *џрозирка* у ЂП и у НП II, 970, III, 1599, док *извешџај* поред ЂП и НП II, 718, III, 1448 бележе још и ЈЂ, 1272 и АЈ, 85;

4) *белац* (у значењу „новац“) — региструје Р, са потврдом из дела Б. Радичевића као најстаријим извором.

99. Ако све ове нове речи посматрамо заједно, сређене по суфиксима (*градиво*, *украшај*, *извешџај*, *џрозорије*, *заосџаџак*, *џрњак*, *глоговњак*, *сџаблица*, *руменика*, *звечка*, *љуљка*, *кајка*, *цевка*, *џрозирка*, *хиљадарка*, *џјеменик*, *везило*, *изумило*, *мрачило* *в(ј)ешџило*, *одморлук*, *рајевина*, *разгарина*, *шкрбоџ*, *сџеченац*, *белац*, *злаћеница*, *сџоменица*, *џлавейница*, *забиџница*, *оковнице*, *џов(ј)есница*, *громовница*, *џогласица*, *ломача*, *кошоломача*), онда се лако може уочити да романтичарски песници

1) у већини случајева граде предметне речи са придевом у основи, који исказује неку доминантну особину, и са суфиксима -*ица* (најчешће), -*ак*/-*јак*, -*џк*, -*ика*, -*ина*, -*џџ*, -*ац* (*џрњак*, *глоговњак*, *џјеменик*, *руменика*, *рајевина*, *шкрбоџ*, *сџеченац*, *белац*, *злаћеница*, *џлавейница*, *забиџница*, *оковнице*, *џов(ј)есница*, *громовница*);

2) тако исто изводе нове речи од глаголске основе и суфикса *-йво, -ај, -ак/-йак, -ка, -(и)ло, -ина, -ача, (градиво, украшај, извешйај, заосйаийак, звечка, љуљка, йрозирка, везило, изумило, мрачило, в(ј)е-йрило, разгарина, ломача, косйоломача)*;

3) употребљавају за извођење нових речи, мада не често у поређењу са морфолошким склоном осталих изведеница у овом значењу, и именицу у општем делу, а у прувном суфиксе *-ка, -ика, -лук (кайка, цевка, сйаблика, одморлук)*.

100. Ове три битне карактеристике указују и на ширење продуктивности извесних суфикса које, како видимо, подстичу романтичари. То су *-ај, -ка, -(и)ло, -ак/-йак* и *-ача* у вези са глаголском основном; *-ак/-йак, -ац, -ица* у вези са придевском и *-ка* у вези са именичком основном; тако исто и преостали суфикси (*-йво, -йк, -лук, -ика, -ина, -йй*), мада се јављају у по којој речи, указују на њихову продуктивност, односно на тежњу, језичко осећање романтичара да им даду даљи живот употребљавајући их при творби нових речи.

VI

ИМЕНА ЖИВОТИЊА

101. Поред општих зоолошких назива за представнике одређених животињских врста, развијају се у језику и облици којима се ближе означавају истородне јединке. Та образовања, којих иначе има много у нашем језику, конкретније одређују животињу неке врсте, и то по неком спољашњом карактеристичном елементу, сужавајући на тај начин значење на мањи круг животиња једне врсте са истом, заједничком, изразитом особином. То може бити боја длаке, или неки истакнутији део тела, или што слично. Ова карактеристична особина, чији је носилац одређена јединка животињске врсте, спаја и имена животиња са именицама које смо назвали *nomina attributi*.

(Изводе се суфиксима *-бв, -ак, -ко, -йн, -ац, -ајн, -оња*, за мушки род, и *-ка, -ица, -уша*, за женски род, док основни део углавном представља придев, нешто ређе глагол или именица)

1) мушки род

а) називи за псе

-бв: зельов (JJЗ 175, 231), *рундов* (JJЗ 213), *рундов-бундов* (JJЗ 341) —

са придевом и именицом (*бундов*) у општем делу;

б) називи за коњ:

-ко: *зеленко* (СВ 156, ЈЗ 209);

-џн: *ђозин* (ЈЈЗ 423), *шарин* (ЈЈЗ 424);

-ац: *бељац* (ЈЈЗ 209), *вранац* (БР 45, 137, 138, СВ 136, ЈЈЗ 153, ЂЈ II 45, IX 94), *шарац* (ПП 285, ЈЈЗ 146) — сва образовања са придевом у општем делу;

в) назив за бика (назив за рогату стоку уопште)

-џн: *роган* (ЈЈЗ 406) — са именицом у општем делу;

г) назив за магарца

оња: *ушоња* (ЈЈЗ 579) — а именицом у општем делу;

д) назив за славуја

-џн: *џрижелькан* (ЈЈЗ 31) — са глаголом у општем делу.

2) женски род

назив за жабу

-уша: *крекейуша* (ЈЈЗ 175) — са глаголом у општем делу.

102. Међутим, ни многи називи животиња који се употребљавају у зоолошкој терминологији нису лишени неке карактеристичне особине исказане општим, основним делом имена:

1) називи за птице

а) мушки род

-ац: *џијевац* (СВ 131, ПП 77) — са глаголским општим делом; *џузавац* (ЈЈЗ 175) — са придевским општим делом;

б) женски род

-ка: *жуџовољка* (СВ 129, 140, 174) — са синтагматским општим делом;

-ица: *кукавица* (БР 101, 157, СВ 127, 159) — са придевским општим делом;

2) назив за једну врсту животињица (женски род)

-ица: *џијавица* (БР 283, ПП 347) — са глаголским општим делом;

3) називи за неке инсекте

а) мушки род

-ак: *свиџак* (ЂЈ IX 175) — са глаголским општим делом;

б) женски род

-ица: *кријестица* (ПП 39, 63, 213), *свејлица* (ЈЈЗ 92) — са придевима различитог образовања у општем делу.

103. У нашој грађи заступљена су и образовања са изгубљеном деминутивномшћу и значе исто што и именице које имају у свом општем делу:

а) мушки род

-ац: *мравац* (ПП 45, у полусложеници *крило-мравац*), *комарац* (ЈЈЗ 172), *мољац* (ЈЈЗ 89);

б) женски род

-ка: *зверка* (БР 28, 127, ЈЈЗ 39, 374, ЂЈ II 75, X 173).

104. Са непромењеним значењем именице у основном делу и поред суфикса -иња појављује се изведеница *звериња* (ЂЈ X 73).

105. Поменућемо још да извесни животињски називи подједнако подразумевају и мушки и женски род, тј. односе се и на мужјака и на женку, нпр. жаба, гуска, лептир. Међутим, појединим суфиксима врши се диференцијација у овом смислу:

а) за мушки род

-ак: *гусак* (ЈЈЗ 308), *ћурак* (ЈЈЗ 350, 351);

-ајн: *ћурајн* (ЈЈЗ 351)

-ац: *жабац* (БР 85), *ишелац* (БР 313);

б) за женски род

-ица: *вучица* (ЈЈЗ 399), *курјачица* (ЈЈЗ 399), *лавица* (ПП 139), *голубица* (СВ 107, 136, 144, ЈЈЗ 41), *косовица* (ПП 24), *соколица* (ПП 265, ЈЈЗ 139), *лейирица* (ПП 200);

-уша: *керуша* (ЂЈ X 29).

106. Поред суфикса -ѿв, -ко, -ајн, -ац, -ајн, -ка, -ица, -уша, који су карактеристични за образовање имена животиња, односно за ближе означавање појединих представника њихових врста, нашу пажњу привлачи:

1) суфикс -оња (*ушоња*), који се најчешће везује за називе волова, може имати и аугментативно-пејоративну нијансу у вези са хипокористиком у основи (рогоња, сивоња)⁵⁹, као што је то случај и у примеру: Хахахаха, — то си ти, / Мој ушоња сиви! / Магарац се забечи, / Па се томе диви — ЈЈЗ 579;

2) суфикс -иња свакако је употребљен у вези са сликом: Те лакомошћу гладне *звериње*, / Мислише блага да се награбе, / Ал' кад су видли очи њезине, / Изневериша дивљу природу — ЂЈ X 73;

⁵⁹ А. Белић, Грађење речи, 110.

3) наставак *-ѿв* у изведеници *бундов*, иако је у вези са сликом (Ал' сво јој госта нова, / Рундова-бундова — ЈЈЗ 341), употребљен је аналогно према речима са суфиксом *-ѿв* које означавају псе;

4) *ѿрижелькан* представља песничко остварење (Питао сам *ѿрижелькана* / Кад најслађе глас извија — ЈЈЗ 31);

5) извесне изведенице јављају се и у фигуративном значењу: *зверка* „безосећајан, покварен човек“, *голубица* „драга“, *соколица* „кћер“ (. . . Ђерим је, Раде, / — Погана *зверка* — ЂЈ Х 173; Како је без твоје / Теби *голубице*? / — Немој питат, брајко — СВ 136; Сачувај ми, боже, децу, / *Соколицу* и соколе [кћер и синове] — ЈЈЗ 139).

107. У овој групи речи поменућемо само изведенице *ђогин*, са турским елементом у основном делу (*gök*), и *ђуран*, која води порекло из грчког језика.

108. Према речницима и грађи за Р новим речима можемо сматрати именице *бундов*, *ушоња*, *ѿрижелькан*.

109. Према томе, и у творби имена животиња романтичари имају свог удела. Он, додуше, није велики, али је карактеристичан за њихово песничко стварање, односно те нове речи углавном остају у оквирима њихове поезије (*бундов*, *ѿрижелькан*).

VII

ИМЕНА БИЉАКА, ЦВЕЋА

110. И имена биљака често настају у вези са неком доминантном особином исказаном у детерминативу. У том случају и оне припадају именичким речима *nomina attributi*.

Из нашег материјала могли смо издвојити само неколико именица које указују на јасан пут њиховог постанка (јављају се са именицом, придевом и глаголом у општем делу и са суфиксом *-ак*, *-ѿк/-јѿк*, *-ац*, за мушки род, и *-ика/-лика*, *-ица*, за женски род).

а) мушки род

-ѿк/-јѿк: *жабњак* (СВ 209) — са придевом у општем делу;

-ац: *жабокречац* (СВ 209) — са синтагматским општим делом;

б) женски род

-ика/-лика: *чемерика* (БР 100, СВ 209, ЈЈЗ 310) — са именицом у општем делу; *воденика* (СВ 209) — са придевом у општем делу;

смрдољика (СВ 209), *шрејейљика* (СВ 154) — са глаголом у општем делу;

-ица: *киселица* (СВ 209) — са придевом у општем делу.

111. Суфикс *-ика* додаје се и на цео облик именице која не мења своје значење: *ловорика* (СВ 128).

112. Изведеница *сѣидак* (ЈЈЗ 65), са суфиксом *-ак*, представља у ствари деминутивно образовање које у имену цвета *сѣидак* значи мали предмет⁶⁰.

113. И поред малог броја речи, опажа се да има највише именица са суфиксом *-ика/-љика*⁶¹.

114. Као нове речи јављају се *воденика*⁶² и *жабокречац*, али само код једног писца — С. Враза.

VIII

ИМЕНА ЕТНИКА

115. Именице које означавају становника неког места, краја или земље, припадника неког народа или конфесије, такође су ређе у нашем материјалу. Изведене су додавањем суфикса *-ѿк/-јѿк*, *-аљ*, *-ин(-анин/-јанин)*, *-ињ*, *-ац/-анац*, за мушки род, и *-ка*, *-иња/-киња*, *-ица*, за женски род, на окрњену или пуну именичку основу.

а) мушки род

-ѿк/-јѿк: *Бошњак* (ПП 282, ЈЈЗ 189, ЂЈ I 93, 159, IX 26);

-аљ: *Србаљ* (БР 64, 142, 152, 290, ПП 118, 119, 154, 417, 418, ЂЈ VIII у наслову драме);

-ин(-анин/-јанин): *Арајин* (БР 70, СВ 143), *Арнауѿин* (ЂЈ IX 167), *Лајинин* (ЈЈЗ 423, 427), *Маѿарин* (БР 71), *Славјанин* (ПП 95, 102, 105, 110), *Србин* (БР 77, 87, 104, 110, 142, 150, 159, 160, 172, 229, 283, 284, 285, 289, ЈЈЗ 5, 22, 30, 86, 87, 129, 161, ЂЈ I 15, 22, 45, 47, 59, 76, 130, II 38), *Тајѿарин* (БР 76, ЂЈ I 108), *Турчин* (СВ

⁶⁰ Исп. *сѣоменак* (М. Стевановић, оп. cit., 496).

⁶¹ Он се и данас најчешће среће у именима биљака (ibid., 507—508).

⁶² Запамтљиво је да за назив *воденика* Б. Шулек наводи као извор С. Враз (Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879).

136, ПП 125, ЈЈЗ 5, 84, ЂЈ I 68, 90, II 3, 48), *Циганин* (ЈЈЗ 555), *Цинцарин* (СВ 214), *Чивуџин* (ЈЈЗ 202, ЂЈ II 133); *Грузанин* (ЂЈ I 165); *Банаћанин* (ЈЈЗ 174), *Бољевчанин* (ЈЈЗ 184), *Војвођанин* (БР 243) *Књажевчанин* (ЂЈ I 165), *Србљанин* (БР 76, 316, ЂЈ I 67); *хришћанин* (ЂЈ II 134, IX 65), *христјанин* (ЂЈ 65, 177); *ојшчанин* (ПП 190);

-ињ : *Србињ* (БР 141, 144 149, 154, 159, 181, 285);

-аџ/-анаџ : *Босанаџ* (БР 73), *Буњеваџ* (ЈЈЗ 178), *Далмајинаџ* (ПП 98, 99), *Кишајаџ* (СВ 217), *Лайинаџ* (ЈЈЗ 428) *Мокринаџ* (ЂЈ II 2), *Словенаџ* (ЈЈЗ 174) *Црногораџ* (ПП 124, 125, ЂЈ IX 121), *Венецијанаџ* (ЂЈ IX 10, 16), *Персијанаџ* (ЈЈЗ 237), *Србијанаџ* (БР 73, 286); *йрекосаваџ* (ЈЈЗ 172); *мухамедоваџ* (ЂЈ X 104)

(без суфикса) : *Арнауџ* (ЂЈ IX 167, 172), *Бачван* (ЈЈЗ 174), *Јермен* (ЈЈЗ 155) *Лайин* (ЈЈЗ 424 427), *Славјан* (ПП 105, 120, 122), *Срб* (БР 283, 289, ЈЈЗ 81, 86, 88, 106, 129, 133, 161, ЂЈ I 22, 133, 152, 159, II 49), *Циган* (ЈЈЗ 40, 176, 359, 555), *Цинцар* (ЂЈ X 72), *Чивуџ* (СВ 219, ЈЈЗ 187); *Рваћан* (БР 73); *Араб* (СВ 277), *Римљан* (СВ 217); *крићан* (ПП 125, 126), *мусюман* (ЂЈ II 15, 54, 111, IX 264); *Далмајин* (ПП 92н, 93, 94, 115н, 156, 224, 225н, 237), *Персијан* (ЈЈЗ 300)

б) женски род

-ка : *Илирка* (ПП 388), *Лайинка* (ЂЈ IX 25, 46 59), *Србињка* (БР 287), *Срџка* (ЈЈЗ 84, ЂЈ I 135, 138, II 80), *Талијанка* (ПП 155); *Вруничкогорка* (ЂЈ II 18), *Ђурђијанка* (ЈЈЗ 132, ЂЈ II 111), *Црногорка* (БР 90, ЂЈ I 74 75, II 57); *загорка* [вила] (ЂЈ VIII 16);

-иња/-киња : *Влахиња* (ЂЈ II 132), *Гркиња* (ПП 161, ЈЈЗ 155, ЂЈ I 173), *Срџкиња* (БР 155, ЈЈЗ 67, 115, ЂЈ I 147), *Торлакиња* (ЂЈ II 6); *Косовкиња* (ЂЈ I 14), *Туркиња* (БР 149) *Карловкиња* (ЈЈЗ 366); *дубравкиња* (СВ 196), *језеркиња* (СВ 113, 153 194), *йланинкиња* (ПП 85, 171, 282, 299, 319); *загоркиња* (ЂЈ VIII 16), *йовоџкиња* (ПП 171, 198, 282);

-ица : *Немица* (ЂЈ II 132); *ришћаница* (БР 113).

116. Иако нема много примера, могу се изнети извесна запажања:

1) поред суфикса -ин(-анин/-јанин) и -аџ⁶³/-анаџ, од којих је ипак чешћи први, у истој сразмери заступљена су и имена етника без суфикса -ин и -аџ (*Далмајин*, *Персијан*, нпр.);

⁶³ Изузетно додат на придевску основу: *Буњеваџ*, *мухамедоваџ*.

2) суфикс *-ац* у вези је са основама које се завршавају само сонантом⁶⁴;

3) аналогно суфиксу *-ин*, *-чија* је функција да семантички издвоји облик једине од облика множине, и суфикс *-аљ* има ту исту службу индивидуалисања (*Србаљ*)⁶⁵;

4) суфикс *-ињ*, међутим, нема поменуту диференцијалну функцију (у наведеним примерима заступљене су подједнако и једрина *Србињ* и множина *Србињи*: Хај, *Србиња*, хај пусте жестине! — 141; Угледала краснога *Србиња* — 149; И чадоре Турци оставише, / А *Србињи* у њих улегосе — 144; Већ од свуда Срби проломише, / Турци беже, *Србињи* за њима — 154 — све у делима БР);

5) суфикси *-ка* и *-киња* додају се а) на цео облик именица мушкога рода или на заједничку основу од које се изводе именице оба рода; б) само непосредно на сонант, једино у *Срѣка* суфикс *-ка* у вези је са билабијалом;

6) суфикс *-иња* опредељен је само за основе на велар (*Влахиња*, *Гркиња*, *Торлакиња*);

7) ређи су облици са суфиксом *-ица*⁶⁶ (*Немица*, *ришћаница*);

8) Облик *Немица* (а такав је и *Сремица*) одступа од утврђеног односа суфикса *-ка* : *-ац/-анац* у односу на становницу (становника) неког места или краја, земље.

117. Што се тиче страних утицаја, облици *Славјанин* (*Славјан*) и *христѣјанин* настали су према рус. Славянин, христианин, Чивуѣи према тур. Çifut, а *Далмаѣин* према тал. Dalmatino.

118 И у овој групи има речи које речници не бележе: *Бољевчанин*, *Књажевчанин*, *христѣјанин*, *Венецијанац*, *ѣрекосавац*, *Бачван*, *Јермен*, *Слѣвјан*, *Рваћан*, *крићан*, *Илрка*, *Србињка*, *Врушкогорка*, *Бурђијанка*, *Кѣсовкиња*, *Торлакиња*, *дубравкиња*; РЈА региструје *Словенац*, БП *Војвођанин*, а грађа за Р и ЈБ, 940 — *ѣвоѣкиња*.

Као и обично, навели смо образовања која нису засведочена у речницима, или која су регистрована као нова, али их, у овом случају, не можемо сматрати новим творевинама, тј. не можемо их приписати искључиво романтичарским песницима. Тако исто не могу се са сигур-

⁶⁴ Наш резултат поклапа се са испитивањима М. Пешикана, О грађењу имена становника у односу на имена земаља и места, Наш језик н. с., књ. IX, 196—205.

⁶⁵ А. Белић, *op. cit.*, 93.

⁶⁶ Ђ. Даничић поред *хришћаница* наводи још *Крањца* и *Сремица*, *Основе*, 327.

ношћу спојити са њиховим временом, односно половином деветнаестог века.

Ако бисмо пошли од принципа Вуковог Рјечника, свакако да на целој језичкој територији нису биле уобичајене речи *Бољевчанин*, *Књажевчанин*, *Венецијанац* (у народу *Млечанин*, *Млечић*), *Бурђијанка*, *Торлакиња* јер је за то потребно и познавање тих места и крајева. Међутим, како се имена етника образују непосредно по настанку назива места или земље, то се, с обзиром на ову чињеницу, не може говорити о овим речима као о новим творевинама (можда би се као нови облици, али специфични само за поезију Б. Радичевића, могли третирати *Рваћан*, вероватно настало од **Рваћанин*, *Србињка* и *дубравкиња* „вила становница дубраве“, што је образовано, свакако, према „вила загоркиња“, „вила облакиња“).

Зато се ове „нове“ речи могу посматрати само у светлу морфолошких тенденција⁶⁷.

119. Као карактеристика романтичарских песника издвајају се следећи моменти:

а) употреба имена етника без суфикса *-ин*, што је свакако у вези са метром, иако су такви облици у језику већином били познати и б) употреба облика *Славјанин*, *Славјан*, *христијанин* који упућују на везу са руским, а можда и са црквеним језиком (*христијанин*).

IX

ЗБИРНЕ ИМЕНИЦЕ (NOMINA COLLECTIVA)

120 Разматрајући именице које показују збир ствари или лица, некад и њихову множину (саграђене од именичких основа, придевских, па и глаголских, и суфикса *-ба*, *-ад*, *-еж*, *-ија*, *-ина*, *-иња/-ојиња*, *-ња*, за женски род, и *-је*, *-иње*, *-сйво*, за средњи род), разврстали смо их у неколико група:

I. Именице које значе уопште неки збир, скуп

1) живих бића (људи и животиња)

а) женски род

⁶⁷ Може се рећи да се у том смислу поклапају са данашњим стањем, изузимајући облике без суфикса *-ин*, исп. М. Стевановић, *op. cit.*, 501, 502, 503, 521, 529, 548.

-*ад*: *мравад* (ПП 215, 217), *овчад* (ПП 413), *йчелад* (ПП 210) — са именицом у општем делу; *дивљад* (ПП 128), *бивад* (ПП 64) — са придевом и глаголом у општем делу;

-*ија*: *браџија* (ЈЈЗ 250), *ленардија* (ЈЈЗ 242), *скоџија* (ЈЈЗ 114), *хусарија* (ЈЈЗ 378), *џиганија* (ЈЈЗ 176) — са пуним обликом именице у општем делу; *йенадија* (ЈЈЗ 444), *йрошчадија* (ПП 375), *Србадија* (БР 103, 107, 142, ЈЈЗ 83, 100, 115, 134, 242, ЂЈ IX 168), *Турадија* (ЈЈЗ 162, 236, 609, 610) — у општем делу са обликом именице који је већ изведен суфиксом -*ад* у значењу збира;

-*иња/-оџиња*: *голоџиња* (ПП 413), *сироџиња* (БР 93, ПП 43, 138, ЈЈЗ 95, 104, 168, 187, 217) — са придевом у општем делу;

б) средњи род

-*је*: *зверје* (ЈЈЗ 400, 462, ЂЈ X 102), *особље* (ПП 282), *робље* (СВ 135, 143, ПП 36, ЈЈЗ 89, 109, 112, ЂЈ I 23, 57, 119, 148) — са именицом у општем делу;

-*сџво*: *браџсџво* (СВ 219), *људсџво* (БР 95, 318, ПП 36, 127, 130, 172, 173, 193, 255 285), *йлемсџво* (ЈЈЗ 432), *славјансџво* (ПП 102, 110н, 119, 120, 126, 127), *Славсџво* (ПП 120, 122, ЂЈ I 133), *Србинсџво* (ЈЈЗ 29, 259), *Срџсџво* (ПП 147, ЈЈЗ 56, 73, 83, 90, 102, ЂЈ I 133, 139, 143, VIII 82), *йуђинсџво* (ПП 127, 128), *Хеленсџво* (ПП 122), *Хрвајсџво* (ПП 147), *чов(ј)ечансџво* (СВ 152, ПП 54, 130, ЈЈЗ 95, 349), *чов(ј)енсџво* (ПП 127, ЈЈЗ 42, 308, ЂЈ VIII 122), *чојсџво* (БР 385) — са именичким општим делом;

2) предмета

а) женски род

-*еж*: *гњилеж* (ЈЈЗ 189), *йфулеж* (ЈЈЗ 98, 297, 432, ЂЈ I 73, 121, VIII 122, IX 248), *црнеж* (ЈЈЗ 458) — са придевом у општем делу;

б) средњи род

-*је*: *биље* (ПП 158, 176, ЈЈЗ 66, ЂЈ I 1, 2, 112), *бисерје* (ЂЈ IX 8), *борје* (ЂЈ I 149), *гласје* (ПП 205), *грање* (БР 75, 206, ПП 254, ЈЈЗ 54, ЂЈ I 69, 72, II 58), *грмење* (БР 244), *гробље* (СВ 135, 143, 177, 203, III 36, 130, ЈЈЗ 90, 109, ЂЈ I 160, 163), *грознје* (БР 35), *дрвеће* (БР 134), *дање* (ЈЈЗ 585), *дрвље* (БР 124, ПП 62, 108, 165, 184, 215, 225н, ЈЈЗ 92, 173, ЂЈ II 145), *зрње* (ПП 185), *јерје* (БР 98, 105), *камење* (БР 21, 87, 113, СВ 125, 215, ПП 8, 10, 156, 161, ЈЈЗ 24, 60, ЂЈ I 164, II 27), *класје* (БР 100, ЂЈ I 111), *комађе* (БР

108, 407, ЈЈЗ 263, ЂЈ II 19), *корење* (ЈЈЗ 84), *лисје* (БР 215, 353, ЂЈ I 118, II 73, X 18, 62), *лишће* (БР 29, 75, СВ 127, 141, 172, ПП 82, 167, 172, 254, ЈЈЗ 25), *облаче* (ПП 53), *џајерје* (ЂЈ II 111), *џерје* (БР 160, СВ 215, ПП 91, ЈЈЗ 141), *џрсијење* (ЈЈЗ 152), *џрамење* (ЂЈ I 119, II 36), *џруће* (БР 108), *сјемење* (ПП 92), *си(и)јење* (БР 69, 87, 94, 124, 280, ПП 215, ЈЈЗ 43, 173, ЂЈ I 28, 54, 55, 95, II 58 VIII 4), *сиријење* (СВ 200), *џрње* (СВ 108, 149, 163, 194, ПП 33, ЈЈЗ 101, ЂЈ I 16), *џруње* (БР 54), *џруйље* (ПП 37), *ује* (ПП 37), *хри)је* (ПП 62), *џв(и)јеће* (БР 7, 30, 33, 48, 56, 57, 60, 95, СВ 120, 124, 153, ПП 3, 10, 11, 18, 21, 30, 33, 34, 78, 85, 102, 136, 158, 162, 254, ЈЈЗ 25, 33, 45, 51, ЂЈ I 2, 16), *чокоће* (ЂЈ I 113), *џајорје* (ЈЈЗ 410) — са именичким општим делом; *џворје* (ПП 41) — са глаголским општим делом;

-*џње*: *расџиње* (ПП 206, ЈЈЗ 60) — са глаголским општим делом;

-*сџиво*: *џокућсџиво* (ПП 314) — са синтагматским општим делом.

II. Именице које значе збир, скуп младих живих бића или нечега што је нејако, слабо, мало, ситно

1) жива бића (женски род)

-*џд*: *гуиџад* (ЈЈЗ 348), *деџиџад* (БР 222), *џддребад* (ЂЈ X 181), *зв(ј)е-рад* (ПП 35, 289, ЈЈЗ 397, 400), *зџиџад* (ЂЈ VIII 86), *јагџад* (ПП 199, 217), *кљусад* (БР 94), *лавџад* (ПП 139), *момџад* (БР 67, 136, 289, 321, СВ 172), *џаниџад* (БР 229), *џерад* (СВ 212), *џраунџад* (ЂЈ I 146), *џрвенџад* (ЂЈ I 1п), *џронџад* (ПП 345), *сирџад* (БР 215, ПП 139, ЂЈ I 3, VIII 37, 112, IX 100), *славџад* (ЂЈ II 98, 111, IX 93), *сљеџад* (ПП 312), *унџад* (ЈЈЗ 33, 183, 130, ЂЈ I 3, 180), *Хомерџад* (СВ 181), *џиџунџад* (ЈЈЗ 245), *џиџнад* (ЂЈ IX 169) — са именицом у општем делу;

-*еџ*: *џилеџ* (ЈЈЗ 542), *џилеџ* (ЈЈЗ 123, 144, 198) — са именицом у општем делу;

-*ија*: *момџадија* (ЈЈЗ 48) — у општем делу са обликом именице који је већ изведен суфиксом -*џд* у значењу збира;

2) предмети (женски род)

-*џд*: *џиџуџад* (ЂЈ IX 64), *звонџад* (ЈЈЗ 318), *џанад* (ЈЈЗ 318) — са именицом у општем делу;

-*еџ*: *мрвеџ* (ПП 37) — са глаголом у општем делу;

-ија: *сѣйнадија* (ЈЈЗ 504) — у општем делу са збирном именицом изведеном суфиксом -*ад*;

III. Именице које означавају скуп лица организованих за извршење заједничког циља или скуп лица које повезује заједничко учешће у нечему

а) женски род

-ба: *дружба* (СВ 182, 211, ЈЈЗ 311, ЂЈ I 5, 36, 41, 129, II 4, 59, 62, VIII 19) — са глаголом у општем делу;

-ина: *дружина* (БР 68, 90, 136, 162, 163, 165, 167, 170, 209, 400, ЈЈЗ 150, ЂЈ I 54, II 35, 44, 54, 81) — са именицом у општем делу;

-ња: *ѣрайња* (ЈЈЗ 181, ЂЈ I 150, II 39, 50) — са глаголом у општем делу;

б) средњи род

-сѣво: *друсѣво* (*друшѣво*) (БР 135, 136, 151, 170, 319, 363, ПП 27, 115, 149, 159н, 168, 246, 309, 337, ЈЈЗ 42, 50, 144, 432, ЂЈ IX 209) — са именицом у општем делу.

121. Опште морфолошке карактеристике:

а) за означавање збира живих бића (људи и животиња) у највећем броју примера јавља се суфикс -*ад* и -(*ад*)ија, нешто ређе -*сѣво*, а суфикси -*је* и -*еж* само у неколико образовања;

б) за означавање, пак, збира предмета највише су заступљене именице са наставком -*је*, док су врло ретки завршеци -*ад*, -*еж*, -*ија*, -*сѣво*;

в) суфикси -ба (*дружба*), -ина (*дружина*), -ња (*ѣрайња*) и -иња/-оѣиња (*сироѣиња*) само су у служби за означавање збира живих бића, не и предмета⁶⁸.

122. Особености у вези са појединим образовањима:

а) *дивљад* и *бивад* одступају од системе са именицом у основи због придевског и глаголског општег дела, а немају ни једину према збиру који означавају (*дивљад* „све што је дивље“, тј. конкретно у нашем примеру „Азијати, Турци“, а *бивад* „све што бива, постоји“, односно „сва жива бића уопште“: . . . у борбах азијском / Са *дивљад*и кобном — ПП 128; . . . једин ти си [бог] за себе у / Свемиру битник, а сва

⁶⁸ Суфикси -ба, -ина, -иња у вези су са акцијом која је својствена само живим бићима, док је наставак -иња/-оѣиња у вези са особином која карактерише такође само жива бића.

друга *бивад* / Прам теби су прашке — ПП 64;

б) суфикс *-ад* продире и у образовања са именицама мушког и женског рода у детерминативу (*мравад, овчад, њчелад*);

в) за изведеницу *ђинђувчад* може се претпоставити аналогија према речима на *-ад*, односно да је тим путем пренет наставак *-чад*, или да је, опет аналогијом према истим именицама, најпре у свести успостављен облик *ђинђувче*, у значењу нечег малог, ситног, а онда је том облику додат наставак *-ад*;

г) суфикси *-је* и *-еж* јављају се и у образовањима са глаголском основом (*ишворје, мрвезј*);

д) наставак *-иње* у речи *расијиње* ретко се употребљава за обележавање збирног значења⁶⁹;

ђ) облик *дање*, иако је употребљен у слику, одступа од досадашњих речи јер није саграђен од именице која значи неки предмет (Та и гроб је тек колевка / Бољег дања / — И звона су само песма / Поуздања — ЈЈЗ 585).

123. Ближа објашњења и документовање значења појединих речи:

а) *ленардија* означава присталице Ленарда;

б) *скојија* (Турци) и *ирошчадија* (скуп сиромашних сељака) имају пејоративну нијансу (*Скојија* се бесомучно стрви, / А мој Србин неће жалит' крви — ЈЈЗ 114; Па шта се ви ту с мојим оцем спрдате, *ирошчадија* глупа! — ПП 375;

в) *човештво*, *чојство* значе „човечанство, људи“ (Или је [човек] прстен оног ланца жива, / Што - но га човек *човештвом* назива — ЈЈЗ 42; Ха, богови, *човештва* мучење — ЂЈ VIII 122; . . . гле их јадне, / На земљици свуда хладне, / Њих, што муња од судбине / Удри *чојству* са висине — БР 385);

г) тако су и *голојиња*, *сиројиња* (скуп голих, односно сиромашних људи), као и *брајство*, *илемиство*, *Славство*, *Србинство*, *Срјство*, *иуђинство*, *Хеленство*, *Хрвајство* употребљени у збирном значењу (Опет други жену и угледно *брајство* [хвали] — СВ 219; Ту је и *илемиство* и осредња реда — ЈЈЗ 432; Кад се Јевропа Србинству чуди — ЈЈЗ 259; Сложном *Срјству* и *Хрвајству* пале / Л'јепо тада коцке боље среће — ПП 147; Заљев многи и многи накрњи теби *иуђинство* — ПП 127;

⁶⁹ Т. Маретић наводи *јеловиње, мушкиње, њашчиње, звјериње, лепенскиње*, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, III izd., Zagreb 1963., 337.

Тако *Славѣ* к'о *Хеленѣ* прије / Диоскуре своје ће да има — ПП 122;

д) *гњилеж* и *ѣрулеж* употребљени су у пренесеном смислу на људе, свет уопште (Да полијем онај *гњилеж* / Што баш онда слатко спава — ЈЈЗ 189; Који оре, копа, туђу њиву тежи, / Кад богата *ѣрулеж* на душеку лежи — ЈЈЗ 98);

ђ) *црнеж* својим значењем обухвата мрак и стене, односно стење у мрклом мраку (А старац се сада по лествама спусти, / Па загази натраг у тај *црнеж* густе — ЈЈЗ 458);

е) *ѣворје* означава збир предмета исклесаних од камена, тј. оно што је „творено“, рађено од камена (Бакља гори лучи бл'једе / Расвјетљује то просторје / Бјељим чини б'јело *ѣворје* — ПП 41);

ж) облици *облачје* и *сѣријеље* изражајнији су у песничком језику него што би то била њихова множина: и Прерадовић, обликом *облачје* (Ти [љубав] растављаш све *облачје* оно / Што се купи изнад наших глава — 53), и Враз, обликом *сѣријеље* (Говор' срце како један једит [поглед] / *Сѣријеље*, раје, бже сипа у ме — 200) очигледно су желели да представе свеобухватну количину, сједињено мноштво облака и стрела. За то им је као снажнији израз био облик збирних именица. Ово поготову проистиче из поменутих Вразових стихова где је могао бити употребљен и множински облик *сѣријеље* без последица по стих или метар.

У овом смислу вредна су пажње још нека образовања са суфиксом *-је* као семантичким знаком збира. То су најпре *хридје*, *уђе* која би се с обзиром на појам предметности могла уклопити у семантику колективних именица, односно именица са значењем неког збира (Мален поток и велика р'јека / *Хридје*, дрвље, равнице и горе — ПП 62; Око тебе [смрти] мрвеж, развалине, / *Уђе*, трупље, кости и стрвине — ПП 37). Мало су удаљенији, необичнији збирни облици *јерје*, *гласје*, а нарочито *дање*. Али ако се прихвати употреба збирног образовања *јерје* у значењу предмета, мада фигуративно исказаног, а *гласје* схвати као јединствена, неразлучна целина, као сливеност гласова, онда је разумљива и оваква песничка форма тананијег изражаја (Па довати јера тананого, / И још оног, брата, дебелого, / . . . / Удри њима по ветру и мраку. / . . . Али гледај куд ћеш, главо моја, / Јер ако те то *јерје* довати, / Оћеш, богме, грко оплакати — БР 98; А у лађи возари лагуни, / . . . / Весла њима дрво одабрано — / Побратиме то *јерје* танано — БР 105; Вишњи дигне благословну руку, / Валови се *гласја* поутаже — ПП 205). Тако је и у изведеници *дање* изражена слична

поетска тежња — означавање неке целине, јединства, не низа издвојених, појединачних појмова (Та и гроб је тек колевка / бољег дања — ЈЈЗ 585; Спојила се душа ноћи / Спојила се с душом дања — ЈЈЗ 601);

з) *дружба* значи „дружина, друштво“ (Сад небеска *дружба* Ју окружи — СВ 182; Ту с *дружбом* давно Обилић спава — ЂЈ I 36);

и) *прайња* означава погребну поворку, а и скуп пратилаца (Кад је деку земља скрила / *Прайња* га је оставила — ЈЈЗ 181; Лагани корак *прайње* маленз / Бесшумно следи замишљенога — ЂЈ I 150).

124. Од речи стране етимологије поменућемо *Славјансџво* (према руском), *ђинђувчад* (од мађ. *gyöngy*), *шпијунчад* (од нем. *Spion*).

125. Као нова образовања јављају се:

1) *дејџеничад*, *ђинђувчад*, *мравад*, *ђрошчад*, *ич лад*, *славујчад*, *слџейчад*, *Хомерчад*, *шпијунчад*, *црнејс*, *мрвејс*, *ленардија*, *ђрошчадија*, *хуса-рија*, *јерје*, *ђворје*, *уђе*, *Славсџво*, *Србинсџво*, *Хеленсџво*, *Хрвајсџво* — речи које не региструје ниједан речник, а ни грађа за Р (изузев *јерје* у РЈА, али с напоменом да је ово творевина Б. Радичевића);

2) *гђилејс*, *скојџија*, *дање*, *Славјансџво* — изведенице које бележи РЈА као нове за другу половину деветнаестог века, а то исто може се закључити и на основу грађе за Р, према којој су новијег датума и *облачје* и *сџиријеље*;

3) *бивад* (са потврдом из стваралаштва П. Прерадовића) и *бисерје* (са изворима насталим много касније) — које наводи Р.

126. На основу нових речи очигледно је продирање суфикса *-ад*, *-ија*, *-сџво*, односно њихова продуктивност при творби збирног значења у односу на жива бића, и *-је*, *-ејс* за извођење збира предмета, ствари.

ИМЕНА МЕСТА (NOMINA LOCI)

127. Значење места није у свим именичким образовањима потпуно исто. Она могу да означавају део земљишта, простора, или неку зграду, просторију и т.сл. — где се нешто налази или се налазило, где се врши каква глаголска радња, а могу бити и друга слична значења.

У погледу образовања изводе се од именица, придева, глагола или синтагми у детерминативном делу, а у управном имају суфиксе *-āj*, *-ak* *-āk/-jāk*, *-īk*, *-aц*, за мушки род, *-ja*, *-ana*, *-apa*, *-ōī*, *-ица*, за женски род, и *-ије*, *-је*, *-ло*, *-īише*, за средњи род.

128. С обзиром на врсту места, простора где се нешто налази или где се нешто ради, поделићемо ову групу речи на именице које значе

I. место на коме се налазе предмети исте врсте; место где нешто расте

-āx/jāk: *воћњак* (БР 245, 372), *маслињак* (ЂЈ II 126), *цвијећњак* (СВ 143) — са придевом у општем делу;

-īk: *иравник* (СВ 148) — са придевом у општем делу;

II. зграду, просторију, место где се нешто налази, где се нешто ради или место где је смештено оно што је означено детерминативом

-āk/-jāk: *кокошињак* (ЈЈЗ 301, 302, 339), *мравињак* (ПП 72, 215) — са придевом у општем делу;

-īk: *зимовник* (ЈЈЗ 40н), *уљаник* (БР 91, 92) — са придевом у општем делу; *соколик* (ПП 145); *звоник* (ПП 189) — са именицом у детерминативу;

-ana: *дворана* (СВ 171, ПП 160, ЈЈЗ 140, ЂЈ I 32, 133, II 75), *кавана* (БР 272, 273, ПП 367, ЈЈЗ 194), *механа* (СВ 119) — са именицом у општем делу;

-apa: *брашнара* (ЈЈЗ 435), *буvara* (ЈЈЗ 564), *звонара* (ЂЈ II 19), *каменара* (ПП 41, 43), *ивара* (ЈЈЗ 175) — са именицом у општем делу;

-aц: *лејњиковац* (ЂЈ I 181н) — са придевом у општем делу; *свињац* (ЈЈЗ 239) — вероватно са именицом у општем делу;

-ица: *болница* (ЈЈЗ 93, 104), *вијећница* (СВ 219), *гробница* (БР 43, 60, 79, 247, СВ 136, ПП 177, 181, 192, 197, 285, ЈЈЗ 97, ЂЈ I 11, 97, II 56), *делаоница* (ЂЈ I 13н, IX 259), *жстїицица* (СВ 221), *земуница* (ЈЈЗ 143, ЂЈ VIII 29, 32, 33, 35), *исїосница* (ЂЈ II 118), *костїурница* (БР 367), *ложница* (ПП 60, 61, 167), *лудница* (ЈЈЗ 93), *ивница* (ПП 159), *ризница* (ПП 342, ЂЈ VIII 24, IX 16), *сїтражсарница* (СВ 128), *їамница* (ПП 25, 90, 227, 228, 232, 236, ЈЈЗ 135, ЂЈ I 86, 87, II 40), *їавница* (ЂЈ II 12, 71) — са придевским општим делом, углавном;

III. место на коме се нешто налази или са раније налазило; место на коме се врши глаголска радња, односно

1) са именицом у детерминативу у значењу места

а) на коме се налази оно што се казује том именицом

-*ишиће*: *бајишиће* (ПП 189), *бојишиће* (БР 220, ЈЈЗ 26, 88, 139, 160, ЂЈ I 10, 25, 39, 71, 74, 113, II 8, 55, 56, 57), *бријвишиће* (ЈЈЗ 408), *буђишиће* (БР 164, ЈЈЗ 339), *границиће* (ЈЈЗ 11), *гровишиће* (ПП 139), *дворишиће* (ПП 347, ЈЈЗ 146, ЂЈ I 30, 31), *ђубришиће* (ЈЈЗ 193), *звездишиће* (ЈЈЗ 97, 386), *касајишиће* (ЂЈ IX 162, 229), *огњишиће* (БР 220, 233, ПП 77, 110, 129, 288, 388, ЈЈЗ 108, 189, ЂЈ II 12, 41), *разбојишиће* (ЂЈ II 37, 54, 113, VIII 106);

б) на коме се раније налазило оно што се казује том именицом у детерминативном делу

ишиће: *кућишиће* (ЈЈЗ 129, 304, ЂЈ I 84, II 36, VIII 8, 60), *црквишиће* (ЂЈ IX 26);

2) са глаголом у детерминативу означавајући место на коме се врши глаголска радња

а) образовања од глаголске основе

-*ло*: *Белило* (БР 67), *кујайило* (БР 318, ЈЈЗ 204);

-*ишиће*: *боришиће* (ЈЈЗ 422, 424), *бродишиће* (СВ 117), *гаришиће* (ЈЈЗ 187, 452, 504, ЂЈ I 89, II 114), *гледишиће* (ПП 369, ЈЈЗ 41), *заклонишиће* (ПП 141, 203), *мучишиће* (ЈЈЗ 108), *ноћишиће* (ПП 76, ЈЈЗ 340, ЂЈ I 26н), *йозоришиће* (ПП 254, 282, ЈЈЗ 182), *йолејишиће* (ЈЈЗ 518), *йрибежшиће* (ЈЈЗ 6), *йризоришиће* (ПП 225), *йрисијанишиће* (БР 407), *рочишиће* (БР 136, ПП 82, 225, ЈЈЗ 119, 550, ЂЈ II 41, X 188), *сасијанишиће* (СВ 139), *сечишиће* (ЈЈЗ 406), *сијалишиће* (ЂЈ II 148), *сијрајишиће* (ЈЈЗ 149, 465), *судишиће* (ЂЈ II 86), *йрумишиће* (ЈЈЗ 135), *ујточишиће* (ПП 25, 399, ЈЈЗ 515), *шуровишиће* (БР 79);

б) такође глаголска образовања, али у вези са радним глаголским придевом

-*ишиће*: *игралишиће* (ЈЈЗ 599), *казалишиће* (ПП 159н, 161, 367), *свеишлмиће* (ЈЈЗ 199), *свеучилишиће* (ПП 282, 308, 375), *йркалишиће* (ЈЈЗ 67), *училишиће* (ЈЈЗ 432), *хрвалишиће* (ПП 132);

IV. место одређено самим општим делом (предлошког или синтагматског карактера)

-ишиѿе: *средшиѿе* (ПП 204 221);

-је: *редошочје* (ПП 97);

V. место, простирање (исказано синтагмом, предлогом и именицом, у детерминативном делу) у односу на

а) географск: објекте

ије: *Приморије* (ЂЈ II 85, 127);

-је: *Подунавље* (ЂЈ I 134);

-ина: *Посазина* (ПП 123);

б) разне предмете и појмове уопште

је: *залађе* (БР 81, 94, 328, ЈЈЗ 318), *шодворје* (ПП 218), *шодоље* (ПП 306, ЈЈЗ 400), *шредвратије* (ПП 376);

-ак: *закушак* (ЈЈЗ 448, 460), *зашећак* (ЈЈЗ 144), *шрикрајак* (ЈЈЗ 203);

в) тело

-ај: *наручај* (СВ 120, ПП 20, 49, 74, 115, 185, 194, 240)

-ије: *наручије* (ЂЈ II 97), *шодножиј* (ЂЈ IX 30, 218)

-је: *закриље* (ЈЈЗ 503, 532), *зачеље* (ЈЈЗ 143, ЂЈ II 36), *наруч(ј)е* (БР 89, 97, 238, 381, 411, 413, ПП 146, 265, 324, 355, ЈЈЗ 5, 21, 32, 160, ЂЈ VIII 5, 24) *окриље* (ПП 115, 178, ЂЈ VIII 8), *шодножије* (ПП 26, 66, 204, 320, ЂЈ IX 69), *шрочеље* (ПП 166 168, ЈЈЗ 524), *узглавље* (СВ 122, ПП 191, ЈЈЗ 3).

На крају додаћемо још неке именице које у себи садрже значење места:

-ај: *лежсај* (ПП 76);

-ја: *шровалија* (БР 161);

-шш: *шукош* (ЂЈ I 30, VIII 13, 131).

129. Преглед заступљених суфикса показује извесне занимљиве црте:

1) суфикс *-ица* јавља се само у вези са основним придевским делом, односно само у вези са придевима на *-нш*;

2) постоји само једна именица са суфиксом *-ица* изведена преко радног глаголског придева (*делаоница*);

3) поред изузетне појаве суфикса *-шш* (*шукош*) и појединачних образовања са наставцима *-ај* *-ије*, *-је*, пажњу привлаче изведенице са завршним делом *-шк* (*зимовник*, *уљаник*, *звоник*, *соколик*);

4) постоје само две потврде за именице са суфиксом *-ло* (*Белило*, *куйайило*);

5) нема ни једне потврде за суфикс *-арница* (именице типа *књи-жарница*, *џосласишчарница*⁷⁰);

6) има највише примера са суфиксом *-ишије*.

130. Мало необичнија образовања представљају:

соколик „место где су соколови“, тј. фигуративно „храбри људи, јунаци“, настало свакако према именицама типа *борик* (Црногорског из свог *соколика* / Ти [Његош] се диже над царе и бане / Сјајним умом духа узорника — ПП 145); *каменара* „место где се обрађује, теше камен; просторија, врста радионице, у којој клесар израђује предмете од камена“ (У прастарој *каменари* / Старац сједи сједобради / Руководи занат стари: / Реже, дубе, струже, глади — ПП 41); *бајишије* „бајно место“ (По ливадах и по цвјетних лузих, / По *бајишију* раја намишљена — ПП 189); *гранишије* с обзиром на општи део *гран-* можда означава грање, односно „место где су гране, место на грању“ (. . . бројна јата, / . . . / Лете кули крај прозора; / Час су доле на *гранишију* — ЈЈЗ 11); *звездишије* означава „место на коме су звезде, звездани простор“ (Једном се дигох у *звездишије* плавно, / Диг’о ме мисли одушевљен лет — ЈЈЗ 97); *бродишије* представља, вероватно, „место где се прелази преко воде, неко плитко место погодно за прелазак“ (Кажу негдје Вила / да чува *бродишије*, / Па десницу сваког / од јунака пиште — СВ 117); *гаришије* означава „место где је нешто изгорело, једна или више кућа“ (А где деца наша пиште / Није сето већ *гаришије* — ЈЈЗ 504; А по *гаришију* дома срушеног — ЂЈ I 89), али у једном примеру можда има значење „гар, чађ“ (А дим лети у висину горе, / Све лижући небо и облаке; / Помрачише сунце са *гаришијем* — ЂЈ II 114).

Најзад, можемо поменути да *куйайило*⁷¹ значи „течилиште, бању“ (Големо људство сад се амо збило, / Ко што је свуда где је *куйайило*: / Тај здравље тражи, јер га нема дуго — БР 318); *бришвишије*⁷² „место на коме је углављена бритва“ (Али од колача не отсече ништа, /

⁷⁰ М. Стевановић, *op. cit.*, 554.

⁷¹ Новијег је постанка и ова реч потиснула је стару „купало“ која је сасвим добро саграђена, насупрот речи *куйайило* (купати + ло), М. С. Московљевић, Бања, купалиште, купељ, купатило, купка, Наш језик, књ. II, 234—237.

⁷² Отокар Колман издваја речи као *секиришије*, *кочишије* (држаља у секире, косе) само са значењем „део неког оруђа или справе“ (Још нешто о речима на *-ишије*, Наш језик, књ. II, 18); међутим, наша реч *бришвишије* иако налику на *секиришије*, *кочишије*, упућује поглавито на значење места.

Већ саломн бритву управ' до *бриџвишиџа* — ЈЈЗ 408); *куџишиџе* не значи само „место где је раније била кућа“ него и саму кућу „дом“ (Милију-нима пале *куџишиџе* — ЂЈ I 84); *касџишиџе* и *сечишиџе* означавају „место где се касапи, сече“ (Испрва шћаше деце иљаду, / Да их на *касџишиџе* своје отпрати — ЂЈ IX 162; И одведе тако [бика] право до *сечишиџа* — ЈЈЗ 406); *гледџишиџе* означава схватање на основу којег се нешто разматра, објашњава (С вишег *гледџишиџа* треба да ви ту ствар сматрате. Ко ће се на та мала зла обзирати — ПП 369) — па, према томе, овде није значење места, већ радње⁷³, мада би се могло тумачити и као „основица (фигуративно „место“) на којој се разматра“; *џукоџи* иако ономотопејског карактера, представља „место где је нешто пукло, раздвојило се“ (Као да је камен у љутини пук'о / И у *џукоџи* своју све живо повук'о — ЂЈ I 30).

131. У овој групи постоји само неколико речи страног порекла: *ђубришиџе*, а вероватно и *буџишиџе*, упућују на грчки језик, *средоџочје* је руска реч (средоточие), *гледџишиџе* је преузето из чешког (*hledišťe*), док *касџишиџе* (< *kasar*), *кавана* (< *kahvehane*) и *механа* (< *meyhane*) представљају турске речи (*кавана* и *механа* са суфиксом -ана⁷⁴ персијског порекла који је у наш језик продро преко турског језика).

132. Међу новим речима највише има оних које не бележе речници, ни грађа за Р: *соколик*, *наручије*, *јодножије*, *бајџишиџе*, *бриџвишиџе*, *границџиџе*, *звездџишиџе*, *касџишиџе*, *јозоришиџе*, *јолеџишиџе*, *џрулишиџе*; У РЈА као нова образовања помињу се: *маслинак*, *лејџиџковац*, *сечишиџе*, *џуровишиџе* (ово последње само за потврдом из дела Б. Радичевића) и *џукоџи* (али у мушком роду, док је у нашем примеру женског рода); ЂП региструје: *закуџак*, *закриље*, *средоџочје*, *куџаџило*, *ђубришиџе*, *сџалишиџе* и *хрвалишиџе*.

133. Начин творбе нових речи упућује на следећи закључак:

1) изведеница *соколик* доказује да се суфикс -џик још осећао као продуктиван⁷⁵;

2) на основу само једне потврде за суфикс — (он)џица (у *делао-ниџа*, иако не спада у нове творевине), а ниједне за суфикс -(арн)џица,

⁷³ Ово није у духу нашег језика и представља утицај чешког језика, Р. Бошковић, Поводом чланка Г. А. Паунова, Наш језик, књ. I, 275—278.

⁷⁴ Настало од *hané* „кућа“ (*kahvé hané* > *кавана*).

⁷⁵ Овај суфикс ређе се среће у именица са значењем места, које је било примарно у *борик*, где се подразумева и извесна врста збира („борово место“ и „боровашума“) — А. Белић, Грађење речи, 88.

може се претпоставити да су оба ова наставка обележје савременог језика, односно каснијег језичког развоја у вези са оформљавањем нових, посебних занимања и разних делатности уопште⁷⁶;

3) употреба речи са наставком *-ије* (*наручије, њодножије*) упућује на утицај црквенословенског језика

4) већи број нових речи са суфиксом *-ишије*

а) потврђује његову најизразитију функцију за извођење именица овог значења

б) појачава, шири његову продуктивност.

СЛОЖЕНЕ РЕЧИ (NOMINA COMPOSITA)

134. Још 1828. године у „Даници“ Вук Ст. Караџић поред изведених речи наводи и сложене, али само њихов попис са разврставањем по групама према врстама речи које улазе у склоп појединих сложеница⁷⁷. Тако исто поступа и Ђ. Даничић у својим Основама⁷⁸ не улазећи у суштину и стварни смисао сложеница у нашем језику. Тај смисао, односно значење тумачи А. Белић уочавајући да су сложенице у нашем језику ексоцентричног типа, тј. „да значе приписивање (некоме или нечему) онога што по значењу садржи сложена реч; на пр. *рићокоса* није *рића коса* већ „женско чељаде са рићом косом“⁷⁹, а да по односу њихових саставних елемената представљају делове реченице, синтагме са истом функцијом⁸⁰. Међутим, између њиховог општег значења, ексоцентричног, и тумачења односа саставних делова, потребно је премостити још један врло важан, најважнији проблем: решење како уопште настају сложене речи. Одговор на ово питање у ствари је та неопходна карика која повезује два ранија поменута фактора: значење и међусобни однос саставних делова, боље рећи међусобни однос и значење јер се ово друго, тј. значење, не може развити без присуства речи повезаних истом реченичком функцијом и дуготрајном напоредном употребом. Ово већ означава први услов за постанак неке сложене речи, али ни-

⁷⁶ Исп. *књижевница, маркарница* и сл.; *чистионица, њерионица, шпедионица* и друге (М. Стевановић, *op. cit.*, 554).

⁷⁷ Вук Стефановић Караџић, Главна свршивања суштествителни и прилагателни имена у Српском језику, Даница 1828, 96—103.

⁷⁸ Ђуро Даничић, Основе српскога или хрватскога језика, 42—46.

⁷⁹ А. Белић, Грађење речи, 41.

⁸⁰ *Ibid.*, 33—34.

како и једини. Потребно је да се поред јединства функције и дуге напоредне употребе у реченици која може довести до јединства значења развије и јединство облика⁸¹ — једна јединствена реч, али таква реч код које се и поред тог новог, јединственог значења стално осећају и њени саставни делови. Онда када таква реч измени толико свој облик да се њена сложеност више не осећа, престаје да буде сложеница, иако је то некада била, мада синтагматско значење код тако добивених простих речи остаје и даље, без обзира што обележава један појам⁸².

135. Али док А. Белић за стварање нових сложеница, којима су неопходне три фазе: промена значења, уопштавање једног акцента у групи речи и губљење (или јављање) нове системе облика⁸³, даје приоритет промени значења, проф. М. Стевановић сматра да је акценат одлучујући фактор: „Битно је . . . за постанак сложеница да се измени значење које су имали њени делови док су се употребљавали у синтагми односно реченици као посебне речи. Нешто је мање од значаја и промена облика њихова као одређеног скупа гласова, док промена акцента и квантитета доследније и од једног и од другог пре споменутог елемента прати процес претварања групе речи у сложеницу“⁸⁴. Ово се заиста врло јасно огледа у географским именима, као *Бањалука* и *Бања Лука*, где је значење и у једном и у другом случају потпуно исто, измењено, а једино у зависности од акцента имамо сложеницу или синтагму. Из тог разлога задржано је у писању *Нови Сад* (*Нђви Сад*) где је значење такође потпуно измењено⁸⁵.

136. Тамо, пак, где једна од саставних речи ближе одређује другу која чува своје буквално значење, не долази до срастања у сложеницу, већ полусложеницу, а поменути однос има и своје спољашње обележје, тј. између саставних делова пише се цртица (нпр. *радио-станица*, *налив-џеро*, *бисер-чаша*, *зелен-горица*). Наравно, у оваквим скуповима и акценат остаје неизмењен. Овде, значи, није дошло до промене значења, а још мање до промене акцента, самим тим ни до стварања једне речи — сложенице. Али и када би се занемарио спољашњи знак, цртица, односно и онда када би се ове речи при писању спојиле у једну целину, добио би се исти резултат: речи са неизмењеним значењем саставних делова, а што није у духу нашег језика, већ

⁸¹ А. Белић, О језичкој природи и језичком развоју, књ. I, 271, књ. II, 114.

⁸² А. Белић, *op. cit.*, II, 116—117.

⁸³ А. Белић, *op. cit.*, I, 273.

⁸⁴ М. Стевановић, Савремени српскохрватски језик, 416.

⁸⁵ *ibid.*, 416—417.

упућује на стране утицаје. Но, било да овакви спојеви речи представљају буквалан превод са немачког језика, у коме је веома развијен тип есоцентричних сложеница, било да су саграђене по угледу на турске сложенице (као *рубин-кайлиџе*, *славуж-џесма* према *буљубаша*, *дуван-кеса* и сл.), међу њима постоји извесна разлика. Док се више из језика не могу уклонити поменуте речи *радио-станица*, *налив-џеро* и друге сличне њима, дотле полусложенице типа *бисер-чаша*, *зелен-горица* остају само као песнички изрази карактеристични нарочито за романтичарске песнике.

137. Како се полусложенице разликују по значењу од правих сложеница, при разврставању материјала биће посебно издвојене, али и ту ће се водити рачуна о морфолошком саставу и о међусобном синтаксичком односу саставних делова, као што ће то бити учињено и код правих сложеница⁸⁶.

138. Напоменућемо да поред поменutih научних дела у којима се разјашњава постанак и природа сложеница, постоји и мањи број чланака посвећен објашњењу неке сложене речи, или, пак, читавом типу сложеница, као што је то случај са императивним сложеницама и неким другим⁸⁷.

139. *Полу ложенице*

а) са придевом у детерминативном делу:

буџун-род (ЈЈЗ 245), *гвозден-решетка* (ЈЈЗ 141), *зелен-горица* (СВ 150), *зелен-двори* (ЈЈЗ 500), *зелен-долина* (СВ 154), *зелен-ливада* (ПП 209), *зелен-лисје* (БЈ I 106), *зелен-лишће* (СВ 158), *зелен-луг* (СВ 130), *зелен-џродол* (СВ 137), *зелен-свила* (ПП 167), *зелен-џрава* (ЈЈЗ 131), *зелен-шума* (ЈЈЗ 316), *невер-слава* (ЈЈЗ 35), *румен-воће* (СВ 176), *румен-зраци* (ЈЈЗ 316), *румен-крвца* (БЈ X 37), *румен-ружја* (ПП 16, ЈЈЗ 384), *румен-ружица* (СВ 127), *румен-усне* (БР 212), *сићуш-џрашци* (ЈЈЗ 504), *црвен-каја* (ПП 167, 183, 192), *црвен-крвца* (ЈЈЗ 83), *црвен-џаџир* (ЈЈЗ 268) *шарен-луџкови* (БЈ

⁸⁶ Придржаваћемо се класификације и редоследа које је дао проф. М. Стевановић у „Савременом српскохрватском језику“.

⁸⁷ М. Стевановић, Императивне сложенице, Наш језик н. с. књ. VIII, 6—18; О сложеницама типа „народнорепубликанац“ и поводом њих, Наш језик н. с., књ. VI, 153—159.

IX 165), *шарен-рај* (ЂЈ I 79), *шарен-чаша* (ЈЈЗ 277), *дели-Марко* (ЈЈЗ 203), *дели-Сенџомаш* (ЈЈЗ 127), *дели-синци* (ЈЈЗ 151);

б) са именицом у детерминативу:

Будим-град (ЈЈЗ 402, 434), *Загреб-град* (ПП 167), *Омиш-град* (ПП 202); *алем-камен* (ПП 112, ЈЈЗ 307), *алем-каји* (ЈЈЗ 54), *алем-морје* (СВ 131), *алем-свијеће* (СВ 172), *алем-чаша* (ПП 204, 218), *биљур-сџакло* (ЂЈ X 44), *бисер-дар* (ЈЈЗ 328), *бисер-кајља* (ПП 218), *бисер-роса* (ПП 213, ЈЈЗ 602), *бисер-суза* (ЂЈ I 153), *бисер-сузица* (СВ 183), *бокор-дрво* (ЈЈЗ 71), *буздован-десница* (ЈЈЗ 395), *виџез-Јованом* (ЈЈЗ 382), *голијаи-комар* (ЈЈЗ 393), *гром-јунака* (ЈЈЗ 88), *гусло-жице* (ПП 131), *дембел-баице* (ЈЈЗ 245), *ђул-усне* (ЈЈЗ 283), *жар-ијица* (СВ 135), *жубор-вода* (ПП 208, ЂЈ I 65), *зим-зелен-сјај* (ЈЈЗ 430), *извор-вода* (ЈЈЗ 200), *јавор-гусле* (ПП 41, 177, ЂЈ I 153), *јадран-вода* (ЈЈЗ 116), *јадран-море* (ЈЈЗ 116), *јунак-дух* (ПП 136), *камен-дар* (ПП 42), *камен-кии* (ПП 43), *каур-йсеџо* (ЈЈЗ 135), *корал-грана* (ЈЈЗ 21), *крисџал-йалаџа* (ЂЈ I 147), *лей-џир-рој* (СВ 172), *лавор-венац* (ЂЈ I 138), *ловор-венац* (ЈЈЗ 468), *љубав-искре* (ЈЈЗ 300), *мелем-биље* (ЈЈЗ 275, 424), *мелем-врело* (ЈЈЗ 106), *мелем-звезда* (ЈЈЗ 516), *мелем-йрава* (ЈЈЗ 396), *мелем-цвеће* (ЈЈЗ 74), *мирис-грудџи* (ЈЈЗ 279), *мирис-роса* (ЈЈЗ 328), *мирис-цв(и)еће* (СВ 158, ЈЈЗ 301, ЂЈ I 106), *мрамор-йлоча* (СВ 159), [из] *недоглед-давнина* (ЈЈЗ 95), *оклой-сџена* (ЂЈ X 21), *ойој-сни* (ЈЈЗ 56), *ойров-извор* (ЂЈ I 155), *ойров-зуби* (ЈЈЗ 66), *ойров-срце* (ЂЈ I 50), *ойров-сџрела* (ЈЈЗ 26), *йанџир-кошуља* (ЈЈЗ 409), *йелен-бака* (ЈЈЗ 181), *йламен-бич* (ЂЈ I 89), *йламен-вино* (ЈЈЗ 291), *йламен-йесма* (ЈЈЗ 30), *йонос-јунак* (ЂЈ I 22), *раскош-хљеб* (СВ 196), *рубин-кайљице* (ЂЈ I 92), *рубин-усница* (ЂЈ IX 46), *самур-кайџак* (ЈЈЗ 432), *сјај-месец* (ЈЈЗ 28), *скерлей-йресџо* (ЈЈЗ 221), *славуј-йесма* (ЈЈЗ 279), *славуљ-(й)ијица* (БР 53, ЈЈЗ 76, 224), *славуј-йијица* (СВ 119, ПП 33, 117, 118, 175), *соко-душа* (ЈЈЗ 29), *Срб-јунак* (ЈЈЗ 88), *сумор-йијице* (ЈЈЗ 275), *сунђер-браћа* (ЈЈЗ 189), *џамјан-воњ* (ЈЈЗ 433), *Тайар-звер* (ЈЈЗ 434), *Тайар-цар* (ЈЈЗ 376), *џиран-йаши* (ЈЈЗ 100), *узор-[й]ијице* (ЈЈЗ 254), *узур-сџолица* (ЈЈЗ 396), *цвей-долина* (ЈЈЗ 316), *чар-очи* (ЈЈЗ 284), *челик-синови* (ЂЈ I 150), *чемер-дека* (ЈЈЗ 181), *чойор-чеџа* (СВ 136), *шеђер-йијиџа* (ЈЈЗ 153), *шеђер-уснице* (ЂЈ IX 40), *шеђер-усџа* (ЂЈ X 203), *шехер-одалиска* (ЈЈЗ 152).

140. *Сложенице йрема синџаксичком односу њихових делова*

I НАПОРЕДНЕ (КОПУЛАТИВНЕ)

богочовек [Христос] (ЈЈЗ 117), *зайадо-југ* (ЈЈЗ 359), *север-исток* (ЈЈЗ 359), *драгољуб* [цвет] (СВ 129, 138, ПП 34, ЈЈЗ 7).

II ДЕТЕРМИНАТИВНЕ

1) Уже *дејтерминативне*, одредбене

а) од придева (ређе заменице или броја) и именице:

благдан (ПП 31), *гвоздензуба* (БР 222, 232, ЈЈЗ 219), *каракалѝак* (СВ 217), *миомир* (ЈЈЗ 54, 97, 290, 328, ЂЈ I 118), *благочесѝ* (ЈЈЗ 127), *дивокоза* (ЂЈ VIII 28, 40), *зловолѝа* (ЈЈЗ 35, 147), *злодух* (ПП 151), *злојед* (ЈЈЗ 422), *злокоб* (ЈЈЗ 503, 401), *Миловук* (ЂЈ I 178), *ѝуноѝрба* (ЈЈЗ 427), *самоволѝа* (ПП 138, ЂЈ VIII 4, 84), *самосѝан* (ПП 188, 274, ЂЈ II 87, 94), *свебиће* (ПП 287), *свемир* (ПП 36, 64), *свемоћ* (ПП 63, 73, 203, ЂЈ I 83, IX 5, 63), *свеѝокруг* (ЈЈЗ 320), *сладолед* (СВ 114), *сѝароволѝа* (ЈЈЗ 7), *широдол* (ЈЈЗ 455), *шесѝојер* (ЈЈЗ 409), *веледушје* (ПП 141), *дволичје* (ЈЈЗ 16), *једноличје* (ЈЈЗ 325), *малоумље* (ЈЈЗ 35), *оѝѝроумље* (ПП 110, ЂЈ IX 124), *милосрђе* (ПП 37, 52), *свесилѝе* (ПП 35), *свеславље* (ПП 62н), *високоѝлиѝовање* (ЈЈЗ 500), *самойоуздање* (ЈЈЗ 451), *сѝолеће|сѝоле.е* (ПП 101, ЈЈЗ 117, ЂЈ I 148), *ѝисућлеће* (ЈЈЗ 506), *широкогрудѝе* (ЈЈЗ 589), *сѝолеѝије* (ЈЈЗ 517, ЂЈ II 96, 99, IX 95), *двореѝак* (ПП 86), *злокобник* (ЂЈ VIII 74, 120), *ѝрвосвећеник* (ЂЈ VIII 90, 109, 110, 113, 136), *сѝоглавник* (ПП 201), *сѝолеѝник* (ЈЈЗ 516, ЂЈ I 120, II 104, IX 131), *бјелоглавка* (СВ 133), *жсуѝоволѝка* (СВ 129, 140, 174), *добровољкиња* (ПП 161н), *драгоцјеносѝ* (ПП 8), *свемилосѝ* (ЂЈ IX 175), *свемоћносѝ* (ЂЈ IX 18), *самоволѝсѝво* (ЂЈ VIII 61, X 47), *свемогућсѝво* (ЈЈЗ 4, ЂЈ II 123), *свеѝоѝајсѝво* (ЈЈЗ 512), *ѝразнокесѝ* (ЈЈЗ 270), *шесѝојерчић* (ЈЈЗ 195), *добровољац* (ПП 159н, 161), *жсуѝокљунац* (ЈЈЗ 368н), *иновјерац* (ПП 72), *иносѝранац* (ПП 92), *ѝвртоглавац* (ЈЈЗ 191), *црнокорац* (ЂЈ II 37), *чуѝоглавац* (ЈЈЗ 579), *злокобница* (СВ 141, ЈЈЗ 218, ЂЈ I 50, II 123, VIII 74, IX 141), *свемогућница* (ПП 65), *сѝогодишњица* (ПП 171н), *сѝолеѝница|сѝолеѝиѝница* (ПП 163, ЂЈ II 39), *сѝрамѝуѝиѝца* (ПП 45), *сѝраниуѝиѝца* (БР 132);

б) од субјекта и предиката

водоѝад (СВ 171, ПП 209, ЈЈЗ 87), *камивао* (ЈЈЗ 117, 316, 329, 377), *лисѝоѝад* (СВ 141), *младожсења* (ЈЈЗ 20, 134, 159, ЂЈ II 138), *самокрес* (ЈЈЗ 18, 456), *саморасѝ* (ЈЈЗ 30), *саможивље* (ЈЈЗ 87,

122, 512), *саможливост* (ЈЈЗ 176), *саможливац* (ЈЈЗ 101, 191), *йрво-рођенац* (ПП 69н), *самоуче* (ЂЈ I 82), *двой(ј)ев* (ПП 242, ЂЈ I 78), *йейеройјев* (ПП 252), *йройјев* (ПП 245, 261);

в) од прилога (и прилошки употребљеног броја или заменице) и глагола

благодат (ПП 151), *живойис* (ЈЈЗ 605), *милодув* (ЈЈЗ 66, 72), *милосудух* (ПП 19), *милотой* (ЂЈ IX 109), *йуситолов* (ЈЈЗ 512), *шеститойук* (ЈЈЗ 162), *хитролей* (ЈЈЗ 555), *лаковерје* (ЈЈЗ 4, 155), *свем'јење* (ПП 35), *лаковерије* (ЂЈ IX 55), *зловник* (ЂЈ VIII 97), *једномисленик* (ЂЈ IX 127), *кривоклейник* (ЈЈЗ 109), *лаковерник* (ЂЈ VIII 26), *милотойка* (ЂЈ II 23), *хитроитловка* (ПП 198), *благодитворац* (ПП 266), *йуситоловац* (ЈЈЗ 252), *радозналац* (ЂЈ I 171), *слаиткойевац* (ЈЈЗ 294), *добродошлица* (ЂЈ I 144н); *доброитвор* (ПП 90, 120), *злоитвор* (БР 17, 109, 136, 147, 160, 168, 171, 229, 283, СВ 209, ПП 90, 393, ЈЈЗ 102, 107, 128, 503, ЂЈ II 38, 47), *злочинситво* (ЂЈ II 64, 81, IX 262);

г) са речцом или предлогом као првим чланом сложенице
не-: 1) одсуство онога што значи проста именица:

нейравада (СВ 164, ЈЈЗ 98), *неразност* (ПП 22), *несавришенситво* (ЂЈ I 83);

2) немање онога што значи проста именица:

несан (БР 302, 350, СВ 188, ЈЈЗ 158), *несвесит* (БР 113, 345, 372);

3) непостојање, немање онога појма исказаног простом речју, али и са уношењем негативне квалификације датог појма:

невеслосит (БР 196), *немар* (ПП 146, ЈЈЗ 89, ЂЈ I 111), *немилосит* (СВ117, ПП 193, 228, ЂЈ I 83, 116, II 102), *неразум* (ЈЈЗ 352), *неслога* (ПП 128, 319, ЂЈ VIII 5), *несрећа* (ПП 67, 70, 126, 229, 231, ЂЈ I 48, 50, 91), *неситалност* (ПП 15), *неум* (ПП 46);

4) нешто што је рђаво, зло, негативно, неповољно, незгодно, али и са појавом специфичног, новог значења:

небраит (ЈЈЗ 412, 419, ЂЈ VIII 81, IX 47), *невешитак* (ЂЈ I 121), *невоља* (БР 27, 93, 102, 145, 161, СВ 135, ПП 14, 44, 70, 126, 130,

146, 184, 319, ЈЈЗ 28, 40, 103, ЂЈ I 13), *нев(j)ера* (БР 109, 172, 187, 3 2, ПП 17, 29, 126, 235, 271, ЈЈЗ 52, ЂЈ I 82, VIII 25, IX 47), *нев(j)ерник* (ПП 74, ЈЈЗ 548, ЂЈ II 52, 124, IX 50), *неверница* (ЈЈЗ 155, ЂЈ II 35, VIII 26, 27), *невреме* (ЈЈЗ 532), *недело* (ЈЈЗ 102, 108, ЂЈ X 70), *недоба* (ЂЈ IX 248), *недуг* (ЈЈЗ 107, 356), *незгода* (ПП 114, 156, 202, 250), *некрси̑* (ЂЈ IX 244), *нељуди* (ЂЈ I 37, II 141), *немеси̑* (ЈЈЗ 532), *немир* (ПП 26, СВ 189, 201), *немоћ* (БР 219, ПП 134, ЈЈЗ 104, 424), *нео̑и̑ац* (ЈЈЗ 89), *нейокој* (СВ 113, 187), *нерука* (БР 143), *неси̑* (ЈЈЗ 419), *несре̑и̑ник* (ЂЈ II 148, X 15), *несре̑и̑ница* (БР 41, 137, 344, 375, ПП 68, 192, 193, 247, 275), *нечов(j)ек* (ПП 362, ЈЈЗ 435, ЂЈ II 45, 51, IX 13);

йо- (са значењем „као“, „уместо“):

йобра̑и̑ (ЈЈЗ 30), *йосеси̑ра* (СВ 110);

йра- (са значењем нечега што претходи ономе што значи проста реч или нечега што је настало, постало прво, најраније, у далекој прошлости):

йрабрегови (ПП 151), *йрави̑јек* (СВ 131), *йрад(j)ед* (ПП 98, 118, ЈЈЗ 142, 505, ЂЈ II 55, VIII 11), *йрадеда* (ЂЈ I 134), *йрао̑и̑ац* (ЈЈЗ 86, 183, 196, ЂЈ VIII 6), *йраси̑арина* (ЂЈ IX 43); *йраунук* (ЈЈЗ 505, ЂЈ VIII 76);

йре- (са суперлативним значењем, са значењем појма особине просте речи, изражене у врло великом степену):

йреси̑ла (БР 400), *йремудроси̑* (ЈЈЗ 359), *йресладоси̑* (ПП 220), *йрехиси̑роси̑* (ЂЈ IX 13);

д) од две именице (тзв. анозицијске сложеннице)

буба ма̑ра (ЈЈЗ 361), *дерви̑идед* (ЈЈЗ 429), *динду̑иман* (ЈЈЗ 610), *зла̑и̑окрила̑и̑* (СВ 129), *кала̑јбу̑ћа* (БР 107), *бла̑и̑омир* (ЂЈ I 85), *звездокруг* (ЈЈЗ 87, 359), *звездокру̑на* (ПП 213), *си̑фрахо̑и̑и̑ова̑ње* (ЂЈ IX 10), *краворей̑ина* (ЂЈ IX 20);

2) *До̑у̑нске* (ре̑кци̑јске) сложеннице са глаголом као у̑йравним де-лом (ко̑ји не мора би̑и̑и̑ исказан) и његовом до̑у̑ном у неко̑м̑ *йаде̑жу*

а) са допуном (објектом) у акузативу:

бо̑оро̑и̑ка (СВ 119, 168), *бра̑оломси̑во* (БР 98), *бра̑и̑о̑јед* (ЈЈЗ 553) *бра̑и̑о̑йро̑гнан̑ик* (ЂЈ VIII 76), *бра̑и̑о̑уби̑ца* (ЂЈ II 57н), *вје-*

тирогоња (ПП 196), *вейройир* (ЈЈЗ 39), *вероломац* (ЈЈЗ 458), *вейро-каз* (ЈЈЗ 431), *власиољуб* (ЈЈЗ 191), *власиољубије* (ЂЈ I 147), *водо-лок* (ЈЈЗ 182, 301), *војсковођа* (ЈЈЗ 443), *виноградник* (СВ 176), *врайлоломсйво* (БР 99), *гласоноша* (БР 147, 162, ЈЈЗ 131), *госиољубље* (ПП 123), *дангуба* (СВ 164, ЈЈЗ 425), *домољубље* (ПП 140), *женоубица* (ЂЈ I 147), *земљеделац* (БР 205), *Земљозор* (ПП 205, 218), *кождер* (ЈЈЗ 209), *коловођа* (БР 66, ПП 138, 256, 380, 418, ЂЈ VIII 18), *корисиољубље* (ПП 127, ЈЈЗ 185), *костоломача* (ЂЈ X 80), *крволук* (ЈЈЗ 462, ЂЈ II 45, IX 114, 245), *крвоија* (ПП 126, ЈЈЗ 154), *кфуноноша* (ЈЈЗ 176), *лицоноша* (ЈЈЗ 307), *месојеђе* (ЈЈЗ 179, 180), *митроносац* (ЈЈЗ 90), *мишоловка* (ЈЈЗ 342), *незнабог* (ЈЈЗ 295), *оцоубица* (ЈЈЗ 108), *родољуб* (ПП 161, ЈЈЗ 180, 219), *родољубије* (ЂЈ I 146), *родољубље* (ПП 133, 142, 181, 320, ЈЈЗ 129, 265, ЂЈ I 156), *рукољуб* (БР 106), *свјетлимлоносац* (ПП 63), *славойевка* (ЈЈЗ 510), *славойој* (ЈЈЗ 4), *славойојка* (ЈЈЗ 290), *среброљубије* (ЈЈЗ 52), *сйегоноша* (ЈЈЗ 507), *сйихоковац* (ЈЈЗ 97), *йрешњобер* (ЈЈЗ 567), *йугойој* (ЂЈ I 116), *чанколиз* (ЈЈЗ 176, 203), *часоказ* (ЈЈЗ 450), *часиољубије* (ЂЈ I 150), *чейобаша* (ЂЈ II 115), *чеишовођа* (БР 164, 171, 174, 387, ЈЈЗ 437, 443), *чудойвор* (БР 102, 103, ЈЈЗ 328), *чудойворац* (ЈЈЗ 193); *самољубље* (ЂЈ IX 195), *свезадайиель* (ЂЈ IX 52), *свеучилишии* (ПП 282); *Живодар* (ЈЈЗ 390);

б) са допуном у генитиву:

азбукойрейрес (ЈЈЗ 367), *брайучед* (ЂЈ VIII 38), *горойад* (ЈЈЗ 353), *живойойис* (ЈЈЗ 123н), *землойрес* (ЈЈЗ 114), *крвожседник* (ЂЈ X 102), *коњобарка* (ЂЈ IX 190), *крвойролиће* (ЈЈЗ 115), *крвоишок* (ЈЈЗ 54, 102), *свилойлей* (ЂЈ I 88, 124), *Србодрем* (ЈЈЗ 172), *сунцобран* (БР 200);

в) са допуном у дативу:

богомайи (ЈЈЗ 434), *богомолја* (ЂЈ VIII 186), *богочасй* (ПП 72);

г) са допуном у инструменталу:

бесомучник (ЈЈЗ 44, ЂЈ X 132), *каменойис* (ПП 105), *коленойриклоносй* (ЈЈЗ 308), *љубомор* (ПП 269), *љубомора* (ЂЈ VIII 105), *ногосйуи* (ЈЈЗ 458), *йушкomeй* (БР 399), *рукойис* (ЈЈЗ 213), *рукосад* (ЈЈЗ 56, 112, 512, ЂЈ I 113), *рукойворина* (БР 103); *йсоглав* (БР 232, ЈЈЗ 376);

д) са допуном у локативу:

богословац (ЈЈЗ 546), домородац (ПП 154), ладолеж (ЈЈЗ 174, 232);
зимзелен (ПП 209, ЈЈЗ 103, 111);

3) Дойунске имјерайивне сложеннице

а) објекатске:

врайијжеља (СВ 129), кажийуи (ПП 46, 202), надрикњига (ЈЈЗ 303) љамйивек (ЈЈЗ 506, 574), љиривейар (ЈЈЗ 228), љлейикоса (СВ 187), разбибрига (ЈЈЗ 48), разбијуга (ЈЈЗ 53);

б) реченичног порекла (од именице као субјекта и глагола као предиката):

љевидруг (ЈЈЗ 70), љлачидруг (ЈЈЗ 602), љрчилажса (ЈЈЗ 191, 203).

4) Рекцијске сложеннице настјале од љредлога и именица које мењају своје значење у смислу значења љредлога са којим се сђајају у нову реч:

без-: безбеда (ЂЈ IX 15), безброј (ПП 39, 213), бездан (БР 170, 378), бездна (ЈЈЗ 156), бездно (ПП 29), бесйример (ЂЈ I 146), безум (ЈЈЗ 62, ЂЈ I 147, IX 252, X 202), безконачје (ЈЈЗ 260), безграничје (ЈЈЗ 388, ЂЈ IX 14, 197), бездеље (ЂЈ II 66), безимље (ПП 37), безумље (ЈЈЗ 158), бесвесйије (ЂЈ IX 121), безазленик (ЂЈ IX 165), безаконик (БР 95), безбожник (ПП 273, ЈЈЗ 20, ЂЈ I 50, II 25, 112, IX 13), бездушник (ПП 374), безобразник (ЈЈЗ 180, ЂЈ X 29), безочник (ЈЈЗ 459), безумник (ЂЈ IX 124), бескућник (ЈЈЗ 190, ЂЈ I 119, IX 130), бесмрйник (ПП 139), бесйосљак (ЈЈЗ 531), бесрамник (ЈЈЗ 589), безазленка (ЈЈЗ 16, 64), бескрајносй (ПП 48, 63, 195, 214), бесмрйносй (ПП 49), бесйослица (ПП 143, 368);

до-: доколеница (БР 108);

за-: залађе (БР 81, 94, 328, ЈЈЗ 319), закриље (ЈЈЗ 503), зачеље (ЈЈЗ 143, ЂЈ II 36), закуйак (ЈЈЗ 448, 460), зайећак (ЈЈЗ 144), загоркиња (ЂЈ VIII 16);

на-: наручај (СВ 120, ПП 20, 49, 74, 115, 185, 194, 240), наручје (БР 89, 97, 238, 381, 387, 411, 413, ПП 146, 265, 324, 355, ЈЈЗ 5, 21, 32, 160, ЂЈ VIII 5, 24), насиље (ЂЈ II 123), наручије (ЂЈ II 97), намичје (ПП 36), насиље (ПП 88, ЈЈЗ 101, ЂЈ II 40), насилник (ЂЈ II 124, 141, VIII 123, IX 52), наусница (БР 41, 256, ЂЈ IX 17);

над-: *надгробница* (ПП 177, 275);

с-: *окриље* (ПП 115, 178, ЂЈ VIII 8);

од-: *одљуд* (ЈЈЗ 429);

йо-: *Подунавље* (ЂЈ I 134), *йојуџарје* (ЈЈЗ 263), *Посавина* (ПП 123), *йовоџкиња* (ПП 171, 198, 282), *йоглавар* (ПП 193, 246, ЈЈЗ 235, ЂЈ II 36, 39, 49, VIII 2, 4, 35), *йомодарка* (ЂЈ II 132), *йокућсџво* (ПП 314), *йоглавица* (ЈЈЗ 153), *йогласица* (ПП 69), *йо-срџенче* (ПП 59);

йод-: *йодграђе* (БР 301), *йодножје* (ПП 26, 66, 204, 320, ЂЈ IX 69), *йодножсије* (ЂЈ IX 30, 218), *йодземник* (ЂЈ II 92, VIII 24, 25, 58), *йодземносџ* (ЂЈ IX 53);

йред-: *йредрође* (ПП 49), *йредсобље* (ЂЈ X 200), *йредсџража* (ПП 107);
йреко-: *йрекоморка* (БР 90), *йрекосавац* (ЈЈЗ 172);

йри-: *йридворник* (ЈЈЗ 432), *йридворка* (ЈЈЗ 310); *Приморије* (ЂЈ II 85, 127); *йрикрајак* (ЈЈЗ 203);

су-: *сужао* (ПП 152), *сумрак* (БР 51, ПП 95, ЈЈЗ 160, ЂЈ II 31, 117);

уз-: *уздав* (СВ 154), *узглавље* (СВ 122, ПП 191, ЈЈЗ 3), *узџарабар* (ЈЈЗ 256).

141. У морфолошком смислу очигледне су још две чињенице:

1) Ако се изузму полусложенице, затим детерминативне сложенице са речцом или предлогом у свом првом, почетном делу, као и императивне, које, природно, не могу имати спојни вокал у своме саставу, уочава се да су бројније сложенице са спојним вокалом *-о-*;

2) тако исто детерминативне Сложенице са придевом и именицом у својој структури чешиће су од других композита.

142. Главни семантички моменти:

1) углавном су заступљене ексцентричне сложенице (изузимајући, наравно, полусложенице и императивне сложенице реченичног порекла):

2) од уобичајених ексцентричних образовања од тупају: *све-силе* „сва сила, све силе“ (У *свесилу* ти [смрт] си најјача — ПП 35); *хџџролеџ* према склопу одговара сложеницама насталим од прилога и глагола, али се не може искључити ни придевско значење првог

дела, тј. „хитар“ лет (На брзу руку, да у *хиџролеџу* / Достигнеш мету — ЈЈЗ 555); тако су исто, на пример, и композите *милодув*, *милодух* „мио, пријатан мирис, мило, пријатно мирисање“ и *милонј* „мио пој, мило певање“ на граници прилошко-придевског односа (Замириса миром *милодува* — ЈЈЗ 72; Да је мени тим миросом [босилка] бити, / *Милодухом* тебе опојити — ПП 19; И птичица је чути *милонј* — ЂЈ IX 109); апозицијске сложенице *звездокруг* и *звјездокруна* имају у свом почетном првом делу придевски карактер и значе нешто што сачињавају, чине звезде, нешто што је сачињено од звезда „звездано“, тј. „звездани круг, звездани систем, свод; звездана круна, круна од звезда“ (Небо, земља, *звездокрузи* — ЈЈЗ 87; На глави јој *звјездокруна* вјечна — ПП 213); такође и сложенице *Србодрем* „дремање, учмалост Срба“ и *свѣтокруг* „свети круг, ореол“, иако не припадају истој категорији према морфолошкој структури и крајњој резултанти семантичког односа њихових саставних делова, вредне су пажње и као индивидуалне песничке творевине (Па изцед’те два — три чланка из летошњег *Србодрема* — ЈЈЗ 172; Није, није [анђео] не видиш му / Око главе *свѣтокруга* — ЈЈЗ 320);

3) *двой(ј)ев* (*џеџеројјев*, *џројјев*) може се протумачити као однос субјекта и предиката, са подразумевањем прилошког елемента „истовремено, у два различита гласа“; у *добројџвор* и *злојџвор* први део може бити и именица, не искључиво прилог (Прогласи ме по широком св’јети / *Добројџвором* — ил’ ћу те сапети — ПП 90; Хазур момци! хазур море! — На душмане и *злојџворе* — ЂЈ II 47); од сложеница са префиксом *џра-* издваја се *џраунук* јер не значи оно што потиче из давне прошлости, не оно што је постало прво, него баш обрнуто, последње у односу на ту прошлост, али ипак означава неку везу са поменутом прошлошћу; *свебиће*, *свеславље* унеколико се семантички додирују значећи „опште, духовно, највише (биће)“ и „опште, велико (славље)“ (Вјенчам духом вас могућим / У *свебићу* који влада, / Који зв’језде кругом води — ПП 287; *Свеславље* бога — ПП 62н); *свемилоџ* не казује собом „сву милост“ већ „милостиву благодатност у највећој мери“⁸⁸ (Промис’о вечни свевидећега / Смиловао се поглед спустити / На слаби пород праха земљиног — / И *свемилоџићу* својом оружан / Утулио је сваку искрицу / У тупој глави тога ђаура — ЂЈ IX 175); нешто је значењски удаљенија реч *свемијење* због претежно прилошког елемента „стално, непрекидно мењање свега“ (У *свемијењу* ти [си, смрти,] сталност једина — ПП 35);

⁸⁸ РЈА, s. v. *свемилоџ*.

4) иначе, има још образовања чија семантичка страна није одмах потпуно јасна јер су махом у ређој, архаичној употреби или су, пак, својствена песничком језику:

благочесїи значи „вера“ (Чудна је слава — Варадин се жести / На Сијон свети српске *благочесїи* — ЈЈЗ 127); *злојед* „пакост, љутина“ (Ал’ му дркћу усне од *злоједа* силна — ЈЈЗ 422); *йуноџрба* „онај који је пуна трбуха, сит; гурман“ (. . . лењи *йуноџрба* — ЈЈЗ 427); *сїтаровоља* „безвољан старац“ (*Сїтаровоље* гледе, / Па нам се чуде: / Шта чине луде / У колу том — ЈЈЗ 7); *широдол* „широки до, непрегледна долина, равница“ (Свуд око Мурања, свуд *широдол* пуче — ЈЈЗ 455); *свейџајсїво* „свето отајство, света тајна“ (Молите се вишњем богу, / Да вас спасе ода зла! / . . . / Од издајства, *свейџајсїва* — ЈЈЗ 512); *саморасїи* „оно што само, посебно нарасте, никне“ (За то ћу ћутат . . . / . . . / Док нам не пошљеш насладу нову, / Новог пролећа нов *саморасїи*. / Био то листак с бојног поља — ЈЈЗ 30); *шесїџук* „револвер који шест пута пукне“ (Ал’ загрози Лука руком / И у руци *шесїџуком* — ЈЈЗ 162); *несан* „одсуство сна, стање без сна, будност, бдење, неспавање“ (Све умукло и поспало, / . . . / На *несан* се њему дало: / Да л’ се чега милог сећа? / Умаче л’ му кака срећа? — БР 302; Збогом, мати, прости, прости, / . . . / За све неге и милости, / За *несане*, за понуде — БР 350; Ту зачамих од вечера до дне, / Те ја забих, сновијајућ у *несну*, / Плес обречен и дијеву небесну — СВ 188); *невешїак* „слаб, рђав вештак, невешт човек“ (А Јевропа? . . . / Трулеж стари! . . . Створ наказан / Бојажљивог *невешїака* — ЂЈ I 121); *нев(ј)ера* „неверство, издајство; неверник, издајник; неверовање, неверица, неповерење; немање бога, религије, паганство“ (Увијек ми до сад вјерна бјеше, / Па заш’ сада *невјеру* учини! — БР 172; Под руку с злобом пакост путује, / . . . / Ласка их двори, издајство служи, / А *невера* се са њима дружи — ЂЈ I 82; *Невера* је, убица, лажљивац! — ЂЈ VIII 25; Што *невере* јоште било, / Њено око истопило — БР 392; Турска *вјера* кршћану *невјера* — ПП 126); *некрсїи* „онај који није хришћанин“ (. . . рука погане *некрсїи* — ЂЈ IX 244); *недуг* „болест; недаћа, невоља“ (Данас мелем свети / Сваки *недуг* цели — ЈЈЗ 356); *невреме*, *немесїо*, *недоба* значе „незгодно, неповољно време, место, доба“ (Није шала ни без бола, / У њој само јади неме, / Да не продру гласи мола / У *немесїо*, у *невреме* — ЈЈЗ 532; У *недоба* ни гости доходе? — ЂЈ IX 248); *нерука* „несрећа, незгода“ (Збунеше се Турци на све стране, / И пре Срб им пуно удри мука, / Ма сад тек им обрте *нерука* — БР 143); *блаїџомир* „каљав, прљав, недостојан мир“ (Шта ће нам овај мир, / Овај *блаїџомир*? — ЂЈ I 85); *браїџојед* „онај који неким намерним злим поступком, пакошћу и сл.

упропашћује, уништава брата“ (Збогом трути и мамути! / Збогом бледи брајоједи! / Збогом зверке фела разни’ — ЈЈЗ 553); *водолок* „онај који лоче, пије само воду“ (Ја бих води дао снагу / Јачу нег’ у вина, / Па бих глед’о *водолоке*, / Ох, чудних милина! — ЈЈЗ 182); *Земљозор* „онај који гледа, тј. пази, чува Земљу“ (И Господин анђела погледа / *Земљозора*, миле земље наше / Чуваоца — ПП 205); *кожодер* „онај који дере кожу мртвим животињама, стрводер“ (Не знамо ни ласкат’, к’о човек и псето, — / *Кожодер* нас [коње] чека, то је као свето! — ЈЈЗ 209); *незнабог* „онај који не зна (за) бога, незнабожац“ (Сад молитве другче стварам; / За то нисам ја *незнабог* — ЈЈЗ 295); *шрешинобер* „онај који бере трешње“ (Сад ми спавај, *шрешиноберу*! — ЈЈЗ 567); *шугојој* „оно што поје, пева, исказује тугу, тужан пој, тужно појање, тугованка“ (Па сад ветар залуд пева / Уз њен [љубичице] *шугојој* — ЂЈ I 116); *часоказ* „оно што казује, показује часове, сат“ (Један сребрн сахат — видиш бога рата / Где Венеру брани штитом суха злата, / Она к њему диже главу поноситу, / — А *часоказ* лежи баш у томе штиту — ЈЈЗ 450); *чудошвор* „онај који твори, ствара чуда, чудотворац“ (*Чудошвор* се амо живо крену, / Диже пијук па удари стену, / Пуче стена, као гром да груну — БР 102); *Живодар* „онај који дарује, даје живот“ (Е, ово је била вода *Живодара*, / Што где кане свако мрвило обара — ЈЈЗ 390); *азбукојрейрес* „претрес, критика азбуке“ — ЈЈЗ 367н; *горойад* „горопадно, бесно створење, горопадница“ (иначе, народни назив за падавицу, епилепсију, „падање од горе“) (Тако, тако, *горойади* [јарче], / Из руке ми траву вади — ЈЈЗ 353); *свилојлей* „сплет, преплет свиле“ (Онда твоје косе црне / Гледам *свилојлей* — ЂЈ I 124; Ил’ је поноћ мога јада, / Црне косе *свилојлей* — ЂЈ I 88); *богочаси* „одавање части, поштовања богу“ (Хљебац свакидањи и ванредна ласт / Преча им је брига него *богочаси* — ПП 72); *каменойис* „оно што је каменом писано, записано, оно што каменим остацима као записима сведочи о нечему“ (Камени крије до камена / Тога поља вис, / Жива му је успомена / Жив *каменойис* — ПП 105); *ногосиуи* „узан пут, стаза где се може само пешице ногом ступати, проћи“ (По врлетном стењу, клизавом камењу / . . . / *Ногосиуи* је узан, што горе кривуда — ЈЈЗ 458); *исоглав* „створење, биће, човек са псећом главом“ (Ухвати их појца црна: / Сетише се . . . / . . . / Гвоздензуба и вештица, / . . . / И сувише тих *исоглава* — БР 232; . . . овде су људи све сами *исоглави* — ЈЈЗ 376); *враишјеља* „цвет“ (Цвате ли у тебе / . . . / Драгољуб, Љубица, / *враишјеља* блага? — СВ 129); *кажсиуи* „оно што показује пут, путоказ“ (*Кажсиуи* ви [звезде] сте к Богу — ПП 46); *наџрикњига* „онај који је полуобразован, недоучен“ (Многе товне *наџрикњиге* / Не поднесе разум твој —

ЈЈЗ 303); *йлейикоса* „она која плете, уплиће косу“ (Ево ти Је међу дјеве миле, / Косе свите у два дивна вијенца, / Канда су ју исте крај студенца / Оплетале *йлейикосе* виле! — СВ 187); *разбибрига*, *разбибуга* „онај који разбија, оно што растерује, отклања бригу, тугу“ (Свирај, Циго, свирај *разбибриго* — ЈЈЗ 48; Младост, чашу, песму — то је *разбибуга* — ЈЈЗ 53); *йевидру*, *йлачидруг* „онај који као друг саучествује у песми, плачу, онај који са другим заједно пева, плаче“ (Ход’те, браћо, *йевидрузи* — ЈЈЗ 70; Моја суза или тече сама, / Или једва нађе *йлачидруга* — ЈЈЗ 602; *йрчилажса* „онај који трчи, хита да пренесе лажи, онај који проноси лажи“ (Опио бих . . . / Улизице, *йрчилажсе* — ЈЈЗ 203); *безбед* „безбедност“ (Од костију ћу овог народа / *Безбеди* вашој бедем створити — ЂЈ IX 15); *бесйример* „оно за шта нема примера, узора“ (*Бесйример* твога родољубија — ЂЈ I 146); *сужсао* „заједничка жалост“ (Док му живот сасвим не расклима, / Не разори на *сужсао* свима — ПП 152); *уздар* „уударје, дар“ (Ево, секо, *уздар* / од вашег друга — СВ 154).

Најзад, поменућемо и полусложенице *невер-слава* у смислу „неверна, варљива слава“ и *голијай-кома* са значењем „диновски, дивовски комарац“ (Могбудеш ли и славе отети, / *Невер-слава* с тобом ће умрети — ЈЈЗ 35; Са мршава ћерма виси танка шипка / И, вечито жедна, над водом се гипка, / Приликује каквом *голијай-комару*, / Што маторој земљи крв испија стару — ЈЈЗ 393).

143. Први делови у полусложеницама *алем-камен*, *алем-кайи*, *алем-морје*, *алем-свијеће*, *алем-чаши*, *бушун-род*, *биљур-сйакло*, *дели-синци*, *скерлеј-йресйо*, *узур-сйолица*, затим у *дerviшded* и други део сложенице *чейтобаша*, као и целокупни облици *дембел-баше*, *шехер-одалиска*, *каракалйак*, *диндушманин* представљају речи примљене из турског језика (*alem* „драги камен, дијамант“, *bütün* „цео“, *deli* „сировит, помаман“, *billûr* „кристал“, *iskerlet* „стара венецијанска црвена и веома сјајна чоха“, *huzur* „одмор“, *dervîş* „члан неког од исламских верских редова, баџа „старешина, поглавар“, *tembel-başa* „ленштина, нерадник“, *şehir-odalik* „шећер — харемска робинја“, *kara kalpak* „црна висока капа; кацига“, *dindüşman* „верски непријатељ; заклето непријатељ, противник“); први део полусложеница *крисйал-йалайе*, *рубин-каййице* могао је доћи преко немачког, а и преко талијанског језика (нем. Krystall, тал. cristallo; нем. Rubin, тал. rubino).

144. Све наведене полусложенице готово искључиво припадају новим творевинама карактеристичним за романтичарске песнике (изузев *алем-камен*, *жубор-вода*, *извор-вода*, *јавор-гусле*); међу сложеницама

има доста које не бележи ниједан речник, ни грађа за Р: *каракалѝак*, *благочесѝ*, *злодук*, *злојед*, *злокоб*, *йуноѝрба*, *свейѝокруг*, *сѝаровоља*, *ши-родол*, *йейероѝјев*, *ѝроѝјев*, *хиѝролей*, *ѝобраѝ*, *ѝосесѝфра*, *ѝрабрег*, *ѝрав-вијек*, *ѝрасѝарина*; *дервишдѝед*, *калајбуѝа*, *блаѝомир*, *звездокруг*, *звѝздо-круна*; *браѝојед*, *власѝољуб*, *водолок*, *Земљозор*, *незнабог*, *ѝрениѝобер*, *ѝугоѝој*, *чудоѝвор*, *Живодар*, *свилоѝлей*, *Србодрем*, *враѝиѝжеља*, *ѝири-вейѝар*, *разбиѝуга*; *безбед*, *бесѝример*; *удар*; *суѝао*; према РЈА нове су и сложенице *ѝресила* и *суѝиобран* засведочене само са потврдама из стваралаштва Б. Радичевиѝа; такође новијег су датума и речи које бележи ЂП: *двой(ј)ев*, *бубамара*, *богочасѝ*, *каменоѝис*, *разбиѝрига*, *мио-мир*, *славољук*, *вейѝроѝир* (регистровано и у Речнику НП II 770), *вейѝроказ* (и код НП II 1173, 1245), *родољуб* (и у АЈ 73), *рукољуб* (и у АЈ 38).

145. Према изложеном, романтичарски песници

1) граде често и врло радо полусложенице;

2) међутим, при творби нових сложеница најчешће користе тип допунских сложених речи са глаголом као управним делом и његовом допуном у неком косом падежу.

ИЗВЕДНИЦЕ УСЛОВЉЕНЕ ПОЕТСКИМ ЗАКОНИМА (МЕТРОМ ИЛИ СЛИКОМ)

146. При помену појма творбе речи, као посебне језичке катего-рије, прве асоцијације у вези су са изведеницама чији је настанак не само етимолошки управљен на именичку, глаголску, придевску или коју другу основу већ и на наставак који их дефинитивно сврстава у одређену врсту речи. У претходним поглављима само је о таквим изведеницама и било речи. Међутим, у свим поменутих образовањима секундарног је значаја баш тај наставак, суфикс. Он је само спољашње обележје, манифестација оног другог, новог унутрашњег значења, али које се без промене функције никако не би могло оформити, разви-ти. То јасно говоре именице настале од придева употребљених у именичкој служби. Тако је сасвим очигледно порекло именица *добро*, *зло*, *млада*. Ова тенденција још боље је изражена у облицима *здрав*, *болесѝан*, *богаѝ*, *сѝари*, *ѝокојѝи* чију именичку или придевску катего-рију одређује искључиво функција у реченици. Значи, основни, оп-шти и управни делови не морају постојати напоредо, тј. нису подјед-

нако обавезни при настајању нове речи, односно новог значења. Битна је у првом реду унутрашња, семантичка тежња, намена коначно дата, исказана функцијом. Печат оваквог стварања носе глаголске именице, са значењем резултата вршења (извршења) какве глаголске радње, процеса, добивене не додавањем неког суфикса, већ обратно, сужавањем, свођењем на саму глаголску основу, али функционално одређене као именице. Таква постања карактеристична су и за најраније фазе нашег језика, а и за најсавременије стање (нпр. *бег*, *брси*, *вез*, *воз*, *збор*, *зов*, *клик*, *крок*, *леи*, *лов*, *лом*, *иад*, *илои*, *суд*, *ход*; *довод*, *доказ*, *доиис*, *доиринос*, *заклон*, *залей*, *замах*, *зайис*, *извод*, *назив*, *нанос*, *найис*, *немар*, *одзив*, *однос*, *оиказ*, *ирелаз*, *ирейев*, *ирейис*, *ирескок*, *иролаз*, *ировод*, *узив* и др.).

Користећи овакву могућност извођења речи, романтичарски песници стварају нова именичка образовања, али својствена само њиховом постском језику, у случају када то намеће слик или метар.

У том смислу навешћемо изведенице образоване

1) од глагола, без префикса (понекад ономатопејског карактера):

блиси (А по зраку плови, уз румен си *блиси*, / По облачић који, к'о ружице лист — ПП 70; Гледа силу хитријех рибица / Гдје с' врцају у свом живљу чистом, / . . . / Н'јем од чувства, а забл'јештен *блисиом* / *Блисиом* лика, пожудом пламтећи — ПП 211; Небо ће се заблистати *блисиом* / Гора ће се заоденут' листом — ЈЈЗ 596); *блијеск* (Тако све се у ње лако креће, / Стид кро- так, чист смије се из кипа, / Ког описат н' једно перо неће. / И сред ноћи *блијеск* из ње се сипа — СВ 182); *блеск* (Гле опет опсину кућу нагло *блеск*: / „Ено мамо, тате . . .“ тада трес трес треск! — СВ 168); *гмаз* (Кривим путем срће у пропасти јаз, / А том свему крив је тај каурски *гмаз* — ПП 73); *гон* (Научним *гоном* гоњен, / На сваке жртве склоњен — ЈЈЗ 56); *зив* (Када старац тако дохуктао *зив*, / Тад обори нагло к земљи поглед жив: / Од људи јој гмиљи к'о мравињак тло, / А: му се одзивље *зиву* мало ко — ПП 72; Премогућно нашим св'јетом / Он покрену као див, / За дом мили, к циљу светом, / Један само *зив* — ПП 150); *зуј* (Неима трага сунцу / ни женскоме лику, / Неима гласа *зују* / ни птичјему клику — СВ 159); *клиз* (Потоци се блистају по низу / Распредени на сребрене жице, / У сјајном се скривукајућ' *клизу* — ПП 209); *креи* (Као вјечно море сиње / У *креи*у си гипком,

лаком — ПП 116; Тумач си нам свет; / Власти којом Творац
маше / Очеvidан *крейи*! — ПП 201; Луч небеска откада јој плану
/ Да је води око себе *крейом*. / Анђ'о дигне љевице на длану /
Зрно праха, десницом га светом / Благослови . . . — ПП 206;
Би ли натраг кренули у *крейу*, / Би ли стали на опстанак силом.
/ Ал' прем двојећ', ипак у свом лету / Напр'јед иду . . . — ПП
217; Ил' је зора мога нада, / Витог тела лаки *крейи*? / Ах, она је,
она млада, / А то ми је цео свет — ЂЈ I 88); *лејриш* (Дижу с'
капе, руке, здрављају Миклуша, / Као *лејриш* крила раздраганих
душа — ЈЈЗ 431; Ко ће у *лејриш* свракин гледати / Где оро снаж-
ним летом продире — ЂЈ X 87); *љуб* (Па те сећа по сто пута:
/ . . . / Првог, *љуба* и гугута — ЂЈ I 105); *мрз* (Има добрих,
а има и худих, / Брзи на *мрз* и на љубав свету — ПП 195); *йев* (Та-
мо, тамо, где ћу мирно лутат', / Куд ме птице својим *йевом* маме —
ЈЈЗ 96); *йис* (Често *йис* вам читам, гатам / Ал' смисао да ли
схватат?! — ПП 45; Из пучине кућа, што стрши у вис, / А и пи-
рамида каменовјек *йис* — ПП 70; Празна књига то је жеља пука
/ Коју теке напунит' имаду / Умне мисли и марљива рука / . . . /
Пис је усјев, књига само поље — ПП 149); *йлеи* (Кроз косу
јој сјајна пруга мл'јечна / Сјајније се *йлеиом* произвила — ПП
213); *рон* (Хеј пријатељу! Шта тражиш ту, / . . . / И баш на
рону ове провале? — ЂЈ IX 7); *с(иј)ев* (На очи му кресне дви-
ју суза *с'јев*, / У којем се бол му прел'јева у гњев — ПП 73; Па
свака нешто причати знаде: / Једна о болу згажене наде; / Друга
о *севу* турских ханџара; / Трећа о сраму српских сестара — ЈЈЗ
109; Она брза муња мету му озрача, / А до другог *сева* он насумце
к'рача — ЈЈЗ 458; А под штитом добра смера / Не плаши ме муња
сев, — / С благословом мога рода / Сусретаћу божји гњев! —
ЈЈЗ 505); *слуи* (Премда јесмо већ толико пути / Гледали их,
нагледав се сити! / Колика ли, прама нашој *слуи*, / Морала је
она радост бити — ПП 206); *сиав* (Оној којој на кољена / Спу-
стит' желим трудну главу, / Кад ми клоне од бремена / И поникне
к вјечном *сиаву* — ПП 20); *сипеи* (Спопаде га зној и *сипрей*, /
Та то боли, врашки боли, / Није шала, стиснут реп — ЈЈЗ 354);
ипај (Времену је, тако с' чини, / Вековечно вечит *ипај*. / Овом
свету, тој празнини, / Нигде почет, нигде крај — ЈЈЗ 598); *ипеј*
(И ноћ и дан и неба плавог / Дивоте вечне *ипрејер* небројни
— ЂЈ IX 256); *цврк* (Цврчка ни да чује, / „Јасан му је *цврк*“, /
А „човек на ваља, / Напред му је брк“ — ЈЈЗ 302);

2) од глагола с префиксима (тзв. привидне сложенице):

д о б а ц (Около је цветна ливада голема, / На *добацу* ј' поток
водице хлађане — ЈЈЗ 371); *д о њ и к* (Ту се спусти и он. Земља
замни / Од радости, у дну свом тврђану / И несвјесну с тог *до-
њика* света — ПП 205); *и с њ 'ј е к* (Која другач не би ни до-
в'јека / Из језера нашла си *исњ'јека* — ПП 88); *н а с ј е к* (Р'јека
буји, па се разилази / На тисуће св'јетлијех тракова, / А трак
сваки на тисуће стр'јека, / И чини се сила р'јека ова / Да не
тече са обична т'јека, / Већ да пузи, гмизи, промиче се / С силе
божје св'јетлијех *насјека* — ПП 215); *н а с м и ј е х* (А с лица
му ув'јек ведро / *Насмјех* благог сунца сја — ПП 35; *Насм'јех*
благ, милотужни сване / Дјевојци на лицу: „Миловане, / Шта
ме питаш? . . . — ПП 188; Већ му само та зора појава / Руменилом
преко лица сиже / И насм'јехом усне освјетљава — ПП 218);
о к р е њ (Дај ми руку милу твоју, / Да из твоје руке срчем / Сла-
дак *окреј* пјесми својој — ПП 9); *њ р е л е њ* (Ал' пусти оку,
пусти, / Бржега *њрелеша!* / Видиш ли тамо горе / До два детета
— ЈЈЗ 117); *њ р е н е р а з* (Тога *њренераза* не бијаше скоро, /
К'о кад Јусуф уђе смерно, тихо, чино — ЈЈЗ 311); *њ р е њ и р*
(Ал' представљен дух ће знат за благи / Одмор: престат ће му сме-
тат мир / . . . / Травне жеље и варава враги, / Празних нада не-
престан *њрейир* — СВ 163); *П р о в и д* (Вјечност, то је каменара,
/ Божја *Провид*, луч у ср'једи — ПП 43; К'о *Провид* божја, гдје
год устреба шта / Роду нам тужном (а треба му много) — ПП 142;
И у небо кличе: „Хвала, хвала, / Ој, *Провиди*, ди си нам га дала!“
— ПП 152); *р а с к о м а д* (Ако сте вредни нада, ево вам над! /
И тад се тргне, прене живи *раскомад!* / И сједине се ране неиз-
видане — ЈЈЗ 102); *у г а с* (И гледале очи / Заносном немоћи /
На самртном часу, / На своме *угасу* — ЈЈЗ 598); *у д и в* (Позна
ти траг; сва природа говори / О теби гласом својих безбројних
на / *Удив* створова, или муком / Казује на те да јеси — свагдје!
— ПП 63); *у к л о н* (Те ме приморава / судит без *уклона* / Од
читавог свијета / душа да је Она — СВ 127); *у њ е х* (Небеса се
отворише / Патницима на *уњех*, — / А вера нам сузе брише, / А
љубав нам прашта грех — ЈЈЗ 581).

147. Све наведене речи, према речницима и грађи за Р, пред-
стављају нове творевине. Што је најзначајније, оне су везане само за
песнички израз, за поезију, одакле готово да ниједна није продрла у

прозни, говорни језик. Најзад, оне чине једну од занимљивих карика у стваралачком низу наших песника, с једне стране, а, с друге, надовезују се на круг категорије речи насталих истим путем и по чијем су узору и саграђене. То су могле бити речи које смо у почетку навели (*бег, брсић, воз, замах, нанос, одзив* и др.), али и још неке друге, и то оне које су се јавиле у језику ранијих песника. Несумњиво да су и оне дале подстицај оваквом начину поетског стварања. То доказује усвајање њихове употребе у делима наших романтичара, као:

вред (Векови теку уморним гредом, / Крвавим редом, ужасним вредом — ЂЈ I 167), *диг* (Па не скрива лица, већ га диже *дигом*, / Оно јадно лице с кајиновим жигом — ЈЈЗ 99), *жуд* (Ти познајеш моју *жуд*, / За мојом се сузом крени, / Све потоком у кривуд — ЈЈЗ 38; Чутуро моја, сунашце сјано! / Вел'ке ми *жуди* вел'ка колајно — ЈЈЗ 264; У тврдим груд'ма срце закуца, / А душа планув *жуди* жестином — ЂЈ X 48; Та погле оком како премече, / Из њега саме *жуди* говоре — ЂЈ X 74); *злед* (Јованко наша, не орлеанска, / . . . / Заборави им *зледи* нанете — ЂЈ I 162); *крич* (Не слуша лај пасџа, / нит *крич* новинара — СВ 159); *мам* (Подлацу бити *мам*, / А самом себи срам? — ЂЈ I 86; Све ј' драже, лепше ј' све! / И живот када мре — / И нож и рана и бол и *мам* и бес, / Но да те тиран тре! — ЂЈ I 87); *йлов* (Живи, роде, и сјаји кроз в'јеке / Свјетлом ума твојијех синова, / Који златне у твој *йлову* стр'јеке / Нека чине са својијех *йлова* — ПП 198); *усхий* (О, велико, силно, преславно, свеможно Славјанство! / Дух ми трепти *усхийом* и силно раскриљује крила — ПП 126; Лахко у вис твој уздиже се она [песма], / Јербо не мој сџам, већ је *усхий* рода / Читавог . . . — ПП 141).

Додуше, има још оваквих именичких образовања која су такође, као и непосредно претходна, према речницима и грађи за Р, поникла још пре друге половине деветнаестог века, али нису везана искључиво за поезију, нпр.: *врв* „врвеж“ (ПП 208), *глед* „гледање, поглед“ (ПП 56, 60), *гриз* „угриз, ујед“ (ПП 67), *зев* „зевање“ (ЈЈЗ 269), *мах* „махање; један покрет руке при махању“ (ПП 115), *мар* „марење, брига“ (ПП 72), *мрмор* „мрмљање“ (ПП 192), *руг* „ругање, поруга“ (СВ 126), *срк* „количина воде (течности) која се у један мах сркне, усркне“ (ПП 191, 221), *швор* „творевина; створ“ (ПП 39, 53, 120), *шр(и)ес* „потрес, потресање; треска, трескање“ (ПП 49, 111, ЂЈ I 96), *цик* „цика“ (ПП 61); *йребраз* „йребразја“ (ПП 186).

ЗАКЉУЧАК

148. У досадашњој анализи обухваћеног именичког материјала приказане су запажене семантичко-морфолошке одлике, а унеколико и етимолошка страна када су у питању страни утицаји. Подела на уже значењске групе именица раздваја међусобно семантички блиска образовања, а још више њихов сличан или истоветан морфолошки састав. И управо због тога, због поменуте поделе, неопходно је дати краћи синтетички преглед целокупног материјала. Тако ће се јасније уочити најбитније тенденције у оквирима семантике, а затим и њена најкарактеристичнија спољна обележја, односно најчешће употребљени суфикси у вези са неком основом. Неће бити изостављен ни укупан преглед туђица.

Пре свега, с обзиром на постављени задатак нашег испитивања: шта је карактеристично за романтичарске песнике и колики је њихов допринос уопште, морали смо водити рачуна и о затеченим речима које су биле основ њиховог даљег стварања.

Ако бисмо се ослонили само на крајње резултате у вези са новим образовањима које смо давали уз свако поглавље, не узимајући у обзир и тај затечени, наслеђени лексички фонд, превидели бисмо важне чињенице:

1) које су именичке речи романтичарски песници употребили, односно одабрали из постојећег лексичког фонда;

2) да ли је одабирање речи било произвољно или га је нешто условило;

3) има ли додирних тачака између тих одабраних старих именичких речи и нових образовања.

Одговори на ова питања нераздвојно су везани за епоху романтизма, за књижевни правац који се у нашој књижевности стицајем околности поклопио са националним слободарским тежњама, са буђењем поезије блиске народу, на народном језику и по угледу на народне умотворине. То условљава и одређену тематику која, са своје стране, захтева и одговарајућу израз. У том смислу зависи избор речи, а тако исто и даље стваралаштво романтичарских песника. И стари, затечени облици, и нови, као плод стваралаштва наших песника, одраз су одређеног начина приказивања спољњег света и унутрашњих збивања човекових. У том светлу наш материјал може се поделити на две шире семантичке групе:

1) на речи које би одговарале дескрипцији: *nomina attributi*, апстрактне именице са значењем појма особине, полусложенице и детерминативне сложенице;

2) на речи као манифестације унутрашњих расположења: речи личног става и апстрактне именице са значењем појма стања.

Ове друге претежно се јављају у нашем материјалу, а што је, опет, карактеристично и за сам романтичарски књижевни правац.

Из тог разлога, свакако, слабије су заступљена образовања *nomina agentis*, међу којима је најмање оних са значењем вршиоца конкретне, реалне глаголске радње. Па и онда када би се посматрале заједно са именицама које значе појам неке акције уопште или својим значењем упућују на њено вршење (*nomina actionis* и *nomina instrumenti* са глаголским општим делом), ни тада њихов број не би превагнуо.

Друго, у морфолошком смислу целокупан лексички фонд одликује се одређеним начином извођења речи од именица, придева и глагола, углавном, и од продуктивнијих суфикса (помињемо само оне који се чешће јављају и у старим и у новим образовањима):

а) *-ак*, *-ић/-чић*, *-ица/-чица*, *-ца*, *-це* (*-анце*, *-енце*, *-ашце*, *-еице*), *-че*; *-ина* (*-еиџина*, *-урина*, *-уиџина*) — при извођењу речи субјективне оцене (т. 17, 25);

б) *-је*, *-ај*, *-ак/-џак* — за извођење *nomina actionis*; — *је*, *-џи*, *-сџи* — за означавање појма стања уопште; *-је*, *-ина*, *-џи*, *-сџи* — за означавање појма неке особине (т. 32);

в) *-џк*, *-џк*, *-ац*, *-ка*, *-ица* — за означавање носиоца неке доминантне особине (т. 39);

г) *-џр* — за означавање носиоца неког занимања (т. 75);

д) *-ка* (*-аљка*, *-иљка*, *-ачка*, *-ашка*), *-ло*, *-џво*, *-ица* — за означавање имена оруђа (т. 86, 87); *-ка*, *-ац*, *-ица* — за означавање разних предмета, ствари уопште (т. 89, 94);

ђ) *-ин* (*-анин/-јанин*), *-ац*, *-ка*, *-иња/-киња* — у творби имена етника (т. 115);

е) *-је*, *-џд* — при извођењу збирних именица (т. 120);

ж) *-ица*, *-џиџи* — за означавање имена места (т. 128).

Најзад, у вези са речима страног порекла, у свакој ужој семантичкој групи именица, осећа се утицај истих страних језика. Међутим, издвајањем туђица које се појављују међу новим образовањима, видно

је јачи утицај немачког, мађарског, талијанског и француског језика, док затечено стање у језику представља велики број турских и руских речи. И у првој и у другој групи сразмерно је подједнак утицај грчког, латинског и црквенословенског језика:

а) ранија образовања:

дора, ђога, кона, доро, ђого, арамија, бекрија, делија, комишија, ашиковање, јалакање, амајлија, бакрачлија, синџирлија, јасиључак, крџасак, абердарка, криалијка, алвалук, јогунлук, марифеиљук, миндерлук, душманин, ђаурин, ђогин, каурин, кавана, механа, ђуџина, џоџузина, барјакџар, јаничар, барјачић, сажич, бурмуџица, јараница, кавица, леденица, џаџуџица, саџурица, џамбурица, чакширице, чарайица, ашиџија, кавгаџија, канџија, мегданџија, гајдаш, џамбураш, Чивуџ, алем (алем-камен, алем-капи, алем-морје, алем-свијеће, алем-чаша), буџун (бутун-род), биљур (биљур-стакло), дели (дели-синџи), скерлеџ (скерлет-престо), узур (узур-столица), баџа (четобаша), дембел-баџе, шеџер-одаџиска, динџуџман — из турског језика;

бесмрџије, благодареније, званије, знаменије, мученије, насиџе, одџије, оруџије, џосланије, џросветиџеније, расџеиџије, родоџубије, скончаније, сџасеније, сџраџаније — настале под утицајем црквенословенског језика;

џрвџик, гледиџије — из чешког језика;

дџанија, власџоџубље, роџиџање, самоџубље, свесиџе, часџоџубље, једномисленик, џоборџик, џоданик, џриврџеник, кормило, криџиџанин, Славџанин, горџосџи, злосџи, невиносџи, нежносџи, нисџосџи, оџасносџи, џодлосџи, џриџиворносџи, ревносџи, скромносџи, џриџиворсџиво, свџреџисџиво, своџсџиво, избавиџиџе, џубиџиџе, миџиџиџе, мрзиџиџе, освџиџиџе, џоб(ј)едиџиџе, ревноџиџе, редџиџиџе, руџиџиџе, свџиџиџе, сџасиџиџе, сџисаџиџе, сџворџиџе, сџроџиџиџе, чиџиџиџе, џубиџаџ, џиџиџаџ, џодџо, џослаџаџ — речи примџене из руског језика, али се не може одстранити ни утицај црквенословенског и чешког језика с обзиром на образовања са суфиксом -џиџе;

џуран, џиџанин, џџараџ, иџониџа, џелиџиџа, хариџиџиџа, буџиџиџе — именице грчког порекла;

џоганик, џесар, џиџриџ, раџуџиџа — образоване вероватно према латинском језику;

јомодарка, јомодара, карџиаш, јорџијаш — са основним делом који је могао настати под утицајем талијанског, француског или немачког језика;

б) нова образовања:

Чиво, мелемка, мамузина, ђефина, џидурина, узџарабар, јогунџиво, јелечих, кандилџе, кајганиџа, буздованџе, кандилџе, сајџија, каса-
йџиџе, дерџинџед, каракаџак — из турског језика;

*бесвесѣије, власѣоубије, лаковије, недоумјеније, ѿзорије, сѣоле-
тије, часѣоубије, широкогрудѣје, збиѣије, сѣасѣиѣља, служѣиѣљ*
— настале према речима из црквенословенског језика;

йобочник, йлодина — из чешког језика;

Славјан, користиљубље, лаковерје, средоточје, машинина, свежина, цијеноси, Славјанство, поучициљ, свесаздаициљ — речи прихваћене углавном из руског језика;

калуђерка, пиранка, одаџија, ђубриније, аристокрайџуша — са детерминативним делом пореклом из грчког језика;

империјатор, цензор — из латинског језика;

есіпейник, *кемик*, *доктор*, *мајстор*, *професор*, *пийунчад*, *йосимајстерка*, *банкар*, *дротар*, *кроничар*, *цойфић*, *вандровац*, *ламшица*, *мајсторица*, *трумбейица*, *лармаџија*, *биршаи* — именице примљене из немачког језика или његовим посредством;

ђинђувчад, *ѣрслук*, *кайлар*, *киѣар*, *чоѣорић*, *бундица* — из мађарског језика; *ѣалошина* — образовано према талијанском или мађарском утицају;

Далмајин, фрака, џанирлија, грофинеа, жандар, министар, гро-
фић, рубинчић, цигарица, тирафикаси, кристал-палаће, рубин (ру-
бин-кашпице) — речи прихваћене из талијанског, француског или
немачког језика.

149. Ако се издвоје нове речи, именице nastale тек од друге половине деветнаестог века, међу којима има доста индивидуалних творевина романтичарских песника чији смо језик испитивали, онда се може говорити о карактеристикама њиховог стваралаштва, као и о доприносу у односу на творбу нових речи.

Може се рећи да су се романтичарски песници у свакој значењској групи појавили као творци великог броја нових образовања, а нарочито именица са значењем појма осећања, стања и особине. У овим

категоријама они су изванредно обогатили наш језик, а истовремено још више развили или подстакли продуктивност извесних суфикса.

Да би се њихова творачка делатност што боље уочила, даћемо преглед свих нових речи следећи редослед раније изнетог материјала:

1) речи субјективне оцене

а) деминутиви и хипокористици

-а (-о): *Ила, Пега, Цига, фрака, Чиво;*

-ак: *власак, врлеџак, градак, звучак, змајак, значак, зрачак, колуџак, осмејак, џајерак, џламак, џојак, сићушак, сјајак, славујак, смејак, уздашак, хумак, шлемак;*

-ка (-анка): *зенка, љубованка, сиротијанка, сиворка, џејка, усйоменка;*

-ко: *дивко, нейслушко;*

-ле: *Змале;*

-ан (-ај): *голубан, звездан, Змајан;*

-ина: *џријачина;*

-ић (-чић): *белчић, врџић, гавранчић, џулић, јелечић, рубинчић, славујић, џојфић;*

-ац: *зрацац, облацац, уздашац;*

-џе (-аџе, -еџе): *грџе, кандилџе, звонаџе, невинаџе, сиротијаџе, увешџе;*

-ица (-чица): *бабушчица, врулица, дружбица, засџавица, здравичица, згодица, кајганица, ламџица, лучица, маџијица, џегица, џлавојчица, џоучица, рџиџица, соничиџе, Србиџица, среџица, судбиница, џојолица, џравичица, џрумбеџица, усничџе;*

-џе: *богаџе, брезуџе, враџе, гусларџе, кандилџе, џубимџе, милованџе, осуђенџе, џолеџарџе, џосмџенџе, рибарџе, сиротианџе, славујџе, Талијанџе;*

б) аугментативи и пејоративи

-уга (-еџуга): *совеџуга;*

-ко: *Мађарко;*

-ина (-иџина, -еџина, -уџина, -урина): *бичина, дивеџина, џубреџина, јегоџина, јерина, мамуџина, маниџурина, маџиџина, мреџина,*

обиљиштина, њрабесина, совулина, њаласина, њрујешина, холујина,
иудурина;

-екања: брадекања, јарекања;

-ура: књижура;

-аћ: голаћ;

-ић (-чић): грофић, шестойерчић;

-ица (-чица): жандарица, нончица;

-че: буздованче, господарче, накрилче;

2) апстрактне именице

-ба: гудба, згодба, жудба, лудба;

-ва: ламњава, муњава;

-еж: мрџвеж;

-ај: загрљај, замишљај, извештај, комешај, најадај, омашај, осјећај,
полећај, понашај, њрећискај, снажај;

-ија: демонија, сањарија, сладомија, сљетикарија;

-ије: бесвестије, власиољубије, збијије, лаковије, неудојеније, њозорије,
стиолеије, часиољубије, широкогрудие;

-је: безбрижје, безимље, безграниче, бесконачје, високојошњовање, голу-
бље, гробовање, дволичје, домољубље, досизање, здојење, змајевање,
једноличје, кликојање, користиољубље, лаковије, мњење, надџи-
цање, неизмјерје, немиље, несмојрење, обимље, ојсијајање, ошњиро-
умље, њјеђе, њојављење, њонизје, њосијгнуће, њредрође, њредузеће,
њридигнуће, родољубље, саможивље, свемијење, свеславље, себичје,
сикџање, сладовање, слађе, сличарење, смејукање, сумњичење, џисућ-
леђе, углавље, удовање, уобразење, уџреџаићење, ускрсје, цваџење,
чиловање;

-ак: њесак, огрејак, ојсијанак, осванак, осмејак, осудак, њрижелејак;

-ка: изнимка, њојанка, славоевка, славоејка;

-ло: ведло, лењило, руџавило, сиџнило;

-ина: близина, грозовина, зелина, крџина, рајевина, свежина, снажина,
снежина, сушџина;

-иња (-оџиња): сухоџиња;

-џси: бајноџи, беснилоџи, билосџи, вековечџиоџи, вековечносџи, велесил-
носџи, власџиџиоџи, времениџиоџи, гџијкосџи, дрзџиџиоџи, забџиџиоџи,

занетјосѣ, коленойриклоносѣ, надлежносѣ, несмојреносѣ, нушар-
њосѣ, обазривосѣ, осамљеносѣ, осјаносѣ, ошйовједљивосѣ, йодзем-
носѣ, йргавосѣ, саможживосѣ, цијеносѣ;

-сѣво: аварсѣво, браколомсѣво, возарсѣво, врайоломсѣво, женсѣво,
знансѣво, издајсѣво, јогунсѣво, књијсанѣсво, надрикѣшииѣво,
йрогнансѣво, йфорочансѣво, йурсѣво;

-ошѣ: белосѣ, грозосѣ;

-ошѣ: будносѣ, сийносѣ;

-иѣ: бесијениѣ, сѣолейниѣ;

-йишѣ: доручковийишѣ;

3) nomina attributi

-ѣв: лажов;

-ѣк/јѣк: бесѣосѣак, глуѣак, дворейѣак, луѣежѣак, себичѣак;

-ѣк: безазленик, бескућник, бесомучник, бесрамник, бијећеник, биѣник,
вичник, вјечник, гоњеник, дареник, завереник, завейник, земник,
злокобник, изгнаник, клейник, крвожседник, мазуник, наишник, олак-
вик, огромник, онаквик, ѣайник, ѣобочник, ѣодземник, ѣридворник,
среѣник, сѣоглавник, убјеник, умјейник, уморник, уроѣник, усре-
ћеник;

-ка: богѣашка, вилинка, госѣодарка, добројка, жбѣрка, женка, Змијанка,
љубованка, мелемка, милоѣјка, ѣридворка, сирѣанка, ѣиранка,
хѣйроѣловка;

-ко: добројко;

-ло: гадило, зајѣдало, сањало;

-ун: ѣлахун;

-ина (-иѣина): кукавиѣина;

-иѣа (-киѣа): грофиѣа, доброволькиѣа, клейиѣа;

-ѣр: задругар, скуѣиѣинар, узѣарабар;

-ић: ѣразнокесић;

-аѣ: вилинаѣ, дукаѣоваѣ, званаѣ, ѣојѣдинаѣ, ѣвроѣѣенаѣ, слабаѣ, узне-
сѣнаѣ, хвалисѣваѣ, [х]уњкаѣваѣ, чуѣоглаѣваѣ;

-иѣа: виновниѣа, заѣочниѣа, злобљивниѣа, злокобниѣа, ѣубавниѣа, ѣай-
ниѣа, свѣмогућниѣа, смиѣениѣа, сѣољѣейниѣа, умјейниѣа, урисниѣа,
уѣоѣљѣениѣа, чѣробниѣа;

-уша: арисѣокрайѣуша, ѣлавуша, руменуша;

--: естѣйшик, кемик, жандар, импѣрайтѣор, цензор;

-ина: разгарина, рајевина;

-ло : куџаџило;

-би : џукоџ;

-аџ : леџњиковаџ;

-џиџе : баџиџиџе, бриџвиџиџе, граниџиџе, џубриџиџе, звездџиџе, касаџиџе, џозориџиџе, џолеџиџиџе, сечџиџе, сџаџиџе, џруџиџе, хрваџиџе, џуровиџиџе;

11) nomina composita

а) полусложенице

све (изузеџ аџем-камен, жубор-вода, извор-вода, јавор-гусле) (т. 139);

б) сложенице

благочесџ, злодух, злојед, злокоб, каракаџак, миомџ, џуноџрба, свейокруг, сџаровоџа, широдол; двоџ(ј)ев, џейероџев, џроџев; хџролеџ; џобраџ, џосесџра; џрабрег, џравијек, џрасџарина; џресџла; блаџомџ, буба мара, дервиџдед, звездокруг, звџздокруна, калаџбуџа; браџојед, веџроказ, веџроџиџ, власџоџуб, водолок, Живодар, Земљозор, незнабог, родоџуб, рукоџуб, џреџњобер, џугоџој, чудоџвор; свџлоџлеџ, славоџук, Србоџрем, сунџобран; богочесџ; каменоџис; враџиџжеџа, џириџеџар, раџбиџрига, раџбиџуга; безбед, безброј, бесџримџер; сужао; уздар;

12) Изведенице условљене поетским законима (метром или сликом)

блисџ, блијеск, бљеск, гмаз, гон, зив, зуј, клиз, креџ, леџри, џуб, мрз, џев, џис, џлеџ, рон, с(иј)ев, слуџи, сџав, сџрей, џрај, џреџер, цџрк; добаџ, доџиџк, исџиџ'јек, насјек, насмјех, окреџ, џрелеџ, џренџераз, џреџиџр, Провид, раскомад, угас, удив, уклон, уџих.

150. Пре свега, наведеним новим образовањима подстакнуто је ширење изведеница са суфиксима

1) -иџа, -че, које су семантички опредељене као деминутиви и хипокористиџи, и -ина, које значењски припадају аугментативима и пејоративима (нпр. бабуџиџиџа, вруџиџа, засџаџиџа, кајганиџа, луџиџа, џегиџа, џлавојџиџа; брежуџче, гусларче, кандџлче, милованче, осуџенче, џосмџиџенче, сироџиџанче; бџичина, дивџиџина, џубреџиџина, јегоџина, јџрина, маниџурина);

2) -ај, -је, -ина при извођењу апстрактних појмова (загрљај, замишљај, комањај, најадај, омањај, пољепљај, понањај, снажај; безбожје, безимље, голубље, немиље, сладовање; грозовина, зелина, рајевина, снажина и др.);

3) -ик, -ица у значењу носиоца доминантне особине (безазленик, вичник, вјечник, оваквик, убјеник, уморник, уројник; виновница, зајочница, злоставица, свемогућница, смиренница, урисница и остале);

4) -аџ, -аџ/-лаџ, -ица у групи речи *nomina agentis* (киџар, клесар, криџичар, кроничар, научар, новинар, осветљар, сликар, цимбалар, благошћораџ, јадиковаџ, леџилаџ, радаџ, сањалаџ, сузналаџ; глумица, дјеларица, догласница, мајсторица, оцоубица, раденица, собарица итд.);

5) -ица које значе разне предмете, ствари уопште (громовница, забиџница, злаћеница, оковнице, џлавеница, џов(ј)есница, џогласица, сјоменица и др.);

6) -аџ, -иџа, -сџво за обележавање збирног значења (нпр. биваџ, деџеницаџ, џинџувчаџ, џрошчаџ, џчелаџ; ленаџиџа, џрошчаџиџа, скоџиџа, хусаџиџа; Славјансџво, Славсџво, Србинсџво, Хеленсџво, Хрвајсџво);

7) -џиџиџе за означавање имена места (баџиџиџе, бриџвиџиџе, граџиџиџе, звездџиџиџе, касџиџиџиџе, џолеџиџиџиџе, сечџиџиџе, сјалиџиџиџе, џруџиџиџе, хрваџиџиџе, џуровџиџиџе и др.).

Иначе, претходна нова образовања ослањају се и надовезују на старију епоху, на наслеђени лексички фонд, а не одступају ни од стања у савременом српскохрватском језику.

Тако и допунске сложенице настале од глагола и његове допуне у неком косом падежу, које су међу новим образовањима нешто више заступљене од композита другог типа, не представљају нешто изузетно у односу на старију или, пак, новију епоху (брајџојед, вејџроказ, власџољуб, водолок, Живодар, Земљозор, незнабог, родољуб, џреџиџобер, свиџољей, Србоџрем, богочасџи, каменџиџи и друге).

Посебну црту чине изведенице помоћу суфикса -иџе које указују на везу са ранијом књижевношћу (бесвесџиџе, власџољубиџе, збиџиџе, лаковериџе, недоумјениџе, џозориџе, сџолеџиџе, часџољубиџе, џирокогрудџиџе, џрозориџе, наручиџе, џодноџиџе).

Најзад, остале нове именичке речи указују и на продуктивност образовања

1) са суфиксом -ак при обележавању хипокористичне нијансе (власак, врлеџак, звучак, значак, џламак, џоџак, сјаџак, славуџак, смеџак,

уздашак, хумак, шлемак), али, оно што је важније, и при уношењу значења деминутивности (*градак, змајак, колушак, осмејак, њајерак, сићушак*), а то је пренето и на речи настале у ранијем језичком стварању (т. 17 а, т. 20, I, 1а, б); свакако и ово представља новину иако се тиче старијих образовања; тако и именице оформљене суфиксом *-ић/-чић* немају само деминутивно значење (*белчић, гавранчић, јелечић, рубинчић, славујић, цојфић*) него и хипокористичну нијансу (*врилић, ђулић, славујић*; затим *анђелчић, вранчић, гласић, зубић, кутић, носић, обрашчић, соколић, славић, Сричић* — форме које припадају затеченом лексичком фонду — т. 17 В, т. 20, II, 3);

2) са наставком *-оси* у групи апстрактних именица у значењу појма стања и особине, које су уопште богато заступљене у нашем материјалу (*бајноси, бесниноси, велесилноси, временитоси, гийкоси, држитоси, занейоси, коленојриклоноси, несмојреноси, обазривоси, осамљеноси, осјаноси, њргазоси, саможивоси* и др.);

3) са формантом *-ић* који продире и у образовања са значењем појма *agentis* (*брајнојрогнаник, злоковник, извршник, њобедник, њредбројник, њрејџилајник, њросвејник, сџрављеник, часник*);

4) без суфикса *-ин* при творби имена етника (*Бачван, Јермен, Славјан, Рваћан, крићан*);

5) збирних именица помоћу наставка *-је* од речи које се употребљавају само у множинским облицима (*дање, јерје, облачје, сџријеле, шворје, уђе*);

6) полусложеница типа *алем-камен* (*гвозден-решейка, бисер-роса, бокор-дрво, буздован-десница, голијай-комар, гусло-жице, јавор-гусле, јадран-вода, мелем-звезда, њелен-бака, шамјан-воњ, чойор-чейџа* и остале — т. 139);

7) од глаголских основа без додавања икаквог суфикса (нпр. *блиси, гон, зив, зуј, клиз, креи, лејриш, мрз, њев, њлеи, рон, сџав, добац, насјек, окрей, њрелеи, њрејир, раскомад, уклон*).

Ови крајњи резултати не показују само продуктивност наведених образовања него и особине које романтичарске песнике посебно издвајају и од старије епохе и од каснијег језичког стварања.

Олга Рисић

R é s u m é

Olga Ristić

**QUALITÉS LEXICO-SEMANTIQUES DE LA FORMATION
DES SUBSTANTIFS CHEZ QUELQUES POÈTES ROMANTIQUES
SERBES ET CROATES**

Pour cette étude ont été choisies les oeuvres des représentants serbes et croates les plus éminents du mouvement romantique: Stanko Vraz, Branko Radičević, Petar Preradović, Jovan Jovanović-Zmaj et Đura Jakšić.

Outre la catégorisation sémantique et l'analyse sémantique des noms, il y est donné un précis morphologique des matériaux avec un compte rendu des éléments étrangers du point de vue étymologique et des mots recueillis des autres langues slaves et non slaves. Le fait que le fond total des noms contient inévitablement une bonne partie de mots hérités possédant déjà un mode déterminé de formation des noms, suppose par lui-même la recherche de la contribution spécifique, créative des poètes romantiques. La base de cet examen a été établie d'après les matériaux du dictionnaire de l'Académie serbe des sciences et des arts et les dictionnaires de la langue serbo-croate (principalement le dictionnaire de Vuk et le dictionnaire de l'Académie yougoslave des sciences et des arts). Le résultat présente en premier lieu un tableau de la contribution des poètes romantiques quant aux formations nouvelles et quant aux significations nouvelles des mots déjà existants tout en soulignant quelles catégories sémantiques apparaissent comme particulièrement riches et quels suffixes s'y attachent le plus souvent.

Des conclusions finales peuvent être réduites aux caractéristiques séparant notamment les poètes romantiques aussi bien de l'époque antérieure que de l'évolution ultérieure de la langue: l'usage très fréquent des mots exprimant une attitude personnelle, surtout dans la signification hypocortistique on ayant une telle nuance des mots formes non seulement à l'aide du suffixe *-ak* (par exemple *vlasak, značak, plamak, sjajak, slavuljak, smejak, uzdašak, unučak, humak, šlemak*) et à l'aide du suffixe *-če* (*ljubimče, milovanče, osuđenče, poletarče, sirotanče, slavujče*), mais également moyennant tous les autres suffixes se présentant par ailleurs en tant que diminutifs. Ensuite est mise en relief la richesse des noms abstraits avec la signi-

fication de la notion de l'état et de la qualité, à l'aide du suffixe *-ōst* (*bajnost, besnilost, bledost, budnost, velesilnost, vidovitost, držitost, zanetost, osamljenost* et d'autres); la formation des substantifs collectifs au moyen du suffixe *-je* des mots employés seulement aux formes plurielles (*danje, jerje, oblače, strijelje, tvorje, uđe*); la formation des mots à demi composés du type *alem-kamen* (*gvozden-rešetka, zelen-gorica, zelen-dvori, rumen-voće, rumen-zranci, šaren-čaša, slavuj-pesma, cvet-dolina* et semblables); à la fin, la dérivation des noms des thèmes verbaux sans joindre aucun suffixe (*laj, slut, spav, strep, treper, uteh* et d'autres), apparaissant comme les mètres (les iambes) les plus expressifs propres aux poètes romantiques.

СПИСОК УПОТРЕБЉЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

- Stjepan Babić*, Žigosani sufiks *-telj*, Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Zagreb 1962—1963, sv. 4, 113—116.
- А. Белић*, О језичкој природи и језичком развитуку, лингвистичка испитивања, Београд 1941; књ. II, Београд 1959.
- А. Белић*, Наука о грађењу речи, Београд, 1949.
- А. Belić*, Zur Entwicklungsgeschichte der slavischen Deminutiv- und Amplificativsuffixe, Archiv für slavische Philologie, XXIII, 134—206.
- А. Белић*, Природа и происхождение существительных субъективной оценки, Јужнословенски филолог XXII, 131—139.
- А. Белић*, Вукова борба за народни и књижевни језик, Расправе и предавања, Београд 1948.
- А. Белић*, Вук и Даничић, Чланци и расправе, Београд 1947.
- А. Белић*, О „честољубљу“, Наш језик, књ. I, 12—15.
- А. Белић*, О „светогледу“, Наш језик, књ. I, 43—47.
- А. Белић*, Српскохрватски књижевни језик, Наш језик, књ. I, 4—10, 33—38, 65—71.
- А. Белић*, О стварању нових речи, Наш језик, књ. I, 72—76.
- А. Белић*, О грађењу глаголских именица на *-ње* и *-ће*, Наш језик, књ. I, 262—268.
- А. Белић*, О грађењу нових речи, Наш језик, књ. IV, 129—131, 161—165, 193—197, 225—232, 257—264.
- А. Белић*, Из живота речи, Наш језик, књ. VI, 177—201.
- А. Белић*, О сложеницама, Наш језик н. с., књ. I, 169—177.
- А. Белић*, Из живота речи, Наш језик, књ. VI, 177—201.
- А. Белић*, Говор и језик, Наш језик н. с., књ. VII, 131—139.
- Р. Бошковић*, Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници, Јужнословенски филолог, књ. XV, 1—154.

- Р. Бошковић*, Нешто о употреби наставка *-ар* у једној групи туђих речи, Наш језик, књ. I, 205—209.
- Р. Бошковић*, Поводом чланка Г. А. Паунова, Наш језик, књ. I, 275—278.
- Brabec—Hraste—Živković*, Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika, Zagreb 1958.
- М. Будимир*, О двојезичним сложеницама таутолошког типа, Наш језик, књ. IV, 165—168.
- Ђуро Даничић*, Основе српскога или хрватскога језика, Београд 1876.
- П. Борђић*, О двојаким завршеницама неких туђица, Наш језик, књ. II, 145—149.
- П. Борђић*, Облик *Југословен*, Наш језик, књ. II, 200—201.
- Срејен Живковић*, Речи на „овина“ и њихова значења, Наш језик, књ. VII, 8—12.
- Jurišić Blaž*, O produktivnim formantima u tvorbi nomina agentis, Ivšićev zbornik, Zagreb 1963, 183—190.
- Вук Силефановић Караџић*, Главна свршивања суштествителни и прилагателни имена у српском језику, Даница 1828, Беч.
- Скуљени грамањички и њолемички сјиси Вука Силеф. Караџића*, књ. III, Београд 1894—1896.
- Ойкоф Колман*, Још нешто о речима на *-ишће*, Наш језик, књ. II, 13—19.
- Д. Косић*, Преудешавање грчколатинских међународних речи на *-иш* (*-ion*), Наш језик, књ. I, 149—154.
- A. Leskin*, Grammatik der serbo-kroatischen Sprache, Heildelberg, 1914.
- T. Maretić*, Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika, III izd., Zagreb 1963.
- T. Maretić*, Hrvatski ili srpski jezični savjetnik, Zagreb 1924.
- Б. Марков*, О наставцима *-ана*, *-лија*, *-лук*, *-лија*, Наш језик н. с., књ. VIII, 151—170.
- Борис Марков*, Именице с наставцима *-че* и *-чић*, Наш језик н. с., књ. X, 228—246.
- Св. Марковић*, О именицама на *-иш*(а) и сл., Наш језик н. с., књ. I, 12—27.
- М. С. Московљевић*, Клонио се варваризама, Наш језик, књ. I, 76—82.
- М. С. Московљевић*, „Опкладионица“ и тим поводом о именицама на *-ионица*, *-аоница*, Наш језик, књ. II, 76—77.
- М. С. Московљевић*, Бања, купалиште, купељ, купатило, купка, Наш језик, књ. II, 234—237.
- М. С. Московљевић*, Називи за воћњаке, Наш језик, књ. IV, 197—202.
- Мишар Пешикан*, О грађењу имена становника у односу на имена земаља и места, Наш језик н. с., књ. IX, 196—205.
- Putanec Valentin*, Dva naša sufiksa turskog porijekla: *-alija/-ajlija*, *-ahija/-aija*, Ivšićev zbornik, 295—302.
- Јован Радуловић*, Аугментативно-пејоративна значења неких именица, Наш језик н. с., књ. VIII, 106—113.
- М. Силевановић*, Савремени српскохрватски језик, Београд 1964.
- М. Силевановић*, Зашто *умошворина*, а не *умошворевина*, Наш језик, књ. I, 242—244.
- М. Силевановић*, Постапак и значење именица на *-ло*, Наш језик н. с., књ. I, 180—190.

- М. Стивановић*, Деминутивни с наставком *-ић* (и *-чић*), Наш језик н. с., књ. III, 6—11.
- М. Стивановић*, О сложеницама типа „народнорепубликанац“ и поводом њих, Наш језик н. с., књ. VI, 153—159.
- М. Стивановић*, Императивне сложенице, Наш језик н. с., књ. VIII, 6—18.
- М. Стивановић*, Продуктивност неких наставака којима се граде *nomina agentis*, Наш језик н. с., књ. XIV, 1—19.
- Mihailo Stevanović*, Sintaksički odnos delova izvedenih imenica, Ivšićev zbornik, 335—339.
- Тугомил И. Ујчић*, О називима за занатлишка и друга занимања, Наш језик, књ. V, 79—84.
- Г. Шкриванић*, Прилог за разјашњење неких назива оружја у народним умотворинама, Наш језик н. с., књ. VII, 121—124.

1. — Истина о подријетлу и постанку Вуканова еванђеља

Год. 1967. издала је Српска академија наука и уметности Вуканово еванђеље у мојој редкцији с уводном расправом о његову писму, графици и језику.¹ Овом послу нисам приступио као новајлија, јер ми је већ прије тога била штампана једна књига у иноземству и неколико расправа у домаћим и страним часописима о најстаријим српским и хрватским ћирилским споменицима од друге половине XII до друге половине XIII стољећа.² Будући да сам проучавању Вуканова еванђеља посветио више од годину дана предана рада, није ми било тешко одредити опћи карактер Вуканова еванђеља и његово значење у склопу најстарије српске књижевности и културе уопће.

Одмах на почетку уводне расправе поставио сам себи задатак да испитам: „да ли је Рашка тада (тј. поткрај XII и на почетку XIII стољећа) имала своју аутохтону књижевност. Да ли је та књижевност имала дубље традиције и да ли је била израз аутономне културне средине? Напокон, какви су вањски утједаји били одлучни за њезино

¹ Јосип Врана, *Вуканово еванђеље*, Посебно издање Српске академије наука и уметности, 154, Београд, 1967 (у даљем цитирању: Вук).

² *L'Évangéliaire de Mirosław. Contribution à l'étude de son origine*, Mouton et Co, 'S-Gravenhage, 1961. — *Da li je sačuvan original isprave Kulina bana*, Radovi Staroslavenskog instituta, 2, Zagreb, 1955. — *O odnosu Mirosławljeva evanđelja prema staroslavenskim evanđelistarima i četveroevanđeljima*, Slavia, 25, Praha, 1956. — *Tko je pisao najstarije dubrovačke ćirilске isprave*, Slovo, 6—8, Zagreb, 1957. — *Über die glagolitisch-kyrillischen Geheimschriften in der Handschrift Radosavs und in Evangelium von Čajniče*, Die Welt der Slaven, 5, Wiesbaden, 1960. — *Koji je od triju sačuvanih primjeraka originalna isprava Kulina bana*, Zbornik radova Odsjeka za slavistiku Filozofskog fakulteta, Zagreb, 1962. — *Kulturnohistorijsko značenje Povaljske listine iz god. 1250*, Filologija, 3, Zagreb, 1962. — *Das westliche Verbreitungsgebiet der Serbokroatischen Kyrilliza in 12. und 13. Jahrhundert*, Die Welt der Slaven, 7, 1962. — *Zapreštenije dijavola. Uvodna rasprava i redakcija teksta S. Ivšića*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 344, Zagreb, 1967.

формирање?“ У даљем току расправе изложио сам да се Вуканово еванђеље састоји из два дијела. Први дио (од Пасхе до понедјељка Педесетнице) био је преписан из кодекса којему је матица (протограф) био неки старословенски кодекс помлађене редакције, врло близ Савиној књизи, али старији од њезина предлошка (оригинала). Овај први дио, који обухваћа свега 27 листова, преписали су, углавном, два писара, један из рашке, а други из зетске културне средине. Само неколико редака преписао је у том дијелу Симеон, од кога потјече читав други дио Вуканова еванђеља од уторка Педесетнице до краја и запис на крају кодекса. Свега страницу и по првога дијела преписао је неки невјешт писар, који је своје писарско знање искушао и у неколико редака другог дијела Вуканова еванђеља. Поред ове четворице писара судјеловао је у изградби Вуканова еванђеља и пети коректор, који је извршио неке мање исправке у тексту. Матица другог дијела Вуканова еванђеља, према мојој оцјени, био је неки други старословенски кодекс, који је у каснијим пријеписима прошао кроз македонску културну средину, а распоред његових читања подудара се с распоредом староруских дуљих еванђелистара из почетка XII стољећа.

Сви писари Вуканова еванђеља, изузевши онога који је исписао свега страницу и по у првом дијелу и неколико редака у другом дијелу, били су одлични мајстори, који су посједовали прворазредну писарску културу и добру домаћу, рашку и зетско-хумску традицију. У графици и језику Вуканова еванђеља та се домаћа традиција више огледа у првом дијелу, који је, прошавши врло рано македонском културном средином, доживио више пријеписа на српском подручју. Други дио, према мојој оцјени, прошао је македонском културном средином нешто касније па у њему имаде више македонских језичних особина (ради се, углавном, о замјени редуцираних вокала **ѣ** и **ѥ** пуним вокалима *о* и *е*), а његова је графика под јачим секундарним утјецајем графика руских књижевних споменика XII стољећа него графика првога дијела.

На темељу споменутих констатација дошао сам до закључка: „Као колективно дјело тројице писара, од којих су двојица били Рашани, а трећи Зећанин, и двојице њихових помагача, којима се не би могло посве сигурно одредити подријетло — Вуканово еванђеље пружа доста јасну слику културноисторијских прилика онога времена. Израсла из старославенске књижевности, рашка књижевност у другој половини XII стољећа имала је своју традицију, иако је још увијек била под утјецајем македонске књижевности. Рашка књижевност није се у

³ Успор. Вук, стр. 1.

то вријеме много разликовала од зетске, а преко хумске књижевности била је у вези с хрватском глагољском књижевношћу. Због тога су рашки, зетски и хумски писари могли подједнако судјеловати у изградњи културне средине обновљене српске средњовјековне државе. Руски калуђери са Св. Горе пружили су им знатну помоћ у томе настојању, али је уза све то њихов утјецај на тадашњу српску књижевност секундарног карактера.⁴

Далеко сам од помисли да је моја расправа о Вуканову еванђељу садршено дјело. Очекивао сам да ће други стручњаци из подручја старославенског језика моја излагања у којечем допунити, евентуално и коригирати, али сам доживио противно. У најновијем, 18—19, броју *Slova*, часописа Старославенског института у Загребу, штампана је расправа Олге Недељковић под насловом *Vukanovo jevandjelje i problem rinog aprakosa*, у којој је проблематика Вукановог еванђеља постављена на главу: Олга Недељковић тврди, ни мање ни више, него да је постојала само једна матица Вуканова еванђеља, која није била старославенскога, него староруског подријетла, а сам текст Вуканова еванђеља да је непосредно преписан из само једног, и то рускога предлошка. Другим ријечима, падају у воду све моје тврдње о српској књижевној традицији и о аутономности српске културе на прагу стварања њезине политичке самосталности.

У први мах се чини да је Олга Недељковић зашла дубље у проблематику Вуканова еванђеља него ја. На темељу текстуалне анализе она најприје настоји протумачити постанак матице Вуканова еванђеља, одредити њезино мјесто међу старославенским еванђељима, и тек на темељу таквих података, уз помоћ граfiје и језика, објаснити одакле је и на који начин Вуканово еванђеље било преписано. Али у том послу била је лоше среће. До претпоставке о постанку матице Вуканова еванђеља она није дошла помоћу властитих истраживања, већ је извукла из нафталина мишљење К. И. Невостујева о постанку дуљих еванђелистара, старо равно 120 година, које је 37 година касније разradio Г. А. Воскресенски у том смислу да дуљи еванђелистари нису старославенског подријетла, него су, на основу текста четвороеванђеља, састављени тек у Русији око половине XI стољећа. Ово мишљење нитко од истакнутих слависта није схватио озбиљно. Ево што о њему мисли Карел Хоралек, у чију стручну спрему и важност резултата његових истраживања за постанак текста старославенских еванђеља нитко не

⁴ Успор. Вук, стр. 99.

⁵ У даљем цитирању само: *Slovo*.

сумња: „Првобитни старославенски еванђелистар јамачно је имао своје текстуалне особитости које нису у еванђелистарима типа Ассеманова и Остромирова еванђеља, али немамо никаквих сигурних потврда за првобитност текстуалних особина, сачуваних у апракосима типа Мстиславова и Јурјевског еванђеља. Могуће је да је старославенски пријевод настајао у етапама тако да је био најприје преведен само краћи еванђелистар типа Ассеманова еванђеља, да је тај био касније проширен у дуљи еванђелистар, и да је тек након тога била приређена верзија потпунога четвороеванђеља, али у руским апракосима типа Мстиславова еванђеља сигурно није сачуван средњи ступањ ни у релативно архаичном облику, будући да је то неоспорно нова језична и текстуална верзија“.⁶

Прихваћајући некритички закључке Невостујева и Воскресенског, Олга Недељковић је закључила да је и матица Вуканова еванђеља рускога подријетла. Али како и када је тај текст био пренесен у Рашку? То се, према њезину мишљењу, могло догодити тек у другој половини XII стољећа, када је први пут дошло до рускога књижевног утјецаја на Балкану. Тако је дошла до априорног закључка да је Вуканово еванђеље преписано непосредно из рускога предлошка.⁷ Апсурдност овакве претпоставке може се увидјети већ из ове чињенице: Мирослављево еванђеље преписао је један писар, којему су као предлошци служила два домаћа кодекса, а преписивачи Вуканова еванђеља, којих је према мишљењу Олге Недељковић било осам (она је од тројице рашких писара начинила шесторицу и њима придала као седмога зетског писара и као осмога коректора), нису имали при руци ниједнога домаћег кодекса, већ су морали посегнути за неким руским кодексом!

Ненаучност Олге Недељковић види се и по томе што је она најприје створила закључак, који накнадно настоји доказати на основу текста, језика и граfiје Вуканова еванђеља, а требало је поступити обратнo: најприје проучити језични материјал, и тек на његову основу постављати хипотезе и стварати закључке. Друга је њезина методичка погрешка да уопће не побија моје аргументе, већ олако прелази преко њих, а у већини случајева не сматра чак ни потребним да их наведе. Тако је већ с мојом претпоставком да је дуљи еванђелистар моравско-панонског подријетла, о којој уопће не говорим у расправи о Вука-

⁶ Karel Horálek, *Evangeliaře a čtveroevangelia*, Praha, 1954, стр. 20.

⁷ Slovo, стр. 48—49.

нову еванђељу, већ сам је образложио на другом мјесту.⁸ У овом случају она, додуше, наводи моје мишљење, али га настоји побити помоћу мишљења десетак аутора, којих радови, у већини случајева, с постанком дуљег еванђелистара немају никакве везе. Како она поступа с литературом којом се служи, показат ћу само на једном случају. А. Вајан је у једној хомилији Клочева глагољаша нашао двије варијанте (*něstě mi na podobě* Мт 10.37 и *ěže ubo bogъ sьvede* Мт 19.6), које долазе и у Савиној књизи.⁹ (Да је Олга Недељковић завирила у мој диференцијални рјечник Вуканова еванђеља, нашла би и у њему прву варијанту у облику *нѣсѣѣ ми ѡдобѣ* два пута). Подударане у другој варијанти Гривец је протумачио тако „da sta Ciril i Metod v svojih govorih in katehezah biblične citate često prilagodila govorniškem kontekstu ter da so tako prilagodjeni teksti prešli v nekatere stsl. evangeljske rukopise.“¹⁰ На темељу Вајанове констатације и Гривчева мишљења Олга Недељковић поставила је хипотезу „о посебном типу јеванђеља који је настао у Великоморавској под утјецајем проповједничке традиције“.¹¹ Држим да ће се сватко сложити с мојим мишљењем да су свега двије варијанте недовољан материјал за претпоставку о новом типу еванђеља. На Гривчев начин протумачила је Олга Недељковић и неке друге варијанте у Савиној књизи и првом дијелу Вуканова еванђеља, иако за то није имала никакве подлоге, и закључила да је не само предложак Савине књиге него и предложак Вуканова еванђеља припадао таквом новом типу еванђеља.¹¹ Проучавајући новије лексичке варијанте Вуканова еванђеља и ја сам за неке од њих нашао паралеле већ у старославенским нееванђељским текстовима. Тако сам дошао до зачуљка да су нове варијанте продирале најприје у нееванђељске текстове, али на темељу таквих подударања нисам стварао никакве закључке о постанку матице Вуканова еванђеља.

Имајући све ово у виду, мислим да нема смисла полемизирати даље с Олгом Недељковић о њезиној теорији о постанку и карактеру праматице дуљег еванђелистара. Полемизирати с њоме о томе значило би полемизирати с ауторима на које се она позивље, јер она за своју теорију не износи никакве увјерљиве чињенице. Стога ће бити најбоље

⁸ У расправи *O tipovima, redakcijama i međusobnom odnosu staroslovjenskih evanđelja. Evangelistari*, Slavia, 26, Praha, 1957; *Četveroevanđelja*, Slavia, 29, Praha, 1960.

⁹ Успор. А. Vaillant, *Une homélie de Methode*, Revue des études slaves, Paris, 1947, стр. 47.

¹⁰ F. Grivec: *Karel Horálek, Význam Saviny knihy pro rekonstrukci stsl. překladu evangelia* (recenzija), Slovo, 2, Zagreb, 1953, стр. 49.

¹¹ Slovo, стр. 63.

да пријеђем на друго питање: Да ли је Вуканово еванђеље преписано из једног предлошка, како то тврди Олга Недељковић, или из два, и какве су биле матице ових предложака?

До закључка да је Вуканово еванђеље преписано из два предлошка дошао сам на темељу чињенице што у првом дијелу Вуканова еванђеља долазе неке млађе лексичке варијанте, којих нема у истим читањима у другом дијелу. Напротив, у староруском Јурјевском еванђељу из год. 1117—1128, које је врло блиско Вуканову, све те варијанте долазе у другом дијелу, а само неке од њих у првоме. Кад би обадва дијела Вуканова еванђеља била преписана из истог предлошка, било би логично да су споменуте новије варијанте, кад се већ налазе у првом дијелу, ушле и у његов други дио. Ова се тврдња може поткријепити и чињеницом да се Вуканово еванђеље у првом дијелу на свега девет страница текста у двадесетак новијих варијаната слаже са Савином књигом. Ове варијанте не долазе ни у другом дијелу Вуканова еванђеља ни у другом дијелу Савине књиге. Али у другом дијелу Савине књиге долазе многе друге новије лексичке варијанте, којих у Вуканову еванђељу нема. Другим ријечима, у Јурјевском еванђељу и Савиној књизи ревидиран је читав текст, а у Вуканову еванђељу само његов први дио. Према томе, кад би се прихватила претпоставка да је Вуканово еванђеље преписано из једног предлошка, морало би се, прије свега, доказати да је текст предлошка био ревидиран само у првом дијелу, а у другом остао архаичан. Надаље, морале би се објаснити и многе граfiјске језичне разлике које упућују на претпоставку о два различита предлошка првога и другога дијела Вуканова еванђеља. Те разлике избројио сам у својој расправи у поглављима о граfiји и језику,¹² па мислим да није потребно овдје их понављати.

Преко ове моје аргументације Олга Недељковић напросто прелази подмећући ми тврдњу „да су оба та дијела рукописа преписивана истовремено са разлитичких предложака.“¹³ Такво што нисам никада тврдио, иако је споменута претпоставка могућа. Она, дакако, заступа мишљење „да су писари преписивали текст са предлошка у поступности један за другим“ и при том наставља: „Мислим да потврду тога пружа језична структура са заједничким ортографско-фонетским и морфолошко-синтактичким особеностима, па и неким лексичким еквивалентима у оба дијела рукописа, што ће у ствари представљати језични слој, карактеристичан за редакцију пуног апракоса.“¹³

¹² Вук, стр. 23—65.

¹³ Slovo, стр. 50

Прије него се упустим у анализу и оцјену овога аргумента изнесеног мишљења, нека ми се допусти мала дигресија на коју ме сили Олга Недељковић својом биљешком уз цитирани текст, да појаву посебне руке на л. 29ав нисам запазио. Она то на другим мјестима тврди и за л. 9в 21 — 40а 8 и 176а 11 — в 14.¹⁴ Према томе, она петорици писара Вуканова еванђеља додаје још тројицу. Ове њезине тврдње јасно доказују да јој недостаје основно знање за идентификацију рукописа. Прва два одломка, којима треба додати и одломак на л. 8г 19 - 26 писао је Симеон, само љепшим, калиграфским рукописом и, вјеројатно, другим пером него што се иначе служио, а трећи одломак писао је писар, од кога потјече и одломак на л. 10а 8 — 10г 21. Олга Недељковић и сама признаје да „облици слова одломка 176а 11 — в 14 представљају млађу фазу у односу на одговарајуће облике одломка 10а 8 — 10г 21“¹⁵. Према томе, и њезина оцјена писма упућује на претпоставку да је обадва одломка писао један писар, па нема потребе за претпоставку о неком новом писару одломка за л. 176а 11 — в 14. То вриједи и за споменута прва два одломка, за које се анализом облика слова може посве сигурно утврдити да их је писао Симеон.

А сада да видимо како себи Олга Недељковић представља староруску матицу Вуканова еванђеља. Она у тој матици разликује не два, него три хетерогена дијела. Први је дио л. 2а — 10д у коме, осим апракосних почетака, „дио остали дио текста подудара се, како ћемо у даљој анализи показати, у лексички, синтакси и граматичким облицима са моравском редакцијом тетра.“¹⁶ Предлошци другог дијела Вуканова еванђеља (л. 10д 1 — 28д 26) и Савине књиге (према томе и матице, јер Олга Недељковић у овоме случају не прави разлику између предложака и матице) „очевидно су припадали ономе посебном типу јеванђеља који је настао у Великоморавској под утицајем говорничке проповедничке традиције.“¹⁷ (Према мојој оцјени обадва су дијела преписана из истогa кодекса и чине први дио Вуканова еванђеља.) При састављању матице трећег дијела Вуканова еванђеља (л. 29а до краја) је „за основни текст узето тетрајеванђеље, из којегa је направљен избор и састав према неком пуном апракосу, који је послужио као образац.“¹⁸ (Према мојој оцјени то је други дио, а тим се називом на другим мјестима своје расправе служи и Олга Недељковић.)

¹⁴ Slovo, стр. 50.

¹⁵ Slovo, стр. 71.

¹⁶ Slovo, стр. 52.

¹⁷ Slovo, стр. 63.

¹⁸ Slovo, стр. 72.

За свакога тко је иоле упућен у постанак старославенских еванђеља, ова је теорија неприхватљива. Матице појединих типова старославенских еванђеља настајале су из јединствених кодекса (друкције и није могло бити јер су ове матице или превођене из јединствених грчких кодекса, или је готов пријевод био разврстан и ревидиран према неком јединственом грчком кодексу). До разлика долазило је при каснијем преписивању, или ревизијом према неком другом, старославенском или грчком кодексу (овакве ревизије долазе и у Вуканову еванђељу као глосе), или преписивањем из двају различитих, често хетерогених кодекса. Узроци овакву преписивању из двају различитих кодекса били су различити. Мирослављево еванђеље, према моме мишљењу, преписано је из два предлошка због тога што је први предлошак имао сиромашан мјесеџослов, па га је писац попунио из предлошка с богатијим мјесеџословом.¹⁹ Архангелско еванђеље, према мишљењу Л. П. Жуковске, преписано је из два предлошка због тога што је први предлошак био краћи еванђелистар, који није имао читања за све дане црквене године, па је због тога попуњен дуљим еванђелистаром.²⁰ Такав је случај могао бити и код преписивања Вуканова еванђеља. За Македонско еванђеље по па Јована нису досад утврђени разлози због којих је преписано из два предлошка.

А сада ћемо разгледати материјал помоћу којег Олга Недељковић доказује своју претпоставку о три различита дијела Вуканова еванђеља. Што је сасвим разумљиво кад се ради о постанку текста, она на прво мјесто ставља лексичке и синтактичке варијанте, па ћу се на њих најприје осврнути. Фонетске и морфолошке варијанте често су улазиле у текст независно од предлошка. Оне нису толико важне за одређивање подријетла матице колико за одређивање подријетла посљедњег пријеписа и његове зависности од предложака. Стога ћу се на њих посебно осврнути код одређивања посљедњег пријеписа Вуканова еванђеља.

Одређујући постанак првога дијела (Л. 2а — 10д према њезиној подјели), она је избројила оне лексичке варијанте у којима се Вуканово еванђеље слаже са старославенским четвороеванђељима, Маријинским и Зографским (и руским Галицијским четвороеванђељем) а разилази с Асемановим еванђељем и обратно. При том је нашла тридесетак слагања са споменутим четвороеванђељима, а само два слагања с Асема-

¹⁹ Успор. *L'Évangélaire de Mirosław*, стр. 54—60.

²⁰ Успор. Л. Т. Жуковская, *Типология рукописей древнерусского полного айрокоса XI—XIV вв. в связи с лингвистическим изучением их*, Памятники древнерусской письменности, Москва, 1968, стр. 206.

новим еванђељем. Савину књигу није узела у обзир јер је њен почетак изгубљен, па у њој нема текста све до шестог петка по Пасхи (који долази у Вукановом еванђељу на л. : 23 — 24в). Ову је чињеницу Олга Недељковић несвијесно или свијесно прешутјела. Према Хоралековим истраживањима Савина се књига врло често слаже са споменутим старославенским четвороеванђељима. Да је којим случајем сачуван почетак Савине књиге, таквих би се слагања, без сумње, нашло и у овом дијелу еванђеља. Но то би умањило доказну снагу изнесеног материјала за претпоставку Олге Недељковић да је почетак Вуканова преписан из моравско-панонског четвороеванђеља, па је боље да неупућени читаоци не знају за ту чињеницу.

Према томе, највећи је недостатак Олге Недељковић, у овом успоређивању, преузак избор текстова. Да њени докази буду увјерљиви, требало је, у најгорем случају, успоредити текст Вуканова еванђеља како с текстом руских, тако и с текстом јужнословенских дуљих еванђелистара. За текстове руских дуљих еванђелистара Олга Недељковић има, донекле, исприку, јер нам је њихов текст познат само по неким варијантама објављеним у стручној литератури. Али нема исприке за Мирослављево еванђеље, ни за лекционар из хрватскоглагољских мисала (у набрајању примјера: Мис), који је, како сам утврдио, састављен на темељу дуљег еванђелистара. Стога мени није преостало ништа друго него да сам истражим овај српскохрватски материјал и тако допуним материјал Олге Недељковић.

Ево, до каквих сам констатација при том дошао:

1. Код ријечи и израза с различитим коријењем (држим се реда Олге Недељковић) нашао сам заједничка слагања Вук Мир Мис с Мар Зогра Гала готово у свим примјерима: И 1.9. *greduštago* Вук Мир Мис; Л 24.25 *nesmyslna* Вук Мир Мис; И 1.38 *išteta* Вук Мир Мис; И 2.10 *prěžde* Вук Мир Мис; И 2.10 *polagaetъ* Вук Мир; И 2.15 *trъžnikomъ* Вук Мир Мис; И 2.15 *pěneze* Вук Мир Мис; И 2.19, 20 *vъzdvignu, vъzd-vigneši* Вук Мис; И 2.22 *vъsta* Вук Мир Мис; И 2.22 *reče* Вук Мир Мис; И 3.16 *(ino)čedago* Вук Мир Мис; И 3.32 *svědětъstvujetъ* Вук Мир; И 3.30 *mniti se* Вук Мир; И 6.17 *vъ ladiъ* Вук Мир; И 6.25 *ravii* Вук Мир Мис.

Заједничка неслагања Вук Мир Мис с Мар Зогра Гала су ова: Л 24.25 *knъna* Вук Мир, Мис *lěna*; И 20.19 *sušti pozdě vъ dъnъ onъ* Вук Мир Мис; И 20.19 *vъ jedinu subotu* Вук Мир; И 2.12 *vъnide* Вук Мир, Мис *vzide* = Ас; И 3.22 *vъnide* Вук Мир = Ас; И 3.17 *nъ da sp(a)setъ mirъ jeho radi*

Вук Мир; И 3.2 *ky is(uso)vi* Вук Мир Мис = Ас. Примјери И 20.19 и И.2.12 су почеци читања који се разликују и од Ас, па се могу сматрати почецима матице дуљих еванђелистара.

2. У изразима с различитим афиксима Вук Мир Мис слажу се у већини случајева с Мар Зогр Гал: И 3.5 *c(ěsa)r(ь)stviye* Вук Мир; Ј 24.19 *nazaraniñe* Вук Мир; И 6.23 *ot tiveriady* Вук Мир; И 2.1 *vь kana galilei cěi* Вук Мир Мис; И 1.27 *repenь* Вук Мир; И 1.52 *človečьskago* Вук Мир Мис; И 3.13 *človečьsky* Вук Мир; И 5.27 *človečьskь* Вук Мир Мис; И 6.27 *človečьsky* Вук Мир Мис; И 5.46 *pisa* Вук Мир; И 1.16 *pri-jehomь* Вук Мир; И 1.52 *otьselě* Вук Мир Мис; И 8.3 *ot kudu* Вук Мир; И 1.1 и 2 *ot b(og)a* Вук Мир.

До заједничког неслагања Вук Мир Мис с Мар Зогр Гал долази у овим примјерима: И 3.8 *dyšetь* Вук Мир Мис = Ас. И 3.32 *svědětělъstva* Вук Мир = Ас; И 5.42 *ni* Вук Мир; И 20.25 *gvozьděníje, gvozьděníju* Вук Мир; И 5.39 *te* Вук Мир; Ј 24.19 *o kyhь* Вук Мир.

3. Од синтактичких (и морфолошких) слагања, односно неслагања, које наводи Олга Недељковић успоредио сам само оне крупније. Напао сам ова слагања Вук Мир Мис с Мар Зогр Гал: И 1.39 *česo išteta* Вук Мир Мис; И 6.24 *ěko is(us)a ne bys(ть) tu ni u'eniкь ego* Вук Мир Мис; И 3.33 *priimyi jeho svědětělъstviye* Вук Мир; Мк 15.43 *vьnide* Вук Мир Мис; И 6.43, 7.16,20; 20.28 *otьvěšta* Вук Мир Мис; И 1.49, 4.13 *otьvěšta* Вук Мир; И 3.3,27 *otьvěšta* Вук Мир; И 3.27 *ne budetь* Вук Мир Мис; И 6.15 *hotetь* Вук Мир; И 20.25 *gla(gola)hu* Вук Мир Мис; И 2.20 *svьzdana bys(ть)* Вук Мир, Мис . . . *est'*; И 1. 27 *da otrěšu* Вук Мис.

До заједничког неслагања Вук Мир Мис с Мар Зогр Гал долази у овим примјерима: И 3.23 *blizь jerusalima* Вук Мир = Ас; И 5.29 *vьskrěšeniје života, vьskrěšeniје suda* Вук Мир Мис = Ас.

Наведена слагања Вуканова еванђеља с Мирослављевим и с лекциопаром хрватскоглагољских мисала, за које споменике нитко не може тврдити да су рускога подријетла, најочитије доказује да су сва три еванђелистара потекла из заједничке моравско-панонске матице. Њима је, углавном, одређен и однос ове матице према споменутих четвороеванђељима. О односу текста дуљег еванђелистара према краћим еванђелистарима не може се из материјала Олге Недељковић ништа сигурно закључити, јер су последњи заступљени само Асемановим еванђељем, а оно, као што је познато, има много индивидуалних варијаната.

Били бисмо захвални Олги Недељковић да је истим путем пошла даље и цијели текст Вуканова еванђеља успоредила с текстом Мари-

јинског, Зографског и Галицијског четвороеванђеља (дакако, и с текстом Мирослављева еванђеља и хрватскоглагољског лекционара). На тај би начин установила заједнички текстуални фонд споменутих еванђеља и тиме знатно олакшала даља истраживања. Али она је одмах послје анализе текста првих десет листова Вуканова еванђеља прешла на други колосјек: сметнула је с вида оне варијанте у којима се Вуканово еванђеље слаже с четвороеванђељима, и у преосталом тексту првога дијела Вуканова еванђеља (тј. у другом дијелу према њезиној оцјени), којег је матица, према њезину мишљењу, припадала посебном великоморавском говорничко-проповједничком типу еванђеља, провела је само анализу варијаната које се не подударају с текстом четвороеванђеља. Да потврди своју претпоставку о том посебном типу еванђеља, наводи прије свега седам одломака, у којима се Вуканово еванђеље и Савина књига разилазе с осталим старославенским еванђељима, а међусобно се слажу само дјеломично или никако (И 8.12; И 14.17,21; И 16.19,29; И 17.25; у посљедњем случају слаже се с Вук и Мир).²¹ Иза тога додаје три одломка у којима се Вуканово еванђеље слаже с Рејмским одломком еванђеља (И 21.20,21,22; у првом се случају с Вук слаже Мис, у другом Ас, Сав и Мис, а у трећем Гал, Ас, Сав и Мир).²¹ Без сумње да су споменуте варијанте врло старе, али не пружају никакав доказ за постојање великоморавског говорничко-проповједничког типа еванђеља јер, бар засада, нису за њих пронађене паралеле у старославенским хомилијама.

Успут Олга Недељковић побија моје мишљење да је матица првог дијела Вуканова еванђеља старија од предлошка Савине књиге, не наводећи при том материјал на коме темељим своју претпоставку. Држим да је полемика око тога питања беспредметна јер Олга Недељковић доказује још и више, тј. да је матица тога дијела Вуканова еванђеља великоморавског подријетла.

Иза тога Олга Недељковић наводи двадесетак варијаната Вуканова еванђеља, за које такођер тврди да су моравске провенијенције.²³ То би се могло рећи само за неке од њих, за које постоји паралелан текст у другим старославенским еванђељима (у Мирослављеву еванђељу и хрватскоглагољском лекционару нашао сам потврду за ове варијанте: И 7.37 *da gredeti* Мир; И 16, 16 *juže* Мир Мис; Л 24.53 *slavešte* Мир; И 12.47 *vsetu miru* Мир.) Све остало су иновације које су могле настати у матици, у њезиним каснијим пријеписима, па и у посљедњем при-

²¹ Slovo, стр. 63—64.

²² Slovo, стр. 65.

јепису Вуканова еванђеља. Тако се тумаче индивидуалне варијанте у свим старославенским еванђељима, па нема разлога да за Вуканово еванђеље тражимо друго тумачење.

У даљем излагању Олга Недељковић наводи варијанте у којима Вуканово еванђеље такођер одступа од текста четвероеванђеља.²³ Ове варијанте издвојила је због тога што у њима, поред слагања са старославенским еванђелистарима, у већини случајева долази и до слагања са староруским еванђељима. И у том материјалу нашао сам доста варијаната које, поред Вуканова еванђеља, долазе и у Мирослављеву еванђељу и хрватскоглагољском лекционару. То су:

1. *Изрази с различитим коријеном*: И 10. 21 *dati* Вук Мир; И 10.34 *buděte* Вук Мир; И 4.5 *blizъ* Вук Мис; И 9.21 *ili* Вук Мис.

2. *Изрази с различитим афиксима*: И 9.6 *ot plinovenija* Вук Мир Мис; И 9.6 *plinu* Вук Мир Мис; И 9.36 *da vьruji* Вук Мис; И 10.36 *vlavimisaeši* Вук Мир Мис.

3. *Крућница синтактичка (и морфолошка) слагања*: И 8.35,51,52 *въ вьку* Вук Мир Мис; И 10.28 *въ вьку* Вук Мир Мис; И 6.59 *na snьmьtištihъ* Вук Мир; И 6.7 *dovlěetъ* Вук Мир Ас и др.; И 7.39 *prieti* Вук Мир Ас; И 14.6 *pohoditъ* Вук Мис; Мк 16.6 *položiše* Вук Мир Мис; Л 24.37 *mněhu d(u)hъ viděti* Вук Мир Мис; И 4.47 *hotě bo въn rěti* Вук, Мис *načenaše bo umrěti*.

Главни је недостатак овога материјала, што се (осим И 7.44) не може провјерити на тексту Савине књиге јер је, како је већ речено, почетак Савине књиге изгубљен. Кад би то било могуће, јамачно би се и овој групи варијаната нашло доста слагања Вуканова еванђеља са Савином књигом. Уза све то размотрићемо и оне варијанте за које нема потврда у јужнословенским, него само у руским еванђељима (у обзир долазе ријечи и изрази с различитим коријеном у афиксима, јер међу синтактичко-морфолошким варијантама нема крупнијих потврда). Сврстат ћу их у двије групе (варијанте прве групе долазе у краћим и дуљим еванђелистарима, а варијанте друге групе само у дуљим: 1. И 4.54 *znatenie* мј. *čjudo*, И 9.24 *възѡаѡе* мј. *prizѡаѡе*; И 6. 64 *isprѡѡѡа* мј. *iskoni*; И 9.24 *въtorѡѡе* мј. *въtoricejѡѡ*; И 9.22 *si* мј. *sice*; 2. И 9.22 *sveštali* мј. *složili*; И 17.20 *jediněhъ* мј. *гѡкто*; И 4.23 *jako* мј. *нѡ*; И 7.51 *člov(ě)kѡтъ* мј. *čl(o)v(ě)ku*. Ради се, дакле, свега о девет варијаната, а од њих једва четири поред Вуканова еванђеља долазе само још у неким дуљим еван-

²³ Slovo, стр. 66 и сл.

ђелистарима. Свакоме је на први поглед јасно да то нису никакви русизми и да ни у којем случају не могу послужити за теорију о староруској провенијенцији дуљега еванђелистара, а Вуканова еванђеља напосе.

Вјеројатно је до таква закључка дошла и Олга Недељковић па се надала да ће за такву претпоставку у другом дијелу Вуканова еванђеља (према њезиној оцјени био би то трећи дио) наћи јачих доказа. Али и ту је остала разочарана: успоредивши око три стотине разлика у варијантама између староруских еванђелистара, напосе дуљих, и старославенских четвороеванђеља у тексту Мт гл. 11—15, што их у споменутој расправи наводи Л. Т. Жуковскаја,²⁴ нашла је свега око 50, тј. око $\frac{1}{6}$ слагања с Вукановим еванђељем.²⁵ Споменути материјал попунио сам текстом Мирослављева еванђеља и хрватскоглагољског лекционара и нашао сам још већи број слагања. Ради бољега увида у читав проблем изнијет ћу овдје сав тај материјал према редослиједу Л. П. Жуковске. У споменута три српскохрватска дуља еванђелистара, у тексту Мт гл. 11—15, долазе ова слагања с руским еванђелистарима: Мт 11.21 *vla-sénica* Вук; Мт 13.30 *vъ godъ* Вук; Мт 12.44 *dom'* Мис; Мт 13.32 *dubъ* Вук Мир; Мт 14.11 *děvici* Вук; Мт 13.30 *žetelemъ* Мир Мис; Мт 13.44 *uměnie* Мир; Мт 15.17 *prohadom'* Мис; Мт 14.2 *slugamъ* Вук; Мт 14.22 *na onu stranu* Вук; Мт 13.41 *sъblazni* Вук Ас; Мт 12.9 *sъborъ* Вук, *sъborište* Мир; Мт 13.54 *sъborište* Мир; Мт 11.2 *vъ tьmъnici* Вук; Мт 11.26 *blagovolēnīe* Вук Мир; Мт 11.16 *dětemъ* Мир Мис; Мт 12.29 *sudy* Вук; Мт 15.8 *usti* Мир; Мт 12.28 *cēsarystvo* Вук Ник; Мт 13.19 *cēsarystvo* Мир; Мт 13.26 *trava* Вук Мир; Мт 14.19 *trava* Вук Мир; Мт 13.27 *plěvelъ* Вук; Мт 13.29 *plěvelъ* Мир; Мт 14.14 *narodъ* Вук Ас; Мт 12.43 *bezvodъnnimi* Вук Мис; Мт 15.30,31 *běsny* Вук; Мт 15.28 *velika* Вук; Мт 13.55 *drěvodělinъ* Вук Мир; Мт 11.22 *lgъčaje* Вук; Мт 11.11,12 *nebesny* Вук Мир Ник; Мт 14.2 *se* Вук Мир; Мт 11.4 *jaže* Вук Мис; Мт 11.7 *sima* Вук; Мт 13.28 *isplěvem'* Мис; Мт 15.6 *zapovědъ* Мис; Мт 14.22 *ponudi* Вук; Мт 12.29 *razgrabiti* Мир; Мт 12.46 *hotešte* Мис; Мт 12.22 *i iscěli* Вук Мир Ник; Мт 13.48 *napl'ni se* Мис; Мт 12.25 *opustěetъ* Мир; Мт 11.7 *otshodeštemъ* Вук Мис; Мт 15.7 *prorēče* Мир Мис; Мт 12.43 *prohoditъ* Вук; Мт 13.24 *upodobi se* Вук Мир Ник; Мт 11.11 *pravo* Вук; Мт 13.17 *pravo* Вук Мир; Мт 15.19 *lъžna* Мис; Мт 15.13 *istignetъ* Мир; Мт 15.4 *glagolei zlo* Вук; Мт 13.11 *c(ěsa)r(ъ)stvija* Вук Мир; Мт 12.24 *knezi běsomъ* Вук; Мт 15.21 *vъ strani* Мис; Мт 15.32 *jeda kako* Вук; Мт

²⁴ Стр. 215—225.

²⁵ Slovo, стр. 72.

15.5 *iže ašte* Мир Мис; Мт 14.36 *тъкто* Вук Ник; Мт 13.28 *убо* Вук; Мт 13.14 *убо* Мир; Мт 15.27 *от trapeзу* Вук Мис; Мт 13.33 *въ тѣмънѣхъ* *sitěhъ trehъ* Вук Мир.

У табеларном прегледу изгледа то овако:

	Вук	Мир	Мис	Вук Мир	Вук Мис	Мир Мис	Укупно
Свега	25	9	8	14	4	4	64
Вук	25			14	4		43
Мир		9		14		4	27
Мис			8		4	4	16

Присутност „руских“ варијаната у сва три српскохрватска дуља еванђелистара доказује не само јужнословенско него и моравско-панонско подријетло праматице дуљих еванђелистара. Не само ова праматица него и матица сачуваних хрватскоглагољских лекционара могла је такођер бити састављена у Великоморавској држави као пандан сакраментара којег су одломци сачувани у Кијевским листићима. Даља истраживања унијет ће у то питање више свјетла. Упада у очи не само велики број подударања између Вуканова и Мирослављева еванђеља, него и велики број сачуваних варијаната у хрватскоглагољском лекционару (узевши у обзир чињеницу да његов текст садржи само једну трећину текста Мт гл. 11—15). Ову слику не мијења ни даљи материјал Вуканова еванђеља који у свом излагању наводи Олга Недељковић. То су прије свега непреведени грчки изрази.²⁶ У свим наведеним случајевима налазимо исто стање или у Мирослављеву еванђељу или у хрватскоглагољском лекционару, или у обадва текста: Мк 14.3 *alavastъ* Вук Мис; Л 7.37 *alavastъ* Вук Мир Мис; Л 13.14 *arhi-sinagogъ* Вук Мир; Мк 14.53 *arhijerei* Вук Мир Мис; Мк 12.41 *gazo-filakii* Вук Мир; Мк 9.43 *въ geonu* Вук Мир; Мк 12.42 *lepъtě* Вук Мир; Л 24.13 *stadii* Вук Мир; И 20.7 *sudarъ* Вук Мир Мис. У пријеводима грчких ријечи, што је посве разумљиво, слагање постоји само у неким случајевима: Мк 15.16 *bagrěnicu* Вук, *purpiru črolenu* Мис; Мт 28.7 *sъblaznъ, sъblaznotъ* Вук Мир Мис; Мт 28.6 *sъblazъnajetъ* Вук Мир, Мис *sъblaznitъ*; И 19.20 *na trьstъ* Вук Мис; Л 12.59 *mědnъcu* Вук Мир; Л 16.8

²⁶ Slovo, стр. 76—77.

domu stroitelě Вук, Мис *pristavnikā*; I 18.33 *sudište* Вук, *privoor'* Мис; I 12.3 *ot masti blagovonnyje* Вук, *ot vone hrizmyne* Мир, *od vone mirnyne* Мис.

Олга Недељковић и сама је, вјеројатно, увидјела да је њезина претпоставка о заједничкој руској праматици Вуканова еванђеља и руских дуљих еванђелистара неодржива. Због тога она ствара споменућу претпоставку да је за руски основни текст другова дијела Вуканова еванђеља „узето тетрајеванђеље, из којег је направљен избор према неком пуном апрокасу, који је послужио само као образац.“²⁷ Она, дакле, ни у којем случају, не жели одступити од претпоставке да је Вуканово еванђеље рускога подријетла, те у даљем излагању, на темељу језика и графије Вуканова еванђеља, настоји доказати руски карактер његова предлошка. То је, управо, најслабија тачка њезине расправе и о њој уопће не би требало дискутирати. Али за неупућене читаоце потребно размотрити и ово питање. Увјерљивих русизама у језику Вуканова еванђеља Олга Недељковић није нашла. Стога се хвата за ситнице, као што су облик *věsnoi* (24д 11,12) за ном. сг. муш. рода,²⁸ наставак *-tь* у 3. л. сг. аориста и 3. л. сг. и пл. имперфекта,²⁹ наставци *-ту* и *то* у 1. л. пл. презента⁰ и завршетак *-уі* у ном. сг. муш. рода придјева.³¹ На претпоследње двије језичне особине не би се уопће требало освртати. Наставак *-ту* долази већ у стсл. споменицима, па је одатле пренесен у касније споменике, а наставак *-то* је српхрв. облик који се, како видимо, јавља већ поткрај 12. стољећа. Олга Недељковић, чини се, много не вјерује у руско подријетло ових наставака, па само претпоставља њихову могућност. Али за примјере с наставком *-уі* тврди да „добивају своје оправдање у постојању староруског апракосног предлошка“. Мислим да се овакви примјери, узети сами за себе, могу сигурније протумачити српскохрватском језичном ситуацијом поткрај 12. стољећа. Тада се вокал *у* на српскохрватском језичном подручју изговарао као *і*, па се поред *у* у наставцима у Вуканову еванђељу пише такођер *і*. Настанак *-уі* могао је настати напросто тако да се писар записао, па је на књишки облик са завршетком *-у*, који се налазио у његову предлошку, додао још *-і* према народном изговору.³² На сличан начин може се протумачити и наставак *-tь* у 3. л. сг.

²⁷ Slovo, стр. 72.

²⁸ Slovo, стр. 68.

²⁹ Slovo, стр. 69, 79.

³⁰ Slovo стр. 70.

³¹ Slovo, стр. 80.

³² Вук, стр. 64—65.

аориста. У Вуканову (а исто тако и у Мирослављеву) еванђељу долазе не само у презенту него и у аористу облици 3. л. са *-тъ* и без њега. Није дакле чудо да у аористу налазимо наставак *-тъ* не само тамо гдје у стсл. језику имамо за њега оправдање него и другдје, али само у облицима који без *-тъ* имају једнаки завршетак као презентски у народном говору; нпр. *vъzmitiтъ* се 22г 11—12, *spasetъ* 85д 1 и др.³³ Према томе за њих није потребно руско образложење. Други је случај с облицима 3. л. сг. и пл. имперфекта на *-тъ*. Ову појаву не можемо протумачити из ситуације у народном језику, као што се не могу сигурно протумачити такви облици у 3 л. сг. и пл. презента у хрватским лекционарима 15. стољећа.³⁴ Руски утјецај, у овом случају, могао би бити само секундарног карактера.

Примјер *věšnoi* оставио сам за свршетак свога осврта на „руске“ језичне особине Вуканова еванђеља јер у овом случају треба рећи нешто више. Овај примјер има паралелу у примјерима *bolěi* 13а 23, 18г 9 - 10, 20в 4, 25в 10 - 11 и *b(o)žei* 18в 6, који долазе само у првом дијелу Вуканова еванђеља.³⁵ Они се могу објаснити средњомакедонском подлогом за тај дио еванђеља, а долази у њима до замјене *ъ > о*, *ь > е*, која је карактеристична и за данашњи македонски језик. Примјера такве замјене у основи и у наставцима појединих ријечи има знатно више у другом него у првом дијелу Вуканова еванђеља.³⁶ За други дио Вуканова еванђеља установио сам да у њему такви примјери долазе, отприлике, у истом опсегу као и у средњомакедонском Добрамирову еванђељу из прве половине XII стољећа. Према томе, они су могли бити преузети само из средњомакедонске подлоге Вуканова еванђеља, која, вјеројатно, потјече из истога времена, а никако из руског предлошка. Посљедњој претпоставци противи се неписање тзв. епентетскога *л*, кога нема у македонском, а редовито долази у руском и српскохрватском језику.³⁷ Према томе, руски утјецај на писање *о* и *е* мјесто *ъ* и *ь* могао је такођер бити само секундаран. Међутим, Олга Недељковић примјер *věšnoi* приписује руском предлошку Вуканова еванђеља, „иако се наставку *ој* до данас оспорава његов аутохтони развита у староруском

³³ Успор. Вук., стр. 56 и С. М. Куљбакин, *Палеографска и језичка испитивања о Мирослављевом јеванђељу*, Посебна издања Српске краљевске академије, 52, Сремски Карловци, 1925, стр. 56—57.

³⁴ Успор. М. Rešetar, *Primorski lekcionari XV vijeka*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 136, стр. 162—165.

³⁵ Успор. Вук., стр. 43.

³⁶ Успор. Вук., стр. 50—51.

³⁷ Успор. Вук., стр. 51.

језику“,³⁸ а о осталим примјерима замјене $\text{ъ} > \text{o}$, $\text{ъ} > \text{e}$ у Вуканову еванђељу уопће не говори. Уза све то она имаде смионост да у резимеу своје расправе ову замјену окарактеризира као русизам, а такођер и замјену $\text{и} > \text{ѡ}$, до које долази забуном ради аналогне замјене $\text{ѡ} > \text{и}$.

Тумачење графије Вуканова еванђеља, која је за Олгу Недељковић најјачи аргуменат за руско подријетло предлошка Вуканова еванђеља, показује у пуном свјетлу ненаучност њезине расправе. Графија Вуканова еванђеља може се протумачити само у склопу графије осталих српскохрватских споменика онога времена и на основу познавања утјецаја руских калуђера на српске, који су у то доба с њима неко вријеме живјели у истом манастиру на Светој Гори. О посљедњем питању написао је Белић опширну расправу, а ја сам у својој уводној расправи дао сажету карактеристику графије најстаријих српскохрватских ћирилским споменика и приказао њезину зависност од старославенске графије.⁴⁰ Олга Недељковић прочитала је и једну и другу расправу, али из тога није ништа научила.

Она у свом излагању, омаловажавајући, побија све моје доказе за аутохтоност графије Вуканова еванђеља и супротставља им своје протудоказе за њезино руско подријетло. Да ли Олга Недељковић уопће има појма о томе како је изгледала графија тадашњих српскохрватских пријеписа с рускога предлошка? Судећи на основу цитирања моје књиге о Мирослављеву еванђељу, претпостављам да је прочитала и оно што сам у тој књизи написао о графији Глигоријева алетујара, који је непосредно преписан из руског предлошка. У овом кратком тексту, нешто већем од двије странице, Глигорије је, под утјецајем руске графије, начинио петнаест језичних погрешака.⁴¹ У тадашњим руским рукописима глас ѣ писао се подједнако словима ѣ и е . Глигорије је у свом алетујару у осам случајева написао е мјесто ѣ иако је иначе у рубрицирању наслова и у свом запису правилно и редовито писао слово ѣ . Надаље, у тадашњим се руским рукописима глас а иза мекних сугласника писао словом ѡ . Рјеђе се тим словом писала група ја на почетку ријечи и иза самогласника, која се иначе писала словом ѡ . Како руско а и група ја могу бити исконски, а могу бити и замјене назала е и је , то је код Глигорија изазвало збрку. Тако он у два примјера пише ѡ мј. ѣ , у три примјера ѡ мјесто е , а у 2 примјера е мј. ѡ . Ако је Глигорије на четири

³⁸ Успор. Slovo, стр. 68.

³⁹ Успор. Slovo, стр. 90 и Вук, стр. 46—47.

⁴⁰ Успор. Вук, стр. 23—24.

⁴¹ Успор. *L'Évangélaire de Miroslov*, стр. 135—140.

странице текста направио петнаест погрешака, колико би их тек морали направити писари Вуканова еванђеља на триста седамдесет и двије странице? Али у Вуканову еванђељу нема ни једне погрешке такве врсте. То је најочитији доказ против претпоставке да је оно преписано из рускога предлошка.

Но да видимо аргументе којима Олга Недељковић поткрепљује своју претпоставку. Прије свега, потребно је напоменути да се она у свом доказивању служи искључиво мојим материјалом, тј. не износи никакве нове чињенице које би оправдавале тумачење друкчије од мојега. У том материјалу протумачене су двије основне карактеристике граfiје Вуканова еванђеља: 1. писање гласова *и* и *а* у групама *и*, *ни* и *ја*, *ја* на два начина, и то словима *оу* и *ю* у првом случају, а словима *а* и *ѣ* у другом случају; 2. писање назалних слова *ѡ* и *ѣ*, првога на мјесту прасл. назала *ѣ* и *ѡ*, а другога на мјесту прасл. назала *је* и *јѡ*.

1. Гласовне групе *и*, *ни* и *ја*, *ја* писале су се у старославенским глагољским споменицима *лю* *ню* и *лѣ*, *нѣ*. Али већ у најстаријим ћирилским споменицима у писању ових група нема потпунога јединства. Док се у Супрасљском зборнику пише подједнако *лю*, *ню* и *ла*, *на*, у Савиној књизи пише се *лю*, *ню* али *лѣ*, *нѣ*. У том споменику поред тога се групе *ѡ* *ѡѡ* пишу *лѣ*, *нѣ*. Касније, кад је глас *ѡ* замијењен гласом *и*, последица тога је била двојаки начин писања група *и*, *ни*: *лю*, *ню* и *лоу*, *ноу*. Али пресудан утјецај на двојаки начин писања споменутих група извршила је депалатализација сугласника *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, *ѡ* и *ѡ*, *ѡ* и *ѡ*. Послије депалатализација група *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, итд. и *ѡ*, *ѡ*, *ѡ*, итд. у старославенским споменицима, како глагољским, тако ћирилским поред *чю*, *жю*, *шю* итд. и *чѣ*, *жѣ*, *шѣ* итд. пише се такођер *чоу*, *жоу* *шоу* итд. и *ча*, *жа* *ша* итд. Последњи начин писања проширио се у српскохрватским ћирилским споменицима и на групе *и*, *ни* и *ја*, *ја*, па се пишу и *лю*, *ню*, *лѣ*, *нѣ* и *лоу*, *ноу*, *ла*, *на*. У Вуканову еванђељу претежнији је други начин писања. Будући да се он може лијепо протумачити директним развитком из старославенске ћирилске граfiје, није потребно тражити за њ друго објашњење. Али успркос томе, Олга Недељковић, позивајући се на Дурнова, тврди да се други начин писања може протумачити само директним преписивањем из рускога предлошка. Њезина се тврдња, прије свега, односи на писање група *и*, *ни* словима *лоу*, *ноу*. Међутим, према Дурнову, који је проучио граfiју свих староруских споменика XI и XII стољећа, у тим споменицима само „иногда“ (= понекад, повремено, ту и тамо) долази до поистовјеђивања слова *ѡ* не само с *ѡу* него и с *ю* (дакле и

оу с ю).⁴² Из те се констатације може закључити једино то да међу староруским споменицима XI и XII стољећа није постојао ниједан у којем би се у већини случајева, као што је то у Вуканову еванђељу, групе *ju, њи* писале словима *лоу, ноу*. — Такођер за слово *а* послѣје *і* и *ѣ* (тј. за писање *ла, на*) Олга Недељковић, позивајући се поред Дурнова и на Белића, тврди да га је преписивач Вуканова еванђеља „директно преузео из рускога предлошка“.⁴³ Међутим, Дурново на цитираном мјесту тврди само то да је у већини руских споменика употреба слова *а* и *ѣ* (с *ѣ* се „*ѣочѣи*“, тј. „готово“ не сусрећемо.) распоређено тако да се *а* пише на почетку ријечи и иза самогласника, а *ѣ* послѣје сугласника (у неким споменицима послѣје „смиагчених сонорних“ пише се такођер *ѣ*).⁴⁴ Из излагања Дурнова може се закључити само то да су постојали староруски споменици XI и XII стољећа у којима су се групе *ја, ња* поред *ла, на* писале *ла, на*, а споменици у којима би се писало *ла, на* нису уопће постојали. Белић додуше, говорећи о пријепису дјела руског писца Кирила Туровског у Зборнику попа Драгојла, тврди да је у руском оригиналу било *ѣ* које је Србин преписивач, знајући „да ту то *ѣ* не представља *е*, замењивао простим *а*“,“⁴⁵ али то се догодило тек у XIII стољећу кад је писање *ла, на* било већ у обичају. Дакле ту би, по мишљењу Олге Недељковић, био *fil'us ante patrem*, а не у писању слова *ѣ* иза тврдых сугласника у Вуканову еванђељу, како то мени Олга Недељковић неправом предбацује. Према томе, тврдња Олге Недељковић да је Вуканово еванђеље преписано из руског предлошка у којему су се групе *ju, њи* и *ла на* писале *лоу, ноу* и *ла, на* посљедица је крајње површности, нелогичности и непознавања старославенске графије, уколико није свијесно извртање чињеница.

2. Друга је значајна особина графије Вуканова еванђеља, и то само у другом дијелу који је преписао старац Симеон, писање назалног слова *ѣ* на почетку ријечи и иза самогласника, а слова *ѣ* иза сугласника. У предлошку Вуканова еванђеља, као и у предлошку Мирослављева еванђеља, постојала су само нејотирана назална слова *ѣ* и *ѣ* поред *а*. Главни писар Мирослављева еванђеља сачувао је сва ова

⁴² Успор. Н. Н. Дурново, *Русские рукописи XI и XII вв. как памятники старославянского языка*, Јужнословенски филолог, 4, Београд, 1924, стр. 88.

⁴³ Slovo, стр. 83.

⁴⁴ о. с., стр. 90.

⁴⁵ Успор. А. Белић, *Учениће св. Саве и његове школе у стварању нове редакције српских ћирилских споменика*, Светосавски зборник, I, Посебна издања српске краљевске академије, 114, Београд, 1936, стр. 245.

слова као графичке дублете слова ѿ, ю, ү и ѿ,⁴⁶ а старац Симеон потражио је друго рјешење. Под утјецајем руских споменика XII стољећа у којима је слово ѿ било добро сачувано, а слово ж ријетко или никако, Симеон је писао слово ѿ послјије сугласника, али само тамо гдје је и у његову предлошку било слово ѿ или а и, у већини случајева, слово ж. Слово ѿ писао је Симеон на почетку ријечи и иза вокала, али опет само ондје гдје су се у његову предлошку налазила назална слова ѿ и ж (мјесто стсл. ѿ и ж). У руским споменицима онога времена писала су се у посљењем положају, у претежној већини случајева, јотована слова ѿ и ю. Симеон је нашао компромисно рјешење између српскога и рускога начина писања у слову ѿ, које је било и назално и јотовано, а подударало се са словом ѿ.

Ово моје тумачење Олга Недељковић, дакако, не прихваћа и тражи друго рјешење. Према њезину мишљењу већ у старославенској (дакле не у старосуској!) матици слово ж било је слично слову ѿ па га је каснији (највјеројатније руски) писар замијенио с ѿ свагдје, па и послјије непалаталних консонаната, иако то није одговарало ни старославенском ни његову руском изговору. Таквих замјена није било мање од стотину, јер их је толико сачувано у другом дијелу Вуканова еванђеља. Његову погрешку нису исправили каснији руски преписивачи, па ни Србин Симеон, иако то није одговарало ни његову српском изговору. Не знам да ли би се могла замислити апсурднија претпоставка. Али Олга Недељковић и овдје се позивље на ауторитет Кулбакина који тврди да су у средњобугарском предлошку Вуканова еванђеља слова ѿ и ж било врло слична, па их преписивач није више разликовао.⁴⁷ Средњобугарски споменици у којима су се слова ѿ и ж слабо разликовала уистину су постојали, па би до замјене ових слова, бар у неким случајевима, могло доћи пригодном директног преписивања Вуканова еванђеља из некога таквог предлошка. Али до такве замјене, ни у којем случају, није могло доћи већ у његовој староруској матици. Кад би Олга Недељковић посједовала основно знање из ћирилске палеографије, увидјела би како је њезина претпоставка без темеља. Старославенски ћирилски споменици, у којима су се слова ѿ и ж слабо разликовала, нису опће постојали. О том питању не бих више говорио да ми Олга Недељковић на једном мјесту — несвијесно

⁴⁶ Успор. *L'Évangélaire de Miroslav*, стр. 127—131.

⁴⁷ Успор. С. Кулбакин, *Замѣтки о языке и ѣравоисании Волканова евангелиа*, Известия Отделения русского языка и словесности Императорской академии наук, 3, Санктпетербург, 1898, стр. 1146.

или свијесно — не подваљује.⁴⁸ Она тврди да су се, према мојем тумачењу, примјери с ѡ иза непалаталних консонаната налазили већ у средњомакедонском предлошку Вуканова еванђеља, иако у своме излагању побијам Кубаљкинову претпоставку о средњомакедонском предлошку Вуканова еванђеља и, тврдећи да је између текста другог дијела Вуканова еванђеља и његове средњомакедонске подлоге морало постојати неколико пријеписа (дакако, српских) изричито кажем „да се у предлошку Вуканова еванђеља назал *ρ* боље сачувао од назала *ε* и да се писао словом ѡ“.⁴⁹ С оваквим извртањем сусрећемо се у новинарским памфлетима, а нипошто у озбиљним научним радовима.

Овом чињеницом, као и основним непознавањем старославенске проблематике, некритичким односом према материјалу и литератури те брзоплетим закључивањем Олга Недељковић се као научна радница посве дисквалифицирала, а с њоме и уредништво Слова, које је штампало њезину расправу. Иза свега што сам у овом чланку навео, посве је депласиран њезин закључак: „Послије свега изнесеног, чини нам се немогућим о Вук. јев. говорити као о дјелу аутохтоне српске књижевности у оквиру Рашке школе . . .“ итд. Стога не желим о том даље дискутирати с Олгом Недељковић, већ бих јој поставио само једно питање: Који су мотиви били посриједи да је себе и уредништво Слова довела у такву незавидну ситуацију?

Јосиф Врана

⁴⁸ Slovo, стр. 86.

⁴⁹ Вук, стр. 39.

2. — Три питања значаја за балканистичку лингвистику. — Bulletin de la Société de Linguistique, LXI—LXIII

У једном стабилисаном ритму праћења лингвистичке проблематике и усмеравања ка решењима типичних проблема, нови томови органа Лингвистичког друштва доносе врло значајне прилоге, од проф. Е. Бенвениста и других истакнутих лингвиста, отварајући врата и младим радницима на науци. Ту (1968) имамо расправљања о тематици старог иранског (Benveniste), по веома добро у француској лингвистици схваћеном значају средње-азијских зона, у којима се налази кључ неких још недовољно расветљених процеса, као резултата комплексних ситуација. Желим да се ускоро, поводом једног свог лингвистичког прилога, задржим на веома интересантној проблематици спецификовања опозитних односа, о чему расправља Гугенхајм (G. Gougenhaim) са јасним психолошко-језичким оријентацијама. Исто тако желим да се вратим на моја саопштења о именици *bajta* „кућица“, „колиба“, а са освртом на врло развијену функцију партикуле и префикса *bait* у језику Баска, како нам приказује Лафон (1966).

Овога пута пак нека ми је допуштено задржати се на оним расправама које имају значаја за балканске словенске језике, и шире.

J. Veyrenc је у своме чланку *Russe id ti et h o d i t' — mouvement de déplacement et mouvement de fonction* (1966) приказао семантичко диференцирање у два смера — кретање као такво и кретање специфично, дакле функционално условљено. Таква психолошко-језичка анализа усмеравања две суплементне а диференциране базе дала је у руском језику стабилисан однос. Општију вредност ове констатације показују и односи у српском језику. Тако се у изразу око деце каже *йроходао* у значењу — не „почео ходати“ већ „стекао способност држати се на ногама“, у функцији „самостално се кретати“. Именица *ход* не значи

само кретање, већ вршење способности кретања, реализовање потенцијалне способности покретања, обично у специфичним ситуацијама, а тиме и у специфичним функцијама: *хода* (по соби) човек у нервози, у ритму размишљања, у сукобу унутрашњих супротности, а при таквим ситуацијама никад се неће рећи *иде*. Као именица, „ход“ има исту семантичку базу — неће се рећи „идење“ му је гипко, него *ход* му је *гибак*, *еластичан* и сл., па тако и превод „Ход по мукама“ имао би значити не „идење“, „кретање“ по Паклу (фиг.), него „пролажење кроз пакао“, „доживљавање мука кроз које човек пролази“. Вредност овакве констатације управо је у томе што она, на конкретном случају репартиције, решава појаве које су општег психолошко-језичког карактера, и које у ствари чине основу лингвистичких схватања каква ја називам реалистичком, *динамичком лингвистичком*.

У истоме смеру једне динамичне лингвистике решавано је питање понеких опозитности у чланку П. Гарда (P. Garde) — *Fonctions des oppositions tonales en slave du sud* (1966). Истичући функционалност између акцента и тона, аутор поставља два принципа, који не обухватају језике као што је руски („à accent et sans tons“). Он се задржава на анализи односа и функција у српском и хрватском, посебице чакавском и штокавском, а затим у словеначком. Ослања се на чланак А. Мартине-а (A. Martinet) *Accent et tons* (Miscellanea phonetica II, 1954, стр. 13—24), који уосталом предвиђа комплексније односе, какви ометају упрошћавање. Заиста, реалности јужнословенских језика крију у себи неуједначене комплексе и разностепене опозитности. Чакавщина чува усталиване опозитуме старог акценатског система. Штокавски дијалекатски тип само је у Караџићевој формулацији основе књижевног језика очувао опозитуме реформисане фонетским процесима на крају речи и померањем акцента комбинованог са квантитетом слога који прима акценат. У зони архаичнијег типа стабилисања имају други вид, а дијалекатске мешавине унеле су у акценатске односе поремећаје, тако да се још не виде опште стабилизационе тенденције.

Али томе супротно постоје стабилизациони односи, какви се осећају у зонама балканистичких превирања и у великој мери карактеришу дијалекте источне Србије, са експираторним акцентом, кратким и дугим, са алтернацијама условљеним експресивношћу, тако да се усталије семантичко-стилистички опозитум (*џо ми је свѣкар*, а *свѣкар ће ми дође у гостје*). Осим тога постоје и лексички и функционални опозитуми. Такве појаве указују на борбу лексемских акцената са реченичким акцентом, који њих фортитетски и тоналитетом себи потчињава. То сам довољно јасно показао у свом чланку *Intonation des Satzes und*

Wortakzent. Ова ширења погледа на опозитности не умањују занимљивост констатације које обухватају идеализовани тип књижевног српског или хрватског језика.

Балканистички лингвистички значај имају два чланка од Андре Мирамбела (André Mirambel).

У првоме чланку, *La „fin de mot“ en grec moderne* (1968), Мирамбел утврђује три, управо две констатације: на крају речи искључени су „uod“ и сугласници осим „s“ и условно „n“; на крају могу бити вокали, акцентовани или не, а и евентуално са фрикцијом „s“, без експлозивних. Даље он говори о ишчезавању крајњег вокала, о соноризацији „s“, о редукцији. Према таквим појавама Мирамбел разматра стање у дијалектима, које показује знатне разлике у односу на општи говорни тип. — Код једних се указује преминација вокализма, а код других преминација консонантизма, а то обухвата и говоре Тесалије, Епира и Македоније. За овим прелази на последице фонетске, фонолошке и морфолошке и на успостављање система. Констатује да се проблем краја речи своди на проблем вокализма и консонантизма, и да крај речи, који је граница „више или мање ригурозна“, у ствари условљава функцију речи и њене семантичке вредности. Са тога становишта интерпретирају се појаве у хеленским говорима. Аутор констатује: да су, од друге половине средњег века, и то само у једном делу хеленистичке територије, фонетске алтерације пореметиле структуру вокализма.

Ако пређемо на ефекат балканистичких симбиоза, могло би се констатовати да је епирско-тесалска зона могла бити жариште поремећаја у аромунским говорима, а да су управо у то доба у македонско-словенском полугласници добили пуну вокализацију. На српској и хрватској територији ситуација отворених слогова је уступила место обнављању затворених слогова, а нова упрошћавања група у српским дијалектима, нарочито „ст“ > „с“, су изван грчких процеса, за које Мирамбел сматра да отварају нову епоху у развоју грчког језика.

¹ „Die rhythmische Linie mit ihrem Akzent, die Intonation des Ausdrucks, durch die allgemeine expressive Situation bedingt, oder durch die Emotion gefärbt, regiert alle phonatorischen Elemente des Ausdrucks, also die syntagmatischen Taktgruppen, damit auch die Wortakzente. Der wichtigste Wortakzent in einem Satze wird mit den Gipfel der Satzlinie oder der syntagmatischen Gruppe identifiziert, manchmal gehört auch der phonatorische Gipfel der Satzlinie zu einer anderen Silbe. Die Wortakzente als solche bleiben im Princip im Schatten stehen“ (Die Welt der Slaven, Jahrgang XI, Heft 4, S. 385).

Други чланак А. Мирамбела се односи на еволуцију византијског глагола, дакле на време чији је почетак управо пред појаву Словена, и који се развијао тако да је могао наћи одјека у процесима балканских симбиоза.

Од самих почетака средњевековне епохе испољавају се многи поремећаји: ишчежава медијална форма; стари перфекат се стапа с аористом, а вредност старог перфекта добија перифраза; оптатив ишчежава; дешавају се поремећаји флексије и др. Нарочито је важно да се аорист афирмира и захвата терен; да се развијају перифрастичне конструкције и да су се десили поремећаји у глаголским типовима.

Од IV до X века долазе до израза номиналне форме, стабилизују се перифрастичке конструкције, перфекатска категорија се афирмира; губи се специфичност старих наставака. — Од X до XV века настају поремећаји у временским констатацијама, партицип прелази у непроменљиву форму, а футур се изражава помоћу перифразе уз употребу помоћнога глагола.

На тај начин, полазећи од Мирамбелових резултата, прецизирају се схватања о грчком утицају на друге балканске језике. Сандфелдове студије, а затим Ролфсова испитивања грчких дијалеката у јужној Италији несумњиво указују на грчки утицај у балканским језицима, а у правцу синтаксичких феномена. Расправа Мирамбелова ту чињеницу потврђује и много потпуније приказује полазну тачку таквога утицаја, али и више од тога — та нам истраживања временски одређују процесе језичких симбиоза, посредних, кад се тиче српских дијалеката. Грчки дијалекти су око десетог века већ имали основне иновације упрошћавања, да су се њихови даљи процеси преливали на ромејски слој и аромунске говоре, а затим на македонске и источне српске говоре, који су, миграцијама, пренели те особине на територије напуштене од слоја Влаха. Трансформацију семантичко-функционалне природе словенског аориста истиче А. Белић, приказујући структуралне поремећаје између аориста и имперфекатских облика дијалеката источне и јужне Србије (СДЗб I,; ЈФ V, 171; упор. Глас CLIV, 14). Један независан психолошко-језички процес могао је изразитије ићи у сусрет балканистичком процесу.

Из овога се види да студије А. Мирамбела имају значај не само за историју новог грчког језика, него и за балканистичке језичке појаве, нарочито за хронологију најтипичнијих процеса.

Мил. Павловић

3. — Балканистичке смернице и нове појаве у науци о румунском и вулгарно-латинском језику

Проучавања процеса међу балканским језицима, на компаративним принципима, указују довољно на крупне линије. Сандфелдова студија *Linguistique balkanique* даје полазну тачку за даља истраживања, али указује и на потребу нових метода. Девиијације у балканским словенским језицима откривају диференцираност у супстратним слојевима. Чак искидани и са извесним специфичностима аромунски говори показују извесне међусобне разлике (ром. палатализација „с“ : „ѕ“). Компаративна граматица романских језика пак не даје увид у појаве романских језика у хетерохроним додирима са другим језицима. Вулгарно-латински је обично значио само општи појам, тако да се у њему није могла видети конкретна основа за груписање романских језика. Она је давана према стабилизацији данашњих романских језика (Западна Романија; Источна Романија). Та питања осветљавају нови прилози о румунском и вулгарно-латинском језику, идући у сусрет девијацијама у суперстрату рефлектованим.

1. Мариус Сала (Marius Sala) у студији *Contribuții la fonetica istorică a limbii române* (București, 1970) приказује фонолошки развитац румунског језика. Излагање је засновано на фонетским ситуацијама подложним евентуалним тенденцијама. Појаве на почетку и на крају речи, а затим артикулационо јединство изражено у палатализационој тенденцији чине основу самих процеса, условљаваних акцентом. Нарочита је пажња обрађана управо оним појавама које су карактеристичне за румунски језик, а које ми гледамо као значајне у вези са процесима словенскога суперстрата.

Велики одељак посвећен појави африката (*Apariția africatelor românești*) почива на врло обимној литератури румунске и светске науке.

Питање о африкатама, и уопште питање о романској палатализацији на овај начин изгледа јасније него што је изгледало по супротно постављеним мишљењима Петра Скока и Ф. Рамовша. Према овом материјалу јасно је да у романској палатализацији и словенским палатализационим резултатима имамо независне појаве, али са секундарним додиром на Балканском полуострву.

За интерференције $b : v$ у књизи М. Сале налазимо довољно ослонаца и за дијалекте и топонимију источне Србије, у корелацији са материјалом који сам имао углавном за зону утицаја влашког романизираног супстрата (cf. мој чланак, *Orbis scriptus* у част проф. Чижевског).

Временска оријентација је одређено постављена, те за извесне појаве словенског суперстрата може послужити као ослонац.

За формирање фонетског система указују се у дијахронији две границе. Једни су процеси вршени до VIII века, а други од IX до краја XI века. О схватању односа према словенском, став М. Сале је јасан. Он каже: „În a doua etapă a românei comune, adică după intensificarea contactului lingvistic cu slava, s-au produs o serie de modificări mai ales în structura consonantismului. Astfel apar foneme noi ca [j], [z], [h], iar o serie de consoane ([ʃ], [l'], [n]), apărute în prima etapă a românei comune, își întăresc poziția o dată cu împrumutarea unor cuvinte slave conținând aceste consoane“ (115).

Румунски језик носи у себи ефекте процеса извршених у току асимиловања словенских елемената у румунском етникуму, а таквим појавама корелативни су у српским дијалектима трагови фонолошких процеса. Редукција вокала, нпр. $a > \check{a}$, могла је ићи у сусрет еволутивном изједначењу и усмеравању полугласника [$b/b > \check{b} > a$]. Историја румунског фонетизма нам потврђује процес о коме сам већ формулисао своје мишљење (cf. мој чланак о говору призренском, „*Orbis*“ VII). — Неки други процеси показују дијахроно постериоран процес, који одговара буг. $ia < \check{b}$.

Међутим оваква поређења водиће нас још неидентификованим појавама оне врсте какве нам представља двојност презимена *Вешковић*, вар. *Вешовић* и *Весковић* ($sc' : \check{s}, s', s$) и сл. Како примери ове врсте показују хетерохроност, тако нам рум. *dihor* показује присуство елемента унетог из епохе која је удаљена не само по $h : v$, него рум. $i : \check{v}$ у речи „твор“.

Књига М. Сале, дајући напоредно материјал не само дакорумунског, него и других говора балканске Романије, оправдава у великој

мери јединство балканске романске језичке зоне. Она је такође неопходна за балканистичке миксоглотске студије, које захтевају све потпуније елементе за анализу процеса и детаљније елементе за географске и дијахроне идентификације.

2. У истоме смеру третира И. Котеану (I. Coteanu) румунске и друге романско-балканске морфолошке појаве, такође у посебној књизи — *Morfologia numelui în Protoromâna — română comună* (București, 1969). И та се књига одликује тиме што обухвата, поред дачког, и остатке балканско-романског типа, под термином „заједничко румунски“ или „прарумунски“. На тај начин имамо непосредно дате елементе, тако да то боље омогућава балканска миксоглотска идентификовања.

Из оваквих приказивања, са нечим новим, боље се осветљавају и неки структурално-синтаксички појави у српским дијалектима, чије формирање потиче из средишне зоне Балканског полуострва. Познат је значај односа *пот. : асс.* у романским језицима; у румунском изражава унеколико специфичности, и Котеану истиче нове номинативске појаве. Али је он, с друге стране, истакао генитивско-дативску спрегу између та два падежа, од којих генитив показује више валенција и долази до синтаксичког „ab quo“ аблативске валенције, и „ad quem“ валенције смера. Тип „син Пејџа“ показује потицање од некога, а „син Пејџу“ показује одређеност усмеравања. Додирна тачка је појам везе, схваћен као припадност. Дативска посесивност је типична у српским дијалектима који су се формирали у средишним зонама Балканског полуострва, и честа у оним говорима који су при великим миграцијама од краја XVII века пренети у Војводину. Тако се узајамним интерпретирањем у овом правцу може ближе одредити учешће у симбиози, као и приближна временска граница.

Материјал ове књиге подстиче и на основно испитивање одређеништва, које треба диференцирати као психолошко-језички феномен квалификационе функције придевске и именичке одређености, а и као одредбеност препозитивног смера падежних функција. Овде је то јасно приказано као принцип, а у словенским говорима средње балканске зоне то је неуједначено.

Интензитетско квалификовање поређења (*comparația*) показује степене појачавања (*c. de superioritate*), умањивања (*c. de inferioritate*), једнакости (*c. de egalitate*); а затим: суперлативи апсолутни (*s. absolut*) и релативни (*s. relativ*).

3. Са многим корисним информацијама о увек пријатељским односима са румунским народом, књига др Раду Флоре доноси и ауторове прилоге из области културе и дијалеката. Поред овде унетих раније објављених прилога, скупљених око једне диференциране тематике, имамо и нове резултате ауторових студија.

Сам наслов књиге *Relațiile sîrbo-române* (Panciova, 1968) указује на општији карактер ове књиге. У првом одељку видимо ауторов став према схватању односа лингвистичко-литерарних (*Contribuție la metodologia studierii relațiilor sîrbo-române pe plan lingvistic și literar-cultural*).

Међу поглављима о историјским и културним односима налазимо и резултате ауторових проучавања и нове податке на основу архивских истраживања. Ту је занимљив чланак о портрету Доситеја Обрадовића у Зрењанину од Данијела и чланак с новим подацима о сликару Константину Даниелу, као и неколико прилога из кореспонденције Стојана Новаковића са Богданом Хаздеу.

Прилози о језику чине већи део ове књиге.

У чланку *Sterija și problema elementelor lexicale slave în limba română* аутор дубље и потпуније расправља питање које је раније обрадио у чланку *Sterija i problem leksičkih elemenata u rumunskom jeziku* (ЗбФЛ, МС I, 1957) са допуном *Joș nešto o Steriji i problemu slovenskih elemenata u rumunskom jeziku* (ib. III, 1960). — Он, дискутујући о другима који су помињали овај Стеријин рад, уноси нове податке и објашњења и у неколико тачака констатује архаичност елемената које наводи Стерија, а добро уочава однос семантичких ефеката уношених елемената у румунску лексичку структуру. Најзад даје слику односа страних елемената у лексичком румунском фонду.

У одељку *Cuvînte și lucruri — Confiniul Militar Bănățean* (на српском упор. ЗбФЛ МС IV—V) аутор на румунском језику саопштава извесне специфичне речи из Граничарског војаштва и језичке, фонетске девијације уз семантичке специфичности.

Прегледно је синтетички обрађена тема о двостраним међусобним утицајима у чланку *Limba sîrbocroată și limba română: Influențe reciproce*. То је углавном обновљена редакција ауторове расправе на српском (МС 1962), а карактерише је конкретност.

Највише оригиналности налазимо у расправљању о тематски специфичним терминима пастирског живота — *Contribuții dialectale la terminologia pastorală de origine română în limba sîrbocroată*.

Ову групу чланака допуњава општи поглед на банатске румунске говоре, под насловом *Aria sudică a graiurilor românești bănățene*, са резултатима ауторове докторске дисертације (*Rumunski banateki govori u svetlu lingvističke geografije*, 1969) и са елементима израженог атласа банатских румунских говора (*Atlasul lingvistic al graiurilor românești din Banatul iugoslav*) у рукопису, примљен у Матици српској.

Ови прилози имају изглед целине, а језички чланци имају карактер проблематике специфичних регионалних контакта, који често допуштају увид и у дубљу перспективу.

4. Равао Текавчић, *Uvod u vulgarni latinitet*. Zagreb, 1970.

Књига П. Текавчића је замишљена као универзитетски уџбеник, али она је исто тако самостално дело о једној обимној научној тематици.

Структуру књиге чине три дела. Прва два дела се односе на тематику; у трећем делу имамо избор текстова.

Аутор је, у вези са најновијом романистичком литературом, приказао мишљења о основним проблемима, изворима, дијахроној оријентацији, посебице о проблему основног јединства и позније диференцијације. При томе аутор даје и своја мишљења.

Дефиниција вулгарно-латинског језика одговара појму „*plebs romanus*“, супротно књижевном типу, негованом у аристократском слоју римскога друштва. Тај говор, „*rustica romana lingua*“, је „прогресивнији“ део, изложен утицајима алоглотским, експресивнији (у лексици), а са тенденцијом морфолошког синкретизма. Са оваквим тенденцијама у клици, можемо рећи, језик је ишао у сусрет другим језицима и ступао с њима у симбиозе, којих је ефекат био формирање нових романских језика.

Од ове оријентације полазећи, аутор приказује територију романских језика. „*Romania conservata*“ је карактеристична по језицима који су, у диференцираним симбиозама, очували романски тип. „*Romania nova*“, на територијама ван Европе, има своје специфичне проблеме, и нема интереса за балканистичке језичке сусрете. По овоме мерилу румунски језик, са аромунским, мегленитским, истрорумунским, убрајан је у групу сачуваних романских језика и терена. По Таљавинију аутор наводи два језгра, у западној Дакији и „негде на Балкану“.

Термин „Romania perdita“ односи се на територију средње Европе и северне Африке, где се романизам није одржао. Тај би термин, формално, обухватао управо у великој мери углавном средње делове Балканског полуострва. А за доказ румунских схватања („protoroumain“) могу се истаћи моји аргументи да се поглавито у источној Србији, а затим и у појединим другим крајевима (осим заосталих лексема) налазе трагови првог степена романске палатализације (cf. мој чланак *Une isoglosse serbe conditionnée par le substrat protoroumain*“, у Зборнику посвећеном проф. А. Rosetti-у, 1965).

Овакво груписање, подређено међујезичким ситуацијама, језичком динамизму, непосредније стоји према каснијим симбиозама, нарочито са словенским језицима.

Феномен пак појединих романских језика, онако како нам их приказују споменици говора латинског простог народа и народâ латинизираних, даље романизованих — представља базу на којој су се могли, у специфичним условима, развијати међујезички процеси, који су прихватили синкретизам и померени тип глаголске ка номиналној реченичкој формацији — онако како се изразило у најтипичнијим случајевима балканских симбиоза.

У овоме смислу већ видимо позитивне резултате запажања и у радовима самога П. Текавчића, као што је *Sulla molteplicità dei riflessi delle vocali latine nei dialetti istroromanzi* (Revue Roumaine de Linguistique, XV, 1970. № 3).

Мил. Павловић

4. — Slovar slovenskega knjižnega jezika. — Prva knjiga A — H. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti — Inštitut za slovenski jezik. Ljubljana 1970. I — LXII + 1 — 844.

Лексикографија је посао у који лексикограф улаже много научног капитала и из којег не убира за себе много научних поена. Да је први део реченога тачан доказује нам и овај најновији југословенски речнички подухват ширег значаја, у којем и концепција и реализација заслужују велико научно признање. Да је други део тачан — у пракси је добро познато и не тражи доказа, али зато изискује да се сваки пут, као и у овом случају, упуту захвалност научним и стручним радницима који су се прихватили лексикографског рада. Рад на речнику је научно несебичан: он је самопрегоран и полуанониман. Стога има много оправданости у претпоследњем одељку предговора за овај словеначки речник — одељку који по садржини није тако уобичајен у сличним предговорима, — где се председник Словеначке академије наука и уметности и управник Института за словеначки језик захваљују „главном уредништву новог речника, свим члановима лексиколошког и дијалектолошког сектора Института за словеначки језик, многобројним терминолозима са разних подручја за суделовање и помоћ, исто тако свим сталним и повременим спољним сарадницима“ за уложени труд.

Признање и захвалност су утолико већи уколико је дело више потребно и дуже очекивано. На подручју словеначког језика, осим једне књиге од око 500 страна мањег формата (J. Glonar, Slovar slovenskega jezika, Ljubljana 1936), није било једнојезичних речника. Овом публикацијом отпочето је издавање словеначког речника средњег обима, дакле не многотомног академског него — према предвиђањима — петотомног, на око 4.200—4.300 страна укупног текста, са око 110.000 одредница. Ово дело би могло да се упореди са Речником

Матице српске и Матице хрватске на српскохрватском терену, само што има друкчије лексикографске особености.

У вези с речницима уопште оцена се може давати, с једне стране, с обзиром на целокупан лексикографски поступак посматран са стручног становишта, а с друге стране, с обзиром на адекватност, на тачност језичке идентификације и илустрације, посматраних уз најсолидније познавање одговарајућег језика. Када је реч о лексичким трезорима језика који није свој сопствени, тешко је упуштати се у одмеравање саме тачности или исцрпности језичког описа; али се увек може говорити о техници рада, о нивоу њене оправданости, научности и доследности.

Екипа словенацких лексикографа поставила је следећа начела. Речник обухвата онај лексички фонд који се садржи у савременом књижевном језику, од почетка нашег столећа до момента издања Речника. У њему је заступљена грађа из оригиналне и преводне белетристике, затим из разговорних, жаргонских и дијалекатских слојева уколико се такав материјал обилатије среће у писаном књижевном језику; термини се уносе у оквиру средњошколских знања, нарочито ако их подржава публицистика и научно-популарна литература. Не уносе се лична и географска имена, сем у случајевима књижевне употребе неких сталних обрта или преносних значења везаних за ову врсту лексике; исто се тако не уносе ни ретке књижевне речи, ређе изведенице (глаголске именице, деминутиви, присвојни придеви и др.), вештачке хапактично употребљене речи, као ни потенцијално постојеће али неексцерпирани јединице.

Речник има информативно-нормативни карактер, а у бележењу изговора води рачуна о целој словеначкој територији, поглавито о њеном средњем делу, с Љубљаном на челу, а такође и о традиционалном моменту. — За састављање овог речника ексцерпирано је око 5.130 књига текста.

Она страна речника која је најзначајнија и за кориснике и за критичаре, тј. сама експликација речи, разрађена је овде крајње минучиозно. Као пример нека послуже следећа два мања изватка из Увода, где уредништво објашњава технику дефинисања. Тако се у пар. 46. и д., на стр. XV, даје преглед типова лексичких тумачења који се могу појавити уз одреднице уопште. Постоје: потпуно значењско одн. функцијско тумачење, непотпуно значењско, које може бити синонимско (*bolovati* = *biti bolan*, *bolehati*) или описно (*brisalen* = *ki je za brisanje*); затим посредно (*brizganje* = *glagolnik od brizgati*) и според-

но (које се даје за фразе, обрте, „значењске нијансе“). Даље, у пар. 62. и д., на стр. XVI, наводе се показани типови тумачења по врстама речи. „Именица и самостално употребљена реч имају именичко тумачење, и то потпуно значењско, синонимско, описно или посредно. Придев . . . има придевско тумачење, и то потпуно значењско, синонимско, описно или посредно. Глагол . . . потпуно значењско, синонимско, а такође и функцијско глаголско тумачење . . . Прилог има или (непотпуно) значењско одн. синонимско, или значењско-функцијско тумачење. Понекад исти прилог има више типова тумачења“. И тако даље, све то са упућивањем на примере у тексту. Излагање се и даље разуђује на могуће случајеве и детаље. — Узгред, словеначки лексикографи, објашњавајући своју праксу, праве разлику између тумачења речи разних типова, како је то напред истакнуто, и дефиниције речи, коју схватају само као стручни опис појма и коју дају махом уз термине.

Поред основних семантичких података, који могу бити изнијансирани на неколико начина (подела једном или двома цртицама, арапским а изузетно и римским бројем), дају се и тзв. фразеолошка и терминолошка гнезда, опет са неколико критеријума у њиховом разврставању и са бележењем помоћу четири врсте нарочитих графичких знакова.

Може се истаћи и много других примера који илуструју исцизелираност лексикографског поступка. Објашњења се у Уводу приближавају по свом спољном облику одломцима из излагања неке егзактне науке или из танано разрађеног правног текста. Такви су, нпр., пасуси о томе како се дефинише (тумачи) неки потпуни или делимични синоним основне речи, већ дате с пуним тумачењем (пар. 47. и д., на стр. XV); аутори Речника напомињу да су пазили на систематичност оних тумачења која се дају уз чланове појмовних система (уз „отац“ — „брат“ — „ћн“ и сл., пар. 45, на стр. XV); вредна је помена и велика прецизност у објашњењу техничког скраћивања (случајеви као *hiša -e* = *hiša hiše* и сл., пар. 163. и д., на стр. XXII—XXIII).

С друге стране, многи делови Увода представљају допринос самој лексикографској теорији и личе на одељке из студија о логичкој бази дефинисања. Очигледно је да је ова дескрипција сопствене праксе дата одиста као накнадна дескрипција, после веома разноврсног и пажљивог рада, и од стране веома стручне филолошке екипе. У извесне делове Увода унето је много научног сазнања, а у друге делове толико техничких појединости и толико узајамног позивања између различитих параграфа, колико има обично само у великим интерним упутствима

за рад или у усмено утврђеним или просто запамћеним узусима редакције.

Што се тиче илустративне грађе, принцип овог речника јесте тај да се у функцији примера дају „iztržki“, тј. истргнути или на потребан начин уређени („апстраховани“) фрагменти са речничких листића, понекад из других извора или по сећању: углавном — слободно модификоване синтагме или најкраће реченице. Ово је, изгледа, срећно решење за речнике средњег обима (мада може бити и друкчијих концепција), а нарочито ако се, као овде, уз основна тумачења појављују веома неутрални, стилски бледи, што значи најчешћи, најтипичнији обрти у улози примера, такви обрти из којих се може сазнати она нигде по уџбеницима не нотирана а за знање језика тако потребна колоквијална структура језика. Ево примера, у којима се, разумљиво, не исписује целокупна већ само појединачна илустрација уз нека значења или под-значења:

avijacija — civilna avijacija / . . . sodelovala tudi avijacija / odločil se je za avijacijo (прве две нијансе без другог објашњења сем оног које је дато за целу реч, трећа са допуном: letalski poklic); *beden* — bedno življenje; *bitje* — človek je razumno bitje; *brezizjemno* — zakon velja brezizjemno; *ciklon* — ciklon besni ob obali; *čas* — v teku časa, za kratek čas, dolgo časa, že nekaj časa, veliko časa, en čas bom čakal, nima časa, nočem vam krasti dragocenega časa, ima dosti časa, je že skrajni čas, ob nepravem času, vsak čas se lahko vrne, kot prejšnje čase, za tiste čase итд. итд.; *črtati* — črtati z dnevnega reda; *deščica* — dati zlomljeno roko v deščice; *dinar* — vstopnice so po pet dinarjev; *enotnost* — bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov; *finančen* — neomejene finančne možnosti, finančne težave; *golomrazica* — golomrazica že dolgo drži; *hod* — ima trd hod, ziblje se v hodu, mesto je dve uri hoda od tukaj; и сл.

Аутентични цитати (са наведеним аутором, али без ознаке дела) у функцији примера дају се ретко, једино уз мање обичне или дијалекатске речи (одн. уз њихову необичну или дијалекатску посебну семантику).

Педантни састављачи Речника побринули су се и о томе да се ова илустративна грађа уз одређене врсте речи даје и одређеним редом. Тако, нпр., уз именице: обрти где та именица стоји у номинативу или у падежу без предлога; обрти где она стоји у падежу с предлогом; обрти који представљају њене спојеве с придевом или с другом именицом, опет по извесним правилима; обрти где се именица појављује у

поређењу — уколико могућности или логика не упућују на другачије солуције.

Презентацију грађе прати још неколико помоћних инструмената. Веома је добро разрађен систем квалификатора, чији ћемо преглед овде укратко изнети.

1. Г р а м а т и ч к и квалификатори (m = мушки род, prid., dov. = свршени вид итд., sam. = именичка употреба речи која није именица (samostalni), ali = или, in = и, stil. (при додавању стилски обојеног синонима), tudi = такође, elipt.). 2. З н а ч е њ с к и квалификатори (pooseb. = персонифицирано, pren. = пренесено, тј. значење је остало блиско изворном, али су реч или синтагма пренете у појмовно неадекватну ситуацију). 3. Т е р м и н о л о ш к и квалификатори (agr., bot. итд., nestrok. = нестручна, популарна употреба стручног термина, strok. = (после тумачења) стручни термин за протумачену реч, poljud. = народска употреба речи, која није у складу с терминологијом). 4. Квалификатори стилског нивоа (bibl. = поређење или изрека из Библије, knjiž., pesn., pisar. = канцеларијска реч, publ. = реч из новинарског речника, vznes. = реч из сфере научног или „уздигнутијег“ изражавања, nar., otr. = дечја реч, rog. = разговорна, nižje rog. = из нижег разговорног слоја, žarg.). 5. Е к с п р е с и в н и квалификатори (ekspr., evfem., iron., ljubk. = у нежном, срдачном говору, nizko, slabš. = презриво, šalj., vulg.). 6. Квалификатори фреквенције (raba narašča, raba peša = употреба се појачава одн. слаби, redko, star. = архаизовано, zastar. = изумрло). 7. Посебни н о р м а т и в н и квалификатори (neprav., neustalj.).

Други помоћни инструмент јесу граматичка обавештења: ортографска у самом изношењу грађе, ортоепска у угластим заградама, и акценатска. О акценту се дају у Уводу објашњења, као и одличне шеме у вези с динамичним (ескираторним) акцентом (уз морфолошку разраду променљивих врста речи) и у вези с тонемским (тонским, музичким). У одељцима о акценту показују се дублети, па чак и стилски варијетети у случајевима његове неједнакости у истом лексичком одн. граматичком облику. Није могуће упуштати се на овом месту у оцену овог готово сасвим посебног научног подухвата, али је пријатна дужност упозорити акценатске стручњаке на постојање изванредно прегледних и концизних обавештења о словеначком акценту у нашем новом лексикографском делу, а сем тога и лексикографе на могућности максимално економичног исказивања акценатских особина при састављању речника.

Из читања самог Увода (можда и из досадашњег текста приказа) могао би се стећи утисак да крајње савесно предвиђање свих лексикографских евентуалности и исцрпна класификација решења за све случајеве представљају чиниоце који убијају живост речничког штива, који претварају речник из остварења лингвиста и људи од пера у остварење логичара и људи од комбинаторике. Срећом, словеначки речнички текст уопште не пружа такав утисак. Било да је у питању заиста велико мноштво теоријских претпоставки и утврђених решења, било да се од тих решења ту и тамо одступало, што аутори Увода на више места допуштају као могућност, — у сваком случају Речник не делује ни исфорсирано ни монотono, нити се у њему може приметити „изгарање“ над сопственим прописима. Примере овог јасног и лежерног стила у обрадама одредница, добивеног великим али маскираним трудом, овде, на жалост, не можемо дати, јер би такве примере било потребно показати са свим њиховим графичким и уопште штампарским решењима, која увелико и доприносе утисцима о којима је реч.

Управо због присуства стваралачке слободе при обради срећемо се и са солуцијама (понекад предвиђеним већ и у Уводу) које би у некој другој уредничкој средини, у друкчијој пракси, биле дате и друкчије. Тако се, највероватније, не може сматрати мање успелим, него само из најтананијег језичког осећања створеним обичајем давање неких императива као посебних одредница, због узвичне употребе (предвиђено у пар. 28, на стр. XIII Увода). Даје се *čakaj -te* као одредница; примери: *čakaj, ne bo tako, kakor praviš*; или: *vam že pridem do konca, le čaka te*. — Под одредницом *ata* (отац) дата је одвојена нијанса значења „при обраћању“, са примером: *ata, ročakaj*; исто је тако (а то и спомињани појмовни систем налаже!) урађено и под *brat* (Прешернов пример: *le malo vam jedila, bratje, hranim*). Разлози за ово, вероватно, постоје, али се ситуација разликује од праксе у српскохрватским речницима. — Један детаљ у вези с прелазним глаголима: свакако је исправно у њиховим дефиницијама спомињати објекте, можда у заградама, јер то усмерава њихово тумачење, при чему објекти могу бити појмовно широки или вишеструки; у овом речнику: *evakuirati — preseliti ljudi ali kaj drugega s področja, ki je ogroženo . . .*, са примером: *evakuirati ropesrečence*, и др. Друкчији је, међутим, случај ако се у значењу или подзначању прелазног глагола већ садржи један обавезан објекат; тада се у тумачењу он не мора ни показивати, или би се могао показати евентуално у заградама. У овом речнику, под *bruhati*, у једној нијанси значења, стоји тумачење: *s kašljanjem izmetavati kri iz pljuč*, са примером: *spet je bruhal kri*; строго гледајући, при супституцији глагола ње-

говим тумачењем, испало би удвостручено „kri“ у примеру. Овако „цепидлачке“ опаске готово и не би требало износити из лексикографских дела, међутим челична логика словеначке редакције инспирише на захтеве највишег домета. — Међу начелне напомене спадало би и то да читалац очекује ознаку која квалификује као варваризме оне речи које то јесу; одсуство ове квалификације, иако је она у неку руку и стилска, свакако представља консеквенцију одсуства етимолошких обавештења уопште.

Појединачних примедба и предлога за друкчију обраду може бити и при најперфектнијем раду. Изнећемо само једну, која опет има шири лингвистички захват. У обради глагола *biti* :em, под IV b) на стр. 140, други стубац, цело тумачење — узимајући општи део из IV и посебни из b) — гласи: *eliptično, navadno za poživitev pripovedi, z izpuščanjem dela povedka sploh*, са примерима: *klop je iz kamna* (ситнијим слогом, као допуна испуштенога: *narejena, izdelana*), *fant je s Primorskega* (ситно: *doma*), *fant ni za šolo* (ситно: *sposoben*) и др. Мислимо, прво, да је овде само лексичко значење глагола (свакако веома бледо) оно исто које се тумачи под I 3 c) (као: *rapa je od poža*), те је без потребе из семантичке категорије издвојено у формалну (где је карактеристика елипса у контексту). Друго, питање је да ли је ту уопште елипса. Ствар је дубљег граматичког, можда и компаративног истраживања — да ли се може сматрати елипсом чиста замена (у предикату) придева или каквог придевски мишљеног атрибута синтагмом, чега има и у другим језицима (клуба је од камена, младић је из Приморја; у руском, где је то згодније да се покаже ван презента: *скамья была из камня*, итд.). И треће, лексема која се тумачи (*biti*) остала је у овој тачци без икаквог објашњења, јер за ове примере не вреди део наведен напред „за *poživitev pripovedi*“, а другог тумачења за њу нема. — Идентификације значења су сигурно за представнике словеначког језика у највећем броју тачне. Можда се извесне нетачности, боље рећи непрецизности или непотпуности, поткрадају услед сажетог тумачења. Чини нам се да није најсрећније, нпр., објашњење речи *frazeologija*, у лингвистичком смислу, као „*fraze v celoti*“.

Приметимо на крају да је словеначки речник у стопу пратио развој научне, технолошке и публицистичке терминологије најновијег времена, тако да је његов глосар у томе правцу потпунији чак и од глосара у већем али зато старијем београдском академијском речнику.

Није сувишно напоменути да је пре издавања првог тома Речника словеначког књижевног језика била издата и мала пробна свеска —

Poskusni snopič (Љубљана 1964, са 20 страна речничког текста, и то проблемски одабраних одредница). Најинтересантији покушај пробне свеске, који је напуштен у дефинитивном раду, било је давање код сваке речи фактора фреквенције употребе, израженог бројкама од 1 до 10. Овакво нумеричко изражавање уобичајености неке речи мора бити веома подложно субјективним мерилима, и сигурно се зато и одустало од њега.

У закључку, тј. у оном одељку приказа где аутори приказаних дела обично очекују од добронамерних критичара савете о даљем раду, рећи ћемо само то да се творцима словеначког речника готово уопште не може дати никаква сугестија у правцу неке измене или појачавања пажње око лексикографских проблема. Мислимо да су они у сваком погледу на најбољем путу, и желимо им много успеха у даљем раду, како на овом речнику, тако и у другим, наговештеним или уопште предстојећим њиховим прегнућима.

Ирена Грицкайт

5. — PAUL LEBEL, **Principes et méthodes d'hydronymie française.** —
Société Les Belles Lettres. Paris, 1956, In. 8°, P. XXXII, 389

Књига Пола Лебела само добија тиме што се приказује након извесног броја година, управо потребних да се уочи њен однос према тематици; према методама ономастичких дисциплина и значајних резултата ономастичких студија у Совјетском Савезу, у Пољској и Чехословачкој. С обзиром на теренске специфичности и на супстратне разновидне слојеве, проучавање француске хидронимије даје општој науци о језику нове оријентације. При томе треба истаћи непосредан интерес, који могу усмеравати, кориговати и прецизирати хидронимска истраживања у нашој науци. Петар Скок је о супстратним условима латинитета говорио у своме чланку *La Toponymie et la question du substrat* (Actes du Premier congrès international, Paris, 1938). Ја сам пак, у неколико реферата на ономастичким конгресима (Фиренца, Амстердам, Лондон, Беч) и у неколико чланака (Archivum Philologicum et Linguisticum XIII; Onomastica yougoslavica I) идентификовао неколико галских оронима и хидронима у Илирикуму. Стога студија Пола Лебела може имати и непосредног интереса за студије у нас, јер је аутор цео један део књиге посветио галском материјалу.

Структура ове опсежне књиге је дата управо по принципу синхроније, којој је посвећен први део (Appellations francaises modernes); други део уводи у даљу перспективу (Appellations francaises médiévales); наредне анализе из дубље дијахроне перспективе су посвећене слојевима галско-романском и галско-германском (Appellations gallo-romanes; Appellations gallo-germaniques). Пети део нас води у хидронимске формације праиндоевропског раздобља (Appellations protohistoriques). — У последњем делу књиге налазимо закључке о примени у уводу постављених методолошких принципа.

Иако је ова студија посвећена специфичним хидронимским феноменима и њиховим комплексима, она има општи карактер; она у Уводу садржи основне поставке опште хидронимије као лингвистичке гране. Стога је корисно задржати се на концепцији и структури књиге, као и на типолошким, а то значи структуралним облицима хидронима у Француској.

Пол Лебел шири значење термина „хидроним“, тако да овај обухвата и „хидронимске апелативе“, а не само индивидуализиране називе река. Он је имао да савлада тешкоће не само фонетске еволуције назива, него и вишеструке варијације француске нефонетске граfiје (*Meduina* — *Medana* — *Medena* — *Me-ena* — *Maene* — *Meenne* — *Maine* — *Ma-uenne*). А основна структура, како смо већ видели, хидролошкога карактера, почива на типолошким класификацијама.

Синхронични преглед хидронима открива нам принцип типолошког груписања, са оријентацијама општијега карактера. — Разумљиво је да не може бити идентичности између апелатива разних подручја с обзиром на формирање хидронима. — То је увек у зависности од самога састава и рељефа терена, од занимања коме се одаје становништво, од епохе и етнопсихолошких карактеристика.

Многе апелативно-хидронимске базе не налазимо на терену Илирика (*béal, bief, bugnon, bu'e, creuse, écharene* — *escareno, goule, goutte, nante*). Али су чести термини паралелни, мада обично условно. Тако *eau*, пров. *aigo*, апелатив „вода“ је наглашено општега карактера, те се у хидронимској функцији јавља само у сложеницама. Према фр. *abîme*, „понор“ је само теренски апелатив, а као хидронимски апелатив се јавља у српском језику само у изведеници *јонорница*. Занимљиво је да француским диференцираним апелативима *bourbe* „boue epaisse“, *brai* „boue, marrais“, *fange* „boue“, *sou'l*, „mare bourbeuse“, *marrais* такође — у српском језику одговара *блајто*, а теренском термину *блајшиште* одговара само донекле фр. *bourbillon* „endroit ou guisseau bourbeux“.

Већем броју француских назива за *извор* ми имамо од истога корена *врело* и мак. *врућок*, али и по квалитету воде — *сјуденац*, а са тим у семантичком опозитуму је фр. *chaudan, chaudanne*, са базом фр. *chaud*, која се изводи према лат. *calidus*, али се налази и у келтскоме као *Celadussae* (Plin. III, 152, cf. A. Mayer, *Die Sprache der alten Illirier*), коме облику одговара са метатезом топ. *Кладуша* (Босна; *s : š*). Облик *gour*, пров. *gourg* (л. ак. *j. gurgitem*) сугестивно намеће етимологију са устаљеним топонимом *Груж* (према хидронимској условљености; метатеза ликвиде упућује на епоху процеса), а хидронимски апелатив

lône упућује на хидр. у Славонији *Лоња* (притока *Саве*). При овим поређењима можда је семантички, а и као основ етимологији етнонима *Дарданци*, најинтересантнији апелатив фр. *dard* са значењем „cascade“. У арб. *dardē* има значење „крушка“, а гал. *dard* и фр. *darder* имали би везе са значењем „стрелица“ (од крушковог дрвета). Да ли је значење „слап“ секундарно и да ли је *Дарданија* земља водених бујица и слапова, или су Дарданци — борци наоружани специјалним стрелама?

За груписање материјала пре свега су значајни принципи: квалификативи и детерминативи. Они су шире диференцирани у француској хидронимији, али су са одговарајућим опозитумима у нашем језику; као *бели*: *црни*; али не према „bleu“, „brun“; према *clair* имамо семантички умерено значење с. *Бисџирица* (осн. значење „брз“); *хладно* : *топло* (cf. хидр. *Тоџице*), али однос *велики*:*мали* не потврђује се на француском терену; фр. *tort*: с. *крив*, *слани* — немају опозитне паралеле; тако *dolent*, *faux*, *jeun*, *jeuneux* немају хидр. паралеле.

Затим нам се приказују примери глаголског извођења и с предлозима и без предлога, потом изведенице по антропонимима и по топонимима, по терену или неком хидрониму. Нарочито су интересантни метонимијски хидроними, којима припада *Drac* (т. 276), доцније изведен, и који одговара теми *дракон*, о којој сам на два места дао примере (cf. *Драгор*, *Битољ*; фр. *Draguignan*). Најзад ту су са измењеним обликом називи унети споља и рестаурирани.

Остављајући по страни расправљање о медијевалним типовима, задржаћемо се на анализи галско-романских база, јер сам утврдио да се у Илирикуму и данас налазе не само базе латинитета, него и типично келтске одн. галске.

Од средине првог века н. е. до последњих деценија десетог века (значајног и за процесе српског и хрватског језика) аутор издваја гало-романски слој хидронима. Тај слој француске хидронимије одговарао би у знатној мери етногеним процесима влашкога формирања у Илирику, а то потврђују извесни француски хидроними.

Занимљиво је да хидр. *Var* (*flumen Varum*) упућује на широку употребу базе коју налазимо на српском терену у топ. *Врњце* (збирно. „извори“) и у топонимима *Врход-коло*, *Врнез* (сев. Скопска Црна Гора). — *Isara*, са карактеристичним префиксом „i“ а са базом „sal“ — „sar“ (ротац.), такође се јавља у топонимији Илирика (*a* : *o*). Ја пак сматрам веома значајним констатовање хидронима *Nemetona* (стр. 141; CIL VII, 36), чију сам базу гал. *nemet* > **nemet* идентификовао у топ. *Немен-и-*

куће „Црвени посвећени пропланак“ (испод пл. Космаја). А хидроним *Brèves* (стр. 142) упућује на галско порекло микротопонима *Овча брв*, у једној дубодolini пл. Влашић (Босна), у близини села Добретића. Постављам пак само питање о евентуалној вези **Biturigus* (стр. 143) са патр. *Batori* (и поред покушаја тумачења другим путем). Исто тако се поставља питање и о односу *la Merdarius* (стр. 108) према топ. *Мердаре* (падина Копаника), који се обично сматрао турцизмом. Нотирам пак хидр. **Tarina* и **Barrina* (стр. 146), у вези са базом **tar* (cf. мој чланак *Les coïncidences toponymiques en France et en Illyricum*, Gjurmime albano-logjike I) и **bar*, које одговара мојим идентификацијама значења „граница“ (Врањски гласник IV).

Између апелативских хидронимских формација истиче се неколико, сугестивно указујући на потребу да се изврше нека поређења и проверавања. Презиме *Окиљевић* (Босна; пренето на Косово) наметало је поређење са *aquilla*, дакле могло би бити „Орловић“; ипак има разлога да се у разматрање узме и лок. мн. *Aquis* (н. мн. *Aquae*, т. 293). Међутим хидр. *Босуй* и назив *Босна*, и до сада добро идентификовани (А. Mayer), добијају ширу подлогу и воде општијим закључцима, ако се упореде са хидронимским елементима које наводи П. Лебет: *Bosa* „boue, boubier“, cf. гало-ром. **bosantione* „guisseau boueux“ и *La Bosançon* (Loire, Rhone). Уз већ поменућу базу **cald* треба поменути хидр. *Calidana* „source tiède“ (т. 306), којој Лебет додаје топ. *Caldana* (Италија, Тоскана), *Caldane* (Корзика). *Lotia* „purin, boue“ (с. 322), cf. в. ашко **loč* (*ti* > *č*), с. диј. *Loš*; а. б. вар. са *l'*.

Два термина треба посебно проучити и утврдити њихове комплексне процесе. То је прво *croza* „ravin“, „vallée“ (т. 308), транспоновано на оронимски термин „kras“, који је Ј. Цвијић увео у светску географску терминологију, а који се без метатезе налази у називу острва *Corsica*. За посебну студију је *Limus* „limon“, „boue“, cf. 1. *limosus*, у вези са хидронимом *Лим*, за који се евентуално могла предвиђати и база *limes*. Најзад *recus* „guissaau“ (т. 331) упућује директно на апелатив *рекавица* у значењу „воденица“, „поточара“, независно од словенског типа базе „рѣка“ (рефлекси јата искључени, структурално изузетан склоп).

Од квалификатива и детерминатива поменућемо *Herbasse* (Drôme), коме типу припада топ. *Јарбина* („травњак“, „папњак“, „испасиште“) у даљој околини Јањева.

Од гало-германских хидронимских формација, које показују у већем броју деривације и композитуме, а уз напомену да аутор и у овом делу наводи хидроним *Lona* (т. 404), затим хидр. *Marca* у значењу

„frontière (т. 407), гал. *morga* (т. 579), према којима су по Förstemann-и наведени примери *la Marca, la Mark, la Marche* (Белгија). Речни токови су често ознака границе, али у нашој земљи изгледа да је то значење било више везано за оронимске квалитете и за топониме, који означају средишта или целе граничне жупе, а са формом **ber* — **bor* (cf. већ наведен мој чланак); према томе, ово значење базе **bar*, за коју аутор каже да је нејасна („sens inconnu“), могла би објаснити и фр. хидронимске примере типа *bar-bah* (т. 497) и *bar-bacis* (т. 448).

Можда у мањем броју али зато врло интересантне примере налазимо у делу књиге који аутор назива *Appellations protohistoriques*. Ту ћемо наћи неколико хидронимских елемената, које су, као топониме, орониме и сл., могли донети само Келти, управо Гали, мада су неки општег карактера, као *al „blanc“*. Међутим **arganton* (т. 560) „argent“ се огледа у калку, преводу, *Сребрница*, а хидроними *Мала Тиња*, *Велика Тиња* указују са много вероватноће на присуство Гала у томе крају.

Borna (т. 565) „creux“, доцније „vallée“, са галском алтернацијом *b : v* (*aballo : avallo*, cf. *Авала*) одговара бази **vor*, о којој је већ било помена (пример *Врњци* и др.).

Хидр. *bun'ia* (т. 569) „source jaillissante“, за који аутор помишља да је изведен од гал. *bun'ia*, наводи на ревизију нашег хидронима *Буна*, одн. етнонима *Буњевци*. Порекло би било не из вулг. лат. прид. ж. р. *bona*, већ је при процесу симбиозе у с. језик унет галски облик, свакако са семантичком еуфемистичком вредношћу „добра“.

Галски хидр. *dubron*, мн. *dnbra* „eau“ води у искушење да се посумња у етимологију *дубрава* за Дубровник, јер је за тај град мање карактеристична шума, управо храстова шума, него дубина морске воде.

Marco (т. 576) је свакако ко-радикал хидр. *morga* „limite“, 1. *margo* (cf. хидр. *Morge*, Hubschmied), а свакако *ar*, односно *or* налазимо у вокалном „r“ у речи с. *mrginj*. А у вези са хидронимом *Morge, la Murg*, фр. *Meuse* аутор расправља врло опширно и занимљиво.

Од особитог је Аначаја у овој студији хидронимски галско-романски елеменат *gabarus* (т. 315), коме аутор придаје протохисторијску карактеристику **gabaros* (т. 620) у значењу „torrent“. Овде бисмо имали хидронимско значење као секундарно, према бази са романском палатализацијом **gab* — **geb*, *gab* — *geb* (cf. мој чланак *Une isoglosse serbe conditionnée par le substrat protoroumain*). База *geb* и сл. потврђена и у Швајцарским Алпима (Hubschmied), помиње се већ у Плинија, а аутор наводи да Бертолди налази *Gabellus* као назив за притоке реке

По, а топ. *Габела* имамо у Херцеговини. То би значило да су неке елементе у виду хидронима или других топонимских вредности преносили Келти, управо Гали, кроз Италију у Илирикум. Аутор сасвим добро везује овај хидроним са Ебишеровим (Aebischer) расправљањем о називу за козу **gabro* (*Javroz* < **Gabrus*; *Javreux* < **Gabrascus* изв. од **Gabros*; *Jabron* < **Gabronem*, с тим да је коза, „демонизирана животиња“ по схватањима Келта обитавала при бујицама, била везана за такве воде. Навођење оронима *Jabron* допуњава овај семантички сплет, и одговара ономастичкој ситуацији у Илирику, где је тај сплет врло развијен (у вези са палатализационим варијантама *коза* : *capra*, *kabra*; *Козјак*, *Козара*; *Козји њошок*; *Козарац* и др.). База у хидр. елементима **uiduos*, **uidunnos*, **uidunios* „de la foret“ исправља мишљење А. Мајера да је *Vidassus* илирска реч (т. 632—4).

Хидр. *Dux* (310), асс. *duce(m)* проширио се са значења „извор“ и тек је у даљој вези са топ. *Дућон ливаг'е*, који је П. Скок констатовао јужно од Прилепа у Македонији (cf. мој реферат на V Међународном конгресу слависта Н. Ј. 1968).

★

Књига Пола Лебела је драгоцен фонд материјала, који омогућава студијска поређења. Мали је број типова за које аутор није имао основа при навођењу. Она је исто тако значајна за принципски однос према хидронимским феноменима и класификацијама, а при томе, разум се, не треба губити из вида да је деривација у словенским језицима много развијенија и више диференцирана него у романским језицима и у келтским траговима.

Мил. Павловић

6. — FRANTIŠEK CUŘIN, *Kapitoly z dějin českých nářečí a místních i pomístních jmen*

Прву књигу Франтишека Цуржина посвећену студијама историјске дијалектологије и топонимастике чешке (*Studie z historické dialektologie a toponomastiky Čech*) приказао сам у ономастичком часопису *Onomastica jugoslavica* I (стр. 207—209). Пред нама је сада друга ауторова књига са истом тематиком (Universita Karlova, Praha, 1970).

Ова књига, са 11 посебних расправа, представља анализу материјала XVII и XVIII века, нарочито из Терезијанскога катастра из времена од 1713. до 1722. године. Сам аутор истиче да је његово интересовање изражено у правцу фонетских појава, обухватајући и поједина питања из топонимије и хидронимије.

Од питања дијалекатско-историјске фонетике аутор нарочито испитује вредности вокалних „r“ и „l“, затим умекшане сугласнике ř, d', ň, као и протетичке елементе, а о фонетским питањима расправља и поводом појединих топонима, односно хидронима.

Принципски је интересантно расправљање нарочито о природи ликвидâ вокалске вредности. До XV века чешке историјске граматике истичу уз „r“ и „l“ вокалски елеменат (*er, el; ur, ul; ri, li* и сл.), а такви су појави сматрани реликтом некадашњег стања у данашњим дијалектима југозападних и североисточних крајева. У такве вокалске елементе из старије епохе сумњао је Паулини, а З. Штибер их сматра познијим иновацијама. Аутор употпуњава географску слику према споменицима, а проширује дискусију на топонимски тип *Turnau*. Исправно мисли да објашњење са базом **turn* не одговара и закључује да овде треба гледати базу **turn* (нем. *Turn*, ср. в. нем. *turn*, словачки *turňa*, пољ. *turnia*). Ја паралелан случај налазим у зони српског језика, где не треба полазити од лексема „трн“ < *turn*, већ се може и у српским крајевима претпоставити **turn*, **turn*, с обзиром да у тој бази треба гледати један од општих термина европског феу-

далног уређења. У бази **torn > *trn* и сл. унетој у српски језик имамо секундарно вокално „г“.

Јављање умекшаних сугласника чини посебан проблем, у принципу исти, али под другим условима, ако се упореди са процесима палатализовања као миксоглутског одјека (cf. моја студија *Говор Јањева*). Мислим да се тако условно јављају и осамостаљују и протетички гласови.

Занимљиве су гласовне појаве у речима *jezírko*, *studánka*, *jablan*, као и неке друге дијалекатске лексеме. Аутор географски и по нијансама значења расправља о лексемама семантичке групе *dráha*, *stezka*, *cestka*, и првој од њих одређује значење пута ка испасишту, затим и само испасиште. То су лексеме које имају географску и функционалну репартицију у српском или хрватском језику. База **bor* заслужује, као и претходне, да се детаљно размотре и упоредо прикажу њене континуанте у словенским језицима и да се утврде њена жаришта. Међутим, *rádlo* и *lopata* су интересантне, добро објашњене, али их у нашем језику нема у овде датим значењима. База **lap-*, **lapat-* јавља се у српском језику као метафора по облику, а чешће као ефекат метатезе **alb*, var. **alp* (W—H), и то са семантичком вредношћу „стењак“, „стење“.

Најинтересантнији је одељак *Místní a romístní jméno vraz*. Питање се постављало углавном у етимолошкој вези са топ. *Vrag*, и добро је решавано у томе правцу. Међутим, други је део питања како се та лексема овде јавила. Махек даје значење „*proláklna*“ (cf. н. *Loch* „јама“). *Vraž* је адјективског типа метат. „ђавољи“, „вражји“. У примитивним културама општа је појава дивинација водâ, при чему су извори у грчкој митологији схватани као станишта нимфа и сл., а зле непријатељске воде, бујичаве, блатне, идентификоване са злим дусима и везиване за тему *drag-* (cf. гр. *δράκων*, fr. *dragon*), према чему сам идентификовао хидроним бујичеве речице *Dragor* (Битољ, MJ, XVI). Баруштине су сматране као ђаволова седишта (упор. роман „*Marais au diable*“), а тако и јаме. Такви хидроними су обично значајни за супстрат. Занимљиво би било открити пут лексеме са метатезом прасловенског језика, која је могла прећи у остатке супстратног романизованог слоја, и при миграцијама из источне Србије, преко Карпата, dospети у дијалект где је констатована.

Мил. Павловић

7. — ЛУКА ВУЈОВИЋ, Мрковићки дијалекат. Српски дијалекто-лошки зборник књ. XVIII, стр. 73—398, повезано и као посебна књига стр. 1—326. Београд 1969.

У своме прегледу говора старе Црне Горе објављеном у билтену Пољске академије наука у Кракову за 1932 год. под насловом *L'Examen des dialectes du Vieux Monténégro* први пут су, бар колико је нама познато, онда почетник у науци Р. Бошковић и пољски дијалектолог М. Малецки обратили пажњу на изузетан карактер говора насеља Мрковића од петнаестак села и заселака који се налазе на крајњем југоистоку Црне Горе — између градова Бара (на северозападу) и Улциња (на југоистоку), Румије и Међурјечке планине (на североистоку) и Јадранског мора (на југу и југозападу). Тамо су поменуте неке језичке особине које указују и на старину, а још више, рекли бисмо, на егзотичност тога говора, по којима он заузима готово изузетно место и међу суседним говорима Црне Горе, с којима иначе има и заједничких особина и међу другим говорима српскохрватског језика.

Говор Мрковића као и становништво те мале области које њиме говори живели су неколико векова на овом простору под изузетним околностима, свакако друкчијим од говора и становништва сасвим суседних области. И потпуно је разумљиво што је тај говор добио и своју посебну физиономију, тако да је то дало права првом његовом проучаваоцу Луки Вујовићу да га назове дијалектом.

У овој својој опсежној монографији подељеној на следеће делове: а) предговор и списак основне литературе којом се служио (стр. 5—15); б) фонетику (стр. 16—138); в) морфологију (139—210); г) синтаксу (211—280); д) осврт на речник мрковићког дијалекта (281—284); ђ) кратко поређење мрковићког дијалекта с говором Зубаца, Туђемила и Спича (285—291); е) текстове (292—305) и ж) закључак (305—319. — на стр. 320—326 је резиме на руском језику, а на 327 карта Мрко)

вића и околине Бара у размери 1 : 50.000 — Вујовић прво приказује вишевековну изолованост области племена Мрковића од суседних иначе крајева Црне Горе и осталих делова нашега народа. Одвојени од суседа већ означеним својим природним границама, Мрковићи од првог помена њихова у историји (1409) до краја млетачке управе над Баром и коначног преотимања те области од стране Турака (1571) имали су своје врсте самоуправу, попут племена Паштровића, били су у сродству с већином барског становништва, а вршили су с времена на време, за бербе маслина, рецимо, и нападе на то становништво. Они су и даље, дуже од једног века, остали оно што су и били — хришћани православне вере, и заједно су с Црногорцима почетком XVIII века (1717) неуспешно опседали Бар. Уважавани од Млечића, они су дотада уживали и извесне привилегије (у одржавању трговачких веза са Скадром, нпр.) од стране Турака (свакако зато што су им гдекад и помагали у освајању појединих суседних места). А после се, управо од напада на Бар с Црногорцима, њихов положај као припадника турске империје знатно погоршао, тако да су наскоро, већ од половине XVIII в., били приморани да прелазе у ислам, и сви су они то учинили до средине XIX в. А и раније су, и у току исламизирања, као и после, зазирали јако, с једне стране од Арбанаса, а с друге од Млетачке управе. Тако одвојени и од својих сународника живели ту сами за себе, врло се мало обнављали досељавањем с било које стране, па се и њихов говор рано одвојио у своме развоју од осталих говора српскохрватског језика. Већ од почетка XVI в. он се тако развијао више по неким сопственим унутарњим законима, а мање напореда са суседним говорима истог народа, мада се не може сасвим искључити ни тај напоредни развој с осталим црногорским говорима. А оно што даје посебан карактер говору племена Мрковића, то је утицај турског језика — врло уочљив у области лексики и, много мањи, у другим областима језика, у којима је знатно претежнији, наравно, утицај албанског. А има утицаја и романских језика, као и у свим нашим приморским говорима, и у лексци и у другим гранама језика.

Свакако под утицајем свих тих страних језика, нешто чувањем некадашњег карактера свога, а нешто и сопственим развојем у посебном правцу, различном од правца развоја осталих говора нашег језика, нарочито је, како се лепо види из Вујовићеве дијалекатске студије, фонетика мрковићког дијалекта добила својеврстан, егзотичан, можемо рећи, карактер. Отвореност једних вокала, а затвореност других, или отвореност истих тих гласова у једном положају, а затвореност у другом; затим лабијализација неких вокала условљена једним међу-

гласовним положајима, односно њиховим квантитетом; или палатализација условљена другим; даље: врло честа сажимања вокала на једној страни, а добивање дифтоншког карактера тих истих гласова на другој итд. — Вујовић је сматрао за потребно да све то и много шта друго објасни. Он је ово, и као познавалац језичких законитости и уз уважавање историјских и економико-социјалних околности у којима је живело мрковићко становништво, као по правилу, чинио врло успешно, иако би се у по којем случају могла дати и друкчија објашњења од оних што их даје Л. Вујовић. У свакоме случају његова настојања да све посебне појаве запази, да их нотира и да их успешно објасни — Вујовићеву монографију чине једном од врло солидних дијалекатских студија у литератури о српскохрватском језику. Он се у своме расправљању осврће на мишљења других лингвиста при објашњењу тих и сличних појава. И, мада то, само по себи, иде у позитивне особине његова рада, каткада му се могу чинити приговори због задржавања на мишљењима која никада у науци нису прихваћена, нити се могу одржавати, па и на подржавању таквих мишљења. А не можемо, наравно, гдекад прихватити ни његово одбацивање или једноставно обилажење опсервација других. И на то ћемо се, и једно и друго, узгредно навратити. А у своме ћемо се приказу задржати само на неким питањима која нам се чине значајнијим, иако се ни за један проблем о коме Вујовић расправља не може рећи да је безначајан.

Сви говори српскохрватског језика у којима се некадашњи полугласник сачувао, било онакав какав је био, тј. као редуциран вокал, било као шести пун самогласник, само посебне вокалске вредности, негде ближи том вредношћу вокалу *a*, а негде ближи вокалу *e* — дијалекатски су врло занимљиви већ по самој тој њиховој црти, али не само по њој. И у мрковићком, као и у осталим говорима црногорским, некадашњи полугласник је постао и остао потпун вокал, опет неодређене гласовне вредности, најчешће реда *e*, али реда знатно отвореног тога гласа, који В. бележи знаком *e^a* (*бѣ^aча*, *сѣ^aсде^aи* . . .). И ми немамо разлога да посумњамо у тачност Вујовићеве оцјене вокалске боје и разних варијаната те боје мрковићког „полугласника“. Али му се може учинити приговор, што говори о вредности тога гласа у осталим говорима црногорским који за њ знају као да је она у њима углавном само реда *a*, у ствари знатно отворен овај самогласник који се бележи или као *a* (у Милетићевој монографији о црмничком говору нпр.), или као *a^e*, или на који сличан начин (у другим познатим радовима о тим говорима). А он није само такав у свим позицијама речи, и уопште није такав у већини говора црногорских с њим. Вујовић је био дужан да

на то скрене пажњу или бар да каже да, према оцени извесних испитивача неких црногорских говора, некадашњи полугласник има и друкчију вредност, а не само ону коју им он приписује. Ово у толико пре што је и у самим Мрковићима чуо вредност тога гласа у затвореном крају речи потпуно једнаку чак вокалу *e* у неколико примера као што су: *нѢ-зей*, *ѡ лењ*, *нѢ мек* (на мах), *нѢк'ей*, *вѢсек*, *кѢмек*, *кѢшел*, *гладен*, *чѢшел*, *Македоњец* — да о речи *скѢкалец*, коју с некима од претходних наводи на истом месту (стр. 17) и не говоримо, јер је она у томе облику свакако примљена из албанског језика, у који је ушла из македонског.

Не видимо разлога, осим свега, да се природи полугласника посебно мрковићког говора у целини налази објашњење у албанском утицају, иако смо и сами тај утицај видели у назалности овога гласа у отвореном крају речи у другом једном црногорском, албанском суседном, кучком говору. Не може се, истина, пре коначног испитивања, ни искључивати вокализовање некадашњег полугласника на посебан начин ван симбиозе с несловенским језицима те области, али не само у мрковићком већ ни у другим говорима црногорским који за овај глас знају.

Вредност некадашњег гласа *Ѣ* у мрковићком говору занимала је и друге испитиваче. А Вујовић јој је посветио доста пажње. Он се бавио тим питањем и нешто раније. Пре своје монографије Вујовић је у једној краћој расправици, објављеној под насловом *Је ли ѡсѡјојао екавски говор у југоисточној Црној Гори и сјеверној Албанији* (Јужносл. филолог књ. XXVI, стр. 511—517) изнео своје мишљење о екавизму мрковићког говора, које је у својој дијалекатској студији шире разрадио и за њ дао више доказа. Насупрот другим неким испитивачима — насупрот И. Поповићу, рецимо, који у екавизму мрковићког становништва види непрекинуту везу, дакако у време када је та вредност добивена од некадашњег гласа *Ѣ*, и нешто касније, са словенским становништвом северне Албаније и оним Старе (јужне) Србије — Вујовић екавски изговор Мрковића објашњава ланцем фонетских процеса: од губљења сугласника *j* из класичне црногорске вредности дугог *Ѣ*, преко асимилације првог *и* са следећим *e* и сажимања два гласа у један (*лијеѡ > лиеѡ > лееѡ > лѡѡ*). Вујовићеви аргументи које он налази у склоности мрковићког говора сличним процесима и у случајевима с осталим самогласницима, недоследна замена дугог *Ѣ* вокалом *e* и јављање двосложне вредности многим примерима и доследна углавном замена кратког *Ѣ* са *је*, — неједнаке су доказне вредности. Најмање такве вредности је свакако други од тих аргумената. За нас очевидно:

мљјеко, мљјѣко и мљјеко, мљјѣа, мљјѣо, мљѣо и мљѣо, двјје, двјѣ, двјѣше, двѣше, дејѣше и сл., поред неупоредиво чешћих *млѣко, мљѣа, мљѣо, двѣ, дејѣше* и знатно већег броја других примера с чистим екавизмима нису ништа друго до случајеви унутрашњег развоја вредности појединих гласова од монофтонга преко дифтонга до двосложне гласовне вредности и до вредности са развијањем прелазног несложног звука између два самогласника. Овакав једино закључак намећу дифтонгизација и двосложна вредност изворног *е*, односно било кога другог *е* које пореклом није некадашње *ѣ*, а коју у мрковићког становништва срећемо на сваком кораку у примерима као што су *рѣјѣи* (реп), *ијѣешка, гријѣде* (греде,) *гријѣдемо* (гредемо, идемо), *мјѣѣса, шејѣјѣмо, вејѣлик, ѣејѣѣѣк, ѣејѣѣѣк, дјѣсејѣ, жијѣѣна, шријѣѣѣна* итд. итд.

Околиност што поред овога и у другим неким језичким особинама мрковићког говора видимо несумњиву његову повезаност с говорима нашег живља некада настањеног у северној Албанији и оног некадашњег, а и садашњег, српског становништва јужне Србије давала је за право И. Поповићу и његовим једномишљеницима да изграде своје мишљење о екавизмима мрковићког говора. Али скоро доследна замена кратког *ѣ* са *је* — нарочито више опредељује за Вујовићево гледиште: да мрковићки дијалекат по дотичној особини, као и по више других, не припада екавским већ ијекавским говорима и да им је и у раније време, и по овој особини, припадао. Јер се, у вези с тим, нарочито мора имати на уму да има и других неких говора штокавског дијалекта који место некадашњег гласа *ѣ* имају двојаку вредност, од једног или два гласа, тј. *е*, односно *и* место дугог *ѣ*, а *је* место кратког. А то су редовно у основи ијекавски, а не никада екавски говори.

Вујовић се задржава, и то детаљно, и на померању гласовне вредности сугласника мрковићког говора, И његове су интерпретације те вредности све од реда прихватљиве и када се тичу приказа стања у мрковићком говору. Оправдано их он најчешће, управо када је год то потребно, пореди с гласовним вредностима истих гласова у осталим говорима црногорским, и обично их, мада, како смо већ рекли, не у свим случајевима, и у тим говорима, представља онаквим какве су оне у њима. Али се често не може прихватити Вујовићева оцена мишљења ранијих испитивача тих говора. Примера ради можемо указати на његов став према мишљењима о двојаком, обичном и веларном *л*. За њега је проблем порекла високог *л* (*љ*) у говорима српскохрватског и македонског језика „непречишћен“, иако више испитивача тих говора, као и неколико испитивача албанских говора, то и сам Вујовић истиче, на-

лазе да је настао у суседству албанског језика, за шта као непобитан доказ служи чињеница што га налазимо у говорима оба споменута јужнословенска, албанском суседна језика (и македонског и српскохрватског), уколико су ти говори били у суседству, боље да кажемо у извесној симбиози с албанским. Али један испитивач (Б. Милетић) једног од говора црногорских (црмничког) сматра да *л* веларно (*л̥*) може потицати од прасловенског таквог гласа. И то је за Л. Вујовића довољан разлог да то питање сматра још „нерачишћеним“, иако је и за њега иначе „отклањање сугласничких алтернација, наслијеђених из прасловенског језика, била лингвистичка неминовност у историјском развоју српскохрватског језика“, у чему није било изузетака, — да друге његове разлоге за то не наводимо, него само да споменемо да он за мрковићки даје поред две наведене и трећу вредност глас *л*, тј. *љ*. И та тројака вредност сугласника *л* мрковићког говора за њега је несумњиво порекла албанског — то је сада за њега пречишћено. Није на месту што Вујовић заобилази да говори о раније (од других) утврђеној тројакој вредности *л* говора црногорских у становништву поред албанске границе, двојезичног штавише, донедавна, која се, дакако, објашњава албанским утицајем.

Ми не знамо зашто „Бошковићево уопштавање *х* (знак безвучног спиранта) за апсолутни крај ријечи у говорима Катунске Нахије треба ревидирати“, како то закључује Л. Вујовић на основу својих „биљежака за Његуше“, из којих се, вели он, „јасно види“ да се у катунском говору изговара *ш* и на крају ријечи“. Ми, пре свега, из његових белешака за Његуше ништа не видимо — ни јасно ни мутно, јер те белешке никад нисмо видели, не знамо, затим, зашто бисмо могли веровати више његовим белешкама него ономе што је Бошковић чуо и означавао као вредност сугласника *х* на крају речи. А и принципски, и на основу онога што знамо о већини народних говора, и посебно о говорима црногорским, можемо бити сигурни да је сугласник *х* (то су, штавише у томе положају и звучни сугласници) на крају, у говорима о којима је реч безвучни спират, оно управо што Бошковић о њему каже. А и Вујовић, уосталом, говори о губљењу сонорности сугласника на крају речи у његовом мрковићком дијалекту, која је, по његовом тврђењу, изразитија у њему него у другим говорима црногорским, и зато је он тумачи албанским утицајем. И макар да је десоноризација, јача или слабија, сугласника у тој позицији особина народних говора српскохрватског језика уопште, Вујовић ће ипак бити у праву да је управо тесан додир с албанским језиком, односно двојезичност мрковићког живља условила потпуно губљење звучности сугласника на

крају речи у његовом говору. То потврђују и испитивања других говора нашег језика који су донедавна били у исто тако тесном додиру с албанским, и то баш говора које смо лично испитивали, зетског и кучког говора од источноцрногорских, који леже непосредно поред албанских, на једној, и ђаковичког говора на другој страни. И у једним и у другим тим говорима звучни сугласници на крају речи потпуно губе звучност, као и у мрковићком.

Сасвим је разумљиво што је и судбина гласова нестабилне артикулације, сугласника *x* на првом месту, па сугласника *v* и *j* у мрковићком говору привукла нарочиту пажњу Л. Вујовића, који, на једној страни, указује на сличну судбину њихову у говорима црногорским, а ми додајемо да је природа њихова потпуно идентична с онима што смо их мало час споменули. Што се пак тиче природе тих сугласника, Вујовић говори опет о утицају албанског језика као и о тесним везама мрковићког говора с језиком некадашњег словенског становништва северне Албаније и преко њега с говорима јужне Србије, с којима он и данас у многим случајевима има заједничких особина. Ми, штавише, сматрамо да се на основу слике мрковићког говора који нам даје Л. Вујовић, њеним поређењем са оним што нам је познато из дијалекатских студија (А. Белића, М. Павловића и М. Стевановића) о говорима источне и јужне Србије, Сретечке Жупе крај Призрена и вароши Ђаковице у Метохији мора доћи до закључка о несумњиво тесним некадашњим везама мрковићког са овде поменутиим говорима. Те везе су, ово и из Вујовићеве студије можемо закључити, несумњиво најевидентније у ономе што се још очувало у мрковићком говору — свакако зато што су се у њему језичке особине из времена када су још постојале непрекинуте те везе најбоље очувале. Али то не значи да веза језика некадашњег словенског становништва северне Албаније, и Албаније уопште, као и веза говора јужне Србије, није било с другим говорима југоисточне Црне Горе. Оне су и раније констатоване, нарочито у истоветности нестабилне артикулације сугласника *v* у Зети и Ђаковици, која је сасвим идентична у ова два и у говору мрковићког становништва. То констатује и Л. Вујовић, а то се и по његовим примерима може закључити — њиховим поређењем с примерима у расправама о говорима ова два релативно нешто удаљена, а данас, нигде непрекинутим албанским становништвом и непроходним планинама, одвојена дијалекатска пункта нашега језика.

И у назалности завршног вокала у облику радног придева *м. р.* једн., нарочито када је то асимилацијом и сажимањем добивен самогласник од некадашњег полугласника и вокала *о* насталог од *л* као у:

дошѣ^ан, наиѣ^ан, рѣке^ан, по Л. Вујовићу се огледа опет утицај албанског језика. И ми сматрамо да је он и ту у праву, јер исту назалност и углавном у исте категорије речи налазимо и у неким другим говорима југоисточне Црне Горе, у кучком говору, нпр., у непосредном албанском суседству (в. Јужносл. филолог XIII, стр. 17). Што и албанском суседни говори Јужне Србије, који такође имају полугласник, различан од источноцрногорског, истина, и мрковићког, по томе што је он у њима у правом смислу то (док је у поменутиим говорима Црне Горе потпун самогласник) — не знају за назалност о којој говоримо, ово није тешко објаснити околношћу што говори јужне Србије нису сачували позицију у којој је у мрковићком и кучком дошло до назализације; самогласници, односно полугласник на првом и самогласник на другом месту у говорима јужне Србије у радном придеву се нису асимилovali и контраховали, већ је међу њима дошло до развијања прелазног звука *j*, односно *j*.

Вујовић сматра да су под утицајем албанског језика добивене и неке морфолошке особине мрковићког говора и синтаксичке, а поготову фразеолошке. И када је реч о овим двама последњим, Вујовићево мишљење је сасвим прихватљиво, као што су и његове интерпретације којима поткрепљује своје мишљење уверљиве. Најтеже је доказати тај утицај на језичке појаве у области морфологије, бар у ономе делу њеном којим се Вујовић бави, тј. у облицима речи, мада преко аналогиија на којима он и овде, а и у целом своме раду, много инсистира ни у овој области језика није немогућ тај утицај.

О бројним архаичним облицима, као што су поједини облици личних заменица *чеса* (за ген. јед. од заменице *ишо*), *мене* (за дат. и лок. јед.) *ни* и *ви* (за дат. мн.) и *не* и *ве* (за акузатив мн.), па показне заменице *ови* и *они* (м. *овај* и *онај*) и нарочито облик *ше^а* заједнички мрковићком и већини говора црногорских, управо због тога, и нема потребе да говоримо. А уз њих нису потребна била ни било каква посебна објашњења јер су она у науци већ раније дата. Ваља истаћи употребу овога последњег облика уз именице ж. рода множине коју Вујовић налази у говору Мрковића и коју он објашњава опет аналогijом. Тај облик овде је, и по нашем мишљењу, њом једипо могуће објаснити.

А свакако је и од заменичких и од свих других облика речи најзанимљивији облик *ге* у функцији акузатива множине личне заменице трећег лица за сва три рода, какав Вујовић даје у примерима из Мрковића: *Ми ге* (2 војника) *видимо*; *Оће ли ге* (девојке) *дираи*? *Кара ге* (децу) итд. Вујовић о овоме облику каже само да је унесен у мрко-

вићки говор споља, а не даје никакво друго објашњење о њему. Што *ге* уз облик номинатива и акузатива именица у функцији предлошко-падежних веза *код* с генитивом и *к* с дативом објашњава албанским утицајем, он то чини с пуно оправдања. С пуно оправдања, кажемо, када мислимо на ту синтаксичку везу, ван које се *ге* у мрковићком говору употребљава и као прилог.

А посебно је питање те речи у поменутој служби акузатива мно-жине личне заменице 3. л., који су Мрковићи, ми сматрамо, стали употребљавати место облика *м*, данас познатог једино у говорима јужне Србије — насталог, свакако, аналогijом према енклитичним облицима акузатива мн. личних заменица 1. и 2. лица: *не* и *ве*.

Из области синтаксе најзанимљивија је несумњиво у мрковићком говору, и у Вујовићевој интерпретацији, за словенске језике па и за наш, иначе немогућа предлошко-номинативска веза с предлогом *ге* о којој је мало час било говора. А ту иначе има и више других предлошко-падежних веза занимљивих само по њиховој архаичности, а познатих иначе и осталим говорима српскохрватског језика, најчешће оним који су просторно најближи мрковићком говору, тј. говорима црногорским.

Од времена Белићева проучавања система времена у српскохрватском језику, а нарочито од појаве значајне Белићеве књиге *О језичкој њрироди и језичком развићку* I (1941), у којој је наш знаменити лингвист дао своје најпотпуније интерпретације тога проблема, скоро сви су проучаваоци појединих народних говора (а њих је било више), као по правилу, расправљали како тај проблем стоји у дотичном дијалекту. И значајним су делом то с правом чинили, јер је употреба времена, како се већ зна, доста различна у појединим народним говорима. Али се ту добрим делом и претеривало, гдекад због неприхватања Белићева учења, чешће због погрешног схватања његова и због недоследности његове примене, а свакако и због тога што то учење није до краја доведено, за шта као доказ могу послужити и даља теоријска расправљања тога сложеног питања у српскохрватском језику уопште.

И Л. Вујовић је један од оних дијалектолога који је сразмерно доста места посветио синтакси глаголских облика, посебно употреби и значењу глаголских времена. И његова су разматрања и ту на нивоу расправљања осталих језичких проблема. Из њих се види да Вујовић има добро лично осећање функција глаголских времена у своме сопственом језику, и да га је добро схватио и у проучаваном говору. А види

се и да добро познаје доста широку литературу која се овим питањем бави. Али се и ту запажа нешто што говори о недовољно критичком односу према литератури проблема, или некаква слабост према свима, боље рећи према неким проучаваоцима система глаголских времена. Он узима као релевантне извесне момените за одређивање појединих значењских категорија аориста, нпр., који никада у науци нису прихваћени, нити су могли бити прихваћени. Њ. у релативно-временском аористу разликује тај облик за ближу и даљу прошлост (в. стр. 253. посебног отиска Мрковићког дијалекта) само зато што су један или два проучаваоца значења глаголских времена полазећи од тренутка непосредно претходне прошлости, за коју је Белић, не без разлога, везивао индикативну употребу аориста, — сматрали да се и свака друга прошлост може тако делити према удаљености од тренутка говора. А овде је релевантно само утврђивање да је то друга прошлост, а не прошли тренуци времена у коме се говори. И да сваки временски аорист може бити или индикативан — ако означава извршење радње у времену говорења, како смо га ми дефинисали, за разлику од раније дате дефиниције, по којој он означава извршење радње непосредно пред тренутком говора, и релативан ако се њим означава извршење радње, у било коме тренутку прошлости ван онога која се узима да припада времену говорења. Својом сигурном логиком, и лингвистичком дакако, Вујовићу није било тешко доћи до овога закључка. И не знамо чему Вујовићево дељење аориста за означавање уживљавања од доживљености (в. стр. 255 и 256).

Да друге замерке на обраду функција глаголских времена, осим ове принципског карактера, не чинимо Луки Вујовићу — његово посвећивање посебне пажње значењима глаголских времена оправдава њихова широка употреба у Мрковићком говору, с једне стране, и чување старијега стања, архаичан, дакле, карактер овога дијалекта — с друге.

Архаичност мрковићког говора уопште узев, чување његова стања из много старијих периода развитка нашег језика, чини га посебно занимљивим, а његов значај за историјску дијалектологију, врло великим. Па не само за дијалектологију већ и за историју језика у целини. Л. Вујовић је карактеристичне архаичне особине мрковићког говора објаснио с познавањем стручњака, не само дијалектолога већ и историчара језика.

Осврнућемо се овде, у вези с тим, још једино на особину чувања завршетка у у 1. л. презента јединице највећег броја глагола мрковић-

ког говора (*Ја не чују добро; Ја ти кажу, Ја узек да њлџу* итд.), на основу које је, као и на основу још неких других архаизама, Вујовић, по нашем мишљењу — с потпуним правом, дошао до закључка да овај дијалекат већ од доласка Турака у наше земље почиње одвојен живот од осталих говора српскохрватског језика, и да се од њих, већ од краја XVI века, и потпуно одваја. То говори између осталог и депалата иза-ција сугласника у основи трпног придева глагола *и* - основа, која је, на-помињемо, овоме, као и претходна особина облика презента, заједничка с говорима јужне Србије. Због тога се и питамо није ли Вујовић недо-вољно наглашавао несумњиву везу, из ранијег времена наравно, ју-гоисточних црногорских говора, међу њима и мрковићког, с говорима јужне Србије, која се прекинула, дакако, нестајањем српског станов-ништва из области северне Албаније.

По нашем мишљењу Вујовић је као у замену за то у извесним случајевима нешто преценио романски утицај, који је долазио преко млетачке управе над Баром. А слабије су свакако биле везе овога говора с говорима северне Далмације него што мисли Л. Вујовић када понегде о њима говори.

И он ће се, верујемо, сложити с нама да их бар није довољно образложио. А није их, мислимо, ни могао образложити.

М. Ситевановић

8. — СВЕТОЗАР НИКОЛИЋ, *Nomina agentis* у старословенском језику (посебан отисак из ЈФ XXVII — докторска дисертација). Београд 1967.

Светозар Николић имао је пред собом два основна задатка — један посредни и лингвистички: да одреди природу и значење категорије *nomina agentis* уопште, други непосредни и филолошки: да прикупи, среди и анализира примере те категорије у старословенском језику. У вези с тим, његова расправа има два дела: општи или теоријски део и посебни или систематски део. Како је израђен један, а како други део?

Први, општи и лингвистички део израђен је и написан врло добро. Непреоптерећен ерудицијом, него ослоњен на самостално и често проницљиво улажење у проблеме, овај део Николићеве расправе — нарочито као преглед и приказ досадашњих испитивања у овој области — представља леп прилог теоријским питањима науке о грађењу речи.

Приказаћемо, редом, поједине одељке овога дела.

а) На првом месту долазе такозване уводне напомене. По форми, оне чине неку врсту доста далеког увода у општи део у ужем смислу. А по садржини, оне представљају ауторов критички осврт на досадашње обраде именичких изведеница у старословенском језику.

Николић налази две крупне мане код досадашњих испитивања: прво, сва су она методски једнострани, тј. потпуно запостављају структурно-семантичку страну изведеница; и друго, сва су она по ма-

теријалу непотпуна, тј. оперишу — с изузетком *М е ј е а* — само с по неколико сасвим произвољно узетих примера; тако да се обим употребе и морфолошки амбијент појединих суфикса на основу њих никако не могу одредити. Обе су ове опсервације потпуно тачне. Ми бисмо само додали још једну ману досадашњих испитивања: мешање старословенске и црквенословенске грађе код неких испитивача (код Миклошича на пример).

б) Друго место заузима утврђивање такозваног старословенског канона; тј. одређивање текстова који чине старословенски језик *sensu stricto* и које је ваљало ексцерпирати. Овде је пред Николићем стајао нимало тежак задатак: да изабере један од два (главна) постојећа канона: онај који је утврдио ван *В е ј к* и који су прихватили *Ј. К у р ц*, уредник великога старословенског речника што га издаје Чешка академија наука, и Линда *С а д н и к*, аутор познатог Речника уз старословенске текстове, или онај који је инаугурисао *К у љ б а к и н* у својој Граматици старословенског језика. Николић се приволео Куљбакиној концепцији старословенског језика; што се тиче глагољских текстова — потпуно, а што се тиче ћирилских текстова с два одступања: изоставио је, с потпуним правом, Остромирово јеванђеље и, свакако с мање права, Зографске одломке.

с) На трећем месту долази општи део у ужем смислу. Ту Николић расправља о своме првом основном задатку, о природи и лингвистичком положају *nominum agentis*. И расправља стручно, с одличним познавањем литературе и с пуно лингвистичког укуса.

Николић је оштро уочио и тачно изнео суштину појединих учења о категорији *nomina agentis*: Бругманова, Богородицкога, Лескинова, Виноградовљева, Дорошевскога и других. Он је добро проценио вредност и природу тих учења. Највише се задржао на Бругмановој концепцији и концепцији Дорошевскога. То је и природно: то су две опречне концепције — прва је реално-семантичка, води рачуна у првом реду о десигнату; друга структурално-граматичка, води рачуна у првом реду о граматичкоструктурним моментима. Прва још доминира у лингвистици, друга — тек хвата корена у њој. Николић је присталица друге концепције, Дорошевскога. И не без разлога.

Што се тиче Николићеве концепције категорије *nomina agentis*, она се, укратко, може формулисати у ове неколико поставке. Прво, с гледишта граматичкоструктурне анализе и поделе именичких изведеница, *nomina agentis* представљају категорију девербативних обра-

зовања ексцентричног типа. Као таква, стоје она у двостраној категоријалној опозицији: а) у погледу вредности основе (као образовања од глаголских општих делова), она се супротстављају образовањима од придевских општих делова, од именичких општих делова, од прилошких израза; б) у погледу функције суфикса (као ексцентрични тип девербативних образовања), она се супротстављају есоцентричном типу девербативних изведеница, такозваним *nomina actionis*. Друго, с гледишта ономасиолошке анализе и систематизације именичких речи, *nomina agentis* представљају појмовну категорију носиоца (вршиоца, *patiens-a*, средства) процесне одредбе (радње, стања). Као таква, она стоје (као појмовна категорија носиоца процесног односа) у опозицији према појмовним категоријама носиоца особинског односа, носиоца предметног односа, носиоца прилошког односа. И треће, с гледишта реално-семантичке (лексичке) анализе и класификације именичких речи, *nomina agentis* представљају различите варијетете такозваних конкретних имена (имена живих бића: лица, животиња; имена биљака; имена предмета: називи оруђа, различитих појмова . . .).

II

И други, посебни и филолошки део Николићеве расправе урађен је добро. То је систематски преглед и обрада свих старословенских суфикса који чине, по ауторовој концепцији, категорију *nomina agentis*. Овај део Николићева рада могао је бити израђен на два начина: а) статистички, у томе случају ваљало је поводити све примере свих суфикса за *nomina agentis* у старословенским споменицима, поређати их и — стати на томе, и б) дескриптивно, у томе случају ваљало је не само прикупити све примере свих суфикса за *nomina agentis* у старословенском језику него их и научно — у нашем случају граматички — обрадити. Као што се и могло очекивати, Николић је изабрао други начин.

Он је исписао сваки *poimen agentis* који је нашао у старословенским споменицима. Означио је тачно у коме се споменику, на коме месту и колико пута који пример налази. Даље. Уза сваки пример дао је и сва његова грчка значења. Обележио је, затим, и сва лексичка размимоилажења међу споменицима. Све је то пицав посао, који је могао обавити само добар познавалац грчкога и старословенског језика. Интересантно је — и потребно — констатовати да је Николић нашао

доста примера за *nomina agentis* у старословенским споменицима којих код г-ђе Садник нема.

Како је Николић своје суфиксе граматички обрадио?

Обрадио их је према такозваном творбеном типу. То значи — узео је у обзир у првом реду морфолошки карактер општега дела, шта све он представља: глаголски корен, глаголску основу, партицип или глаголску именицу. Затим је, у другом реду, узео у обзир морфолошки склоп целокупне основне речи, шта све она представља: глагол без префикса, глагол с префиксом или синтаксички израз с глаголом као главним делом. Узевши у обзир та два момента, Николић је дао систематски преглед употребе 24 суфикса за *nomina agentis*, колико их је нашао у старословенским споменицима.

Напомене уз поједине суфиксе.

Суфикс *tel'ъ*. То је основни и најпродуктивнији суфикс за *nomina agentis* у старословенском језику. Николић је у споменицима нашао четири његова деривата: *itel'ъ*, *tel'inъ*, *tel'janinъ*, *tel'ъnikъ*. Први дериват постао је перинтеграцијом; четврти представља механичко проширење основног суфикса; а други и трећи постали су додавањем сингулативног *inъ* (*janinъ*/ основном суфиксу. Ово је додавање, свакако, проузроковано флексијним моментима код именица на *tel'ъ*. Оно ће узети ширег маха у бугарском језику. Ваља истаћи, напоследку, да многи примери са суфиксом *tel'ъ*, нарочито сложенице, представљају најобичније калке, копије грчких речи.

Суфикс *ъсѣ*. И он је врло продуктиван суфикс за *nomina agentis* у старословенском језику. Интересантна је његова употребе код партиципа на *лъ*, и то само код оних од свршених глагола. Николић је тачно објаснио ове партиципе као опште делове: то су некадашња *nomina agentis* на *лъ*, која су тек доцније ушла у глаголску систему.

Суфикс *ъса*. Налази се у већем броју примера, него што се досад мислило. Ипак је продуктивнији у чешком и пољском језику.

Суфикс *ъnikъ*. По ширини употребе није далеко од суфикса *tel'ъ*. Николић је тачно уочио да је његова веза с глаголским општим деловима резултат нове језичке интерпретације.

Суфикс *икъ*. То је суфикс сасвим одређена значења и сасвим уске употребе: значи само *patiens*-а, а употребљава се само код трпних придева.

Суфикс *тајъ*. Типичан старословенски суфикс, балтичко-словенског порекла. Има и два своја деривата: *атајъ* и *атаinikъ*. Први је до-

бијен перинтеграцијом, други представља његово механичко проширење суфиксом *ьnikъ*.

Суфикс *lo*. То је суфикс за nomina instrumenti, која, по Николићевој концепцији, улазе у категорију nomina agentis.

Суфикс *ьji* (*ьji*). То је Николићев последњи живи суфикс за nomina agentis у старословенском језику — заступљен у свега три примера: *сѡдѣји*, *вѣтъји*, *баљји*; али врло важан — у своме перинтеграционом облику — за разумевање неких доцнијих образовања у појединим словенским језицима (исп. Р. Б о ш к о в и ћ, Развитак суфикса 143 — 154).

Остали суфикси — *’ъ*, *’а*, *ъ*, *а*, *ь*, *chъ*, *тъ*, *ту’ъ*, *тuchъ*, *ука*, *іѣъ* — имају више историјску вредност. Заступљени су само с по неколико примера, који представљају махом лексичке речи. Последњи — само с једним примером.

Закључак. Николић је написао прву монографију о једној групи суфикса у старословенском језику. Написао ју је савесно и стручно. Њу, ту монографију, неће моћи обићи ниједан лингвист који се буде бавио проблемима суфикса у словенским језицима. А то је — за човека који је тек ушао у науку — свакако леп комплименат.

Р. Б.

9. — ЖИВОЈИН С. СТАНОЈЧИЋ, Језик и стил Ива Андрића.

Монографије Филолошког факултета Београдског универзитета,
књ. XI. Београд 1967, стр. 330.

Дати свестрану слику језика једног писца, поготову савременог, сложен је и неиспунљив, тако рећи, а свакако врло тежак задатак и за искусне научнике. Од младог лингвисте овде се највише може захтевати да верно прикаже одлике језика једног савременог ствараоца и да им да лингвистичко тумачење. Зато у науци о језику уопште мало има студија језика савремених писаца, и зато је студија о којој овде мислимо нешто рећи прва ове врсте у науци о српскохрватском језику.

Ж. Станојчић, који се прихватио да пише о језику и стилу Ива Андрића, узео је на себе озбиљан и нимало лак задатак, јер је Андрићев језик, као и значајно на томе језику створено књижевно дело класичан и савремен у исто време. А будући да је то класичан језик типа Вукова и на Вуковој основи даље, у току целог једног столећа, изграђиваног књижевног језика, који су најзначајнији његови кодификатори, почев од Вука и Даничића, преко Миклошића, Маретића, Белића и других наших лингвиста, све до оних што се њиме данас баве, проучавали и објашњавали, — намеће се питање шта је у томе језику још остало неразјашњено.

Да је Станојчић радио језик било кога другог савременог писца, он би био у много повољнијем положају, утолико повољнијем уколико дотични писац тражи нарочите језичке ефекте за приказивање одређених ситуација. Језик једних савремених писаца више је језик градске улице и пословног света у њој, језик других је језик носилаца културног живота у већим и највећим центрима; у неких се осећао дах језика сеоске, паланачке или друге које средине, зависно од тога где се збива оно што је предмет приказивања дотичног књижевног дела, знатним делом даље зависно од културног нивоа средине, локалне или социјалне, из које писац потиче, али, дакако, зависно и од склоности писца да

нарочито тражи уметничка језичка средстава у изражавању. У језику И. Андрића има свакако понешто од свега тога, али је све то сасвим спонтано, дискретно и природно казано, да се било где у његову делу, то, једно или друго или треће, тешко запажа. Нешто је мало уочљивије једино у говору његових ликова. А језичке елементе који одликују средине Андрићевих јунака — то је Станојчић добро запазио и лепо приказао — употребу, рецимо, неких ијекавезана, турцизама и сличних елемената и у своме сопственом језику, Андрић зна искористити за потпуније представљање и средине коју приказује и идеја, замисли и преокупација, не само те средине већ и себе самога.

Књижевници уопште, мање или више, подешавају свој језик према ситуацијама и расположењима која сликају јер ове, по њихову мишљењу, по мишљењу књижевних теоретичара, а ни по мишљењу многих лингвиста, није могућно приказати без еквивалентних језичких средстава. Нека се и прихвати да је то сасвим тачно и да то важи за свакога писца, па и за И. Андрића, за овога се књижевника мора рећи да то код њега нису нарочито тражена већ сасвим спонтано употребљена па, иако утолико адекватнија, ипак много теже уочљива језичка средства. Андрић, дакле, не тражи никакве изузетне начине изражавања, а још мање посебне ефекте у језику, већ све то постиже стандардним књижевним језиком општекултурне комуникације, истина тим језиком у најсавршенијем његову облику, с највишим степеном развијености до које је доспела наша материнска реч. То наравно није олакшавало него управо отежавало Станојчићев задатак у налажењу и давању одлика тога језика. Али је он тачно схватио да однос Андрићева језика према општекомуникативном језику треба тражити једино у суштини те његове савршености, као и у суштини правца развитка српскохрватског књижевног најновијег времена на утврђеним основама, које проистичу из његове природе, идентичне с природом народног језика, којој нико опет није остао толико, у добром смислу, наравно, веран колико И. Андрић.

Још је једна околност отежавала Станојчићев задатак. Мислимо на недостатак лингвистичких радова који би му послужили за узор или бар за оријентацију. У науци о нашем језику радова те врсте, како речосмо, пре Станојчићеве студије није било. А уколико је овај у литератури о другим језицима и налазио таквих радова: на руском језику, рецимо, расправе Д. О. Винокура и В. В. Виноградова о Пушкинову језику, — задатак познатих руских лингвиста био је знатно лакши од Станојчићева. Они су расправљали о језику свога писца из пер-

спективе с временске удаљености од читавог једног столећа. Трагао је Станојчић, како се из литературе којом се служио види, и за студијама на другим страним језицима. Али је оно на шта је тамо наилазио углавном проматрање стила писаца од стране књижевних теоретичара, са њихова гледишта, дакако, изграђиваног не на суштини језика, на правој природи његовој, већ на његовим средствима за приказивање померених, афективних стања, која је Станојчић, и не случајно, иако и на своју штету, мислимо и на штету потпуности свога рада, занемарио.

Ж. Станојчић је на Андрићев стил гледао искључиво кроз лингвистичку призму. И нама, који смо пратили његово научно приспевање, сасвим је јасно зашто је тако гледао. На то га је упућивало његово лингвистичко образовање, иако га је назив његове студије, с друге стране, упућивао и на вођење рачуна о књижевној стилистици. По нашем схватању је свакако боље што није занемарио лингвистичку страну стила свога писца.

Ово још не значи да се Станојчић није користио расправама других аутора о језику савремених писаца. Ми смо само хтели рећи да је његов приступ к сложеном проблему језика, и то посебног и скоро изузетног језика и стила, једног савременог писца био друкчији и сложенији него у лингвиста који су му могли служити за узор.

Лингвистичка литература о језику, о посебним областима језика и појединим питањима у њему, којом се Станојчић служио, доста је богата. А он је показао да се умео служити литературом. И иако ова литература на нашем и на неколико страних језика, припада представницима каткад различних лингвистичких праваца, он је у њој умео наћи оно што ће му послужити за потврду својих доказа и поткрепљење својих схватања у обради Андрићева језика и давању својих судова о појединим питањима у њему.

Добро упознат с учењем француског лингвисте Фердинанда де Сосира (F. de Saussure), који је придавао велики значај синхроничном посматрању језика, а и са гледишта његових ученика из Женевске лингвистичке школе са Ш. Балијем (Ch. Bally) на челу, који су посебну пажњу поклањали стилу писаца, и заједно са својим учитељем индивидуални језик (parole) посматрали одвојено од колективног језика (langue). Али Станојчић са својим стручним образовањем добивеним у београдској лингвистичкој школи А. Белића, према учењу овога — индивидуални језик посматра као недељив од колективног језика — у дијалектичком јединству посебног и општег. Проучавању Андри-

ћева језика прилази с уверењем да је однос језика било кога савременог писца према комуникативном језику и језику опште културе могуће утврдити само анализом његова стила, али стила који није само део језика, већ збир свих језичких средстава којима се писац служи у своме стварању. Он с правом истиче да су погрешна код многих укорењена схватања да стил чини оно што одступа од норме језика опште комуникације, односно оно што се у одређеном језичком контексту јавља као необично. Тако, или углавном тако, стил дефинише већина књижевних теоретичара стила. Тако су о њему поред многих осталих мислили и мало пре поменути лингвисти женевске школе. На углавном исти начин у новије време, опет поред многих других, мисли и о стилу пише теоретичар енглеског језика Улман (St. Ullmann), а у неким ранијим радовима и припадник њујоршког лингвистичког круга Рифатер (M. Riffaterre), који, ценећи према другим његовим радовима, стил схвата као функцију језика изражену сасвим тачном, по нашем мишљењу, Станојчићевом формулом, по којој је стил „комуникативни минимум \pm експресивне модификације, чија је разноврсност одређена контекстом“, као релевантном јединицом уметничког језика. И тако се Станојчић, тражећи у лингвистичкој литератури приступе проучавању језика уметничког дела једног ствараоца, и са лепим успехом, упушта у теоријска разматрања тога феномена. А и саме студије Андрићева језика, условљене његовим карактером, определиле би Станојчића за лингвистички приступ и да је било, као што није, елемената који би га усмерили другим правцем.

Даље, Станојчић анализом Андрићева језика потврђује тачност гледишта руског лингвисте В. В. Виноградова да ни језик савремених писаца није лишен историчности, јер ова није само у његову развоју, који мора бити уочљив, поготову у једног писца с периодом стварања од пола века, и који је и С. уочио код Андрића у разлици фреквентности извесених облика у раном периоду његова стварања и каснијем времену: у знатно чешћој употреби словенског генитива уз одричне глаголе, рецимо, чешћој употреби придевских облика именичке промене, такође чешћој употреби имперфекта — пре него касније; и није само знак социјалног и стилског диференцирања језика, већ се огледа и у значају који фиксирани језик, како је говорио знатно старији руски синтаксичар А. А. Потребња, има по своме односу према књижевном језику у будућности.

С изнетим схватањима о односу појединачног језика писца према општестандардном језику књижевности и културе у целини, и односу

језика и стила, приступио је Станојчић утврђивању одлика језика Ива Андрића. А пошто их није могао наћи у нарочито траженим облицима и посебним таквим синтаксичким везама, јер их у Андрићеву језику нема, он је узео да посматра језик свога писца на код нас још неуобичајен начин, у синонимским опозицијама, обличким и семантичким, њиховим језичким и стилским функцијама и међусобним релацијама језичких знакова. Отуда је и основна класификација његова рада мало необична. Поред увода (стр. 1—14), у коме је изложио свој задатак, према ономе како га је сам схватио, и метод којим ће, с обзиром на предмет рада, по његову схватању, морати да се служи, он је дао још три дела: *облике* (стр. 15—89), *синтагматску дејтерминацију* (90—220) и *реченичну дејтерминацију* (221—349).

И у првоме од ових делова Станојчић је дао елемената који су драгоцени за преиспитивање норме књижевног језика, за прецизно утврђивање законитости на којима се она заснива, односно за оправдану њену ревизију у извесним питањима. Штета је што је пропустио да у ту сврху искористи све случајеве којих је још могао наћи у језику И. Андрића; штета је што је, нпр., испустио из вида: како Андрић и без обзира на то којим гласом почиње следећа реч — скоро редовно употребљава предлог *са* — са самогласником, дакле, на крају, а изузетно ретко без њега, што само собом карактерише ритам језика нашег значајног књижевника; како се Андрић односи према употреби придевских и заменичких облика с покретним вокалима на крају или у књижевности много употребљаваним — иако од кодификатора језика до најновијег времена не признаваним облицима показних заменица: *оваки, њаки, онаки и овакови, њакови и онакови*.

Станојчић је поред осталог с разлогом посебну пажњу поклонио обличком двојству придевских и заменичких речи, утврђивању њиховог бројног односа и њиховој стилској, односно евентуално семантичкој диференцираности и објашњава их, по нашем мишљењу, сасвим оправдано — насупрот неким раније изношеним мишљењима — пишчевим методом и његовим схватањем функције језика у уметничком стварању, према којем је главни циљ да се језиком оствари највећа могућа верност слике приказиваног живота и догађаја, тачност идеје и завештања пишчевог, максимална јасност и прецизност, потпуна разумљивост онога што има да се каже. На овоме и другим примерима Станојчић утврђује да су код његова писца у преимућству они облици којима ће се потпуније остварити тај циљ. А то су обично облици који су чешћи, односно обичнији у општекомуникативном и књижевном језику.

Али има и случајева, запажа и наглашава Станојчић, када Андрић узима и облике који, по досадашњим учењима граматичара, нису признати за норму књижевног језика, али су својствени народној употреби најуже основице овог језика, познати и код других неких књижевника, па им се зато не може спорити књижевнојезички карактер. То је довољно јасно када их већ Андрић употребљава.

Друга два дела Станојчићеве студије (синтагматска детерминација и реченичка детерминација) знатно су опширнији и потпуније разрађени.

После једног кратког увода с доста апстрактно изложеним гледањем на начине прилажења синтаксичко-стилској анализи глаголских и падежних синтагми Андрићева језика у алтернацијама, Станојчић се, прво, задржава на карактеристичним случајевима глаголске рекције и, класификујући глаголе по семантичком принципу, утврђује степен синонимности појединих семантичких опозиција и указује на евентуално различне њихове функције. У глаголској се рекцији, као ретко где другде у језику, срећемо с разликама између појединих народних говора, па и између појединих културних центара. И то је условљавало и разлике у дефиницијама појединих граматичара нашег језика, од којих су једни или сви, донедавна тврдили да се одређени глаголи употребљавају само у синтагми једног лика, тј. да захтевају допуну само у једном падежном облику, док су други доказивали да се исти глагол не допуњава тим него другим неким обликом. Станојчићева објашњења дата на примерима Андрићева језика потврда су недавно (у Нашем језику, књ. XII, стр. 1—11) изнетог схватања да се ово тиче дворекцијских (и вишерекцијских) глагола, који не допуштају само једне већ захтевају двојакe падежне облике допуне.

С обзиром на то што би Андрићев језик пре језика ма кога другог појединог писца могао служити за узор књижевнојезичке норме, од значаја је и супротно Станојчићево утврђивање да се допуне неких значењски непотпуних глагола као делова именског предиката у Андрића јављају само у једном, а не и у осталим облицима у којима се срећу код Вука Караџића и његових непосредних следбеника. Ти и слични случајеви на које Станојчић указује доказ су истинске савршености Андрићева језика, који ни поред означених разлика не изневерава Вукову и вуковску основу и који је, остајући на тој основи, достигао највећи степен развијености.

До истих закључака о тој развијености Андрићева језика долази се и на основу Станојчићеве обраде предлошко-падежних веза у

служби одредбених синтагми, чији је он преглед дао опет комбиновањем синонимских опозиција с основним значењима њиховим.

Станојчић је с разлогом доста пажње поклонио глаголским допунама модалних, инхоативних, ингресивних и сл. глагола, тј. реченицама са сложеним предикатима. И с разлогом је он у ову главу унео и случајеве допуне с глаголским именицама. Ово последње с разлогом, кажемо, зато што глаголске именице, иако су иначе с особинама речи деклинације, у ствари улазе у глаголску систему, јер им је основно значење исто с глаголским инфинитивима, а још више зато што се често јављају у синонимским опозицијама и с осталим глаголским облицима у функцији глаголских допуна.

У последњем, највећем делу своје студије, Станојчић, као реченичку детерминацију, обрађује системе глаголских облика од којих једне (предикативне облике) посматра као носиоце реченичности у језику, а друге (безличне глаголске облике) — у њиховим функцијама напоредне употребе с потпуним реченицама. Ова област нашег језика синтаксички је у знатној мери проучена у делима А. Мусића, А. Белића, потписника ове рецензије и других проучавалаца синтаксе глаголских облика, па се поставља питање није ли Станојчић овој области језика поклонио несразмерно много пажње. Али ако се изузме упадљивија опширност у третирању употребе презента и футура I, Станојчићева разлагања, поуздано заснована на учењу поменутих наших синтаксичара, новијих синтаксичара руског језика и француског, посебно Ф. Бриноа (F. Brunot), М. Гревиса (M. Grevisse) и, нарочито, П. Имбса (P. Imbs) и, проширена на област стила, поткрепљивана новим схватањима Француза Гироа (P. Guiraul), Американца Милера (G. A. Miller), Енглеза Хердана (G. Herdan) и других неких страних и домаћих проучавалаца стила, богата сопственим оштроумним запажањима релевантних момената у примени на Андрићев језик, остаће као запажен прилог расветљавању не само синтаксе већ и стилских функција глаголских облика. Не долазећи нигде у сукоб у науци са прихваћеним теоријама о основним синтаксичким категоријама глаголских времена, већ потврђујући примерима из Андрићева језика и те теорије и на основу њих учињене корекције ранијих као и неких нових погрешних схватања употребе глаголских облика, — Станојчић на стилском плану проширује примену теорије о три основне категорије глаголских времена са глагола који означавају процес радње на оне што значе особину у буквалном смислу, тј. на широку област квалификативности времена и других значења глаголских облика. Он јасно

дефинише оно што је у своје време пало у очи А. Мусићу, али што је код њега остало недефинисано, или је погрешно дефинисано као садашња готовост извршене радње у прошлости.

Користећи се код нас објављеним радовима углавном радовима А. Белића и потписаног, који се баве придевским функцијама и придевским карактером глаголских придева, Станојчић посебно тачно објашњава синтаксичку вредност плусквамперфекта, као обичног претерита. За овај облик он иначе утврђује да се у Андрићеву језику никада не употребљава од несвршених глагола, што је досад истицано само као особина појединих народних говора, а што је свакако неодвојиво везано с основним и, по нашем схватању, јединим значењем овога облика у означавању времена вршења, односно извршења радње. Станојчић, даље, примерима из језика свога писца илуструје синтаксички паралелизам употребе крњег перфекта и плусквамперфекта, као и паралелизам синонимских синтаксичких опозиција придевизираних глаголских придева и релативних реченица с обликом перфекта.

Он и друге облике обично посматра у сличним опозицијама, често статистички приказује фреквенцију облика алтернативног карактера, и указује на њихове стилске функције. И уопште наглашава стилско преимућство једних облика над другим, преимућство аориста, нпр., над осталим претериталним временима, а указује и на генезу широке фреквенције сад поменутог облика у Андрићеву језику, као што углавном тачно објашњава постепено ишчезавање имперфекта из језика овога писца потпуном складношћу његова језичког развоја с општим развитком савременог језика наше књижевности и културе.

Један од првих научних прилога Ж. Станојчића је његова невелика расправа о непотпуним реченицама код савремених писаца (објављена у Нашем језику књ. X н. с. стр. 29—43), у којој је он показао доста језичког знања, оштроумности и самосталности у расправљању о њима. И свакоме је ко је читао ту његову расправу довољно јасно што одељак (завршни) о томе питању у његовој књизи Језик и стил И. Андрића садржи већ изграђено гледиште о карактеру тих реченица, којих, дакако, има и код овога писца у приближној сразмери с њиховом употребом у комуникативном језику. Задржавајући се на тим реченицама у Андрићеву језику, Станојчић је још једанпут био у прилици да потврди свој суд о језику нашег великог писца, према коме је тај језик слободан од сваког манира и без нарочито тражених ефеката, без драстично изражаваних идеја и осећања и без таквих манифестација посебних стања и расположења пишчевих јунака и према коме Андрић

поседује дар да свакоме приступачним и разумљивим језиком верно прикаже свако психичко стање, свако збивање и сваку ситуацију. Овакав Станојчићев суд тачан је, по нашем мишљењу. А он је до њега дошао вишестраном језичком (морфолошком, морфолошко-семантичком, семантичко-синтаксичком и стилском) анализом Андрићева језика, и утврђивањем одлика многих појединости у њему. Примерима овога језика Станојчић узгред потврђује и општејезичке законитости, и не само оне које се тичу нашег језика, или износи своја схватања о појединим језичким проблемима различна од раније изношених мишљења о њима. А за таква своја схватања даје и образложене доказе.

После свега реченог може се закључити да је Станојчићева студија, и поред извесних непотпуности, на које овде указујемо, врло добар почетак проучавања језика наших савремених писаца.

М. Сивановић

10. — DR MILORAD ĆORAC, *Jezik i stil Mihaila Lalića*. Zajednica naučnih ustanova Kosova i Metohije, Studije, Knj. 13. Priština 1968, стр. 1—204 (+ резиме на алб. и франц. 205—223).

Три су приступа могућна теми која је наслов ове, у многим погледу, вредне књиге. Прво — лингвистички приступ. То значи средствима језичке анализе чији се методи оснивају на општем ставу да је језик и стил једнога писца општи језик (неки аутори служе се и термином *национални*) у индивидуалном остварењу, одн. у свим датим делима дотичнога писца. Термини у наслову „језик и стил“ тада, заправо, значе „општи језик у индивидуалном остварењу“¹, а методи (који датом ставу одговарају) усмерени су утврђивању језичког типа датог остварења с обзиром на морфонолошке, морфолошке, синтаксичке и др. особине, по правилу у односу на језичку праксу, одн. норму епохе. Друго — класични стилистички приступ, који ће, заправо, значити анализу проседеа пишчевог и, као традиционални књижевноисторијски метод, увелико базирати своје методе на попису и објашњењу тзв. стилских фигура. И треће — интердисциплинарни приступ тзв. стилистичке критике, која — да се послужимо речима једног од њених представника — „треба да проучава израз пишчев ношена дубоким освједочењем да се управо на језику најпотпуније читује и универзални и индивидуални карактер песничког језика“², а која остварује свој циљ, најчешће, тако што утврђује језички тип с обзиром на поступке писца (нарација, метар, фигуративност, укрштање различитих нивоа, одн. слојева лексике, облика и др.). Несумњиво је да сва три поступка имају своје апсолутне, и релативне, вредности. На њих је у своме

¹ В.: Г. О. Винокур, *Избранные работы по русскому языку*, Москва 1959, 230, 244 и д. В. В. Виноградов, *О языке художественной литературы*, Москва 1959, 35—36.

² И. Франгеш, *Јужнословенски филолог XXIII*, 1—4, Београд 1958, 48.

обухватном делу указао проф. М. Павловић, који је сигурно међу најистакнутијим у кругу наших лингвиста чија је брига стил уметничке књижевности³. А тачно ће бити и да њиховој вредности доприносе и они који их интерпретирају у својим радовима, иако, наравно, метод по себи не мора утицати и на квалитете рада.

Књига др М. Ђорца, у датој категоризацији обрада, свакако иде у трећу групу метода. И то, да одмах кажемо, представљајући један од кориснијих прилога осведочењу датог — интердисциплинарног — поступка. После Увода (11—20), писац је у три поглавља и у Закључку изложио особености Лалићеве прозе из периода од 1950. до 1960. године. Пошто је у Уводу истакао посебно вредност тематике, М. Ђорац је, сасвим доследно, свом перцепирању оног што зове „имагинативним уобличавањем и емоционалним прожимањем слика стварности“ (14) подредио, најпре, поглавље *Експресивне грамаћичке категорије* (21—84). Схватајући експресивност пре свега као феномен везан за афективност (у духу француске стилистичке школе и њених следбеника код нас, нпр. П. Губерине), у чему је лингвистичка целокупност у великој мери сужена⁴, М. Ђорац је попис тих категорија ипак дао држећи се лингвистичких критерија. Дао је стилски обележене (као афективне) примере граматичког рода, граматичког броја, лица, а онда — по врстама речи — такве примере придева, личних заменица, придевских заменица, бројева; примере употребе у науци већ утврђених експресивних категорија историјског презента, имперфекта, аориста, потенцијала; затим примере употребе појединих падежних облика, а онда афективно обележене типове саставних, раставних, супротних и др. реченица тзв. координације и субординације (57—81).

У евентуалном оцењивању три напред дата приступа теми и са гледишта овог корисног рада биће природно да се појаве чиниоци који их степењују. Можемо бити задовољни што се таква питања постављају само тамо где су то општа места свих интердисциплинарних покушаја. Овде, дакле, у случајевима где се у експресивности језика која даје *лингвистички* одређен тип, силом *других* (дакле, *нелингвистичких*) схема, тражи експресивност других нивоа. Отуда — а то је питање степеновања метода по себи — „експресивни граматички систем“ М. Лалића, како га назива аутор, као и систем било којег другог писца, ипак не би требало стварати по цену мешања различитих језичких нивоа,

³ М. Павловић, *Проблеми и принципи стилистике*, Београд 1969, 181—194.

⁴ Исп. друкчију и стриктно лингвистичку дефиницију експресивности код Н. С. Трубецкоја: *Principes de phonologie*, Paris 1957, 18.

нпр. морфолошких и семантичких, или синтаксичких и семантичких. То, наима, доводи до субјективизма (који није квалитет лингвистике, ако се и може допустити да га у друкчијим тумачењима књижевног дела може бити). По нашем схватању, нпр., афективни однос према облицима множине не даје тзв. експресивну множину (в. стр. 29), него ће пре везивање одређених категорија предмета (лица) са датим (оваквим или онаквим) особинама, и то без обзира на граматички број, бити услов за употребу датог апелатива у *иренесеном* значењу. А то са обличким системима нема непосредне везе. Исто се може рећи за тумачења експресивности падежних облика (50—55), предлога (56—57), па и за свако друго тумачење које садржи механичко везивање различитих нивоа (нпр., када се говори о акумулацији *ирилошких одредаба*, а не *лексема* са оваквим или онаквим значењем, на стр. 158). Такве појаве, међутим, изгледа да су неизбежни пратилац тзв. интердисциплина.

Са истим одређењем експресивности, а са потпунијим резултатом, изложен је језичкостилски материјал у наредна два поглавља. Оцењујући лексику (II. *Вриједносћ лексики*, стр. 85—131) Лалићевог прозног дела, аутор узима у разматрање битне елементе њене: везу деривације (деминутиви, аугментативи, хипокористици, пејоративи) са процесом приповедачеве перцепције, што је углавном у домену продуктивних домаћих система, и друго — мотивисаност страног елемента, почев од архаизама и дијалектизама (102—104, 109—116), жаргонизама и вулгаризама (116—118, 119—120), до стране лексики, којом је обухватио албанизме, галицизме, германизме, грецизме, италијанизме итд. (121—131). Посебно је лингвистички основана обрада неологизама (104—109), нарочито део о апелативима (нпр. *Лакоћемин*, *Тројас*, *Наја Осакаши* и др.), и обрада већ поменутих дијалектизама. Начин на који су ови последњи објашњени (као *лексички* и, рекли бисмо, — *морфонолошки*, нпр.: *кевеља* према инфинитивним, императивским, презентским и везничким покретним вокалима, или према губљењу консонаната, или према јотовању и др.) указује и на то да аутор, у овоме поглављу, иде и према анализама првога типа.

А таквој се анализи — захваљујући ауторовом рационалном схватању односа језичких и психолошких категорија, иако се вероватно налази најближе традиционалном књижевностилистичком схватању такозваних фигура — квалитативно приближава и треће поглавље: *Фигурајивносћ стила* (133—191). Аутор је то поглавље поделио на фигуре речи (метафора, персонификација, поређење итд.), на фигуре дикције (алитерација, алонжман и ономагопеја) и на фигуре конструк-

ције (понављање, акумулација, градација, антитеза, инверзија итд.) и у њима се, сасвим оправдано кад је у питању класификовање појава, служи лингвистичким, па — нека нам буде допуштено рећи — и граматичким инструментима (нпр. у делу о алитерацији, акумулацији, инверзији и др.).

Студија М. Ђорца, и по себи, и са гледишта значајне грађе коју обрађује, и са гледишта исто тако значајних проблема који се поводом ње (и сваке сличне књиге) појављују пред стручњацима, остаће добар и актуелан прилог проучавању језика и стила најбољих наших писаца.

Др Живојин Силанојчић

11. — Др БРАНИВОЈ ЂОРЂЕВИЋ, Елементи српскохрватске дикције. Уметничка академија у Београду, Београд 1970.

Проблеми говорне културе код нас све чешће су предмет посебних расправа, па и целих књига. Чини нам се да је то и схватљиво. У наше дане је све више мешања говорних типова и дијалекатских особина. Све више је оних који напуштају родне домове у селима и који се, привремено или стално, задржавају у градовима, постају становници нових средина. Сасвим разумљиво, ти новодосељеници уносе у те средине и понешто од својих локалних говорних особина. С друге стране, те новопридошлице својим локалним особинама лако се распознају у тим срединама, а то, треба признати, није увек пријатно сазнање. Ма колико да је тај проблем присутан у нашем свакодневном животу, и на целој територији нашега језика, ми се не бисмо могли похвалити оним што је учињено да се те разлике сведу на минимум, да се, што је могуће више, отклоне локалне говорне особине и да се стандардне језичке норме поштују на целом подручју нашега језика. То се, чак, не постиже ни у школама и другим просветно-педагошким институцијама. Управо ће бити тачно ако кажемо да су неписменост у писаној речи и изразита присутност локалних говорних особина у усменој речи толико постали свакодневни пратилац нашега језичког израза да је тешко сагледати крај тим одступањима од стандардних норми, ако их се још ко и придржава.

Др. Б. Ђорђевић ставио је себи у задатак да у овој књизи својим студентима, а и не само њима, изложи неке од акутних проблема наше говорне речи. Поред проблематике везане за прозодијске карактеристике нашега језика, о чему ће овде углавном бити речи, у Дикцији се посебно, и доста опширно, говори о реторици — други део књиге, и версификацији — трећи део књиге.

Ми ћемо се у овом осврту на Ђорђевићеву књигу углавном задржати на њеном првом делу, на акценатској проблематици.

На првим страницама аутор нас упознаје са основним карактеристикама српскохрватског гласовног система, са фреквенцијом појединих гласова у говорном процесу, односно у нашој писаној речи. Мада су подаци који се дају у овој књизи релативне вредности, као, уосталом, и многе друге статистике овога карактера, значајна је констатација да је поредак наших гласова, према честоти њиховог јављања, следећи: а, о, е, и, н, т, с, н, м, д, р, в, к, ј, л, п, б, г, з, ђ, ч, ж, х, ц, њ, љ, р, ђ, ф, ц.

Несумњиво је да су вокали најчешће присутни у нашој речи. То је, управо, особина која нашем језику даје милозвучност. Несумњиво је, исто тако, да су сонанти фреквентнији од африката, па и плозива. Али се овде мора имати на уму и једна специфичност нашега стандардног језика: он се реализује у два потпуно равноправна изговора: екавском и ијекавском. Овај моменат може имати знатног утицаја и на редослед гласова у њиховом поретку. Нисам сигуран да би редослед наших гласова у књижевном језику, а поготово у народним говорима његове уже основице, био овакав када би се узели у обзир и текстови писани на ијекавском наречју. Палатализовани сонанти љ и њ, свакако, померили би се нешто ка почетку. Могуће је и да би фонеме х и ф промениле свој положај у датом поретку. То, опет, говори да би за једну веродостојнију слику фреквентности наших гласова у говорном процесу требало више материјала, и из пера писаца из различитих зона наше језичке области. Без тога, без таквог приступа овоме проблему, наши подаци, ма колико студиозно рађени, могу имати карактер регионалног обележја.

Поглавље о акценатској проблематици нашега језика заузело је, чини нам се, централни део ове књиге. Заузима око седамдесет страница. И место које је овом проблему дато у Дикцији, и простор који је испунила ова тематика, имају своје пуно оправдање. Можда више него и у једној другој области нашега језика, у акцентуацији се осећају особине локалних говора. Тешко је данас наћи једну школу, просветну или неку другу институцију образовног смера, у којој не би било акценатских локалних обележја. И, што је још теже, ми се са том чињеницом изгледа миримо. Бацаи нам из школе износе много више знања из неких других области науке него из матерњег језика. Могло би се, чак, рећи и то: они који науче страни језик у школи, често га коректније говоре него језик на коме су проговорили, на коме се споразумевају у родном дому.

Б. Ђорђевић је у Дикцији овоме проблему посветио пуну пажњу, а акцентуацији речи страног порекла дао је, чини нам се, простора више него што је требало.

И поред свих похвала које заслужује овакав подухват, ми ћемо овде указати и на неке пропусте који се лако могу отклонити, а без којих би употребна вредност ове књиге била већа.

1. На стр. 29. дају се основна правила о месту наших акцената у стандардном језику. Под т. а се констатује да „акценти у савременом књижевном језику не могу стајати на последњим слоговима речи“. Биће исправније ако се каже: не могу стајати на последњем слогу двосложних и вишесложних речи домаћег порекла (то у вези са т. 53). Ово је потребно нагласити 1. због тога што је у једносложној акцентогеној речи акценат обавезно на том слогу, ако се не преноси на проклитику (*ĩâc* — *ĩâc*), 2. због тога што термин „последњи слогови“ може да унесе забуну, „последњи слогови“ обухватају не само ултиму него и пенултиму и сл. а, то је јасно, пенултима у нашем језику може бити носилац акцента (*висина*, *локомотива*, *незабожац*, *испреграђиваши* и сл.).

2. На истој страни, под т. в. читамо да силазни акценти стоје „на свим једносложним речима, док код вишесложних речи могу стајати само на првим слоговима (иста констатација даје се и на стр. 31). Овде су могуће две напомене: 1. Силазни акценти не стоје на свим једносложним речима. Једносложне су речи и везници *и*, *иа*, *ије*, *ни*; предлози: *на*, *о*, *ио*, *ири* и сл., па ипак те речи немају свој властити акцената, нису акцентогене. Ако се оне и јаве са акцентом, то је акценат говорног такта, пренесен је са неке друге речи која је у нашем језику акцентогена. Исправније би било да се рекло да су једносложне речи потенцијални носиоци акцента силазне интонације, али да то још не значи да свака једносложна реч обавезно мора бити носилац акцента. То је прво. 2. И овде је грешка у термину „на првим слоговима“. Под „првим слоговима“ вишесложних речи могу се сматрати и први и други, па и трећи слог, за разлику од последњих слогова. Дакле, да не би било неспоразума, а у питању је књига из области језичких дисциплина, биће исправније ако се каже „на првом слогу вишесложних речи“.

Можда би, јасноће ради, и код т. б. требало рећи уместо „дужина у књижевном језику налази се увек иза акцентованог слога“ — дужина се у књижевном (боље стандардном) језику, ако се јавља, јавља у постацкентској позицији. Оваква формулација отклонила би могућа погрешна тумачења да се увек иза акцентованог слога у књижевном језику мора јавити дужина, што, свакако, није била основна мисао аутора Дикције.

И под т. 2., реч је о акцентима узлазне природе, требало је истаћи да се правило о нејављању тих акцената на једносложним речима односи на акцентогене речи, не и на акценатске целине, јер тамо имамо, као што се и у овој књизи доцније констатује: *на кућу, од браћа* и сл.

3. Када је реч о преношењу акцената на проклитике (стр. 31—32), добро ће бити ако се и ту унесе мало више јасноће. Тако, нпр., прва реченица, под а, која гласи: „Преношење акцената у књижевном језику означава појаву преношења само силазних акцената на слоге ближе почетку речи“. Мада се нешто ниже ова дефиниција допуњава, овако како је она овде дата, може довести до недоумице. Без сумње, ту је требало рећи да је у питању новоштокавско преношење, новоштокавска политонија, или, тачније, политонија прогресивнијих говора штокавског дијалекта која је захватила све силазне акценте који су се нашли ван иницијалног слога, појава која се доследно реализовала у акцентогеним речима, али не и подједнако доследно у акценатским целинама. Отуда и у екавским и у ијекавским прогресивнијим говорима: *и́рѣвдаѝи: ђи́рѣвдаѝи, браѝи, ђбраѝи*, али не свуда и: *браѝи: ђд браѝи*. Исто тако неће бити најсрећнија формулација да се при преношењу силазних акцената са простих глагола на изведене јавља узлазни акценат, тј. да се јавља само акценат узлазне интонације (стр. 31). Тачно је да имамо: *си́дѝи: и́рѣсиѝи, ѝѝсиѝи: и́рѡсиѝи*, али је исто тако тачно да имамо и: *ѡѝи: и́рѡѡѝи, клѝн: зѝклѝн, ѝѝсѝн: ѡѝсѝн*, као и: *ѡѝже: ѝѡѡѝже, си́ѝже: ѝѡсиѝже, ѡѝче: и́рѡѡѝче, ѝѡче: и́рѡѡѝче* (в. М. Стевановић: Савремени српскохрв. језик, I, 368 и даље). Ту, дакле, треба разликовати облике са старим, прасловенским и облике са новим, српскохрватским преношењем акцената.

У вези са овим је и констатација да „преношење акцената на речи у проклитичком положају није појава коју диктирају закони акцентуације савременог српскохрватског књижевног језика“ (стр. 31). Биће ближе истини ако се каже да преношење акцената силазне интонације на проклитике није данас подједнако обично у свим прогресивнијим говорима штокавског дијалекта. Што се тиче акценатских закона нашега језика, ако се гледа на дијахрони развитак прогресивнијих говора, не стоји тврдња да то није у духу те акцентуације. Талас новоштокавске политоније морао је бити, у своме зачетку, подједнако обичан у свим говорима који се данас узимају за основицу књижевног језика, у свим говорима који чине основицу нашега стандардног језика. Доцнији развитак могао је имати и регионалних посебности, и то више због

наноса са стране него због унутарњих законитости. Тако се десило да су ијекавски говори у овој особини, преношењу силазних акцената на проклитику, били доследнији од екавских шумадијско-војвођанске зоне. Истина, уз ово би ишла и констатација да је процес јављања акцената узлазне интонације прво захватио акцентогене речи па тек онда акценатске целине. Отуда у шумадијско-војвођанској зони: *йѣсѣи*: *йрѣйасѣи*, али: *брѣѣа*: од *брѣѣа*. Ако се у тој говорној зони јави и: *нѣгу*: на *нѣгу*, у питању је аналошко уопштавање акцента на акцентогеној речи. Према односу: *брѣѣа*: од *брѣѣа*, могло се јавити и *нѣгу*: на *нѣгу*, иако ту није у питању акценат истога порекла. Ијекавски говори херцеговачког типа, а то вреди и за ијекавски стандард, још увек чувају акценат на проклитици не само у примерима типа: *нѣ глѣву*, *нѣ ногу* (у питању је прасловенско преношење) него и у примерима типа: *ѣд брѣѣа*, *исѣред куѣе* (у питању је ново преношење). Ово показује да постоје лако уочљиве разлике, бар што се ове акценатске особине тиче, између екавских и ијекавских говора који улазе у ужу основу вицу нашега стандардног језика.

У вези са дужинама (стр. 36—37) требало је указати и на случајеве када именице ж. р. у ген. имају дуг последњи слог иако се на завршавају на *а*, или *и*. То су примери типа: *рѣкѣ*, *нѣгѣ*, затим: *ѣчијѣ*, *кѣсѣијѣ*. На 36. страни наведене су међу заједничким именицама и неке очевидно властите именице.

4. Највише простора у овом одељку Ђорђевићеве Дикције дато је речима страног порекла. Проблем акцентовања речи страног порекла није ни лак ни јединствен. Ти нови чланови нашега лексичког фонда имају различиту судбину, различити су им и путеви којима су стигли у наш језик. Отуда и толика акценатска хетерогеност код тих речи. Проблем је, и то начелан, да ли се туђице обавезно уклапају у структуру нашега језика. Одговори на ово питање су различити: једни сматрају да их треба у потпуности подврћи законима нашега језика, други сматрају да су то страни елементи у властитом језичком организму, и да се као такви могу толерисати са својим фонетско-морфолошким посебностима. Ја сам за то да туђице узимамо, без њих не може ни један језик, па ни наш, за то сам да се оне уклапају у нашу језичку структуру колико год је то могуће, али нисам за то да се таквим речима по сваку цену натура домаће фонетско или акценатско рухо. Чини ми се да је и Б. Ђорђевић таквог мишљења. Овај његов рад то и показује. Али има нешто што се не би могло прихватити као закон: то је акценат који се даје појединим типовима ових речи. Тако, рецимо, именице: *секѣнда*

у раритете у ијекавским говорима херцеговачког типа, баш као ни они типа *ћуїїї*, *блѣјї* или *ндсї*, *вддї*. Дакле, овде се мора водити рачуна и о регионалном, чак и изговорном моменту. Када смо код дужина, да кажемо још и ово: на основу материјала једне зоне, макар била у питању и Мачва, која у много чему иде заједно са Вук-Даничићевим нормама, не могу се доносити општи закључци. Уз то — поређење примера *сѣи* — *сѣхѣи* и *дчѣјнїк* — *дчѣјнїк* ни фонетски ни методолошки није добро. То исто вреди и за однос *рѣднїкѣ* — *рѣднїка* (стр. 39, 40). Тачно је да језик има и других могућности да отклони семантичке неспоразуме изазване морфолошким синкретизмом. Уосталом, то нам показују и облици датива, инструментала и локатива множине у нашем стандардном језику, али је тачно и то да је дужина у облицима генитива множине још увек присутна у већини говора које сматрамо основицом стандардног језика.

Примере типа: *їѣресѣм*, *їїјѣм* (из Пиве) (стр. 40) не би требало сматрати резултатом скраћивања неакцентованих дужина. Ова појава, нарочито у примерима типа *їѣресем*, *донесем*, има ширу ареу на тлу прогресивнијих говора штокавског дијалекта. Ту је дужина секундарног карактера, као што је и сѣм лични наставак ту новијег датума. Истина, код проф. Белића о томе читамо да је дужина у свим облицима презенте „нова сем у 3. лицу множине и добијена је по угледању на то лице; иначе, као што имамо у чакавском дијалекту и још у неким другим говорима, ту бисмо очекивали старо исконско „ѣ“, сем у 1. л. једнине, где је „ѣ“ испред „м“ и у 3. л. пл. где је „ѣ“ по порекло дуго“ (Историја српскохрватског језика, Књ. 11, св. 2. Речи са коњугацијом, Научна књига, Београд 1951, стр. 89). Али то треба схватити овако: вокал *е* у облицима презенте је по пореклу кратак. Да је био дуг, имали бисмо ђ. То је прво. Друго, у првом лицу једнине *ѣ* је могло настати фонетским путем, наравно, после губљења *ь*, иако је и наставак *м*, сем код атематских глагола, ту новијег датума. У сваком случају дужина у презентским облицима на *ем*, *еш* и сл. могла је понегде и на штокавском тлу да изостане, да се не уопшти. Та је појава позната и неким говорима херцеговачког типа ван пивско-дробњачке зоне.

И поред ових примедба, које имају једну само жељу: да др. то издање буде боље од првог, мислим да ће Ђорђевићева Дикција корисно послужити не само студентима Академије за позориште, филм, радио и телевизију, којима је првенствено и намењена, него и свима онима који воле наш језик и негују његов израз.

Асим Пецо

12. — ROBERT ZETT, Beiträge zur Geschichte der Nominalkomposita im Serbokroatischen. Böhlau Verlag Köln — Wien, 1970, I — VI + 1 — 368.

Наука о нашој језичкој прошлости обogaћена је једном студијом написаном, додуше, у иностранству, али израђеном изванредно савесно и зналачки. Њен је допринос како у томе што говори о једној области која је досад била сасвим мало проучавана, тако и у сведочењу о вредности додира између неких наизглед диспаратних дисциплина. Када се границе између разних домена у науци суштински превазилазе, познавање чињеница увек доспева на виши ниво. Сазрео је тренутак за тачно разумевање факта да књижевноисторијска и уопште историјска разматрања воде ка бољем овладавању филолошким знањем — што ова књига јасно потврђује, као и да специјална филолошка проучавања проширују видике књижевника и историчара.

Роберт Цет је пришао свом основном задатку — анализи именских (именичких и придевских) сложеница, већином калкираних, у српској редакцији црквенословенског језика, пратећи проблематику из неколико визура. Он је најпре размотрио питање калкирања и позајмљивања уопште, ван србистике или историје српског писаног стваралаштва: на овом месту његова излагања имају општелингвистички интерес. Даље посебно поглавље представља сажет али за разумевање теме неопходан историјски поглед на српску редакцију црквенословенског језика, где су дати тачни и осавремењени судови. Затим аутор прелази на испитивање самих сложеница засведочених у средњовековним српским изворима, на њихову структуру. Ту је он сасвим на терену језичке грађе оног језика који је узет за тему, али закључци и овде садрже доста теоријских података и новина. У следећем поглављу износи се, детаљно и у разним видовима, поређење са грчким фондом сложеница — студија је, дакле, у овом делу компаративна, при том у потребној мери допуњена познавањем текстологије и теолошке кул-

туре оног времена, што је имало да обезбеди истраживање од упрошћених или погрешних паралела. Изложен је и кратак осврт на трајање старог сложеничког фонда у данашњем књижевном српскохрватском језику. Свему овоме додат је списак свих нађених сложеница, са изворима и са грчким еквивалентима уколико их има, као и регистар оних грчких сложеница за које постоје стари српски еквиваленти.

После пажљивијег разгледања оваквог, рекло би се мултидисциплинарног садржаја књиге, постаје ипак јасно да се о сложеним речима у старој књижевности не би могло писати с научном прецизношћу ако се не би узели у обзир и други чиниоци којих се аутор дотаклао. Разрада једне језичке појаве добила је овде у вредности захваљујући историјској, текстолошкој и теолошкој верзираности. И још нешто: наука о средњовековном писаном језику православних Словена може се — чак и с извесним правом — сматрати донекле мање „филологичном“, мање „аутентичном“, због познатог присуства старословенског, византијског и сем тога наглашено конзервативног момента. Али наука о језику није мање таква наука ако се и заснива на нечем што није било или није постало живим говором. Говорност је једна димензија језика, а лингвистичност је друга и ње има у свему што се тиче језика, било говорног, било писаног. Цетова књига представља изврсну лингвистичку студију о једном језичком медијуму чија се комуникативна служба распростирала само по релативно танком, класно, садржински и стилски углавном ограниченом изражајном слоју.

Прво поглавље пружа преглед схватања и литературе о лингвистичком калку. Р. Цет даје класификацију појава названих општим именом *Lehnprägung*, тј. лексичког или синтагматског стварања у једном језику по угледу на прилике у другом. У питању, дакле, нису преузете речи (чије би проучавање спадало у надлежност етимологије), него преузети принципи, у широком смислу речи. Нису узимани у обзир фразеолошки и синтаксички калкови.

У првој групи те класификације (стр. 12—13) налазе се позајмљена значења у већ постојећим речима или синтагмама, настала на основу двозначности тих истих речи или синтагми у другом језику. То је, нпр., познати случај речи чеш. *zátek*, пољ. *zamek*, које значе „брава“, али и „замак“, „тврђава“, захваљујући томе што (старо) немачко *Schloss* такође значи та два предмета; или: лист — „део биљке“ и „часопис“, као у немачкоме *Blatt*; слично проширење наступило је у синтагми велик дан — „Ускрс“, услед проширеног значења грчке везе *ἡ μεγάλη ἡμέρα*, у истом смислу. Цет сматра да овај феномен имамо

у многим стручним терминима, — тако је, нпр., стара реч *σολα* проширила своје значење и на новији појам „олтар“, због грчкога *ἑρῳεῖα*, које значи и једно и друго, а тако су, по његовом мишљењу, постали и астрономски називи, нпр. сазвежђа у зодијаку Ован, Бик, Близанци итд., пошто се та сазвежђа називају и у грчком одговарајућим именима. — На овоме месту ставићемо једну од иначе сасвим малобројних примедба на Цетов рад и на његова резоновања. Чини нам се да овде ипак треба барем споменути разлику између калкирања и обичног преводјења. Ако се назив *σολα* пренесе и на означавање олтара, или велик дан на Ускрс, онда је, у неку руку необавезно, пренето из другог језика једно померено, фигуративно или симболично именовање. Али ако се сазвежђа у нашем језику назову Бик, Близанци, како је то у неком другом језику, где је у моменту стварања назива присуствовала асоцијација по визуелној сличности, — онда је пред нама мање лингвистичка а више културолошка чињеница. То је знак једне врсте „међународне конвенције“, поштоване већ и у ранијим вековима, да се научни термини смеју и преводити, поред тога што се они, и то најчешће, и гласовно преносе, или се калкирају, на начин који се карактерише извесном буквалношћу и семантичком слепоћом према целини. Границе између калкирања и преводјења у овој области, разумљиво, нису оштре, већ и стога што су се споменути принципи прављења научних термина могли раније протезати и на нешто што данас не изгледа као наука; али и начелно, без обзира на епоху, могло би још да се размисли о критеријумима.

У другој групи (стр. 14—19) стоје речи или синтагме саграђене, као нове творевине у језику, са семантичким наслоном на страни узор: делокруг као нем. *Wirkungskreis*, *месечник* као *μηνολον*, савремено западно сјемениште као лат. *seminarium* итд. Р. Цет сматра да су по овом принципу калкиране и сложенице као *Hauptstadt* или *Mitgliedstaat* у облику „главни град“, „држава чланица“. — Нама опет изгледа да и у овом случају треба, начелно, разликовати две поткатегорије: калкирање (*Blindarm* — „слепо црево“) и формирање израза по самој логици ствари, иако и то, разуме се врло често, уз претходну упознатост са страним изразом (*Hauptstadt* јесте и буквално „главни град“, — али зашто би се он и називао некако друкчије, — другим речима, где је гаранција да је то калк?). Уосталом, чак и такви случајеви као „месечник“ за минеј или (такође у овој групи) „тробојница“ за *Tricolore* и неки други, наводе на помисао да су ту преузимани више сами појмови, којима је наведено домаће име истог смисла као у другим језицима, а не толико лексичка значења страних назива, ради исто-

ветне примене у домаћем језику. Долазило се до сличних решења по смисаоној нужности.

Трећу групу (стр. 19—21) чине делимичне имитације другојезичних модела: проста реч уместо сложене (Bleistift — „оловка“), сложена уместо просте (triumphator — „славодобитник“), као и неке друкчије комбинације. Даље се показују калкирани додаци на речи које иначе постоје независно од другог језика (четврта група, стр. 21—22): нпр., говѣињ — побожан стоји на оним местима литургичких текстова где се у грчком чита εὐλαβής; али се по угледу на присуство префикса εὐ- појављује, без потребе, и сложеница довроговѣињ. На крају аутор даје још три врсте образовања, мање важних или мање заступљених код нас, при чему указује и на појаву калкирања личних и географских имена (Felix — Сретен, Wiener Neustadt — Бечко Ново Место). У групи названој LehnSchöpfung (нешто као „стварање по угледу на страни језик“, стр. 22—23), нпр., „видик“ са Horizont, „разина“ за niveau, „водоземац“ за amphibia или „дрворед“ за Allee, још више долази до изражаја чињеница на коју смо напред скренули пажњу: то је позајмљивање нових појмова, идеја, научних или цивилизационих представа, али овде већ никако не и језичких елемената. Овде имамо управо избегавање калка, а не калк; језичко је ту — лексичко стваралаштво, настало због тога што се сазнало да и у страном језику постоји јединствен израз за дати појам и што се схватила потреба прављења домаћег израза.

Р. Цет затим (стр. 28 и д.) наводи грађу на којој је разрађена његова студија. Он се служио само штампаним изворима — стручном литературом и издањима старих списа, не залазећи у проучавање неиздатог материјала. Дошао је до закључка да се калкиране и некалкиране сложене које га интересују налазе забележене у пет слојева нашег језика: у правом народном, у српској редакцији црквенословенског, у хрватским књижевним језицима пре почетка XIX века, у славеносрпском и у савременом српскохрватском, устаљеном од средине XIX века. Он се определио за средњовековну српску редакцију као за тематску целину стога што је у време ове српске књижевности и писмености фонд калкираних сложеница веома нарастао; бугарске писане продукције у то доба нема у тако великом броју; а према добро проученој руској продукцији ово истраживање треба да успостави равнотежу, тим пре што се, према ауторовом запажању, у руској науци понекад проглашава својиним староруског језика и оно што се не би морало сматрати априорно таквим, па ће се на овај начин унети потребна коректура.

На стр. 44. почиње подробно проучавање сложеница у средњо-вековном српском писаном наслеђу. Као мерило за увршћивање међу сложенице служила је мотивисаност делова (не узимају се, дакле, образовања типа *чловѣкъ*). Аутор излаже тешкоће у разликовању између сложених речи и синтагми у систему *scriptura continua*. Већина композита — 86% — има на крају и суфикс, али постоје сложенице без суфикса, само с мутацијом у другом делу (*чоловокъ*) или и без ње, тј. тачно такве по облику какве би биле и синтагме истог значења (*вогочумръзкъ*). Понекад се, заједно са суфиксацијом или мутацијом, јављају и знаци синтагматичности у првом делу, нпр. флексија или присуство адверба: *вогародица*, *враточчѣдъ*, *пакыпнишкствиѣ*. Од сложеница се могу даље градити нове изведенице (*заимодавачьскъ*), при чему се нотирају и такве изведене речи за које нису познате одговарајуће сложене као основе: *многократъно*.

Разматрајући појединачно делове сложеница, аутор најпре анализира први део: ту може фигурирати именица (*землемѣрънь*), придев одн. прилог (*благочѣрънь*, *велигласънь*), заменица (*самодръжць*), број (*єдинородънь*) или глагол (*любомудриѣ*). Дају се разноврсни статистички презентирани подаци о првом делу. На сличан начин показују се чињенице и у вези с другим делом. Други део представља најчешће глаголску реч. Приликом суфиксације суфикс *-ишель* тражи по правилу инфинитивско уобличење глаголске основе испред себе (*мъшелонискатель*), док остали суфикси захтевају презентско (*мъшелонштьць*), мада има и изузетака. Спојни вокали *о* и *е* дистрибуирају се по познатом правилу; иза гласова *ц* и *ш* избор између њих је колебаљив.

Р. Цет критикује неке од усвојених принципа поделе сложеница, истичући нехомогеност критеријума нарочито када се покушава дати подела према синтаксичким односима између првог и другог дела. Он предлаже као најбољу класификацију према граматичкој припадности делова, те његове две велике класе изгледају овако: I *попеп + verbum* одн. *verbum + попеп*, са суфиксима, укључујући и суфикс *о(ѣ)*; II *попеп + попеп* — сложенице са суфиксима или без икаквог даљег извођења, чега у овој класи има доста (*мифовътиѣ* — пошто је други део *вѣтиѣ*, *лъжеапостољ*, *полоуччловѣкъ*, *воговлажѣнь*, *много-различънь*, *всѣвлагъ*, *триѣдинъ* итд., итд.). Класификација има и своје даље потподеле. Синтаксички односи који су створени у додиру сложеничких делова — или, можда, само изражени кроз композицију — посматрају се узгред. — Иако Цетова хијерархија не садржи никакву логичку грешку, постоји једна чињеница која семантичку поделу изба-

цује у први план. Наиме, иста формална структура понегде даје различите граматичке и семантичке резултате, што се види из Цетових табела: *златооустъ* представља *помен + помер* и даје именицу (стр. 77), премда може да буде и придев, док *златооузды* или *тврдооустъ*, исти такви *помен + помен*, јесу придеви (стр. 80). Сам Цет говори о амбиваленцији сложеница типа *воголювъ* (*помен + verbum* — значење придевско, али и именичко), као и типа *индикопловъ* (*помен + verbum* — значење именичко, али и придевско). При семантичкој подели било би субјективне несигурности у дефинисању појединих примера, али не и системске амбиваленције.

Поглавље названо „Словенско наслеђе и грчки узор“ (стр. 92—131) представља са разних страна сагледану теоријску селекцију случајева који не би требало да буду проглашени за калкове према грчком оригиналу. Студија добива овде своје основно разјашњење, пошто — с обзиром на уводну главу о калку — читалац испрва може стећи утисак да је аутор желео да опише и докаже факат калкираности свих покупљених сложеница. Тачно је да сложенице нису уопште биле распрострањене у старим словенским језицима, и за велики број њихов мора се претпоставити страно структурно порекло. Али се то не сме тврдити за све, јер постоје докази и о ранијем животу неких међу њима, пре могућних страних утицаја. Методолошке појединости су овде следеће. Као творевине у духу старијих језичких стадија, дакле без претпоставке о калкирању, могу бити прихваћена композита објекатског типа (*чародѣи* — који чини чуда), обично са суфиксом *ѡ(ѣ)*, као и атрибутског типа, посесивног или релативног значења (*дългоорука* — који има дуге руке, *чръногоръца* — који је из „чрне горе“). Не искључује се, наравно, касније лексичко грађење, али према старијим живим узорима. Мерило за одабирање исконске сложеничке грађе представља и карактер извора у којима је она била наложена: речи забележене у нашим старим правним списима, затим у Вуковом речнику, као и речи присутне такође у старочешком и старопољском, могу се сматрати аутохтоним. С друге стране, познати су и неки принципи у ређању делова, приснији српском језику: тако, глаголски корени теже да стоје у другом делу (*моудроловиѣ*), па се за обрнути ред (*любомоудрие* — *ή φιλοσοφία*) претпоставља да је калкиран. Исто тако, позиција ближег одређивања атрибутске речи (и то помоћу именице) у другом а не у првом делу (*равъноангелънъ* — раван анђелима) није архаична, те су и такве речи највероватније калкови. За многе случајеве, каже Цет, тачни докази не могу бити нађени. У старосрпској литератури није све превод; и кад је нешто превод, недостају понекад грчки оригинали;

у преводима могу, према грчким сложеницама, стајати друкчије речи, синоними оних калкова који су за дату грчку сложеницу направљени негде у другом преводу. Аутор затим даје преглед потенцијално калкиране грађе по оним групама које је размотрио у првој глави. Највише је у грчко-српскословенском калкирању заступљена његова друга група (наш напред наведени пример „делокруг“), док примера за прву групу нема уопште (тј. примера типа „zamek“ — брава и тврђава, уобличених сложенички).

На крају теоријског излагања Р. Цет још показује (стр. 132—135) шта је од 2199 нађених сложеница из времена од XII до XVIII века остало у савременом српскохрватском језику. Он напомиње да је славеносрпски период у том погледу веома затамнио слику, јер се за многе речи не може знати да ли су пренете непосредно из старих ресурса, или су, после периода заборава, наново примљене преко рускословенског. У речнику Ристића—Кангрге може се наћи десети део фонда скупљеног за студију, од чега чак мањи проценат отпада на претпостављене прасловенске сложенице а већи део на евентуалне средњовековне, али с тим што су се ове друге фонетски преобличавале, често и мењале значење или добивале архаичну боју, и махом су прешле у подручје историјске и теолошке номенклатуре.

Студија Роберта Цета готово да не тражи никакве исправке, ни у чему. Аутор нам је изложио једну врло интересантну проблематику, решивши је до оних граница до којих се она може уопште решавати. Студија може само да послужи као полазна тачка за даља истраживања, чиме се не жели рећи да је већ ауторова дужност била да је допуњава и таквим размишљањима.

Тако се, рецимо, и поред педантног указивања на све оно што не би морало бити калк с грчког, назиру чиниоци који би могли самосталност старе српске креације још више да истакну. Из извора, датих уз преглед српских сложеница, види се, нпр., да се у неким саставима нашла посебна фреквенција ретких или јединствених композита. Ми смо то приметили, не испитујући нарочито, у вези са Похвалом кнезу Лазару издатом у Споменику СКА 3 (атрибуирана Андонију Рафаилу Епактиту¹). Такви случајеви сведоче о несумњивом стваралачком духу

¹ Подаци и литература код Ђ. Трифуновића, Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју (1968, Крушевац) 292—310. — Поглавље на наведеним странама носи наслов „Врше мисли кнезу Лазару“, и прве две речи се непрекидно третирају као синтагма, не сасвим доследно у погледу граматичког рода претпостављене управне именице. Што се тиче значења, ствар није јасна ни код Трифуновића, али ни код Цета, који претпоставља сложеницу *вршемыслинь*.

13. — CHR. S. STANG, *Opuscula linguistica — Ausgewählte Aufsätze und Abhandlungen*. Universitetsforlaget, Oslo, 1970.

О седамдесетогодишњици проф. Кр. С. Станга (Chr. S. Stang) његови пријатељи и универзитетски другови у науци приредили су спомен-књигу са избором слављеникових чланака и расправа, расутих по познатим часописима европске науке о језику, али већ недоступним онима којима су потребни, некад неизбежни ослонци за прилаз тематици која је испуњавала један плодан живот посвећен Науци. Више од четири деценије рада на Универзитету у Ослу, и знатно дужа слављеникова делатност на науци о језику изражавају се у опсежној упоредној граматичкој балтичких језика (*Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen*, Oslo 1966) и многим другим радовима, а то нам показује и библиографија радова проф. Станга, објављена у овој књизи.

Проф. Станг је компаратиста, али његове компаратистичке анализе јасно носе печат лингвистичких интерпретација, тежњу ка разјашњењу самих процеса — једном речи оно што ја са много основа називам лингвистиком динамизма. То потврђује пре свега обрада извесних питања опште индоевропске тематике, која сачињавају први део књиге, прву групу чланака. Питање о односу перфекта и медија (*Perfectum und Medium*) занимало је и А. Meillet-а и неколико других компаратиста. Меје је сматрао да се однос своди на појаву аблатских алтернација. Заиста, медијум је бивалентно стање, субјектом оријентисано ка активном ставу, а глаголском прелазношћу на сам субјекат ка објекатској функцији, те је Мејеово мишљење могло имати ослонца. Али та иста ситуација дала је проф. Стангу полазну тачку да духовитим интерпретацијама дође до своје убедљиве теорије у три става, са вероватноћом да су медијални наставци прво у презенту настали, а затим пренети у перфекат. Дакле: 1) перфекат има сопствену дијатезу, која се разликује како од актива, тако и од пренетог медија аријског и грчког;

2) перфекатска дијатеза лежала је у прединдоевропском саставу такође у презенту (па и у аористу), поред актива — и била изражена истим наставцима као и у перфекту; 3) перфекатски наставци у презентском систему (а и у аористном) у каснијој развојној епоси су морфологизирани и изједначени са наставцима другог типа.

Мањи чланак је посвећен питању спојног вокала, чија се појава функционално перпетуирала и семантички устаљивала. — Посебно је занимљиво да се аутор задржао на принципској природи категорије колектива, полазећи од Мејеових корелација *masculinum : femininum* с једне стране, а са друге стране — *neutrum : collectivum*, по општем односу у „genre animé“: „genre non-animé“. Исто тако треба истаћи врло сложено питање о адјективима, које је виртуозним структуралним констатацијама представљено. Интересантни су закључци о адјективским посесивним композитама, а и оним ознакама агенса које су „полу-адјективског, полусупстантивског карактера“. Аутор представља два типа квалификатива — изразито апозиционе и друге који су могли бити и дескриптивни (атрибутивни и предикативни). Додаје пак да је теоријски могуће да за две главне категорије дође до изражаја грамтичко разликовање.

Чланак *L'alternance des consonnes sourdes et sonores en indoeuropéen* засеца дубоко у семантичко-структуралне односе, и после минуциозне анализе аутор закључује овако: „Le parallélisme entre les séries de formes latines et grecques citées ici permet de supposer que dans la flexion verbale la sourde soit employée dans certains présents non fournis d'un infixe nasal, la sonore au présent à infixe nasal et au parfait. En grec on la trouve, dans les verbes en question, aussi dans les aoristes en -ē-“ (стр. 49).

Балтичка проблематика (четврта група) заузима велики део књиге. Ту се јављају питања балтичких језика, а чија решења чине основу ауторове упоредне граматике. Аутора нарочито интересује питање постанка дифтонга *ie*, коме посвећује два чланка, а тако исто расправља и о балтичком дифтонгу *ui*. Партицип футура у балтичком, а посебице у литавско-летском предмет је два ауторова чланка. Расправљајући о литавском придеву на *-is*, аутор закључује да је облик м. рода настао секундарно у опозитуму према формама ж. рода, које наводи, а у томе гледа случај паралелан словенском облику м. рода *starъsь* према облику ж. рода *starica* (Lohmann). Питање оптатива у балтичком аутор решава структурално, у вези са наставком **-čia* (**-čid*); литавско-летски оптатив везује за дискусију о лит. свези *jeib*. — Од принципски општег су значаја расправљања о локативу са предлозима и о атематским глаго-

лима. Локативска вишевалентност почива на семантичким ефектима просторног и временског одређивања, локализовања; то је облик ситуационих односа (констатовања стања), откуда и опозитни додир са глаголима динамичког усмеравања. Тако и овде имамо минуциозна трагања за структурама *ing(i)*, *prieg(i)*, *nuog(i)*, за њиховим проширењима, са уочавањем тачке овога процеса. — Атематски глаголи за упоредну граматiku, па и за словенске језике врло су важни. Аутор констатује у тој категорији „кретање“, јављање нових атематских формација („... entstanden neue athematische Präsentia dadurch, dass gewisse Perfekta präsentische Bedeutung und Flexion annahmen“, стр. 202).

Односи између балтичких и словенских језика представљали су врло значајан проблем индоевропске компаративне граматике, и сасвим је разумљиво да су интересовања професора Станга изразито упућена у правцу тога проблема, коме он посвећује четири прилога (други део књиге). О самом проблему ових односа се расправља у два чланка. Под насловом *Einige Bemerkungen über das Verhältnis zwischen den slavischen und baltischen Sprachen*, полазећи од Мејеовог мишљења, према блискости две групе језика у именском систему и према разликама у глаголском систему, — дате групе, и поред условљених сличности, нису имале заједничку пост-индоевропску епоху. Даље, разматрајући ставове Поржезинскога, Ендзелина, Куриловича, Ван Вијка, аутор пре свега поставља мерила за језичко јединство (стр. 55) и разматра међусобне односе у појединачним појавама и категоријама. Затим коригује мишљење Ендзе иново о јединству балто-словенске групе, али ипак сматрајући да се те две групе своде на исти дијалектски тип индоевропске заједнице. Ауторова формула ових односа садржана је у овим речима: „Wenn auch nicht das Urbalt. eine undifferentierte Einheit gebildet hat, so ist es andererseits klar, dass es eine Einheit intimer Art ausgemacht hat. Als Illustration kann die Verbalflexion angeführt werden, die sehr charakteristische Übereinstimmungen der balt. Sprachzweige aufweist“ (стр. 63). На овакав се закључак враћа у кратком чланку *Über das Verhältnis zwischen den slavischen und baltischen Sprachen*, додајући још неколико детаља, а такав циљ има и чланак *Eine preussisch-slavische (oder baltisch-slavische ?) Sonderbildung*, где се дискутује о структури локалних оријентација са постпонираним *-dъ* (тип *nadъ*, *podъ*, **perdъ*). Поставка проф. Станга управо анализом односа у конјугацији (*Zum baltisch-slavischen Verbum*) добија потпун ослонац, јер су правилно постављене неизохроне нојаве.

Став према балтичким језицима и њиховим односима према словенској групи језика водио је Станга ка тематици словенској. Он се

задржава на питањима која су индицирана за дискусију, а посебице то су питања о акцентуацији каузативних и итеративних глагола (*Sur l'accentuation des verbes causatifs et itératifs en slave*). Према примерима из XVII века аутор констатује правило „les causatifs en *úť* ont été originairement oxytons à toutes les formes du présent, tandis que les itératifs ont fait reculer l'accent dès la 2e personne du singulier“ (стр. 97). Са овим се, по аутору, у главном слажу наведени глаголи, а даље добро се слажу у словеначком и српскохрватском. Западни словенски језици дају неке индиције, у чешком и словачком нешто више но у другима. Структурално-семантички закључак је интересантан. Разуме се, бар за српски или хрватски, интерпретација метатоније у вези са процесима на крају речи заслужује да буде узета у обзир. Међутим бугарски језик (али и већи број српских и хрватских дијалеката!), тиме што не улази у предложени систем — не представља негацију. То су, и то у потпуности у бугарском језику, извршене измене типолошког вида у балканским симбиозама, тако да су разорени системи и гласовни и морфолошки. Можда би конструкција на материјалу типичног чакавског вида могла дати одређенију подлогу за једну лингвистички сугестивну теорију, слично постављену.

Општесловенски смер имају још три чланка. У чланку *De l'instrumental singulier des thèmes en -o- en slave commun* расправља се о овом питању врло значајном за утврђивање основних изоглоса и изоморфа. Полазећи од интерферирања и изједначавања облика *-o-* и *-u-*деклинације, после опширне дискусије, аутор долази до закључка да је у словенском као и у балтичком инструментал једнине темâ на *-u-* био окситон у мобилној флексији, да су облици типа р. *górodom*, сх. *grâdom* секундарне формације из позне епохе општесловенске заједнице, а са акцентом на крају, те да у овоме треба гледати индиректну потврду хипотезе да је инструментал *o-*основâ претходно имао наставак *-a*, како у одговара наставку „*u*“ у литавском и летском.

Изведеницама *i-e*. **som* : **kom* и њиховим сл. континуантама посвећен је чланак *Slavonic s z with the Accusative in Expressions of Measure*. — Методолошки је занимљива а убедљива етимологија сл. *istъ* (*L'adjectif slave — i s t z*) у односу префикса *pri* — *pris(tъ)nъ* — и корена **sto-***sta-*. — Треба додати и ауторова интересовања за нека питања појединих словенских језика, као за флексију презента у словачком (*Eine Bemerkung zur slowakischen Präsensflexion*), при чему аутор прихвата мишљење Травничека, додајући корекције у појединоствима: *-ie-* а *-e-*, са наглашавањем тематских глагола у другим словенским језицима,

што сматра значајним („*Die Form des Themavokals im Slowakischen klärt uns über die alte Akzentuation der Verbalformen auf in manchen Fällen, wo der Wurzelvokal uns im Stiche lässt*“, стр. 93). Тако се аутор задржао и на белоруском *jos'ć* и руском *девятисто*.

Надам се да нећу пореметити основну концепцију овога приказа, усмереног на индоевропске, балтичке и словенске проблеме, за које се аутор у првом реду интересује, ако бар само поменем и његове прилоге из грчке, германске и опште језичке тематике. Из грчке проблематике налазимо прилоге о међувокалском „s“, о експресивним придевима на -σος, о консонантском систему у новом опште-грчком језику. Из германске тематике не могу не поменути психолошко-лингвистички став о вокалским алтернацијама и о временском одређивању, са ослонцем на анализу односа у дуалу (стр. 250).

★

Интерес за германску тематику употпуњава расправљање о германској континуанти која одговара санскритском *th*, као и допуна Вернеровог закона (с обзиром на покретност акцената у имену и глаголу), при чему се још једанпут више истиче врло изражена предилекција с обзиром на акценатске појаве.

Најзад нек споменемо и једну тему фригијску — *ακ(κ)αλος*, -α и меланезијско изражавање посесивности (с обзиром на студију Thalheimer-а *Beitrag zur Kenntniss der Pronomina personalia und possessiva der Sprachen Mikronesiens*, Stuttgart, 1908).

Књига чланака и расправа проф. Станга указује на широк регистар научних интересовања ауторових, са тежиштем на општој, балтичкој и балто-словенској проблематици, са посебним интересом за акценатске вредности у компаратистичким трагањима, и са методом микроанализе.

Редактори ове спомен-књиге Ерик Краг, Арне Галис и Карл Хј. Боргстрем, истичу да аутор уз свој леп став према учењима Антоана Меје-а, има изразиту индивидуалност и разумевање за позитивне нове погледе. Издањем ове књиге они су одужили дуг науке према проф. Стангу, а тиме задужили и саму науку о језику.

Мил. Павловић

14. — Cours de langue roumaine — Introduction à l'étude du roumain

București, 1967. P. 582.

Пред нама је књига о румунском језику, вишеструко значајна, и то не само за примену науке о језику, него и за културу, а и за науку као ослонац романистичких и балканистичких студија. Књига је настала из предавања румунског језика за стране студенте на Универзитету Букурешта, у Синаји. Она је резултат многогодишњег искуства и методолошких проверавања, а има у себи јединство научног става и метода. Сређена у редакцији проф. универзитета Бориса Казаку (Boris Cazacu), књига носи у себи специфичности књижевних, фонетичарских, лексичких и структуралних проблема, у колективном настојању четири сарадника професора Казаку, Кларе Г. Кјоса (Clara Georgeta Chiosa), др Матилде К. Мариоцеану (dr Matilda Caragiu Marioțeanu), др Валерије Г. Ромало (dr Valeria Guțu Romalo) и Сорине Берческу (Sorina Bercescu).

Излагање материје румунског језика, у тридесет одељака, осигурава стварање не само пасивног, него и активног система. Напоредо се обрађују фонолошки, структурални и функционални елементи, тако да на крају курса имамо опште језичку усклађеност, а то даје стабилност изражајне језичке комуникативности и дозрева у вредности активне језичке динамике. У многим универзитетским центрима одржавају се курсеви за увођење у језичку материју домаћег језика. Међутим, може се рећи да од таквих курсева, веома значајних за културна зближавања, управо синајски курсеви почивају на неопходном и правом јединству свих појава које чине целовитост језичког феномена.

Тај процес увођења страних студената у активирани механизам румунског језика не почива на старовременским сувопарним филолошким парадигмама, већ на живој речи и на формама књижевног фе-

номена. Посебни одељци су изграђени на језичкој материји коју садржи обично неки одломак из књижевног стварања на румунском језику. Тај се метод везује у интимну целину феномена културне функције језика и његовога формулисања, чак и онда када су текстови компоновани према теми и грамтичкој ситуацији. Учење језика добија ритам конкретне функције, а тиме се ствара живљи и занимљивији однос према језичкој тематици, као и непосредно осећање за књижевну функционалност језичких средстава.

Неки од таквих чланака уводе у опште познавање румунске културе и њених вредности у архитектури и сликарству, а други откривају лепоте румунске отаџбине, везујући савремени ритам живота са историјским културним вредностима. Један живи дијалог ослања се на изглед савременог индустријског комбината (*Le Combinat de Brazi*) и на фотографију Универзитетског трга. Други динамични дијалог, са елементима за обраду адјектива, доведен у везу са значењима *steaia*, оживљава пажњу репродукцијом одабраних и импресивних старих румунских текстова из Алба Јулије (*Document relatif à l'Académie princière de Sf. Sava, Archives de l'État, Bucarest*). Уз лексеме везане за путовања и за функције члана, посесивности и сл., страни се студенти упознају са репродукцијом једне виле (Прахово) старог национално-балканског типа, и даље са перспективом Брашова (Црна Црква), са снимком кланца *Bicaz* и са браном хидроцентрале, са црквом Три Јерарха (Јаши) и са једним њеним детаљем — резбаријама клесаним у камену, са снимцима Управне палате (Јаши), са снимком парка и зграде Медицинског факултета, са зградом Велике народне скупштине. Нарочито су погодно везани за тематику текста снимци фасаде Атенеума, фоаје-а а затим саме Палате Социјалистичке републике Румуније и модерног стадиона. Најзад треба додати слике других елемената, искоришћених за језичку обраду: пристаниште Галац, Алпијско језеро, Мамаја и др.

Одабрани одељци су праћени сликама, као Михаила Еминеску и др. Уз врло жив одломак *Poezia populară* (врло погодан и за граматичку обраду) имамо импресивни снимак књижевника Михаила Садовеану, а репродукција гравуре Карађала (*I. L. Caragiale*) је уз чланак *Caragiale în literatura Lumii*. Поменућемо и портрет Јона Креанга (*Jon Creangă*). А не треба заборавити уметничке репродукције, као *Мали њасџир* од Григореску-а (*N. Grigorescu*).

Таква књига живе наставе језика, везана за културне вредности, била би пожељна и врло корисна при летњим течајевима за језик Срба и Хрвата, који се одржавају обично на Приморју.

★

Књига у редакцији проф. Казаку има и директан значај за лингвистичке студије.

Пре свега румунски књижевни језик, нарочито у фонетизму, био је увек ослонац романистичким и балканистичким поређењима. То ипак наводи на мисао о проблемима груписања романских језика и о феноменима историјским. С једне стране била би западна Романија, а с друге стране је источна Романија. Таква генералисања су почивала на давнашњим младограматичарским оријентацијама према књижевним језицима. Књижевни пак романски језици нису у паралелним односима према својим дијалектима. Из ове књиге видимо феномене књижевног румунског језика много ближе према дијалекатским интерференцијама (Атлас румунских дијалеката) него што је то случај француског књижевног језика према дијалектима (Gilliéron), а то је још изразитије у односу италијанског књижевног језика према структури дијалеката у Италији. — Из румунског типа, како нам га приказује књижевна формулација, и управо поводом ове, на научним основама методолошке књиге, сугестивно се слути и намеће нов став према романистичким језичким студијама, став трагања за процесима уопште. Тако се види траг романске палатализације, као и процеси типа „ct“ : „pt“, са изоглосама ширега обухвата, а код романске палатализације на Балканском полуострву („c“ : „č“).

Све ово има непосредног значаја за балканистичке студије и посебице за балканске језичке симбиозе. При првим зачецима балканистичког смера у науци о језику истицан је значај румунског језика. Миклошић то одређује изразито, а затим Сандфелд у даљој фази развитка науке. Данас пак наука, кад се тиче балканских језика, инсистира на регионалним симбиозама и на процесима који се указују кроз развојне форме словенског суперстрата. Али такав методолошки став не умањује значај румунских језичких феномена.

За разумевање балканистичких процеса познавање румунског језика је потребно из два разлога.

Словенски језици на највећем делу Балканског полуострва девијацијама језичких феномена откривају миксоглотске услове, управо учешће предсловенског романизованог супстрата. Али коректив за правилно разумевање тих девијација није довољан, ако се ограничимо на врло сужен а поремећен и раскинут слој аромунских, македо-румунских говора; или на слабе трагове истро-румунског или далматско-романског. То важи за широке процесе, као што је романска палатализација, али и за друге. Тако нпр. у битолском аромунском Михаи Јеану кон-

статује диференцирано поређење придева у аромунском према румунском, тако *sata bun : maī bun, naī sata bun : cel maī bun; sata mare (maī mare), naī sata mare : cel maī mare* (*Decţionar macedo-român*, с. XI). Оваква слика већ показује комплексан однос и укрштање. „Нај“ се поклапа са македонским и српским „нај“, али у српском призренском говору, код малог остатка некада врло великог броја аромунских породица, ја сам открио патроним *Мајмаровићи*, у коме је „мај“ очигледно румунског типа, а то значи непоклапање епирског са оним у говору на коме почива карактеристика коју даје Михаилеану. — Једна од варијација рум. неодр. заменице типа *cîteva* указује ми на сличну а досад необјашњену појаву косовског дијалекта с појачавањем *ејџовај*, *ејџова* и сл., а с друге стране наводи мисао на тип *vašcea, našča* (Костур, Македонија), који сам, супротно Ватрославу Облаку, протумачио као македонски словенско-аромунски хибридизет *vašcea = vaš(a) + cea, našcea = naš(a) + cea* и сл. (Cf. *Перспективе и зоне балканистичких језичких процеса*, ЈФ XXII; *Les Slaves du Sud d'après les faits de langues*, у књизи *La Macédoine et les Macédoniens dans le passé*, р. 435).

Књига о румунском језику дала је паралелан пример мом констатовању за јањевски говор: да се еквиваленција поређења (као један од начина), поред препонирања показном или неком другом одређеном заменицом, постиже и постпозицијом, а чему немам потврду за аромунски. Према наведеним примерима имамо у с. дијалекту придев ненаглашен *Од добру мајку — добра ћерка*, а придев одређене вредности *Од мајку добру, ћерка добра*. Слично, према материјалу ове књиге, имамо јасно однос неодређености и одређености придевске функције у примеру

asea casă : casa asea

Дакле оваква књига, управо књига каква је ова, неопходна је онима који имају интерес за балканистичке студије, јер буди интерес и указује на правилан смер. Али је једном лингвисти — балканологу овакав ослонац за познавање румунског језика неопходан и у оној својој основној намени. Балканистичке студије нису компаратистичка етимологизирања. Лингвисти — балканологу, као у осталом и дијалектологу, потребно је да овлада самом материјом, да усвоји, да апсорбује систем језика који проучава и језике који учествују у симбиози: да овлада системом и његовом динамиком. Тек такав однос допушта да се не само уче, него и осете, а тиме у потпуности схвате сами језички процеси. Ова књига то у пуној мери омогућава.

Мил. Павловић

ТРИ НАУЧНА САСТАНКА
МАКЕДОНСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

1. — Симпозијум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски

Скопје—Штип 23—25. мај 1969.

У организацији Македонске академије наука и уметности у Скопљу и Штипу од 23—25. маја 1969. године одржан је симпозијум посвећен прослави 1100-годишњице од смрти творца словенске писмености Кирила Солунског.

Увод у сам симпозијум представљала је Изложба словенских рукописа откривених на терену Македоније после другог светског рата. Изложба је била смештена у просторијама МАНУ и њу је 22. маја по подне отворио краћим говором проф. др Владимир Мошин.

Свечано отварање симпозијума извршено је 23. маја. Симпозијум је отворио и поздравио госте и учеснике председник МАНУ, академик Блаже Конески.

У име југословенских академија наука и уметности симпозијум су поздравили: председник Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, академик Бранислав Ђурђев, представник Југославенске академије знаности и умјетности, академик Марко Костренчић, представник Српске академије наука и уметности, академик Михаило Стевановић, представник Словенске академије знаности и уметности, академик Милко Кос.

Рад симпозијума се одвијао у два сектора и у једној подсекцији. За време одржавања симпозијума учесници су посетили више познатих манастира у околини Скопља (Нерези, св. Андрејаш, св. Никита,

Марков манастир и др.), као и археолошки локалитет Баргала, код Штипа.

На симпозијуму је био прочитан 51 реферат из области: археологије, историје, историје књижевности, историје уметности; лингвистике, палеографије и филологије.

Међу учесницима симпозијума се налазио већи број академика из свих југословенских академија, знатан број професора свих универзитета у Југославији, као и више сарадника разних научних установа из Скопља, Београда, Новог Сада, Загреба, Љубљане, Задра и Сарајева. Поред тога, као гости, на симпозијуму су прочитали своје реферате и два научника из Чехословачке и САД. Према уобичајеном реду, сваког дана су вођене и дискусије о прочитаним рефератима. Реферати и дискусије су вођени на већини словенских језика: македонском, српскохрватском (хрваткосрпском), словеначком, чешком, руском и пољском, тако да су већина словенских језика били заступљени на симпозијуму посвећеном у част творца прве словенске азбуке и писмености (књижевности) и првог словенског књижевног језика, у чије је основе ушао говор македонских Словена из околине Солуна средине IX века.

У току 1970. године Македонска академија наука и уметности објавила је материјале са симпозијума у два тома: I, стр. 1—293, II, стр. 1—430.

На симпозијуму су прочитали своје реферате: Блага Алексова, Стјепан Антољак, Коста Балабанов, Борис Бошковски, Јосип Братулић, Љупка Василев-Стефоска, Бисерка Грабар, Цветан Грозданов, Војислав И. Илић, Мирјана Ђоровић-Љубинковић, Радивоје Љубинковић, Петар Миљковић-Пепек, Бранко Панов, Јоже Погачник, Харалампије Поленаковић, Ђорђе Сп. Радојичић, Загорка Расолкоска-Николовска, Драги Стефанија, Нико П. Този, Ђорђе Трифуновић, Сергеј Троицки, Марин Франичевић, Димитар Шопов; — Димитрије Богдановић, Далибор Брозовић, Иванка Веселинов, Јосип Врана, Георги Георгиевски, Петар Хр. Илиевски, Блаже Конески, Мирослав Кравар, Херта Куна, Здењка Курцова, Радован Лалић, Ладислав Матејка, Мито Мијовски, Живота Михајловић, Александар Младеновић, Владимир Мошин, Малик Мулич, Оливера Јашар-Настева, Олга Недељковић, Миливој Павловић, Марија Пантелић, Вангелица Папазисовска, Блаже Ристовски, Димитрије Стефановић, Биљана Стипчевић, Вера Стојчевска-Антић, Рада Угринова-Скаловска и Љубица Штављанин-Ђорђевић.

Х. Поленаковић

2. — Меѓународни научни сусрет поводом 1000 годишњице комитопула и стварања Самуиловe државе

На Преспи у Отешеву од 10—15. октобра 1969. године одржан је у организацији Универзитета „Кирил и Методи“ и Института за националну историју — Скопје, меѓународни научни сусрет (симпозијум) поводом хиљадугодишњице устанка комитопула и стварања Самуиловe државе.

На овом научном скупу поднето је 17 реферата и то: др Блага Алексова (Скопје) „Материјалната култура од Самуиловото време“; проф. др Стјепан Антољак (Задар) „Критички осврт на изворите за Самуиловата држава (до 1014)“; Христо Андоновски (Скопје) „Да ли е пронајден гробот на цар Самуил“; Бошко Бабић (Прилеп) „Прилеп во X век во светлоста на археолошките истражувања“; др Драгољуб Драгојевић (Београд) „Улогата на богомилите во востаничкото движење на македонските словени за време на цар Самуил“; др Љубиша Доклестић (Загреб) „Самуиловата македонска држава во српската граѓанска историографија и публицистика во XIX и во првата половина на XX век (до 1941. г.)“; др Кирил Камилов (Скопје) „Одразот на богомилството во народното творештво“; др Милан Лос (Прага, Чехословачка): „Question du mouvement hérétique sous l'empire de Samouilo“ (Прашањето на еретичкото движење под царувањето на Самуила); др Мирјана Љубинковић-Ђоровић (Београд) „Значењето на археолошките податоци од двете преспански цркви од времето на Самуила“; Радивоје Љубинковић (Београд) „Прилог кон хронологијата на самуиловите завладувања“; др Алиса Малинген-Лероа (Брисел, Белгија) „Синовите на Петар Бугарски и комитопулите“; проф. др Миливој Павловић (Београд) „Надгробната плоча најдена во с. Герман кај Преспа, текстолошка (палеографска) идентификација“; др Бранко Панов (Скопје) „Струмичката област за време на Самуила“; акад. проф. Ђорђе Радојичић (Београд) „Народот Самуилов во песната за Роланд“; акад. проф. Стеле Франце (Љубљана) „Прашањето за систематизацијата на историјата на уметности кај Јужните Словени“; Драган Ташковски (Скопје) „Глаголаштвото и Богомилството во Македонија како претходници на востанието од 969 година“; проф. Томо Томовски (Скопје) „Белешки за некои месности во Македонија во почетокот на XI век“.

Поред поднетих реферата нужно је посебно да нагласимо плодност и интересантност дискусија. Дискусије су се развијале без временског ограничавања, а вођене су сва три радна дана до дубоко у ноќ. У дискусијама су учествовали сви учесници научног скупа: поред

оних који су поднели реферате, још и проф. Љубен Лапе, акад. Бого Графенауер, проф. Никола Сотировски и др.

Поднети реферати и дискусије потврдили су неколико значајних чињеница, но једновременно покренули низ проблема, које треба даљим радом проучавати.

Неоспорно посебно треба истаћи да су два реферата (професор Стјепан Антољак и професор А. Лероа Молинген), дајући критику на изворе и литературу који говоре о стварању и карактеру Самуилове државе, потврдила да је устанак комитопула био дигнут 969. године. Свакако да је утврђивање овог датума од посебног значаја за даље проучавање историјског развитка балканских народа тог периода.

Покојни професор Ђорђе Сп. Радојичић истакао је да се у Француској епској песми о Роланду, која потиче из XI или XII века, поред Бугара истиче и „народ Самуила“, што свакако треба схватити, по речима професора Радојичића, да се то односи на македонске Словене. Он је једном солидном научном анализом већег броја извора и аутора истакао да при проучавању периода Самуилове државе треба јасно разликовати оно што се односи на Бугаре од онога што се односи на македонске Словене.

Квалитет реферата и плодност дискусије дали су драгоцене податке о многим проблемима тог периода, не само из области развитка политичке историје већ и о развитку културне историје. У овом погледу од посебног су интереса реферати који су нам говорили о археолошким открићима у Преспи (Љубинковић), код Прилепа (Бабић), на Баргали код Штипа (Алексова), указујући на потребу што интензивнијег истраживања у области словенске археологије. Дискусија је посебно подвукла потребу што интензивнијих археолошких истраживања у Преспи и у долини Брегалнице.

Простор нам не даје могућности да се осврнемо на све реферате, јер би то захтевало посебну и обилну студију. Међутим, овде бисмо хтели да укажемо на интересантност излагања (у реферату и дискусији) професора Миливоја Павловића. Анализирајући објављене написе и слике плоче са натписом који је досад приписиван Самуилу, професор Павловић је изразио велике резерве у веродостојност натписа, оглађујући се сасвим природно да се то односи на текстове и слике како су објављени у литератури. По томе објављеном материјалу овде бисмо имали најблаже речено једну мистификацију. Да би се отклониле резерве око тог натписа, потребно би било, истиче професор Павловић, да се омогући

барем научницима да могу видети и проучити оригинал плоче са натписом цара Самуила. Меѓутим, за сада југословенски научници могу само гајити такве жеље, јер им се приказује само „копија“.

Саставни део научног скупа у Преспи био је и посета културним споменицима Самуиловог периода. Тако су учесници посетили: Голем Град и Курбиново (Преспа), Св. Наум на Охридском језеру, затим: Хераклеју код Битоља, Прилеп, Стоби, Дојран, манастире Водоча и Велуса код Струмице и Баргалу код Штипа. Код ових споменика дати су најнужнији научни подаци, што је употпунило дискусију и реферате научног скупа.

Овај скуп је отворио директор Института за националну историју академик Михаило Апостолски, а на завршетку је констатовао значајне резултате симпозијума и изразио жељу да се даљом научном анализом што боље расветли Самуилова држава.

Реферати и дискусија (ауторизована) дати су у штампу и надамо се да ћемо моћи првих месеца 1971. године да их презентирамо нашој јавности у форми једног посебног зборника.

М. Апостолски

3. — Четврто заседание на Меѓународната комисија за словенска ономастика

(16—23. IX 1969, Скопје — Охрид)

Во времето од 16—23. септември 1969 година во Скопје (главниот дел) и Охрид (заклучниот) се одржа Четвртото заседание на Меѓународната комисија за словенска ономастика (МКСО) при Меѓународниот комитет на славистите. Организатор на Заседанието беше Македонската академија на науките и уметностите со соработка на Југословенскиот меѓуакадемски одбор за ономастика, а во неговата работа учествуваа четириесетина специјалисти по словенска ономастика од сите словенски земји, како и од Германската Демократска Република, Унгарија и Романија.

По поздравните речи на акад. Блаже Конески, од името на Македонската академија на науките и уметностите, и на акад. Људевит Јонке, од името на Југословенскиот меѓуакадемски одбор за ономастика, се прочитаа 19 реферати и повеќе соопштенија.

Во рамките на Заседанието се одржаа повеќе седници. На првата седница, која им беше посветена на проблемите на Словенскиот ономастички атлас, реферати поднесоа: С. Роспонд (Вроцлав)*, К. К. Цилујко (Киев), М. Караш (Краков), И. Дуриданов (Софија) и Е. Ајхлер (Лајпциг). — На втората седница се ислушаа прилозите на Ф. Безлај (Љубљана), П. Зволињски (Варшава), И. Шипош (Будимпешта), В. Томановиќ (Скопје), А. Урошевиќ (Београд), Б. Видоески (Скопје), П. Шимуновиќ (Загреб), В. Барац (Загреб) и Г. Шлимперт (Берлин), кои беа на теми од областа на топономастиката и хидрономастиката. — Излагањата на М. Павловиќ (Белград), В. Бланар (Братислава), Н. В. Бирило (Минск), Т. Витковски (Берлин) и на Т. Стаматоски (Скопје), што обработуваа теми од областа на антропономастиката, беа предмет на внимание на третата работна седница. — Посебна седница им беше посветена на соопштенијата за состојбата на ономастичките проучувања во одделни земји. Реферираа: В. Шмилауер (за состојбата во Чешка), Ј. Шултхајс (за состојбата во ГДР), К. К. Цилујко (за состојбата во СССР), М. Караш (за состојбата во Полска), В. Бланар (за состојбата во Словачка), П. Шимуновиќ (за состојбата во Југославија) и И. Дуриданов (за состојбата во Бугарија).

Беше тоа изразито работна конференција. Истакнатите словенски ономастичари ги изложија своите најнови научни преокупации, ја претставија состојбата на ономастичките проучувања во својата земја, се договорија за понатамошната работа врз веќе назначените заеднички потфати, од кои се секако најактуе ни изработката на Словенскиот ономастички атлас и дефинитивната обработка на ономастичката терминологија на словенските јазици.

За нас Југословените последново заседание на МКСО има извонредно значење. Допрва на него југословенската ономастика беше покомплетно застапена. Рефератите на југословенските ономастичари: на Франце Безлај, Ономастичката и лексикологијата; на Миливој Павловиќ, Најстариите македонско-словенски илеменски називи и принципиите на настанувањето на еџнонимиие; на Божидар Видоески, Македонската тоџономија како извор за историската дијалектологија на македонскиот јазик; на Пејтар Шимуновиќ, Организираност на називите во географска регија; на Васо Томановиќ, За некои тоџономи на Бока Коџорска; на

* Поподробни прикази на работата на Конференцијата и на рефератите поднесени на неа објавија ономастичките списанија: Zpravodaj Místopisné komise ČSAV X, 4, Прага 1969, с. 629—638; Namenkundliche Informationen, Nr. 16, Лајпциг, Мај 1970, с. 35—36; Onomastika jugoslavica, 2, Ljubljana 1970, с. 231—236.

Ашанасие Урошевски, Неколку топоними од Косово; на Вида Барац, За некои црти на луковдолската тонономастика и на Трајко Симајоски, Поглед на македонскиот ономастички систем во петнаесеттиот век, беа пресретнати со интерес и со мали исклучоци високо оценети.

Треба да се надеваме дека ова Заседание ќе биде нов поттик (по оној што го даде Четвртиот меѓународен конгрес на славистите, Москва 1958) за понатамошно, уште посериозно зафаќање со крупните проблеми што стојат пред југословенските ономастичари, во кое нешто сме прилично зад другите словенски народи.

Материјалите од Заседанието на МКСО (рефератите и соопштенјата, потоа заклучоците и дискусијата) се печатат како посебно издание на Македонската академија на науките и уметностите.

Трајко Симајоски

СИМПОЗИЈУМ О СРПСКО-РУМУНСКИМ ОДНОСИМА

Друштво за румунски језик — Societatea de limba română (Зрењанин), Матица Српска (Нови Сад) и „Libertatea“ (Панчево) организовале су симпозијум о српско-румунским односима, у Вршцу, и то 22. и 23. маја 1970. године.

Симпозијум је схваћен у филолошком смислу, тако да су се теме односиле на културу, фолклор, књижевност, а у већем броју на питања језика.

О старим елементима идентификованим у топонимији Клисуре говорили су Ileana Neiescu и Petru Neiescu (Relații sîrbo-române oglindite în toponimia Clisurii, zona Porților de Fier). — Проф. М. Павловић саопштио је резултат својих широк студија о утицајима романске (проторумунске) палатализације на диференцирање јужнословенских језика (Influența palatalizării romanice — protoromâne în procesul de diferențiere al limbilor sudslave). — Emil Filip је дао запажања која се односе на билингвистичке појаве (Pe marginea bilingvismului sîrbo-român: calcurile lingvistice). — Др Павло Текавчић имао је једно саопштење из етимологије (O etimologie românească posibilă în limba sîrbocroată). — Утицају српских говора на румунске говоре у Банату

посветио је dr Dorin Gămulescu свој реферат *Contribuții la studiul influenței sîrbe în limba română* (cu precădere asupra graiului bănățean). — О српским антропонимима у Ђердапској зони говорила је Аурелија Стан (Aurelia Stan), под насловом *Elemente sîrbești în antroponimia din zona Porților de Fier*. — У реферату М. Томића дат је оншти преглед — Српскохрватски говори у СР Румунији. — Међутим у говору Срба Крашована, о којима је у науци већ више пута писано, др Д. Јовић је приказао језичке мешавине — јужнословенско-румунске језичке интерференције на крашованском терену. — Др Чезар Апреотесеи (Cezar Apreotesei) говорио је о српским елементима у румунској народној поезији — *Elemente lexicale sîrbești în poezia populară română și funcția lor stilistică*. — Најзад је др Момчило Савић једно веома обимно и веома сложено питање, о глаголским временима, приказао заиста упрошћено у реферату *Исказивање прошлости у српско-хрватској и румунској публицистици*.

Уз велики број учесника из Румуније научна саопштења о језику и друга питања културе су користан допринос за познавање блискости Румуна и Срба, као и других народа Југославије.

Мил. Павловић

В. В. ВИНОГРАДОВ

(1895—1969)

Академик Виктор Владимирович Виноградов умро је 4. октобра 1969. године. Његовом смрћу совјетска наука о језику и књижевности изгубила је једног од својих највећих и најсјајнијих представника.

В. В. Виноградов рођен је 12. јануара 1895. године у Зарајску, у Рјазанској губернији. Завршио је Историјско-филолошки и истовремено Археолошки институт у Петрограду 1918. године. Задржан на универзитету да би се припремио за позив научника и универзитетског наставника, Виноградов је у свом првом опсежном научном раду — магистарској дисертацији *Исследования в области фонетики севернорусского наречия. I. Очерки из истории звука „яиѣ“ в севернорусском наречии* (1919) са много талента наставио истраживања свог учитеља академика А. А. Шахматова у области историје руског језика. Али убрзо Виноградов се од историје језика окреће ка питањима специфичности уметничке речи, ка питањима језика и стила појединих писаца. Тој преоријентацији свакако је допринео не само пораст интересовања за проблеме уметничке речи у руској науци о језику и књижевности него и околност што је В. В. Виноградов од 1921. године на Петроградском универзитету и Државном институту историје уметности почео држати предавања из савременог руског језика, руске стилистике и историје руског књижевног језика.

Избор писаца за своја језичка и стилска истраживања В. В. Виноградов је, очигледно, вршио према одређеном плану: он се задржавао на оним писцима чија су му дела пружала највише материјала како за историју језика лепе књижевности тако и за теоријска изучавања специфичности песничког језика. То су били у првом реду велики руски класици XIX века, али не само они; за науку су са језичког становишта били од интереса, као представници књижевног правца или књижевног жанра, и такви мањи писци као што су били,

нпр., лиричар-сентименталиста И. И. Дмитријев или романсијер-романтичар М. Н. Загоскин.

Резултат научног рада В. В. Виноградова у поменутој области за првих десет година биле су монографије: *Гогољ и природна школа* (1925), *О поезији Анны Ахматовой* (1925), *Эпюды о стиле Гоголя* (1926), *Эволюция русского натурализма. Гоголь и Достоевский* (1929), *О художественной прозе* (1930). Од студија о питањима језика и поетике руских писаца које су биле објављене у часописима и зборницима треба поменути следеће: *Стиль петербургской поэмы Ф. М. Достоевского „Двойник“* (1922), *О задачах стилистики. Наблюдения над стилем „Жизни переходного Аввакума“* (1923), *Сюжеты и архитектоника романа Достоевского „Беслые люди“ в связи с вопросом о поэтике натуральной школы* (1924), *Язык Зощенко* (1928). На почетку свог научног рада В. В. Виноградов је био близак руским формалистима, али се у много чему са њима није слагао, и заузео је према томе покрету независан став.

Проширујући у току следећих деценија своју необично плодну и богату научну делатност на читав низ других научних области, В. В. Виноградов деље наставља са изучавањем језика и стила руских писаца. Највише се бавио изучавањем Пушкина, коме је посветио две велике монографије: *Язык Пушкина* (Москва—Ленинград, 1955) и *Стиль Пушкина* (Москва, 1941). У књизи *Язык Пушкина* на основу огромног материјала приказана је не само улога А. Пушкина у развоју руског књижевног језика него је дата и слика читаве језичке ситуације у руској књижевности у првој половини XIX века. На сличан начин В. В. Виноградов у књизи *Стиль Пушкина* приказује систем Пушкинових уметничких средстава, указујући на нове црте које је Пушкин унео у уметнички језик руске књижевности. Посебну пажњу поклатио је Виноградов Пушкиновој прози, којом се бави у два својим студијама (*Стиль „Пиковој дами“*, 1936, и *К изучению языка и стиля пушкинской прозы*, 1949). Тридесетих година В. В. Виноградов учествовао је у припремању академијског издања дела А. С. Пушкина, и тај текстолошки и редакторски рад свакако је у знатној мери допринео његовом удубљивању у језичка и стилистичка изучавања руског писника.

После Пушкина В. В. Виноградов је највише изучавао Гогоља, коме је, поред поменутих књига из двадесетих година, посветио још читав низ студија и чланака (*Язык Гоголя*, 1936, *„Юрий Мирославский“ М. Н. Загоскина и „Майская ночь или убиенница“ Н. В.*

Гоголя, 1948, *О языке ранней прозы Гоголя*, 1951, *О языке Гоголя — сатирика*, 1952, итд.). Логичан наставак тих радова о Гогољевој прози, као и о прози Пушкина и Достојевског, чине две студије В. В. Виноградова о језику Љермонтова и Толстоја (*Стиль прозы Лермонтова*, 1941, *О языке Толстого*, 1939). Пандан тим студијама о језику руских прозаиста чине истраживања В. В. Виноградова о језику и стилу руских песника (пored раније поменутих): М. Ј. Љермонтова (*Язык Лермонтова*, 1938), И. А. Крилова (*Язык и стиль басен Крылова*, 1945), И. И. Дмитриева (*Из наблюдений над языком и стилем И. И. Дмитриева*, 1949).

Своје дефинитивне одговоре на сложена питања стилистике и поетике дао је В. В. Виноградов у следећим својим књигама: *О языке художественной литературы* (1959), *Проблема авторства и теории стилей* (1961), *Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика*. (1963), *Сюжеты и стиль* (1963), која представљају синтезу истраживачког рада од неколико деценија.

Са изучавањем индивидуалног језика писаца тесно је повезан рад В. В. Виноградова на историји руског књижевног језика. Своја научна истраживања у тој области В. В. Виноградов проширује и на друге словенске језике и на теоријска разматрања о формирању националних језика уопште. На основу својих предавања о историји руског књижевног језика Виноградов пише књигу *Очерки по истории русского литературного языка XVII—XIX вв.* (прво изд. 1934, друго, прерађено и допуњено изд. 1938). Од те књиге у ствари датира почетак историје руског књижевног језика као посебне научне дисциплине у руској лингвистици. Између студија В. В. Виноградова о књижевном језику треба истаћи: *Изучение русского литературного языка за последнее десятилетие в СССР* (1955) *Проблема взаимодействия литературного языка и языка художественной литературы* (1955), *Вопросы образования русского национального литературного языка* (1956), *Основные проблемы изучения образования и развития древнерусского литературного языка* (1958). Синтетички поглед на формирање словенских књижевних језика дао је В. В. Виноградов у књизи *Проблемы литературных языков и закономерностей их образования и развития* (1967).

Знатан део своје научне активности посветио је В. В. Виноградов питањима лексикографије и лексикологије. Рад В. В. Виноградова у тој области датира углавном од његовог учешћа у састављању Речника руског језика који је у редакцији Д. Н. Ушакова излазио у другој половини тридесетих година (*Толковый словарь русского языка*, I—IV, под редакцией Д. Н. Ушакова, Москва, 1935—1940). Као један од са-

стављача речника, Виноградов је написао велики број одредница у њему и разрадио систем стилистичких ознака помоћу којих се утврђује круг употребе речи. Такав начин обраде речи била је новина у лексикографији и представља заслугу В. В. Виноградова. У лексикографским пословима В. В. Виноградов учествовао је и касније. Тако је он био члан редакције великог академијског Речника руског језика (*Словарь современного русского литературного языка*, I—XVII, Москва—Ленинград, 1950—1965) за све време његовог излажења, а једно време је стајао и на челу редакције. Лексикографски посао посебне врсте био је Речник Пушкиновог језика (*Словарь языка Пушкина*, I—IV, Москва, 1956—1961), који је израђен према концепцији В. В. Виноградова и у његовој редакцији.

Велики научни значај имају радови В. В. Виноградова о граматичкој структури руског језика. Истраживања у тој области Виноградов је започео још двадесетих година, када је у једном реферату у Лењинградском лингвистичком друштву изнео своју концепцију о врстама речи. Најважнији радови В. В. Виноградова у којима је он разрадио своје учење о речи јесу књиге *Современный русский язык* (1938) и *Русский язык* (1947). Ова друга књига представља капитално дело руске лингвистике. В. В. Виноградов је такође узео видног учешћа у раду на академијској *Граматици руског језика* (1960, два тома). Виноградов је не само главни редактор него и један од аутора тога фундаменталног научног дела.

В. В. Виноградов је био неуморан организатор научног рада како у својој земљи тако и у међународним оквирима. Дуги низ година био је директор Института за лингвистику Академије наука СССР. Био је секретар-академик Одељења књижевности и језика Академије наука СССР, председник Међународног комитета слависта (1955—1958) и Совјетског комитета слависта (од 1955. до смрти), председник Међународне асоцијације наставника руског језика и књижевности (МАПРЯЛ), шеф Катедре руског језика на Московском универзитету, уредник часописа *Вопросы языкознания*.

За своје научне заслуге В. В. Виноградов добио је многобројна признања не само у СССР него и ван њених граница. Био је члан многих страних академија, међу осталима и члан Српске академије наука и уметности. Био је чест гост Београдског универзитета и Српске академије наука. Искрен пријатељ наше земље, академик Виноградов имао је код нас много пријатеља и поштовалаца.

В. В. Виноградов је стекао трајно име у славистичкој науци.

Радован Лалић

ИЉА ИЉИЧ ТОЛСТОЈ

Болно је опраштати се од драгог пријатеља српског народа, од личног пријатеља, искреног, тихог а пуног радне енергије. Болно је опраштати се од Илије Иљича Толстоја лексиколога, и то онда када је требало писати приказ о трећем издању, употпуњеном, врло добром издању његовог речника. Напустио је своју породицу, своје другове, своју науку, априла месеца 1970. године, управо оног месеца када је угледало свет то ново издање.

Живећи дуго у Београду, он је освојио наша словенска осећања, обухватио их својом широком руском душом, али је освојио и српски језик, књижевни српскохрватски језик, и овладао њиме. Тиме је створио праву, психолошки и семантички солидну основу на којој се изградио његов инстинкт за лексикографску делатност.

Свестрано и са већим признањем приказао сам прво издање речника српскохрватског и руског језика од И. И. Толстоја (1957) у Јужнословенском филологу (1958). За таквим речником осећала се стварна потреба и у преводној руској литератури и у опште. Од времена Вука Караџића и његова Рјечника српски односно хрватски језик се, напореда са књижевношћу, развијао у раздобљу од једног века и половине, и достигао степен адекватног средства савремених културних стремљења и уметничких изражајних вредности.

У томе смислу *Сербско-хорватско-русский словарь* И. И. Толстој образлаже речима које показују његова схватања. Он каже: „*Настоящий словарь составлен на основе современного сербско-хорватского языка. В него включена новая общественно-политическая, экономическая и бытовая лексика. Из слов турецкого происхождения автор счел нужным внести более употребительные, встречающиеся в прессе и в произведениях сербских и хорватских писателей — классиков*“. — Тај речник, већ у првом издању лепо прихваћен, потврдио је очекивања која су у

њега полагана, а велика потреба за таквим речником се јасно изразила у томе што је то издање прештампано, репродуковано већ 1958. године.

У прво издање ушле су углавном оне речи за које је руском читаоцу било потребно дати било етимолошко, било семантичко прецизирање. Међутим, сам И. И. Толстој, вођен својим инстинктом, као и правилним схватањем дужности лексикографа, наставио је свој рад, припремајући потпуније издање речника, са изразитијим диференцирањем значења. Тако је, као плод накнадних филолошко-лексикографских напора током једне деценије и више, припремио ново, треће издање, објављено, као што је наведено, ове године, под насловом *Сербско-хорватско-руски лексикон* (Москва, 1970). У самом наслову тога трећег издања имамо као новину један детаљ — аутор пише *србскохрватски* без цртице, онако како одговара једном општијем појму јединства. Аутор, дакле, сматра тај тип језика заједничким средством књижевне и опште културе Срба и Хрвата.

Ново издање речника обухвата 54.000 лексема, — знатно више него прво издање, а то је конкретно а релативно још у већој мери ако се узму у обзир изостављени дублети и речи неких категорија. То је аутор учинио због ограничења обима овога речника, али је то чинио по једном принципу. Тако су изостали деминутиви и хипокористици изведени наставцима *-ић*, *-чић*, *-ак*, *-ица*, *-чица*, *-ца*, *-ишце*, *-ишце*, *-ице*; исто тако су изостали и аугментативи и пејоративи на *-ина*, *-ишина*, *-урина*, *-оња*, и то у оба случаја ако нема измене основног значења или нарочитих семантичких индикација. Изостале су именице директно изведене од именица мушког рода, типа *-ица*, *-киња*, *-ка*, ако немају нечег нарочитог у значењу, а то важи и за неуношење многих апстрактних именица на *-ост*. Нису унети ни прилози нормално изведени од придева, осим у случајевима са специфичним вредностима. Ту има грађе из новијих дела, мада се аутор није могао користити материјалом Речника Матице српске и Матице хрватске. Значења су пак овде често прецизније диференцирана.

Међутим, спремајући ово издање, аутор се није на томе зауставио. Према својој основној замисли, како одговара једном конструктивном духу у научним подухватима, он је настављао рад на потпуној и дефинитивној редакцији речника много већег обима. Он је треће издање обежио одређеним ставом, с тим да у припреми наредног издања употреби у потпуности сав свој материјал и изрази своја дефинитивна лексикографска схватања. Он је имао у плану и израду специфичних речника.

Материјал за дефинитивни општи речник, много ширег обима, је не само прикупљан, него је и сређиван. О томе нас обавештавају В. В. Барсукова и Г. А. Мартинова у свом приказу о трећем издању (*Советское славяноведение*, 1970, св. 5, стр. 102—103). Ту се о труду аутора И. И. Толстоја каже: „Он работал над новыми словарями, в частности над сербскохорватско-русским словарем значительно большего объема“. И даље: „С большим увлечением он разрабатывал принципы словаря так называемых „ложных друзей переводчика“ (межъязыковых омонимов), собрал и в значительной мере обработал материал для этого словаря“. Ту се такође изражава нада да ће тај значајан научни посао, који је у великој мери био већ у току рада, бити завршен — „доведен до конца и опубликован учениками Ильи Ильича Толстого“.

Совјетска руска славистика је лепо прихватила став Иље Ильича Толстоја, његово дело је похвално оценила. Српска наука се са лепим признањем одужује Иљи Ильичу Толстоју за његово лексиграфско дело, које је већ много допринело ближим књижевним везама две културе.

Миливој Павловић

МАТЕ ХРАСТЕ

(1898—1970)

Децембра 1970. године у Загребу је преминуо академик др Мате Храсте, професор Свеучилишта у Загребу. Проф. Храсте је припадао оној генерацији југословенских слависта која је стекла стручну спрему у нашој земљи, под непосредним руководством проф. Ст. Ившића и А. Белића, и која је у рад на нашој науци унела доста запоса и свежине.

После завршетка универзитетских студија у Загребу, М. Храсте је био средњошколски наставник у Сремској Митровици, Сиску и Петрињи. Докторат филолошких наука стекао је на Београдском универзитету. После другог светског рата М. Храсте је постао свеучилишни наставник — прво доцент 1946, а редовни професор 1955.

У својим радовима, којих има преко стотину, проф. Храсте се бави првенствено проблемима дијалектологије, затим ономастике, савременог језика и историје нашег књижевног језика. Главна његова преокупација ипак је дијалектологија, посебно поједини говори чакавског дијалекта, и тај дијалекат у целини.

У нашој дијалектолошкој науци проф. Храсте заузима врло истакнуто место. Од његовог првог рада: Цртице о брушком дијалекту (Јужнословенски филолог VI 1926), па до смрти — а то је близу педесет година — проф. Храсте је био будно присутан у нашој дијалектологији. После Цртица о брушком дијалекту дошла је студија о хварском говору (Чакавски дијалекат острва Хвара, докторска дисертација, објављена у Јужнословенском филологу књ. XIV (1935), затим следе: Особине говора острва Виса (1937), Чакавски дијалекат острва Брача (1940), Особине говора отока Шолте, Чиова, Дрвеника и сусједне обале (1948), Говор отока Суска (морфологија, 1956). А као синтетички рад о чакавској проблематици имамо радове проф. Храсте у Енциклопедији Југославије, IV: Чакавски дијалекат и Чакавски књижевни језик. По-

следњих година свога живота проф. Храсте је посебну пажњу поклањао проблематици истарских говора: Говори југозападне Истре — Хрватски дијалектолошки зборник књ. II, 1966. и Икавски говори сјеверозападне Истре, Филологија VI, 1967.

Овим, наравно, није исцрпен списак радова из дијалектологије проф. М. Храсте. Ту долазе још и радови о штокавским говорима на чакавском подручју (О проучавању штокавског говора отока Брача и Хвара, 1940; О штокавским говорима на Брачу, исте године, опет о томе 1951, затим о особинама личких говора 1956, Значај западног штокавског говора за хисторију и дијалектологију српскохрватског језика, 1958; О кановачком акценту у Хрватској, 1957 и сл.), али је несумњиво да је за нашу науку најдрагоценије управо оно што је академик Храсте оставио иза себе о чакавским говорима. Он је као рођени чакавац са острва Хвара био и предодређен да изврши тај посао, да сакупи грађу чакавске говорне области, да проучи чакавску проблематику. Он је то у знатној мери и учинио. Истина је, несумњива, да би наше звање о чакавским говорима без радова проф. Храсте било мањкаво и да би наша савремена представа о чакавској проблематици била непотпуна. Можда ће се наћи у овим радовима пок. академика Мате Храсте и понеки став са којим се неће сложити сви наши дијалектолози; можда ће се неко питање о коме се тамо расправља моћи и другачије објаснити, али је цела истина да је оно што нам је оставио иза себе проф. Храсте, оно што је он дао нашој дијалектологији, врло значајан прилог науци. Иако су чакавски говори проучавани и пре проф. Храсте, оно што је он о њима дао знатно је унапредило наша знања о њима.

Уз дијалектолошку проблематику, као што је већ речено, проф. Храсте се бавио и другим проблемима, између осталих и проблемима савременог књижевног језика. О појединим тим питањима објавио је више чланака у загребачком Језику. Он је један од аутора познате Граматике хрватскога или српскога језика, која је после II светског рата изишла у неколико издања. Проф. Храсте је био члан Правописне комисије, један од састављача Правописног речника. Дуго година проф. Храсте је био један од уредника историјског речника који издаје Југославенска академија знаности и умјетности у Загребу, један од првих уредника Рјечника хрваткосрпског језика Матице хрватске и Матице српске, од којих су у Загребу изишле само I и II књига. А уређивао је и више часописа: Хрватски дијалектолошки зборник и Филологију; био је и члан уредништва часописа Језика.

Смрћу академика Мате Храсте наука о нашем језику изгубила је једног вредног и преданог посленика који је до задњег часа свога живота био присутан у нашој науци. Редакција Јужнословенског филолога у проф. Мати Храсти губи свог дугогодишњег сарадника и члана уређивачког одбора. Његов племенити лик остаће дуго у нашим сећањима.

Асим Пецо

Библиографија за 1967. и 1968. годину

расправа и дела из словенске и индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Југославији

Ову библиографију израдили су: за СР Србију, САП Војводину, СР Црну Гору и СР Босну и Херцеговину: *Олга Банковић-Тодоровић, Зорица Голубовић-Ситанојчић, Даринка Горићан-Премк, Душанка Игњатовић, Фахра Маџијашић, Звездана Павловић-Ситменковић и Егон Фекејте*; за СР Хрватску: *Јосип Вончина*; за СР Македонију: *Радмила Баскић*; за СР Словенију: *Јосе Мунда*; расправе у часопису Жива антика: *Бојана Шијачки-Манев*.

Скраћенице

АФФ	Анали Филолошког факултета, Београд
ГЗФФС	Годишен зборник на Филозофскиот факултет, Скопје
Гласник ЗМС	Гласник Земалског музеја, Сарајево
ГФФНС	Годишњак Филозофског факултета, Нови Сад
ЖА	Жива антика, Скопје
ЗБИЈКСН	Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, изд. САНУ и Научно дело, Београд
ЗБИК	Зборник историје књижевности, Београд
ЗБМСФ.Т	Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад
ЗБФФ	Зборник Филозофског факултета, Београд
ЗБФФП	Зборник Филозофског факултета, Приштина
ZbNI	Zbornik Historijskog instituta JA, Zagreb
ZR	Zadarska revija, Zadar
ZČ	Zgodovinski časopis, Ljubljana
ИЧ	Историјски часопис, Београд
ЈА	у појединим насловима: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

JiS	Jezik in slovstvo, Ljubljana
JФ	Јужнословенски филолог
КЖ	Културен живот, Скопје
КњЈ	Књижевност и језик, Београд
Ковчежић	Ковчежић. Прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
ЛЗБ	Литературен збор, Скопје
ЛМС	Летопис Матице српске, Нови Сад
МЈ	Македонски јазик, Скопје
МС	Матица српска, Нови Сад
МФ	Македонски фолклор, изд. Институт за македонски фолклор, Скопје
МН	Matica hrvatska, Zagreb
НЈ	Наш језик, Београд
NRazgl	Naši razgledi, Ljubljana
н. с.	у појединим насловима: нова серија
НСтв	Народно стваралаштво, Београд
Пос. изд.	у појединим насловима: посебно издање
Прил.	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд
Прил. ФФНС	Прилози проучавању језика, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета, Нови Сад
Раз	Разгledi, Скопје
RZSF	Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb
RR	Riječka revija, Rijeka
RSI	Radovi Staroslavenskog instituta, Zagreb
RFFZ	Radovi Filozofskog fakulteta, Zadar
RFFS	Radovi Filozofskog fakulteta, Sarajevo
С	Современост, Скопје
SAZU	у појединим насловима: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
САНУ	у појединим насловима: Српска академија наука и уметности, Београд
СДЗБ	Српски дијалектолошки зборник, Београд
SL	Suvremena lingvistika (skripta), Zagreb
Спом	Споменик САНУ, Београд
SPH	Stari pisci hrvatski, Zagreb
SR	Slavistična revija, Ljubljana
SREA	Studia romanica et anglica, Zagreb
Стр	Стремеж, Прилеп
UR	Umjetnost riječi, Zagreb
ФП	Филолошки преглед, Београд
HDZb	Hrvatski dijalektološki zbornik, Zagreb
CBI	Centar za balkanološka istraživanja, Sarajevo
ŠK	у појединим насловима: Školska knjiga, Zagreb

I Општелингвистички проблеми

1. **Barthes Roland**, Literatura i meta-jezik, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 710—711.

Превео Звонимир Мркоњић.

2. **Barthes Roland**, Mašta znaka, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 706—709.

Превео Звонимир Мркоњић.

3. **Bense Max**, Eksperimentalni stilovi, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 744—748.

Превела Љерка Мифка.

4. **Bodrogvari Ferenc**, Zavisnost dvojezičnog vaspitno-obrazovnog rada od shvaćanja pojma i funkcije značenja, Pedagoška stvarnost XIII, sv. 5 (1967, Novi Sad) 265—277.

5. **Browne E. Wayles**, Srpskohrvatske enklitike i teorija transformacione gramatike, ЗБМСФЛ XI (1968) 25—29.

6. **Burić Olga**, Vreme kao strukturni elemenat književnog dela, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 31—38.

7. **Vasić dr Smiljka**, Dvojezičnost i razvitak govora, Pedagoška stvarnost XIII, sv. 6 (1967, Novi Sad) 329—333.

Проблем билингвизма осветљен са гледишта детета у школи и срединама где се говоре два или више језика, са посебним освртом на проблем изучавања страних језика у школама.

8. **Vasić Smiljka**, Razvitak звучности glasova kod dece na uzrastu od tri do devet godina, Настава и васпитање XVII, 3 (1968, Београд) 316—320.

9. **Vladisavljević dr Spasenija**, Savremeni prilaz proučavanju govornih poremećaja, Pedagoška stvarnost XIII, sv. 4 (1967, Novi Sad), 242—244.

10. **Vlahović Plemenka**, в. Микеш Меланија и Влаховић Племенка, бр. 37 и 38.

11. **Vlahović Svetlana**, Traganje za značenjima, Savremenik knj. XXVIII, sv. 12 (1968, Београд) 519—520.

О односу симбол-језик-значење у књизи Сузане Лангер „Филозофија у новоме кључу“, изд. Просвете, Београд, 1967.

Приказ.

12. **Voigt Vilmos**, Strukturalna definicija usmene (narodne) književnosti, ФЛ I—II (1968, Београд) 63—70.

Приказ распрострањености структуралистичког метода у анализи фолклорне књижевности у свету. Аутор дефинише структуралистичку анализу „индивидуалних фолклорних дела“.

13. **Gerersdorfer Vera**, Nominalni i verbalni jezički izraz, Radovi IV, izd. Filozofski fakultet u Sarajevu (1966—1967, Sarajevo) 8°, 159—187.

Анализа основних карактеристика именичних речи, с једне, и глаголских, с друге стране. Аутор, осврћући се на савремене лингвисте, теоретичаре језика и

психологе (Е. Gamillschega, W. Kainza, Ed. Sapira, H. Schuchardta, Révész, L. Tesnière и др.), износи разлике и сличности између именица глагола подвлачећи и „кохезију која постоји између те двије привидно опречне категорије“.

Резиме на француском.

14. Gerersdorfer Vera, О problemu translacije u jezicima, ФП III—IV (1968, Београд) 81—90.

Аутор приказује појаву и развитак појма и термина translacije (Ch. Bally, Juret, Beneveniste, Dauzat, Tesnière), наводи типове translacije у разним језицима (именичка, придевска, адвербијална и др.) и предлаже обраду номинално-вербалне синтезе у translaciji.

Резиме на француском.

15. Грицкат Ирена, Префиксација као средство граматичке (чисте) перфектизације, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 185—224.

Аутор сматра да у српскохрватском језику постоји и чиста (граматичка) перфектизација; ни постојање „трећих чланова“ (гајити, одгајити, одгајивати), као ни подаци у лексикографским делима, не могу да сведоче против ове чињенице. Даље се износи, у духу концепција Веја, Полдауфа и Копечног, схватање о томе да се чиста перфектизација јавља онда када се значење основног глагола и префикса поклапају, али се с тим у вези увек мора имати у виду тачно значење, одн. подначење или семантички одсек глагола који је префиксиран. Ово гледиште аутор илуструје већим бројем примера из српскохрватског језика.

Резиме на руском.

16. Грицкат Ирена, Стилске фигуре у светлу језичких анализа, в. бр. 805

17. Грицкат Ирена, Шта даје за проучавање глаголске семантике чиста. (граматичка) перфектизација путем префиксације, НЈ н. с. XVI, св. 3 (1967) 119—126.

Залаже се за схватање о чистој (граматичкој) перфектизацији несвршених глагола, тип: *писаћи* — *написаћи*; *градићи* — *саградићи* и сл., при чему а) присуство трећих чланова спреге (*ронићи* — *заронићи* — *зароњаваћи*) и б) промену семантике (*чинићи*—*учинићи*—*начинићи* . . .), који се у систему јављају, не сматра сметњом за прихватање појаве граматичке перфектизације јер по себи припадају другим језичким нивоима. Ти се нивои огледају у хетеросемији имеперфективних глагола, одн. у хетероморфији перфективних. Поред српскохрв. материјала којим поткрепљује анализу, аутор даје, компаративно, и материјал из руског језика.

18. Guberina Petar, Zvuk i pokret u jeziku, izd. Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu (1967, Zagreb) 8°, 1—184.

19. Damjanović Milan, О појму „metamorfoza“, в. бр. 174.

20. Dešić Milorad, Uloga subjektivnog faktora u razvitku jezika, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 55—57.

21. Dimitrijević dr Naum, Plodan rezultat korišćenja primenjene lingvistike u oblasti pisanja udžbenika za engleski jezik. A modern course in business english. Nowald, Webb, Knight, O.U.P. 1967, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 39—44.

Приказ.

22. **Donat Branimir**, в. Moles Abraham, бр. 49.

23. **Donat Branimir**, Putevi novog strukturalizma, Mogućnosti XV, 5—6 (1968, Split) 701—705.

24. **Donat Branimir**, Češki i slovački strukturalizam, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 687—690.

25. **Empson William**, Sedam tipova dvoznačnosti, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 560—577.

Превео Далибор Цвитан.

26. **Ivić Milka i Marić Sreten**, Roman Jakobson, Lingvistika i poetika, izd. „Nolit“ (1966, Beograd) 8°, 1 + 1 + 326.

Избор радова из области лингвистике, проблема поезије и др. познатог америчког лингвисте — извршили Милка Ивић и Сретен Марић. Између осталих за лингвисте и филологе су интересантни ови чланци: Тајна служба Константина Филозофа и даљи развитак старословенске поезије; О структури стила српскохрватских народних епова; Структура двеју српскохрватских народних песама; Покушаји у међународној европској лингвистици да се установи језички модел средства — циљ; Тражење суштине језика; Лингвистика и теорија комуникације; О лингвистичкој типологији афазичних обољења; Фонологија и фонетика; Типолошке студије и њихов допринос компаративној лингвистици; Компаративна словенска филологија; Лингвистика и поетика.

Са литературом и предговором Милке Ивић.

27. **Katičić Radoslav**, Književnost i jezik, UR XII, br. 3 (1968, Zagreb) 181—205.

28. **Katičić Radoslav**, Rečenica kao jezična jedinica, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 82—88 i br. 4, 109—114.

29. **Клајн Иван**, Страна реч — шта је то?, ЗбМСФЛ X (1967) 7—24.

О начину одређивања разлике између страних и домаћих речи (на основу прилагођености домаћем језичком систему, на основу семантичког критеријума и др.).

Резиме на француском.

30. **László Bulcsú**, v. Finka Božidar — László Bulcsú, br. 82.

31. **Лубас Владислав**, Из проблематике значења властитих имена, АФФ 7 (1967, Београд) 167—192.

У првом делу расправе (Опште напомене, 167—177) аутор развија тезу према којој лично име, будући језички знак као и свака друга реч, има значење, тј. врши комуникативну функцију; у другом делу (Етимолошко значење географских назива са формантом *-ац* у српскохрв. језику, 178—192) испитује са дијахроничког гледишта етимологију српскохрв. географских назива на *-ац*.

Резиме на француском. В. и бр. 32.

32. **Lubás Władisław**, Pripombe o pomenu lastnih imen. JiS XII (1967), št. 5, str. 146—152. В. и бр. 31.

33. **Марић Сретен**, в. Ивић Милка и Марић Сретен, бр. 26.

34. **Марић Сретен**, Сосирова лингвистика и мисао о човеку, Књижевност XLVI (1968, Београд) 386—410.

35. **Marcinkjavičius Justinas**, Priroda poetske višeznačnosti, в. бр. 820.

36. **Melvinger Jasna**, Teorija lingvističkih polja u semantici. Metod stilističkih polja kod Pierrea Guiranda, Прил. ФФНС II (1966) 23—39.

О појмовима лингвистичко и стилистичко поље код Pierrea Guiranda и адекватним терминима код Yosta Triera (das sprachliche Feld), G. Matoréa (champ national) и неких англосаксонских аутора (area of meaning), о њиховом значају за богаћење семантике и стилистичких могућности. Документовано анализом вредности лексема *живој* у стиховима Владислава Петровића Даса.

37. **Mikeš Melanija i Vlahović Plemenka**, Metoda analize sintaksičkih struktura u dečijem govoru, Прил. ФФНС II (1966) 231—237.

Аутори су, примењујући свој метод испитивања синтаксичких структура говора у другој и трећој години живота, издвојили неколико питања којима треба обратити пажњу и испитивати их.

38. **Mikeš Melanija i Vlahović Plemenka**, Razvoj gramatičkih kategorija u dečjem govoru, Прил. ФФНС II (1966) 165—209.

Аутори сматрају да се до краја треће године потпуно формирају и стабилишу основне граматичке категорије код детета. Нису уочене значајније разлике у усвајању граматичких категорија код једнојезичне и двојезичне деце.

Приложена је литература и схема.

39. **Милићевић Жика**, в. Hayakawa Samuel, бр. 84.

40. **Minović dr Milivoje**, Uvod u nauku o jeziku (za studente viših pedagoških škola), izd. Zavod za izdavanje udžbenika (1968, Sarajevo) 8°, 1—116.

Са литературом и чланком „Уместо предговора“ дра Јована Вуковића и дра Исмета Смаиловића.

41. **Mitić Stanko**, Lingvističko poređenje prezensa i imperfeksa, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 41—50.

42. **Мифка Љерка**, в. Bense Max, бр. 3.

43. **Михаиловић др Љубомир**, О машинском превођењу, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд), 7—13.

44. **Михаиловић Љубомир**, Разноликост дистинктивне функције у језику, АФФ 7 (1967, Београд) 231—236.

Пошто је навео врсте дистинктивне функције (парадигматска : синтагматска, моноплана : мултиплана и др.), аутор налази да је Блумфилдова дефиниција дихотомије „исти“ према „различит“ искупише строга и залаже се за дефиницију која би истицала *сложеност* дистинктивне функције.

Резиме на енглеском.

45. **Mihailović dr Ljubomir**, Francis P. Dinneen: An Introduction to general linguistics. Holt, Rinehart and Winston. — New York, 1967, XI + 452 p., Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 61—62.

Приказ.

46. **Moguš Milan**, O morfemu, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 33—37.

47. **Moguš Milan**, O fonemu, Jezik XIV, br. 4 (1967, Zagreb) 107—111.

48. **Мојашевић Миљан**, Захвалност филологији, АФФ 7 (1967, Београд) 462—471.

Истичући заслуге Петра Колендића за филологију, аутор испитује и истиче вредност филолошког метода у проучавању књижевности.

Резиме на немачком.

49. **Moles Abraham**, Informacija semantička i informacija estetska, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 712—716.

Превео Бранимир Донат.

50. **Мркоњић Звонимир**, в. Barthes Roland, бр. 1 и 2.

51. **Muljačić Žarko**, Georges Mounin, Histoire de la linguistique des origines au XXe siècle. Paris 1967. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 116—119.

52. **Muljačić Žarko**, Carlo Tagliavini, Introduzione alla glottologia I, Casa Editrice prof. Riccardo Patron, Bologna 1963, pp XX + 552; II, Bologna 1963, pp. 479, ЗММС ФЛ XI (1968) 188—191.

Приказ.

53. **Muljačić Žarko**, Kommunikation und Kybernetik in Einzeldarstellungen. Band 2: Structural Linguistics and Human Communication. By Bertil Malmberg. Berlin—Göttingen—Heidelberg 1963. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 115—116.

54. **Muljačić Žarko**, Milka Ivić, Pravci u lingvistici (Državna založba Slovenije, Ljubljana 1963), Filologija 5 (1967, Zagreb) 208—215.

Приказ.

55. **Muljačić Žarko**, New trends in Linguistics. An orientation by Bertil Malmberg. Translated from the Swedish original by Edward Carney . . . , Biblioteca linguistica. Guides to Modern Theories and Methods. Edited by B. Malmberg with the collaboration of E. Coseriu (Tübingen), G. Devoto (Florence), H. Frei (Geneva), R. Gsell (Grenoble), L. Hjelmslev (Copenhagen), R. Jakobson (Harvard and MIT), H. Seiler (Cologne), A. Sommerfelt (Oslo), A. Tovar (Salamanca), vol. I, Stockholm—Lund MCMLXIV, pp. VIII + 226, ЗММСФЛ XI (1968) 181—188.

Приказ, повољан.

56. **Muljačić Žarko**, Tipologija jezičnoga kalka, RFFZ 7 (Razdio lingvističko-filološki) (1968, Zadar) 5—19.

57. **Mušg Valter**, Ekspresionistička revolucija jezika, Savremenik XXVII, sv. 6 (1968, Beograd) 507—512.

Превео са немачког Александар Ђ. Поповић.

58. Orešnik Janez, On N. Chomsky's strict subcategorization of verbs. *Linguistica VIII* (1966/68) št. 1, str. 83—103.

Ocena poglavlja knjige N. Chomskega: Aspects of the theory of syntax (Cambridge 1965).

Resumé v slovenščini.

59. Pavlović Mil[ivoj], Antoan Meje, Uvod u uporedno proučavanje indoevropskih jezika, Naučna knjiga, Beograd 1965, ЗбМФЛ XI (1968) 196—197.

Приказ, повољан.

60. Павловић Миливој, Од импресије до експресије, АФФ 8 (1968, Београд) 79—92.

Аутор проучава принцип адекватности у савременој стилистици и естетици Резиме на француском.

61. Petrović Milutin, Halidijev gramatički sistem, ЗбФФП IV, св. А (1967). 289—308.

Излаже основне поставке које карактеришу начин и метод посматрања и анализе језика лингвисте Мака Халидеја (Мак Halliday), професора опште лингвистике на University College у Лондону, и његових следбеника М. Н. Sinclera и М. Gregoria.

Резиме на енглеском.

62. Piernikarski Cezar, O slovničnih kategorijah. ЈИС XXX (1968), št. 1, str. 30—33.

63. Поповић Александар Ђ., в. Mušg Valter, бр. 57. КњЈ 1—2 (1967) 62—83.

64. Pranjić dr Krunoslav, Lingvistička analiza jedne Matoševe proze, КњЈ 1—2 (1967) 62—83.

Аутор анализира интерпретативно-читалачки и лингвистички новелету Самотне ноћи Антуна Густава Матоша примењујући и образлажући одређен тип анализе заснован на дефинисаним говорним вредностима.

65. Regula Moritz, Propositions en fonctions de mots et de taxèmes. *Linguistica VIII* (1966/68) št. 2, str. 177—181.

Resumé v slovenščini.

66. Řehak Vladimír, Od hipotetičkog do egzaktnog u jeziku, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—131.

67. Sweeney William D., Linguistic influences on the glottochronologic rate: literacy, isolation, borrowing, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 445—473.

О поставци глотохронологије „да сви природни језици теже да замењују основни речнички фонд углавном једнаким темпом“ која је у последње време подвргнута озбиљној научној критици. Указујући на високу стопу задржавања затеченог вокабулара у разним језицима (у исландском, арапском, грузинском, јерменском и др.), аутор упућује на три фактора битна за време обнављања или изолације лексичког фонда.

Резиме на српскохрватском.

68. Segre Čezare, Lingvistička misao Benvenuta Teračiniја, Живи језици IX св. 1—4 (1967, Београд) 21—30.

69. Смољска А. К., Речи са суфиксима емоционалне оцене и њихова стилска улога у језику дела А. М. Горког, в. бр. 137.

70. Saussure Ferdinand de, Jedan pogled na istoriju lingvistike, Delo XIII, 8—9 (1967, Београд) 970—982.

Превела Олга Ступаревић.

71. Spitzer Leo, Lingvistika i književna istorija, Delo XIII, 8—9 (1967, Београд) 983—1004.

Превела Марта Фрајнд.

72. Spitzer Leo, Umjetnost riječi i lingvistika, Mogućnosti XV, br. 5—6 (1968, Split) 526—544.

Превела Труда Стамаћ.

73. Стамаћ Труда, в. Spitzer Leo, бр. 72.

74. Стевановић Михаило, Ауторов приказ рада „Значење глаголских времена и њихове функције у језику“, Гласник САНУ књ. XIX, св. 2 (1967) 161—164. В. и бр. 77.

75. Стевановић Михаило, Глаголско време или глаголски начин, в. бр. 541.

76. Стевановић Михаило, Значење аориста имперфективних глагола, в. бр. 543.

77. Стевановић Михаило, Функције и значења глаголских времена, Пос. изд. САНУ, књ. CDXXII, Одељење литературе и језика књ. 20 (1967) 1—174.

Расправа садржи два дела. Први — О систему глаголских времена уопште; други — функције глаголских времена у предикату (Презент, Перфекат, Аорист, Имперфекат, Плусквамперфекат, Футур I, Футур II).

В. приказ у ЈФ XXVII, стр. 507. В. и бр. 74.

78. Ступаревић Олга, в. Saussure Ferdinande de, бр. 70.

79. Filipović Rudolf, Contrastive Analysis of Serbo-Croatian and English (Theory and Practice), Studia Romanica et Anglica Zagabiensia 23 (1967, Zagreb) 5—27. В. и бр. 81.

80. Filipović Rudolf, Principi lingvističkog posuđivanja III, ФП I—IV (1967, Београд) 83—94.

Чланак је трећи наставак расправе (први део у ФП I—II, 1965, 117—131; други део у ФП I—IV, 1966, 1—16) и обрађује семантички аспект питања.

Резиме на енглеском.

81. Filipović Rudolf, Uloga kontrastivne analize u lingvističkom istraživanju, ФП III—IV (1968, Београд) 1—10.

Аутор дефинише садржај и функцију контрастивне анализе у две фазе: 1) разграничавајући је од компаративне анализе и 2) одређујући практичне функције и подручја у којем делује.

Резиме на енглеском. В. и бр. 79.

82. **Finka Božidar** — **László Bulcsú**, Rješavanje jezičnih pitanja u odostražnom rječniku, Jezik XIV, br. 4 (1967, Zagreb) 115—128.

83. **Фрајнд Марта**, в. Spitzer Leo, бр. 71.

84. **Hayakawa Samuel**, Kako riječi mijenjaju naš život, Odjek 1. IV 1967 (Sagrajevo) 7.

Превео са енглеског Ника Милићевић.

85. **Цвитан Далибор**, в. Empson William, бр. 25.

86. **Црепајац Љиљана**, Примарне синестезије у индоевропском, ЗбФФ X, 1. (1967, Београд) 19—32.

Осврт на синестезију у семантици, појаву која подразумева да један исти термин служи истовремено за ознаку сензације које долазе преко два или више чула (лат. „clarus“ *гласан, звучан, светлао, јасан, блистава, славан* и сл.).

Резиме на немачком.

87. **Чанадановић Мирко**, Дијалектички правац у лингвистици, Прил. ФФНС II (1966) 1—22.

Полазећи од става да „марксистичка наука о језику не постоји . . . у оном смислу какав има на пример марксистичка филозофија или марксистичка економија“, аутор истиче „да је битно да се наука о језику развија на основним принципима дијалектичког материјализма, да се испитивање језика и изградња теорије врши у духу марксистичког учења“. Износи мишљења и теорије о језику класика марксизма, затим Пола Лафарга, Н.Ј. Мара, Н. С. Чемоданова, Стаљина, С. К. Шаумјана и других, даје у неколико тачака „основне карактеристике савременог настојања да се конституише дијалектичка наука о језику“.

88. **Џукески Александар**, За потеклото на јазикот, Стр. XIII, 5—6 (1967) 3—8.

Ауторот ја разгледува теоријата на општествениот договор, ономатопејска, извична, натавистичка и турдова теорија.

89. **Šafranek Ingrid**, Jezik i moderna književnost, Kolo VI (CXXVI), br. 12 (1968, Zagreb) 561—566.

II Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика

90. **Bidwell Charles E.**, Phonemic vowel length in East Slavic? ЗбМСФЛ X (1967) 25—28.

Аутор говори о процесу губљења фонолошке опозиције дугих и кратких вокала, насталој на источнословенском тлу, који је довео до нестанка опозиције ' и ^ акцента.

Резиме на српскохрватском.

91. Богдановић Д., Д. С. Лихачев, Текстология (на материале руской литературы X—XVII вв.) изд. АН СССР, Москва—Ленинград, 1962, 605 стр. 8°, ИЧ XVI—XVII (1966—1967) 315—317.

Приказ, с повољном оценом.

92. Бошковић Р[адосав], О именичким основама словенским, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 258—263.

О именичким основама у прасловенском језику. Полазна тачка — индоевропска.

93. Бошковић Радосав, Основи упоредне граматике словенских језика. I фонетика, Универзитет Београд, изд. „Научна књига“ (1968, Београд) 8°, 1—108. Универзитетски уџбеник.

94. Bošković — Stulli dr Maja, Balada o pastiru i tri vještice, Posvećeno akademiku Vinku Žgancu, Нств, св. 25 (1968, Београд) 29—36.

О распрострањености овога мотива у народним песмама Јужних Словена; дати текстови појединих варијаната.

Резиме на немачком.

95. Brozović Dalibor, Tipovi dvojnih i višestrukih odnosa među slavenskim standardnim jezicima, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 41—53.

96. Вулетић Вера, Стилска функција речи субјективне оцене у роману М. Ј. Салтикова-Шчедрина „Господа Головлёвы“, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 531—559.

Поред стилско-лексичке анализе речи субјективне оцене (хипокористика, деминутива, пејоратива и сл.) у руском тексту „Господа Головлёвы“, аутор се осврнуо и на преводе ових лексема у преводима Косаре Цветковић (Београд, 1935) и Исидоре Секулић (Београд, 1961).

Резиме на руском.

97. Dubok dr Daniel, O nektorych predložkových spojenlách v reči slovákov v Jugoslávii, Novy život XX, sv. 1 izd. „Obzor“ (1968, Novi Sad) 45—52.

98. Ђорђевић Нада, Славянское возрождение, Сборник статей и материалов. Москва, 1966, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 153—155.

Приказ.

99. Ђорђевић Нада, Славянское источниковедение. Москва, 1965, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 151—153.

Приказ.

100. Zareba Alfred, „Chodzić“, „biegać“, „latać“ u dialektach śląskich, ЗбМС ФЛ XI (1968) 285—288.

Глаголи који значе кретање по земљи или кроз ваздух у шлеским дијалектима су претрпели промену значења под утицајем немачког језика.

Резиме на српскохрватском.

101. Збигњев Голомб, Етногенезата на Словените во светлината на лингвистиката, МЈ XIX (1968) стр. 1/+ 6—20.

Авторот го објаснува терминот „ентогенеза“ и ги разгледува односите иследувања на европските слависти со посебен осврт на делата на Т. Lehr-Splawiński и К. Moszyński.

102. Ivić dr Milka, O dubinskom modelu slovenske proste rečenice sa semantičkim obeležjem „anonimnost subjekta“, КњЈ 2 (1968) 5—11.

103. Ивић Милка, Роман Мразек, Синтаксис русского тварительного (структурно-сравнительное исследование). Opera Universitatis Purkynianae Brunensis Facultas Philosophica 94, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1964, 5—285. ЗбМСФЛ X (1967) 197—200.

Приказ, повољан.

104. Ivšić Stjepan, Enklitike, osobito njihov namještaj u staroslavenskom jeziku s obzirom na ostale slavenske jezike, Rad JA 348 (1967, Zagreb) 61—140.

105. Jakopin Franc, Slovnica ruskega knjižnega jezika. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1968, 494 + (I) str. 8°.

106. Ковачевић Божидар, Још једна публикација XVIII века, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 141—142.

О књизи чешког слависте и духовника Фортуната Дуриха „Bibliotheca slavica“ . . . — „Книгохранилище славянское . . .“

107. Конески Блаже, За тврдата и меката промена на именките од женски род во словенските јазици, ЗбМСФЛ XI (1968) 119—121.

У македонском и бугарском су имице женскога рода тврде промене наметнуле свој наставак именицама ж рода — и промене, док је у српскохрватском и словеначком обрнут случај — генералисан је наставак -е. Један од основних фактора који је на то деловао је присуство или одсуство неутрализације родова у множини у дотичном језику.

Резиме на српскохрватском.

108. Kočiš Nikola M., Prilog zredzovanju terminologiji u našej bešedi, Švetlosc VI/1 (1968, Ruski Krstur) 52—60.

Реферат на семинару за просветне раднике у Сремским Карловцима.

109. Kumer dr Zmaga, Skladnosti in razlike v južnoslovanskih variantah balade o razbojnikovi ženi, Нств, св. 25 (1968, Београд) 52—60.

Резиме на француском.

110. Лалевић М. С., Путилов о словенској историјској балади — Б. И. Путилов, Славянскія историческая балада — Академия наук СССР, Москва—Ленинград 1965. —, Нств, св. 21 (1967, Београд) 47—51.

Приказ.

111. Леков Иван, Контракцијата в славјанските езици како типологичен (морфонологичен) класификационен критериум, ЗбМСФЛ XI (1968) 123—126.

Мишљење аутора је да је неправилно третирана контракција у словенским језицима само у фонетици. Инститира на подробнијим испитивањима контракција у структурално-позиционом односу јер се тим путем откривају нови класификациони критеријуми.

Резиме на српскохрватском.

112. Марков Борис, Родот на „европеизмите“ во словенските јазици. Во: Реферати на македонските слависти за VI, меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 42—46.

113. Meze Joža, Nekaj besed o Slovarju slovaškega jezika (Slovník slovenského jazyka). Jis XII (1967) št. 4, str. 130—131,

114. Meriggi Bruno, Da Čech a Ľuboša — Annotazioni sui primi capitoli delle cronache di Cosma Pragnese e dello Pseudo-Dalimil, ЗМФСФЛ XI (1968) 153—161.

Анализа обеју хроника обухвата места која сведоче о успоменама на начин живота у породичним задругама.

Резиме на српскохрватском.

115. Минова-Ѓуркова Лилјана, Kazimierz Polański: Składnia zdania złożonego w języku górnołużyckim, Wrocław—Warszawa—Kraków, 1967, MJ XIX (1968) стр. (1) + 234—235.

Приказ.

116. Mirković Dragutin J., Govori Čeha u Slavoniji (Daruvar i okolina), Monografije 20, izd. Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu (1968, Beograd) 8², 1—390.

Докторска дисертација одбрањена 30. X 1965. на Филолошком факултету у Београду.

Резиме на чешком.

117. Младеновић Ж., в. Путилов др Борис, бр. 132.

118. Музалевски Александар, Непродуктивни глаголи у руском језику, ГФФНС X (1967) 389—397.

Рађено са циљем да се допуни и преиначи класификација непродуктивних глагола коју је дао С. Карцевски у делу *Système du verbe russe*, Prague, 1927. Аутор је као савремену глаголску лексику користио најновије речнике савременог руског језика.

Резиме на руском.

119. Nad' Gavriil, O znaku ђ u pešej drukovanej kn'izki na jazyku jugoslavjan'skih Rusnacoh, Švetlosc VI/2 (1968, Ruski Krstur) 142—144.

120. Nad' Gavriil, Pitané hasnovanja furmoh prezenta za trecu sobu édnini i množini pomocnogo dieslova „som“ u bačvan'skosrimskim ruskim literaturnim jazyku, Švetlosc VI/3 (1968, Ruski Krstur) 219—226.

121. Наков Спиро, в. Путилов Борис Н., бр. 131.

122. Николовски Танас, в. Чајка Хенрика, бр. 155.

123. Органџева Цветанка, Алојз Шмаус: „Неомитологизмот и јужнословенската народна епика. Литературен збор, XIV (1967), бр. 3, стр. 1—10. МФ I, 1 (1968) 198—200.

Приказ.

124. Органџиева Цветанка, Почетоци на соработка меѓу руските и јужно-словенските слависти Лукијан Мушицки—Андреј Сергеевич Кајсаров и Александар Иванович Тургенев. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 98—102 + факсимил.

125. Павловиќ Миливој, Симбиоза процеса и диференцирање прасловенског *tj, *dj, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 143—164.

Недостатак интегралне црте за прасл. *tj — *dj у јужнословенским језицима (cf. Meillet—Vaillant *Le Slave Commun*, 94), аутор објашњава као резултат изазван диференцираним супстратом. Полазећи не од типова књижевних језика, него од дијалеката, он констатира типичне изоглосе: „j“ < „dj“ (словеначки, хрватски кај-кавски, чакавски); „ч“ — „џ“ (и. Србија, трагови проторумунског); поред прастарог „к“ — „г“ (Македонија) и „шт“ — „џ“ (и. Македонија) и зона Малеша и Лимповлака (Weigand); трачко драчку зону карактерише „шт“ — „жд“. — О овој теми опширније *Les Slaves du Sud d'après les Langues* („La Macédoine et Les Macédoniens dans le Passé“, Skopje 1970).

126. Пешикан Митар, О пореклу словенских акценатских типова, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 237—266.

О развоју акценатског система од прасловенског до штокавског, а дат је и систематски преглед акценатских типова именица, придева и глагола.

Резиме на руском.

127. Плана Шефкет, За заедничките мотиви во револуционерните песни на балканските народи, МФ I, 1 (1968), 91—104.

Резиме на француски јазик.

128. Поповиќ Стојанка, Govor dvaju českých naseľja u Bosni (Nova Ves i Mačino brdo). Monografije knj. 16, izd. Filološki fakultet Beogradskog univerziteta (1968, Beograd) 8°, 1—165.

129. Поповиќ Стојанка, Резултати испитивања чешких говора у насељима Нова Вес (Босна) и Крушчица (Банат), АФФ 8 (1968, Београд) 145—157.

Резултати испитивања говора у светлу два питања: 1) шта се догодило унутар чешко—моравске језичке структуре при узајамном прожимању чешких дијалеката са моравско—ханачким и 2) шта се догодило при додиру чешке и украинске и српско—хрватске структуре.

Резиме на француском.

130. Путилов Борис Н., Алгоритијата како сижетен елемент во словенската епика, МФ I, 2 (1968) 188—196.

Резиме на руски јазик.

131. Путилов Борис Н., На изворите на теоријата за аристократското потекло на рускиот еп (Превод од руски: Спиро Наков), МФ I, 1 (1968) 33—39.

Резиме на руски јазик.

132. Путилов др Борис, О упоредно-историјском проучавању руске и јужно-словенске епике, Нств, св. 25 (1968, Београд) 43—46.

Чланак превео са руског др Ж. Младеновиќ.

Резиме на руском.

133. Радовановић др Миљана, Народна проза бачких Русина, *Народни ѝријоведки бачванских Русинох*. По етнографичних материјалох Володимира Гнатюка. Вибрал и до друку пригатовел редактор Дюра Латяк. Рецензент Гаврил Надъ. „Руске слово“, Руски Керестур, 1967, стр. 326, Нств, св. 28 (1968, Београд) 285—287.

Приказ.

134. Řehák Vladimír, Jedan pristup u stvaranju modela u području morfologije i sintakse slovačkog jezika, ЗМСФЛ X (1967) 35—50.

Према материјалу савременог писаног словачког језика аутор даје синтаксичку класификацију речи на основу одређених морфолошких разреда.

Литература.

135. Р[истовски] Бл[аже], Славјане и Русь, АН СССР, институт археологији, Москва, 1968, 471. — МФ I, 2 (1968) 301—302.

Приказ.

136. Саздов Томе, Българско народно творчество. Т. I—XIII, София, 1961—1965, МФ I, 2 (1968) 287—294.

Приказ.

137. Смољска А. К., Речи са суфиксима емоционалне оцене и њихова стилска улога у језику дела А. М. Горког, ФП I—II (1968, Београд) 127—132.

138. Спајић—Матијашевић Јелка, Нормы современного русского литературного словоупотребления. „Наука“ АН СССР, Москва — Ленинград, 1966, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 70—72.

Приказ.

139. Stojkov Stojko, Quantität der Vokale in einer bis heute unbekannten bulgarischen Mundart, ЗМСФЛ XI (1968) 267—269.

У извесним бугарским говорима не постоји разлика између дугих и кратких самогласника, а у неким се наилази на квантитет фонетског и фонолошког карактера. Откривени су говори еркечки и говор села Кожари (смољански дијалекат) у којима су под акцентом вокали дуги а ван њега кратки.

Резиме на српскохрватском.

140. Стојчевска-Антиќ Вера, Ново издание на Болоњскиот псалтир, ЛЗБ XV, 4 (1968) 30—31.

Приказ кон: „Болонски псалтир—български книжовен паметник од XIII век“ София, 1968.

141. Стојчевска-Антиќ Вера, Од есхатолошките апокрифи за Богородица и нивниот одзив во народното творештво на јужнословенските народи МФ I, 2 (1968) 207—218.

Резиме на англиски јазик.

142. Стојчевска-Антиќ Вера, Три бугарски книги од областа на старата и народната литература, МФ I, 2 (1968) 311—312.

Осврт кон „Старо-български страници „од Петар Динеков, „Български народни приказки“ и „Български народни песни“ во едицијата „Български писател“, София, 1966.

143. Суботин Стојан, Zdzisław Niedziela Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830—1849. Kraków 1966, стр. 122 + 1, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 148—150.

„Књига краковског слависте представља озбиљан и интересантан допринос проучавању пољског словенофилства и проширује његову досадашњу слику“.

144. Терзић Александар, Акценат глаголских именица у руском и српско-хрватском језику, његова колебања и тенденције развитка, АФФ 8 (1968, Београд) 135—143.

Резиме на руском,

145. Тодоровски Гане, За и против „Веда Словена“, ГЗФФС, 19 (1967) 393—444.

Дело од авторовата докторска дисертација.

Резиме на англиски јазик. В. и бр. 146, 147 и 148.

146. Тодоровски Гане, Јован Гологанов и „Веда Словена“, СХVII, 1 (1967) 60—75; 2 (1967) 178—191.

Следејќи го животниот пат на Јован Гологанов (Јован поп Илиев Економов), македонскиот селски даскал и собирач на народните умотворенија, и неговата преписка со Верковиќ авторот го објаснува тандемот Гологанов-Верковиќ и текот на создавањето на мистификацијата „Веда Словена“.

Во прилог се дадени 4 писма на Јован Гологанов до Ст. Верковиќ и две песни.

Библиографија. В. и бр. 145, 147 и 148.

147. Тодоровски Гане, Стефан Верковиќ и „Веда Словена“, Раз IX, 6 (1967) 595—613.

За карактеризација на Верковиќевата личност и објаснување на феноменот „Веда Словена“. В. и бр. 145, 146 и 148.

148. Тодоровски Гане, Чешката наука и „Веда Словена“. Во: Реферати за македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 130—137. В. и бр. 145, 146 и 147.

149. Tomićić Zlatko, Slavenska lipa. Prijevodi narodnih pjesama slavenskih naroda, Hrvatski književni list, br. 4 (1968, Zagreb) 6.

150. Topolińska Zuzanna, Miejsce i funkcja konstrukcji 3sg się w polskim systemie werbalnym. ЗбМСФЛ X (1967) 29—34.

Аутор врши анализу функција конструкције 3sg się када глагол има морфему się само у 3. лицу једине. Ова конструкција је карактеристичка за пољски језик а јавља се у реченицама у којима је тежиште информације на процесу акције: mówić . . . или а) уместо конструкције trzeba + Vinf. и б) као емоционално обележена варијанта: O, pisze się referat (= O, piszesz referat).

Резиме на српскохрватском.

151. Topolińska Zuzanna, Rola aspektu werbalnego w wyrażaniu akcji habitualnej (polski język literacki) (dialekty kaszubskie), ЗбМСФЛ XI (1968) 279—283.

Понављање радње (хабитуална акција) може бити присутна у значењу глаголског облика (итеративни деривати) или у односу глагола према граматичком или лексичком детерминатору. У другом случају кашупски дијалекти употребљавају перфективни вид глагола, а пољски књижевни језик а) имперфективни за видски и експресивно немаркиране контексте, а б) перфективни за маркирање.

Резиме на српскохрватском.

152. Трифуновић Ђорђе, Ivan Dujčev, Le Mont Athos et les Slaves au moyen âge. Le millénaire du Mont Athos 963—1963, Études et mélanges II (Venezia Fondazione Giorgio Cini), Éditions de Chevetogne, 1964, pp. 131—143. Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 312.

Приказ.

153. Finka Božidar, O južnoslavenskim nazivima rijeka u vezi sa slavenskim toponomastičkim atlasom (Osvrt na studiju I. Duridanova, Južnoslavjanskite rečni nazvanija i tjažnoto značenje za slavjanskija toponomičen atlas. Slavjanska filologija III, 181—211, Sofija 1963), Filologija 5 (1967, Zagreb) 47—50.

154. Фринта Антонин, За распрострањеноста (фреквенцијата) на името Климент во Чехословачка, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 104—106.

Разни облици на името Климент (Клименти, Климента, Клеменс, Клемент, Климан, Клима и др.) што се среќаваат во Чешка, Словачка, Лужица и Полска.

155. Чајка Хенрика, Неколку забелешки за стилот на јужнословенската народна епика (Од полски јазик превел: Танас Николовски), МФ I, 1 (1968) 55—67.

Резиме на руски јазик.

156. Čubelić Tvrtko, Narodne pripovijetke slavenskih naroda, Školska knjiga, Biblioteka Dobra knjiga (1968, Zagreb) 1—110.

157. Штавланин-Ђорђевић Љубица, Руска повеља из 1745. године о рударским истраживањима у Јакутији, Библиотекар XX, св.5 (1968, Београд) 519—526.

Повеља регистрирана под бројем Р-607 у рукописној збирци Нар. библиотеке у Београду. У чланку дат текст повеље у целини, опис исте са основним подацима и две фото-копије.

Резиме на француском и руском језику.

III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи

158. Ajeti Idriz, Poreklo nekih mitskih i demonskih naziva u šiptarskom, Godišnjak, knj. III, CBI knj. 1, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1965, Sarajevo) 111—116.

38 Јужнословенски филолог

Расправља о терминима *katallâ-ni* (грчког порекла), *tallas* (грчког порекла), *sygenêze* (*kalk*, према грчком *kerbera*) *shetëtar* и другим.

Резиме на француском.

159. Анђелић Магдалена, Речи у Вуковом Рјечнику које је добио од Мојсија Георгијевића, Ковчежић VIII (1968) 114—116.

Дат попис речи које је Вук добио од осјечког адвоката Мојсија Георгијевића и унео у своје друго издање Рјечника (1852) „акцентоване и граматички обрађене“.

160. Babić Stjepan, О значењу неких *pridjeva*, *Jezik* XV, br. 3 (1986, Zagreb) 90—91.

161. Баришић Фрањо, Грчки натписи на иконама оставе у Раковцу, ЗбФФ (1967, Београд) 211—217.

Са текстом грчких написа на иконама у Раковцу, селу на десној обали Дунава, за које аутор наводи да им „и поред разговетности слова садржина није лако ухватљива“ јер су „извођачи веома слабо познавали правила грчке ортографије“ и што су текстови „деформисани у погледу језика“.

Са фото-копијама икона.

Резиме на латинском.

162. Берих Весна Н., *Runsko pismo i njegovo magijsko-ritualno značenje u staronordijskoj i starogermanskoj medicini*, ГФФНС X (1967) 351—355.

Илуструје примерима из културне историје старогерманских и старонордијских народа да су рунски знаци служили да штите од болести, магије и злих сила. Магијско значење одржало се, по аутору, и у енглеском *to goup* у немачком *gauern* (= *џајансџевено шайуџаџи*) и *Altraune* (= биљка којој се приписује магијска моћ).

Резиме на немачком.

163. Bešliagić Šefik, *Stećci centralne Bosne, Srednjovjekovni nadgrobni spomenici Bosne i Hercegovine* 9, изд. *Zavod za zaštitu spomenika kulture Bosne i Hercegovine* (1967, Сарајево) 8°, 1—116.

Са текстовима и коментаром око 20 *natpisa*, писаних *bosančicom*.

Резиме на француском.

164. Будимир Милан, *Еј, пусто море*, ЗБИК, књ. 6 (1968, Београд) 73—77.

О семантичкој садржини извесних речи из ове песме („бељци“, „ждрали“, „коњиц“ и „ђого, ђогат“) уз поређење са одговарајућим речима у грчком и талијанском језику.

Резиме на латинском.

165. Budimir dr Milan, *Maecenas atavis edite regibus*, ЖА XVII (1967) 15—16.

Аутор повезује Мајкенатово име са групом речи као што су *Cilna*, *sculna*, *scvulna*, *Scultena* итд.

На латинском.

166. Buturac Josip, *Proučavanje mjesnih imena u Ruševi i okolici*, *Ljetopis JA* 72 (1967, Zagreb) 443—445.

167. Vinja Vojmir, Élément grec dans la phytonymie serbocroate de l'aire dalmate — Contribution à l'étude de la grécité balkanique — Grčki elemenat u hrvatskosrpskoj fitonimiji dalmatske aree, Prilog proučavanju balkanskog greciteta, Godišnjak knj. IV, CBI knj. 2, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 93—102.

О грчком утицају на стварање терминологије биљака. Аутор овај утицај карактерише са три битна момента: 1) да географска дистрибуција позајмица искључује учени утицај; 2) да се код већине термина не може доказати западнороманско посредство и 3) да су поменути термини ушли у хрватскосрпски посредством аутохтоних далматинских Романа.

Резиме на српскохрватском.

168. Влајковић Драгослав, Речник „фрајерских“ (шатровачких) речи и израза, Прил. ФФНС II (1966) 89—98.

169. Vukićević Siniša, Što je s našom obalnom toponomastikom, Pomorstvo XXII/2—3, izd. Udružena pomorska privredna poduzeća (1967, Rijeka) 89—90.

170. Glavičić B[ranimir], Oko spora o konjekturama A 5 *ΠΑΙΣΤΑ ρ 593 KEIMA, ЖА XVIII, 1 (1968) 95—111.

Аутор одбацује конјектуре A 5 *παῖτα и ρ 593 *κεῖμα које је предложио проф. Петрушевски и залаже се за традиционално читање παῖσι и κεῖνα.

171. Glavičić B[ranimir], Treba li u Odiseji XVII, 593 mjesto KEINA čitat KEIMA?, ЖА XVII (1967) 81—85.

Аутор се не слаже са мишљењем проф. М. Д. Петрушевског да би у наведеном стиху Одисеје требало извршити измену у читању.

172. Глумац Душан, О једном натпису из Азане XIII—XIV века, Старинар XIX (1968, Београд) 263—265.

На основу облика слова и облика заменице *нигсаре* аутор одређује и време настанка натписа из Азане.

У прилогу фото-копије натписа.

173. Глумац Душан, Староегипатско учење о речи-логосу ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 1—21.

О вредности и тумачењу термина који значе реч, говор и сл. (logos) код старих Египћана, Грка, Јевреја и других.

Резиме на француском.

174. Damjanović Milan, О појму „metamorfoza“, Savremenik, knj. XXVII, sv. 4 (1968, Београд) 309—311.

О пореклу, развоју и значењу појма „метаморфоза“ и других неких речи („форма“, „принцип“, „космос“ и др.) са етимолошког, историјског, логичког и филозофског гледишта.

175. Драгојловић Драгољуб, Угаритски Сипон и словенски Сифун Млно-носмиј Ангел, Старинар н. с. књ. XIX (1968, Београд) 267—271.

Између осталог, о етимологији словенске речи жупан. Затим о етимологији топонима Жупања и Ширин град.

Резиме на француском.

176. Ђапић Стеван, Имена коња и говеда у неким банатским селима, — Прилог грађи за зоонимијски речник Југославије, Прил. ФФНС IV (1968) 197—201.

177. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Кумана (Банат), Прил. ФФНС IV (1968) 233—235.

178. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Меленаца (Банат), Прил. ФФНС IV (1968) 237—239.

179. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Перлеза (Банат), Прил. ФФНС IV (1968) 241—243.

180. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Тараща (Банат), Прил. ФФНС IV (1968) 245—248.

181. Ђапић Стеван, Микротопонимија села у северној Мачви која припадају општини Сремска Митровица, Прил. ФФНС III (1967) 209—215.

Класификован материјал исписан из земљишних књига, без обраде и коментара.

182. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Идвора (Банат), Прил. ФФНС III (1967) 217—219.

183. Ђапић Стеван, Надимци и презимена у Добрици (Банат), — прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС III (1967) 227—230.

184. Ђапић Стеван, Надимци и презимена у Куману (Банат), — прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС II (1966) 161—164.

185. Ђапић Стеван, Надимци и презимена у селу Арадцу (Банат), — прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС III (1967) 221—226.

186. Ђапић Стеван, Надимци и презимена у Таращу (Банат), — прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС IV (1968) 169—173.

187. Ђапић Стеван, Називи делова кола (Банат), Прил. ФФНС IV (1968) 203—208.

188. Ђурић Милош Н., Значење израза „радојички“ у песми *До ђојаса* Лазе Костића, ЗБИК, књ. 6 (1968, Београд) 71.

Аутор оповргава мишљење Св. Стефановића и М. Црњанског да „радојички“ значи: „пун радости“, „радостан“ и сматра да је то „придев од имена Радојица“, тј. „алузија на Малог Радојицу, познатог јунака обећењака из народних песама“.

Резиме на латинском.

189. Zajceva Svetlana, Specifična slovenska leksika u savremenim čakavskim govorima, Прил. ФФНС III (1967) 69—110.

Овај лексички материјал аутор је груписао у три поглавља: 1) речи којих нема у штокавском дијалекту и словеначком језику, 2) чакавско-словеначке речи непознате штокавским говорима, 3) речи заједничке чакавском дијалекту, словеначком језику и неким штокавским говорима.

Приложене су скраћенице наведене литературе.

190. Zaninović Marin, Ilirsko pleme Delmati, Godišnjak, knj. IV, CBI knj. 2, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 27—93.

Између осталог, о етимологији етника Делмати и о појединим личним именима и топонимима са натписа и из других историјских извора.

Резиме на енглеском.

191. Zaninović Marin, Ilirsko pleme Delmati, II dio, Godišnjak, knj. V, CBI knj. 3, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1967, Sarajevo) 5—101.

Између осталог, о микотопонимима територије где су живели Делмати.

Резиме на енглеском.

192. Zečević Vesna, О значењу и употреби глагола obući i obuti, Jezik XIV, br. 5, (1967, Zagreb) 154—155.

193. Зоговић Радован, Са маргина Даничићева Рјечника, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 357—364.

Аутор даје допуне и извесне напомене на низ речи забележених у Даничићевом Речнику из књижевних старина српских. То су речи: хидроним *Бинча Морава*, *бјечва*, *влашћак*, *везник*, *глоштина*, *забљљ*, *кашун*, *кашуншиће*, *лаз*, *мака*, *мочило*, *обличити*, *обличин-е*, *обличин*, *џрогон*, *сџроуга*, *шамьдаљ* (*шамьдамь*, *шаньдамь*). На крају аутор наводи и низ историјских топонима који су се до данас сачували.

194. Zorić Rade, Akti, dokumenti, fakti, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 160.

195. Zorić Rade, Gledati televiziju, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 128.

196. Илијевски Р[етар] Нр., Мук. A-da-ra-ko, ЖА XVIII, 2 (1968) 216.

Тумачење речи a-da-ra-ko на микенском натпису. Аутор је чита као Andrarchos.

На енглеском.

197. Илијевски Р[етар] Нр., Мук. wo-ne-we, ЖА XVII (1967) 23—31.

Аутор тумачи реч wo-ne-we која се јавља на микенским натписима.

На енглеском.

198. Јовановић Војислав С., „Чрнча оу затонџ, прилог средњовековној археолошкој топографији, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 163—172.

Резиме на енглеском.

199. Jonke Ljudevit, Vlastelinka i vlasteoka, Jezik XIV, br. 4 (1967, Zagreb) 97—101.

200. Katičić Radoslav, Die einheimische Namengebung von Ig, Godišnjak, knj. VI, CBI knj. 4, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1968, Sarajevo) 61—121.

Из ономастике староседелаца античког Ига.

Резиме на српскохрватском.

201. Katičić Radoslav, Keltska osobna imena u antičkoj Sloveniji, Arheološki vestnik XVII, izd. Slovenska akademija znanosti in umetnosti (1966, Ljubljana) 145—168.

Резиме на немачком.

202. Katičić Radoslav, Zur Frage der keltischen und Pannonischen Namengebiete im Römischen Dalmatien, *Godišnjak*, knj. III, CBI knj. 1, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1965, Sarajevo) 53—76.

Са освртом на рад G. Alföldya о аутохтоној ономастици (личним именима) Римске Далмације.

Резиме на српскохрватском.

203. Кашић др Јован, Војвођанска лексика у Вуковом Рјечнику, ГФФНС књ. X (1967), 199—222.

Рађено статистички, према географским критеријумима којима је Вук обележавао локалитете речима (речи означене као банатске, сремске, бачке и др.). У Закључку аутор истиче да је Вуку „био ближи, па и схватљивији живот села него живот града“ и да је „Вуково мање интересовање за градску лексiku било добрим делом условљено његовим концепцијама о књижевном језику“. „Да је Вук — каже даље — своју познату упорност показао и у трагању за лексиком знатно разнолицијег живота града, његов Рјечник би био још значајнији као културни споменик једне епохе нашег живота“.

Резиме на руском.

204. Кашић др Јован, Градске речи у Вуковом Речнику, ГФФНС XI, св. 1 (1968) 147—178.

Сматра да „на основу Вуковог речника не можемо утврдити поуздано које су све речи биле особина градског лексикона, али можемо сигурно утврдити, на основу Вукових ознака, шта није постојало у речнику села“. Аутор такође показује да су „многе од Вукових „градских“ речи данас широко распрострањене у свим слојевима нашег друштва“.

Резиме на руском.

205. Kovačević Slobodan, Još o nekim riječima, *Jezik* XV, br. 5 (1968, Zagreb) 157—159.

206. Kovačević Slobodan, O značenjima nekih riječi, *Jezik* XV, br. 2 (1967, Zagreb) 57—60.

207. Kovačević Slobodan, Složenice s riječju auto, *Jezik* XVI br. 2 (1968, Zagreb) 63.

208. Kolarič dr Rudolf, Psl. pleme *Slověnci*, ГФФНС X (1967) 225—229.

О првим поменима етникума Словѣнѣц и његовом значењу током времена.

Резиме на немачком.

209. Лађевић Милица, Савремена ономастика града Новог Сада, Прил. ФФНС IV (1968) 175—196.

Циљ рада је да покаже на материјалу из листа „Дневник“ за 1960. и 1967. год., како су се понашала лична имена у том кратком раздобљу, фреквенцу њихову, уношење нових имена или пак смањену употребу других.

Рад има вид табеларног прегледа, а приложена су и два графичка прилога.

210. Lahman Otokar, Hrvatsko primorje, sjeverni Jadran, Kvarner, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 155—156.

211. Matijević Lajoš, Hidronimi današnje Bačke u dokumentima iz doba Arpadovića, ГФФНС X (1967) 472—479.

Аутор је користио архивску грађу из времена од 1173. до 1270. писану на латинском језику.

Резиме на мађарском.

212. Mijušković dr Slavko, Njogoš i arhivi, Arhivist XVIII, sv. 1—2 (1968, Beograd) 27—36.

О Његошевом односу према архивима, архивској грађи и подацима те грађе. Између осталог, и о тумачењу неких до сада погрешно интерпретираних појединости из Његошевих књижевних дела, тј. о значењу речи „сина“ (у 1440-ом стиху Горског вијенца) и о тумачењу речи „Совра“ уз реч „провидур“ (у 1667-ом стиху истог дела).

213. Минова-Ћуркова Лилјана, Zbigniew Gołąb, Adam Heinz, Kazimierz Polański: Słownik terminologii językoznawczej, Warszawa, 1968, MJ XIX (1968) стр. 235—236.

Приказ.

214. Михаиловић Велимир, „О кукову дне“ — Ad calendae graecas, НЈ н.с. XVII, св. 1—2 (1968) 52—58.

Пошто је дао преглед употребе патронимијске основе ”кук- на српскохрв. језичком подручју, аутор тумачи изреку „о кукову дне“ као пародију на устаљено народно „о Петрову“ или „о Ђурђевоу дне“; хронолошки, свакако, врло нову.

215. Mihajlović Velimir, Neki problemi semantike naših ženskih imena, Прил. ФФНС IV (1968) 209—225.

Третирана су женска имена настала од имена разних биљних култура, цвећа и сл., а јављају се у нашем језику као категорија која нема одговарајућу у мушком роду. Аутор напомиње да је „језичка свест идентификованала . . . изврстан број дрвећа, растиња и плодова са именима људи, јер су ови објекти били, или у вези са култом дрвета, или су имали за циљ заштите личности помоћу имена“.

216. Михајловић Велимир, Неколико јужнословенсконовгородских антропонијских паралела, ЗбМСФЛ XI (1968) 163—175.

Изнете су извесне антропонијске паралеле са словенског терена и то са крајњег руског терена и јужнословенских језика (без бугарског материјала).

Резиме на руском.

217. Михајловић Јованка, Војвођанска „Поруганија“, Прил. ФФНС II (1966) 145—159.

Уз материјал о личним надимцима, за које аутор каже да су „само тренутак инвенције, моментано стање или мишљење оних који надимком обележавају личност“, за разлику од породичних надимака, — придодата је географска скица терена Војводине са уцртаним пунктовима одакле је материјал.

218. Михаљчић Раде, Где се налазио град Петрус? Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 264—267.

Аутор даје нову локацију средњовековног утврђења Петруса.

219. Михаљчић Раде, Селишта, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 173—224.

Детаљна анализа друштвених, економских, политичких и филолошких момената који су утицали на стварање значења термина „Селишта“.

Резиме на француском.

220. Mulaku Latif, Nga toponomastika e Kosovës, ЗбФФП I (1963) 177—194.

О пореклу и развоју четири топонима код Косовске Митровице: Shalë, Bajgorë, Bresë, Vllahë.

Резиме на српскохрватском.

221. Muljačić Žarko, Etimologijske i leksikologijske bilješke, Godišnjak, knj. IV, СВИ knj. 2, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 103—117.

Даје нова и исправља стара етимолошка тумачења према материјалима и не-објављеним документима Дубровачког и других архива, на основу познатих текстова и живог лексичког материјала за 27 речи (*bāna* = *незграјна жена*; *bārđana* = *младић* *склон скијњи*, *блусџар* = *судић у коме се храни ђричесџи* и др.).

Резиме на француском.

222. Muljačić Žarko, M. Mende, Romanische Lehnwörter in Slowenischen. Berlin, 1967, str. XII + 122 (signatura U 56.770), Прил. XXXIV, св 1—2 (1968) 156—158.

Приказ.

223. Nametak Alija, Napomene uz turcizme, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 30—31.

224. Наранчић Љубица, Прилог познавању микротопонимије села Дољана, Прил. ФФНС IV (1968) 227—232.

Материјал је узет из катастарских књига, а садржи називе њива, ливада, пашњака.

225. Николић Берислав М., Прилог проучавању јадарских топонима, ЗбМСФЛ X (1967) 177—180.

Ономастички прилози.

226. Pavlović Milivoj, ΚΩΚΑΛΟΣ — kokalo, ЗбМСФЛ X (1967) 171.

Етимолошки прилози.

227. Pavlović Milivoj, Les termes pastoraux en Illyricum, ЗбМСФЛ XI (1968) 219—226.

Истичући важност проучавања остатака пасторалне терминологије у лингвистичким испитивањима, јер она чува типичне особине румунског језичког типа, аутор анализира неколико пастирских термина.

Резиме на српскохрватском.

228. Павловић Миљивој, *Miscellanea toponymica macedonica*, в. бр. 1110.

229. Павловић М[иливој], Пасторални ономастички термини типа *duč-* и *bač-*, НЈ, н. с. XVI, св. 3 (1967) 115—118.

Успоставља опозитум између типа *bāč* (за који се сматра да је везан за значење функције пасторалног старешине — организатора лактаријске службе) и типа *duč-*, *duč-* са варијантом *duč-* (који се везује за значење вође пастирске групе, лат. „*ducere*“). Затим, о речи *жујан* (која се јавља као локалитет *Дујан*), и *сѣојан* (као општи назив са значењем „домаћин“).

Реферат за VI међународни конгрес слависта (Праг, 7—13, VIII 1968. године).

230. Pavlović Mil[ivoj], *Pijalo*, гр. *πιαφόζ*, 176. ЗМСФЛ X (1967) 176.

Етимолошки прилози.

231. Pavlović Mil[ivoj], *Prevalec*, *prevalec*, ЗМСФЛ X (1967) 175—176.
ЗМСФЛ X (1967) 175—176.

Етимолошки прилози.

232. Pavlović Mil[ivoj], *Singidunum*, ЗМСФЛ X (1967) 172—175.

Етимолошки прилози.

233. Папазоглу Фанула, *Εκκορίσχοι και Εκίρτιοι*, ЗФФ IX, 1 (1967, Београд) 8,° 61—66.

Даје друго тумачење термина *Εκκορίσχοι* из лексикографског списка *Ethnica* Стевана Византијског, претпоставку да се *Εκίρτιοι* може односити на име неког непознатог племена и да то име „треба избацити из античке етнографије“.

Резиме на француском.

234. Penavin dr Olga, *Geografska imena u severnoj Bačkoj*, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 587—617.

Прикупљена је и микротопонимија.

Резиме на мађарском.

235. Penavin Olga, *Nazivi zemljišnih konfiguracija u selima sa mađarskim stanovništvom u Pomurju*, ЗМСФЛ XI (1968) 227—235.

Имена која означавају конфигурацију терена у Помурју носе обележје словенско, односно словеначко. Речи словеначког порекла објашњавају појаву паралелне варијанте а постоји и група назива код којих се примећује прилагођеност фонетским законима мађарског језика.

Уз чланак литература и скрећенице.

Резиме на немачком.

236. Петровић Драгољуб, *Микротопонимастика Никшићког поља*, — грађа, Прил. ФФНС II (1966) 123—144.

Обиман материјал, сређен по азбучном редом.

237. Петровић Петар, *Нови миљоказ Филипа I Арабљанина* — Прилог топографији античког Наиса —, *Старинар* н. с. књ. XVIII (1967, Београд) 55—61.

Резиме на француском.

238. Petruševski Dušica i Mihailo D., Najstariji podaci o zanatstvu na Balkanu, Godišnjak, knj. III, CBI, knj. 1 izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1965, Sarajevo) 13—52.

О техничким терминима за најстарије занате и занатске производе на Балкану, према натписима на многобројним глиненим плочама, плочицама, вазама и сл. из Кноса, Пила и Микене и др., чије је такозвано линеарно писмо В тек недавно дешифровао млади енглески научник Michael Ventris,

Резиме на француском.

239. P[etruševski] M[ihail] D., Zo-wa, e-pi-zo-ta, ЖА XVIII, 1 (1968) 129. Тумачење микенског натписа.

На француском.

240. P[etruševski] M[ihail] D., Qa-mo/Qa-mi - jo, - ja/, ЖА XVIII, 1 (1968) 112.

Тумачење микенског натписа са топонимом Qa-mo.

На француском.

241. P[etruševski] M[ihail] D., Me - za - na, Me - za - ne, ЖА XVIII, 1 (1968) 94.

Тумачење две наведене речи са микенског натписа.

На француском.

242. Petruševski M[ihail] D., Nekoliko reči o Homerovim ΑΠΑΕ ΛΕΓΟΜΕΝΑ, ЖА XVII (1967) 87—108.

Аутор говори о речима ἑλωρα, ἐλώρια, νέποδες, βῶν, ζῆν, νῆν, ναῦφι, μελάνορσος, παστᾶ, κεῖμα итд. које представљају код Хомера хапаксе.

243. Piroška Csáky, A Konyha szókincse. Belváros Nyelvében, (Becse), в. бр. 314.

244. Поповић Владислав, Увод у топографију Виминацијума, Старинар н. с. књ. XVIII (1967, Београд) 29—53.

Резиме на француском.

245. Радовановић др Миљана, Књига о краљевачким крајпуташима, Др Мирослав Драшкић, Крајпуташи околине Краљева, Београд 1967, стр. 140 (Увод Пеђе Милосављевића; резиме на енглеском језику), Нств, св. 21 (1967, Београд) 60—61.

Приказ књиге уз напомену да „аутор само условно и прима назив „крајпуташ“ за споменике крај пута. У селима око Краљева уобичајен је, за све камене надгробне споменике, и оне на гробљу и крај пута, — назив *сјомење*“.

246. Станковска Љубица, Тетово и неговата топонимија, в. бр. 1166.

247. Тричковић Радмила, О постанку и пореклу имена Карановац, ИЧ XVI—XVII (1966—1967) 255—260.

Резиме на француском.

248. Flora Radu, Moldavski mitropolit Leon Geuka, Kovčežić VIII (1968) 37—45.

О изговору и транскрипцији имена, односно презимена, *Геука*.

249. Фрипта Антонин, За распрострањеност (фреквенцијата) на името Климент во Чехословачка, в. бр. 154.

250. Heubeck A[lfred], Мук. ke-ke-me-no, ЖА XVII (1967) 17—21.

Аутор тумачи микенски натпис ko-to-na ke-ke-me-na.

На немачком.

251. Цермановић-Кузмановић Александрина, Неколико нових римских натписа из Комина, Старинар н. с. књ. XVIII (1967, Београд) 201—205.

„Оно што је најкарактеристичније за нове, сада објављене натписе из Комина, је појава илирског гентилног имена, које се налази иза когномена, и које се пише или у целом или у скраћеном облику“.

Резиме на француском. У прилогу фото-копије.

252. Срепајас Љ[iljana], Grč. ἔλεος „sažaljenje, milosrđe“, ἔλαος „milostiv, naklonjen“, ЖА XVIII, 2 (1968) 217—221.

Аутор доводи у етимолошку везу реч ἔλεος са групом ἔλαος, ἰλάσσομαι, ἰλκρός.

253. Црепајац Љиљана, Прилог тумачењу Аполонова имена, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 21—28.

Резиме на енглеском.

254. Čović Mirko, Је li „čuša“ njuška ili duša“, Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb), 90—91.

255. Шалабалић Радмила, „Doclea Dō-kleu-a: „ушће“, „увац“ ad confluentes“ // Docleates Dō-kleu-atai: „сливљени“, „поречани“, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 89—98.

Аутор побија Мајерово довођење у везу топонима Doclea са кореном *dhoukl (мрачан, сакривен, скровит) и доводи га у везу са кореном *kleu (тећи, плавити, прати, чистити).

Резиме на француском.

256. Šafarić Franjo, Postanak nekih imena novoosnovanih mjesta u Međumurju, Filologija 5 (1967, Zagreb) 169—173 (s kartom).

257. Šimundić Mate, Značenje pridjeva župni i župski, Jezik XVI, br. 2 (1968, Zagreb) 61—63.

258. Šimunović Petar, Današnje stanje proučavanja jugoslavenske toponomastike, Godišnjak, knj. IV, CBI knj. 2, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 193—204.

Између осталог и са библиографским подацима из области топонимастике.

259. Šimunović Petar, Dr Vladimir Šmilauer, Úvod do toponomastiky, Prag 1963, Filologija 5 (1967, Zgreb) 218—220.

Приказ.

260. Šimunović Petar, Příručka slovanské toponomastiky, díl první: A — L, Prag 1963, Filologija 5 (1967, Zagreb) 220.

Приказ.

261. Šimunović Petar, Sumartinska onomastika, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 89—119 (s 3 karte i 1 slikom).

262. Šipka Milan, Kadina Voda i Ilica Odalica, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 156—158.

263. Шкерљ Станко, Неколико рибарских израза фурланског порекла у једном словеначком дијалекту околине Трста, АФФ 8 (1968, Београд) 54—78.

О неким рибарским терминима у селу Свети Криж код Трста.

Резиме на француском.

264. Škrivanić Gavro, Karta Stijepa Gradića: Ilirska pokrajina — Dalmacija iz 1663. godine, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 273—285.

Приложена је фото-копија карте и дат списак око 250 топонима са одговарајућим данашњим називима.

265. Šupuk Ante, Klasifikacija prezimena po značenju, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 121—127.

266. Šupuk Ante, Šibenska prezimena. Osvrt na porijeklo, tvorbu, akcent i značenje. Zadarska revija XVI, br. 1 (1967, Zadar) 43—47.

IV Несловенски језици

267. Адамовић Милан, Придеви у двосуфиксном statusu constructusu турског језика, ФП I—II (1968, Београд) 111—126.

Аутор разматра проблем синтаксичке конструкције за изражавање односа припадности у турском језику.

Резиме на немачком.

268. Баришић Фрањо, „Неправилности“ у латинској финалној реченици, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 67—88.

О одступањима од consecutio temporum у бројним начинима изражавања финалности у латинском.

Резиме на француском.

269. Bibović Ljiljana, O nula-članu u savremenom engleskom jeziku, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 475—490.

Анализа научних књижевних и сл. текстова XX века и закључци о изостављању члана у енглеском језику код бројивих именица код којих је иначе члан обавезан.

Резиме на енглеском.

270. Budimir Milan, De Hil(l)uriorum Pelastarum vestigiis quibusdam lexicis — Neki leksički tragovi ilirskih Pelasta, Godišnjak, knj. III, CBI knj. 1, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1965, Sarajevo) 5—13.

Закључак: „ни антички Пеласти ни данашњи Арбанаси не могу припадати ни кентумским ни сатемским Индоевропљанима“. Према томе, и „Пеласти и Арбанаси могу се звати „Indoeuropaei trigutturales“.

Резиме на српскохрватском.

271. Будимир др Милан и Црепајац др Љиљана, Stoixeia ellenika. Основи грчке глотологије, друго издање, изд. Завод за издавање уџбеника СР Србије (1967, Београд) 8°, I—VIII + 1—473.

Са литературом и грчко-српским речником.

272. Bujas Željko, Etimološke proporcije engleskog vokabulara, ФII I—II 1968, Београд) 71—98.

Резиме на енглеском.

273. Vodušek Božo, The repetition of phonemic characteristic in radical morphemes in sets of synonyms from Indo-european languages. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 3—41; št. 2, str. 141—164.

Rezumé v slovenščini.

274. Vöröš Ladislav, Pripovedna pesem madžarske narodnostne skupine v Prekmurju. Etnografija Pomurja, I. 1967, str. 173—192.

Resumé v nemščini.

275. Gantar K[ajetan], Amicus sibi II, ŽA XVII (1967) 49—80.

О проблему „самољубља“ (φιλαυτία) код Аристотела и његових следбеника.

На немачком.

276. Glavičić B[ranimir], Oko spornoga konjunktiva u Tacita, ЖА XVIII, 1 (1968) 67—72.

О употреби конјунктива плусквамперфекта у једној реченици код Тацита, која није у складу са consecutio temporum.

277. Glavičić B[ranimir], O sintaksičkim osobenostima Homerova trećega kolona, ЖА XVIII, 2 (1968) 161—198.

278. Драшковић Владо, Историјски развој француског предлога *dans*, АФФ 7 (1967, Београд) 193—219.

Резиме на француском.

279. Драшковић Владо, О сепаративном значењу предлога *dans* у модерном француском, АФФ 8 (1968, Београд) 159—176.

Резиме на француском.

280. **Duridanov J.**, Die thrakischen Stammesnamen und Ethnika auf -atai / -atae, -ati /, ЖА XVIII, 1 (1968) 33—48.

281. **Đukanović Marija**, Németh Armagani. — Ankara 1962, vel. 8°, str. 393 (Türk Die Kurumu Yaumlari — Sayı: 191), Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 57—59.

Приказ Споменице коју је издало „Турско лингвистичко друштво“ у част истакнутог мађарског турколога Gyule Németha поводом 70-огодишњице његовог живота. Детаљнији приказ чланка Фехима Бајрактаревића: „Das türkisch — islamische Kulturerbe bei den Südslaven“.

282. **Zografska Elena**, Kon prašanjeto na grčkite sopstveni imenki na — η vo vulgarniot latinitet, ЖА XVII (1967) 151—159.

283. **Jerković Ivan**, Vlado Drašković, Infinitiv iza predloga à i de kao dopuna finitnom glagolu u francuskom jeziku, ЗФФП V, св. А (1968) 547—549.

Приказ, повољан.

284. **Jerković Ivan**, Ljiljana Mihajlović, Upotreba glagola can i may u savremenom engleskom jeziku, ЗФФП V, св. А (1968) 541—543.

Приказ.

285. **Jerković Ivan**, Momčilo D. Savić, Temporalni kondicional u italijanskom jeziku, ЗФФП V, св. А (1968). 543—547.

Приказ.

286. **Josifović St[evan]**, Pelasger und Etrusker in Lykophrons Alexandra, ЖА XVII (1967) 261—270.

287. **Kahlo G[erhard]**, Baskisch und Iberisch, ЖА XVIII, 2 (1968) 223—248.

288. **Katičić Radoslav**, Giacomo Devoto, Origini indoeuropee (Sansoni, Firenze 1962), Filologija 5 (1967, Zagreb) 206—208.

Приказ.

289. **Katičić Radoslav**, Zajednička prošlost Indijaca i Slavena u svjetlu jezika. Kolokvij o kulturnim dodirima jugoslavenskih naroda s Indijom (Prvi sastanak jugoslavenskih indologa), Rad JA 350 (1968, Zagreb) 537—550.

290. **Katičić Radoslav**, Narodi i jezici antičke Slavonije, Revija VIII, br. 3 (1968, Osijek) 46—52.

291. **Kiss Lajos**, O medsebojnem jezikovnem vplivanju Slovanov in Madžarov. JiS XII (1967) št. 6, str. 167—171.

292. **Комишел Емилија**, Vlaška ratna pesma iz Krajine, НСтв, св. 26—27 (1968, Београд) 161—164.

Текст песме, на румунском језику.

Резиме на француском.

293. **Kravar M[iroslav]**, Autour de l'aoriste intemporel en grec, ЖА XVII (1967) 33—48.

О вредности гномског аориста у грчком језику. Упоређење са сличном употребом аориста у српскохрватском језику.

294. Kravar M[iroslav], Zur Frage des lateinischen Verbalaspekts, ЖА XVIII, 1 (1968) 49—67.

295. Matijević Lajoš, Jegyzetek kishegyes Nyelveröl, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 619—634.

О говору Kishegyesa (села северно од Новог Сада). Аутор утврђује фонетске и морфолошке разлике између говора овог села и стандардног мађарског.

Дато је неколико текстова на локалном дијалекту.

Резиме на српскохрватском.

296. Михаиловић Љиљана, О категорији броја код именица у енглеском језику, АФФ 8 (1968, Београд) 241—252.

Анализа броја енглеских именица.

Резиме на енглеском.

297. Mihajlović Živka, О postanku pasivne konstrukcije sa predlozima *de i par* u francuskom jeziku, ГФФНС XI, св. 2 (1968) 649—654.

Резиме на француском.

298. Mihajlović Živka, Pitanje upotrebe predloga *de i par* uz pasivne glagolske oblike u savremenom francuskom jeziku, ГФФНС X (1967) 407—417.

Резиме на француском.

299. Mihajlović dr Ljubomir, The phonemic elements of modern english, изд. „Научна књига“ (1966, Београд) 8°, 1—VIII + 100.

Универзитетски уџбеник, са литературом.

300. Mihevc-Gabrovec Erika, L'emploi de la particule *ἡ μόνον* avec la valeur temporelle. Linguistica VIII (1966/68) št. 2, str. 183—185.

Resumé v slovenščini.

301. Mihevc-Gabrovec E[rika], Les fonctions du substantif dans la phrase grecque moderne, ЖА XVII (1967) 146—150.

Аутор говори о употреби именица у новогрчком језику у функцији разних делова реченице.

302. Mrazović Pavica, Wörterbuch der deutschen gegen wartssprache, herausgegeben von Ruth Klappenbach und Wolfgang Steinitz, 1. Band, A — deutsch, Bearbeiter: R. Klappenbach und H. Malige — Klappenbach; 11 bis 17. Lieferung: deutsch — Frachter, Autoren der Artikel: Ch. Blumrich, I. Dymke, W. Hartung, D. Herberg, H. J. Ilsmann, G. Kempcke, R. Klappenbach, K. — D. Ludwig, H. Malige — Klappenbach, E. Muhlak, J. Scharunhosrt, R. Schnerrer, H. Sparmann, E. Tellenbach, S. Ketzeln. a. Akademie — Verlag Berlin 1961—1966., Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 66—70.

Приказ.

303. Мујезиновић Мехмед, в. Наметак Алија, бр. 308.

304. Muljačić dr Žarko, B. Migliorini — I. Baldelli: Breve storia della lingua italiana. — Firenze 1965, pp. 372, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 63—64. Приказ.

305. Muljačić dr Žarko, Dr Pavao Tekavčić: Grammatica Storica italiana. Parte II: Morfosintassi italiana. — Zagreb 1965, str. IV, 223; Parte III/2: I Italia dialettale, II Antologia di testi antichi italiani (con introduzioni, commenti, glossario). — Zagreb 1965, str. IV, 110, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 46—50.

Приказ.

306. Мусић Срђан, Момчило Д. Савић: Темпорални кондиционал у италијанском језику, изд. Филолошког факултета, Београд 1966, ФП I—IV (1967, Београд) 182—186.

Приказ.

307. Muftić dr Teufik, Infinitivi trilatera u arapskom jeziku. Odnos oblika i značenja, Posebna izdanja knj. 5, izd. Orijentalni institut u Sarajevu (1966, Sarajevo) 8°, 1—VIII + 1—197.

Са литературом и садржајем на енглеском језику.

308. Nametak Alija, Folklor u ljetopisu Mula-Mustafe Bašeskije, Mula Mustafa Šefki Bašeskija *Ljetopis*, 1746—1804; prijevod s turskog, uvod i komentar: Mehmed Mujezinović, Biblioteka: Kulturno nasleđe. Izdavačko poduzeće „Veselin Masleša“, Sarajevo 1968, str. 490, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 187—191.

Приказ.

309. Orešnik Janez, On the Perfect Stem of the strong and the preteri-present verbs in late Proto-Germanic and in the old Germanic languages. *Linguistica VIII* (1966/68) št. 2, str. 123—139.

Resumé v slovenščini.

310. Павловић Михаило Б., Др Пера Половина: Француски правопис, Београд, Завод за издавање уџбеника СР Србије, 1966, 164 стр., 8°, ФП I—IV (1967, Београд) 178—179.

Приказ.

311. Penavin Olga, Mađarski priručnici za kulturu jezika, ЗМФСФЛ X (1967) 200—207.

Приказ.

312. Penavin dr Olga, Mogućnost izražavanja adverbijalnih oznaka u dijalektima mađarskog jezika u Jugoslaviji, ГФФНС X (1967) 447—465.

Резиме на немачком.

313. Petrović Mirta, Juraj Šižgorić, humanist i rodoljub, ЖА XVII (1967) 253—260.

О песмама на латинском језику далматинског песника Шијжгорића.

314. Piroška Csáky, A Konyha szókincse Belváros Nyelvében (Becse), ГФФНС XI, св 2 (1968) 635—647.

О кухињској терминологији у говору Горњег града у Бечеју. Обухваћени су називи намештаја, посуђа и другог кухињског прибора.

Резиме на српскохрватском.

315. Половина Перо, Синоними *glace* и *mirior* у савременом француском језику, АФФ 8 (1968, Београд) 177—203.

Резиме на француском.

316. Пренс Хуан Октавио, реч „Србија“ у шпанском језику, АФФ 8 (1968, Београд) 233—240.

Резиме на шпанском.

317. Savić Momčilo, Dr Nikša Stipčević: Erio Franchi: Osnovi italijanskog jezika. Beograd 1966, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 73—74.

Приказ.

318. Савић Момчило Д., Cristea Sandu Timoc, Cîntece bătrînești și doino. — Editura pentru literatură, București, 1967, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 297—300.

Приказ новог, проширеног издања збирки „народних песама на румунском језику, сакупљених међу становништвом десне обале Дунава, највећим делом у источној Србији“.

319. Савић Момчило Д., M. Regula — J. Jernej: Grammatica italiana descrittiva su basi storiche e psicologiche, Bern und München, 1965, ФП I—IV (1967, Београд) 180—182.

Приказ.

320. Савић Момчило, Прилог проучавању инфинитива иза предлога *a* и *di* као допуне финитном глаголу у староиталијанском језику, АФФ 7 (1967, Београд) 220—230.

Резиме на талијанском.

321. Савић Момчило Д., Прилог решавању проблема инфинитива иза предлога *a* и *di* као допуне финитног глагола у италијанском језику ренесансе, АФФ 8 (1968, Београд) 205—232.

Резиме на талијанском.

322. Skubic Mitja, Il valore del piuccheperfetto nella lingua della stampa italiana contemporanea. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 105—114.

Resumé v slovenščini.

323. Skubic Mitja, Novejša dela s področja proučavanja italijanskega jezika, ФП I—IV (1967, Београд) 138—141.

Приказ.

324. Smerdel T[on], De primitiis poeticiis G. Leopardi, ЖА XVIII, 2 (1968) 199—215.

На српскохрватском.

325. **Smerdel T[on]**, Ovidije u ljepoti prolaznosti, ЖА XVII (1967) 173—184. Анализира Овидијеве елегтије *Tristia* и *Epistulae ex Ponto*.
326. **Smotrič A. P.**, *Mim i antičnyj roman*, ЖА XVII (1967) 161—172.
327. **Tekavčić Pavao**, Današnji istroromanski dijalekt Vodnjana, Rad JA 348. (1967, Zagreb).
328. **Tekavčić dr Pavao**, O tzv. apsolutnom superlativu u modernom talijanskom jeziku, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 15—20.
329. **Fialor fregjisht — shqip**, izd. „Rilindija“ (1966, Приштина) 8°, 1 + 10 + 1—372.
Редактори Хамид Коколари и Меркур Али-Марко.
330. **Flora Radu**, In legătura cu normele de redare a numelor si cuvintelor din limba sîrbocraota în limba română, Lumina XXI, 3 izd. „Libertatea“ (1966, Pańčevo) 164—173.
331. **Флора Раду**, Klaus-Henning Schroeder, Einführung in das Studium des Rumänischen, Sprachwissenschaft und Literaturgeschichte, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1967, 159 str. (+ 4 карте), Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 151—156.
Критика.
332. **Црепајац др Љиљана**, в. Будимир др Милан и Црепајац др Љиљана, бр. 271.
333. **Čop Bojan**, Beiträge zur indogermanische Wortforschungen V. Linguistica VIII (1966/68) št. 2, str. 165—175.
334. **Čop Bojan**, Zur hethitischen Schreibung und Lautung. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 43—61.
335. **Šoptrajanov Georgi**, Pogled na najnovije francuske leksikografske radove, ФП I—IV (1967, Београд) 141—145.
Приказ речника: Robert (P.): *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*; Gougenheim (G.): *Dictionnaire fondamental de la langue française* i Matore (G.): *Dictionnaire du vocabulaire essentiel*.
336. **Schulze Fr. J.**, Beobachtungen zur Geschichte von Hymnos und Nikaia bei Nonnos, ЖА XVIII 1 (1968) 3.

V Балканологија

337. **Ajeti Idriz**, Neki zajednički izrazi šiptarske i srpskohrvatske leksike, ЗбФФП II (1966) 1—9.

О неким апелативима заједничког порекла у српскохрватском и албанском језику о којима се до сада није дискутовало или о којима постоје различита тумачења (нпр. о топониму Омбла < прасловенског обљ „извор“ и *ibel* „ворело, извор, вријача“ у говору Арбанаса у Црној Гори; о апелативима *Кијац*, *Кијца*, *Кијец*, *Кијак* у значењу *риј* према шиптарском *kij*, *kij* = *крешем*, *йойкрешујем* и *kizē* „косир, вриј-

ларски *ножсић*“ и сл.; о српскохрватском *квачун* „реза, сјојница“ у шиптарском изразу *kërcun-mi, kërcuna* „дебло“, што се налази и у румунском *scăsiut* „Божсић“ и др.

338. Ајети Идриз, О неким uzajamnim šiptarsko-srpskim jezičkim odnosima, ЗФФП I, (1963) 149—169.

О неким утицајима албанског језика на стварање појединих израза; калкова и обрта у говорима плавских и гусињских Црногораца муслиманске вероисповести.

339. Бајрактаревић Фехим, I. Арабица као трећи алфавет наше писмености, АФФ 7 (1967, Београд) 149—151.

Резиме на немачком.

340. Gavella Branko, О ilirskom supstratu na Balkanu, Godišnjak, knj. III, СВИ knj. 1, изд. Научно друштво SR Bosne i Hercegovine (1965, Сарајево) 143—162.

Резиме на немачком.

341. Грицкат И[рена], Неколико ситнијих синтаксичких балканизама у српскохрватском језику, НЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 41—51.

Аутор разматра, у светлу страних утицаја, варваризама и калкова, специјалне обрте српскохрватске синтаксе: *недеља* (месец, година) *дана*; *онај* у смислу „други“; особености при употреби предлога *од* („дете од три године“, „знајући то од много година“, „дуже од човека“), *много* у значењу „веома“ и обрт *на челу* („на челу са генералом“).

342. Šoptrojanov Georgi, Le suffixe *-ul/-ula* dans les langues balkaniques, ФП III—IV (1968, Београд) 11—19.

Чланак представља први део расправе о суфиксима *-ul/-ula* у балканским језицима.

VI Старословенски језик

343. Алексић др Радомир, Одабрани старословенски текстови, четврто непзмњено издање, изд. „Научна књига“ (1968, Београд) 8°, 1—91.

Са речником старословенских речи. Издато као универзитетски уџбеник.

344. Vrana Josip, в. Ivšić Stjepan, бр. 347.

345. Vrana Josip, Praški glagoljski odlomci kao svjedok neprekidne ćirilometodske tradicije u Češkoj do kraja XI stoljeća, RZSF 10 (Međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 175—178.

346. Ivšić Stjepan, Enklitike, osobito njihov namještaj u staroslavenskom jeziku s obzirom na ostale slavenske jezike, в. бр. 104.

347. Ivšić Stjepan, Zapręštenije dijavola. Uvod napisao i za tisak priredio Josip Vrana, Rad JA 348 (1967, Zagreb) 5—26.

348. Nedeljković Olga, Poluglasovi u staroslavenskim epigrafskim spomenicima, Slovo 17 (1967, Zagreb) 5—36.

349. Николић Светозар, Nomina agentis у старословенском језику, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 1—84.

Монографија садржи два дела. У првом, теоретском делу аутор говори о месту и значењу *nomina agentis* у систему творбе именица. Други део представља систематику примера изведених именица са значењем *nomina agentis* у старословенском језику.

Резиме на руском.

350. Petrović Ivanka, Literatura o Ćirilu i Metodiju prilikom 1100. jubileja slavenske pismenosti, Slovo 17 (1967, Zagreb) 136—188.

VII Српскохрватски језик

а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија)

351. Anić Vladimir, Akcentološki članci Šime Starčevića, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 114—121.

352. Babić Stjepan, O Daničićevu naglasnom sustavu kao sustavu, Jezik XV, br. 5 (1968, Zagreb) 150—157.

353. Brozović Dalibor, O fonološkom sustavu hrvatskosrpskog jezika, RFFZ 7 (Razdio lingvističko-filološki) (1968, Zadar) 5—19.

354. Vlahović Plemenka в. Mikeš Melanija i Vlahović Plemenka, бр. 364.

355. Ивић Павле, Milan Surdučki, The Distribution of Serbo-Croatian Consonants, Slavic and East European Journal, vol. VIII, No. 2 (1964) 159—181, ЗбМСФЛ X (1967) 227—236.

Опширан приказ.

356. Ивић др Павле, Развој принципа дистрибуције фонема у српскохрватском језику, КњЈ (1968) 13—32.

357. Ivić Pavle i Lehiste Ilse, Prilozi ispitivanju fonetske i fonološke prirode akcenta u savremenom srpskohrvatskom jeziku, ЗбМСФЛ X (1967) 55—93.

О утицају акцента и квантитета на квалитет вокала, карактеристику претоничних вокала и могућност постављања морфолошке границе у оквиру акценатске речи.

Придодата су објашњења уз илустрације.

Додатак: Библиографија радова о природи и фонолошкој функцији српскохрватских акцената.

Резиме на енглеском.

358. Јерковић Јован, Гласовна структура једносложне речи у српскохрватском књижевном језику — Прозодијске карактеристике, Прил. ФФНС II (1966) 55—67.

Наставак ранијег рада о гласовној структури једносложне речи у српскохрватском књижевном језику, објављеног у броју 1. истог часописа. Аутор доказује на обиљу материјала да „односи између вокалских и консонантских фонема и прозодијских елемената показују извесне законитости у дисртрибуцији акцената“.

359. Jović Dušan, O dvočlanim konsonantskim sekvencama Vukovog jezika u inicijalnoj i finalnoj poziciji, ЗбМСФЛ XI (1968) 97—104.

Нема „међусобних релација консонаната неједнаких по звучности“, нема могућности стварања релација предњонепчаних, средњонепчаних и задњонепчаних елемената са *j* у позицији А, изузев са *p*; констатована је „посебна вредност гласа *j*“ која га одваја и од вокала и од консонаната.

Резиме на руском.

360. Junković Zvonimir, Glasovi *s'* — *z'* u hrvatskosrpskom književnom jeziku, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 76—82.

361. Kravar Miroslav, Jedan drugi slučaj logičkog akcenta riječi, RFFZ 7 (Razdio lingvističko-filološki) (1968, Zadar) 40—45.

362. Lehiste Ilse, в. Ivić Pavle i Lehiste Ilse, бр. 357.

363. Mikeš Melanija, Razvitak korelativnog sistema suglasnika, Прил. ФФНС II (1966) 211—230.

Усваја се јаче интегрисање фонема. Морфонематска функција убрзава процес интегрисања фонема.

Приложено је девет схема и литература.

364. Mikeš Melanija i Vlahović Plemenka, Glasovna struktura kvkv u razvojnem procesu asocijativnog sistema glasova, Прил. ФФНС III (1967) 189—203.

Уз рад су приложене схеме.

365. Пецо А[снм], Утицај турског језика на фонетику штокавских говора, НЈ н. с. XVI, св. 3 (1967) 127—145.

О гласовима и гласовним појавама који се могу довести у везу са утицајем турског језика (као десоноризација звучних сугласника на крају говорног такта, метатеза у гласовној групи *pj* и *шч-шћ* > *хч-хћ* и др.)

Реферат за VI међународни конгрес слависта (Праг, 7—13. VIII 1968. године).

366. Putanec Valentin, Assimilation de contact sous la forme du parophonétisme — *el* —>— *ol* —, Filologija 5 (1967, Zagreb) 107—145.

367. Stanić Milija, O akcentu vokativa imenica tipa *jùnāk* i dr., Filologija 5 (1967, Zagreb) 136—167.

368. Finka Božidar, Prilog akcenatskoj tipologiji u imenica, Jezik XV, br. 5 (1968, Zagreb) 143—150.

369. Čop Vilim, Vježbe za pravilno izgovaranje i pisanje *č* i *ć*, vlastita naklada (1967, Zagreb) 1—48.

370. Škarić Ivo, Artikulacijska optimala glasa, Govor I, sv. 1 (1967, Beograd) 40—45.

Резиме на енглеском.

371. Šupuk Ante, Dugouzlazni akcent u dugoj množini (svršetak), Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb) 85—89.

372. Šupuk Ante, Postanak suglasničkog skupa št u mjesnom nazivu Primošten, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 156—158.

б) Граматика и граматичка питања

373. Алексић др Радомир и Станић Милија, Граматика српскохрватског језика за V разред основне школе, девето издање, изд. Завод за издавање уџбеника СР Србије (1967, Београд) 8°, 1—64.

374. Алексић др Радомир и Станић Милија, Граматика српскохрватског језика за ученике гимназије, III издање, изд. Завод за издавање уџбеника СР Србије (1967, Београд) 8°, 1—166.

375. Anić Vladi mir, Gramatika za strance, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 92—95
Приказ.

376. Ančić-Obradović Marija, Semantička i morfološka struktura imenica koje znače lica izvedenih pomoću sufiksa -ar, Radovi IV, изд. Filozofski fakultet u Sarajevu (1966—1967, Sarajevo) 207—228.

Детаљна анализа и класификација по значењу и начину грађења великог броја именица изведених суфиксом -ар.

Резиме на руском.

377. Бабић Милица, Nomina agentis изведена суфиксом -ло, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 84—92.

На основу грађе из речника (В. Ст. Караџића, Ивековића-Броза, Ристића-Кантрге, Бакотића, Речника САНУ књ. I, II, III) и дела савремених писаца (И. Андрића, О. Давича, В. Калеба и др.) приказује се: ширина употребе суфикса -ло и значење именица изведених тим суфиксом.

378. Babić Stjepan, Jezik. Školski leksikon za općobrazovne škole (1967, Zagreb) 1—322 (sa slikama, tablicama i zemljopisnim kartama).

379. Babić Stjepan, Kojeга је roda jugo?, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 88—89.

380. Babić Stjepan, Sporni sufiks — telj, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 69—76.

381. Babić Stjepan, Srpskohrvatski jezik, treće izdanje, изд. „Panorama“ (1967, Zagreb) 8°, 1—322.

Са предговором издавача уз треће издање.

382. Brabec Ivan, Naš jezik. Vježbanica hrvatskosrpskog jezika za VI razred osnovne škole, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—111.

383. Brajenović Branko — Stanić Božidar, Vedri dani. Radna bilježnica za hrvatskosrpski jezik u III razredu osnovne škole, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—32 (lat. i cir.).

384. Brigljević Dragutin, в. Težak Stjepko — Brigljević Dragutin, бр. 436, 437, 438 и 439.

385. Bugarski Ranko, Gramatika i leksika, Književne novine 13. V 1967 (Београд) 301.

386. Vince Zlatko, Novi gramatički priručnik za osmogodišnje škole, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 61—64.

Приказ.

387. Врховац Нада, в. Лалевић Миодраг С. и Врховац Нада, бр. 400.

388. Вуковић Владета, Уџбеник српскохрватског језика за VII разред основне школе са шиптарским и турским наставним језиком М. Лалевића и Н. Врховца, Настава и васпитање XV, 3—4 (1966, Београд) 348—351.

Приказ, са неким замеркама.

В. и бр. 400.

389. Vuković Jovo i Šipka Milan, Gramatika srpskohrvatskog jezika za VII razred osnovne škole, treće neizmenjeno izdanje, izd. Zavod za izdavanje udžbenika (1967, Sarajevo) 8°, 1—120.

390. Vuković Jovo i Šipka Milan, Gramatika srpskohrvatskog jezika za VIII razred osnovne škole, izd. Zavod za izdavanje udžbenika (1966, Sarajevo) 8°, 1—126.

391. Вукомановић Славко, О једној акценатској особини београдског говора, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 43—48.

Одступања од класичне књижевне акцентуације у београдском говору.

392. Димитријевић др Радмило, О стилу и језику наших ученика, Књј св. 1—2 (1967) 84—87, св. 3—4 (1967) 92—95, св. 2 (1968) 82—86.

393. Zorić Rade, Vremenski genitiv, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 128.

394. Zorić Rade, Drveće a ne drveća, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 31.

395. Ивановић Стеван, Ратко Јовичић, Књига почетног читања и писања за одрасле, Настава и васпитање XV, 5 (1966, Београд) 493—495.

Приказ.

396. Ivić Milka, Genitivne forme srpskohrvatskih imenica i odgovarajuća pridevska obrazovanja sufiksom *-ov* (*-ev*, *-ovljev*, *-evljev*), *-in* u odnosu kombinatoričnih varijanata, ГФФНС X (1967) 257—261.

Примењујући терминологију и класификацију прашке фонолошке школе („комбинаторична варијанта“ / „факултативна варијанта“) износи, у 4 тачке, правила дистрибуције именичног генитива и придевске изведенице.

Резиме на енглеском.

397. Јерковић Јован и Чипкар Андреј, Српскохрватски језик, Уџбеник за VII разред основне школе са мађарским наставним језиком, изд. Покрајински завод за издавање уџбеника (1966, Нови Сад) 8°, 1—201.

Речник израдио Шароши Карољ.

398. Jonke Ljudevit, O bogatoj izražajnosti glagolskih vremena i načina, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 152—154.

399. Kostić Đorđe, Srpskohrvatski akcenti i istina, Delo XIII/3 (1967, Beograd) 329—336.

400. Лалевих Миодраг С. и Врховац Нада, Уџбеник српскохрватског језика за VII разред основне школе с наставом на шиптарском и турском језику, друго издање, изд. Завод за издавање уџбеника СР Србије (1966, Београд) 8°, 1—250. В. и бр. 388.

401. Lubas Vladislav, Patronimski geografski nazivi sa formantom *-ci*, *-ovci*/*-evci*, *-inci* u srpskohrvatskom jeziku, АФФ 8 (1968, Београд) 93—134.

Увод од 93. до 94. стр., попис назива од 95. до 122. стране. У другом делу даје се: 1. хронологија, 2. форма суфикса, 3. патронимично значење суфикса *-ци*, 4. карактеристика материјала у погледу грађења речи и 5. географија.

Резиме на руском.

402. Манчев Ангелина, Облици генитива множине именица II деκлинације са консонатском групом на крају основе, Прил. ФФНС III (1967) 43—64.

Утврђује распоред наставака *-а* и *-и* у генитиву множине на основу већег броја именица.

403. Marković dr Svetozar, Morfologija savremenog srpskohrvatskog književnog jezika sa osnovama istorije jezika, изд. Univerzitet u Sarajevu (1967, Sarajevo) 4°, 1—3 + 260.

Универзитетска предавања.

404. Matijanić Slava, Naš jezik i priručnici za učenje srpskohrvatskog jezika u Švedskoj, Bibliotekarstvo 3 (1967, Sarajevo) 33—37.

405. Матијанић Фахра, Акценат и морфолошка структура двосложних антропонијских хипокористика у области Ибра, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 337—348.

На основу материјала сакупљеног на терену слива реке Ибра, од Рапке до Краљева, аутор анализира структуру двосложних хипокористика од личних имена.

Резиме на руском.

406. Matijević Ž[eljko] i Ormuš M[ilan], Kultura govora i pisanja. Priručnik za opće obrazovanje, II izmijenjeno izdanje, изд. Centar za obrazovanje kadrova Zadar (1967, Zadar) 8°, 1—VII + 1—271.

Са речником страних речи.

407. Mikeš Melanija, Kategorija srpskohrvatskoga gramatičkog roda u govoru dece mađarskog maternjeg jezika, Прил. ФФНС IV (1968) 249—254.

О категорији граматичког рода која не постоји у мађарском језику и о начину на који мађарска деца прихватају у систему српскохрватског језика слагање придева и именице.

408. Мишић Станко Ј., Лингвистичко поређење презента и имперфекта, Настава и васпитање XVI, 5 (1967, Београд) 461—468.

- 409. Nametak Alija**, Koje je roda imenica Velež?, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 61.
- 410. Ormuš M[ilan]**, в. Matijević Ž[eljko] i Ormuš M[ilan], бр. 406.
- 411. Pavešić Slavko**, O promjeni norme u jednoj gramatici, Jezik XVI (1968, Zagreb) 22—29.
Приказ Кратке граматике Јосипа Хама.
В. и бр. 425 и 446.
- 412. Павловн Мил[ивој]**, Глагол *сѣи* и семантичка супротност уз инфинитив, НЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 10—22.
Разматра случајеве типа: *Сѣи дошито је рекао своје мишљење* и *Сѣи нам говориш о својим уџицима*, као и значења гл. *сѣи* дата у српскохрв. речницима словенских, германских и романских језика (лат.) износећи своје тумачење.
- 413. Pejak Lazar**, Kongruencija u pismenim zadacima naših učenika, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 2 (1968, Novi Sad) 93—98.
Приказ и анализа примера.
- 414. Pejak Lazar**, Neka zapazanja u vezi sa nastavom pismenog izražavanja u srednjoj školi, Pedagoška stvarnost XIII, sv. 1 (1967, Novi Sad) 36—41.
О грешкама у композицији, стилизацији, склапању реченице и сл.
- 415. Пецо А[сим]**, Јекавски облик једног прилога, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 93—96.
Наводећи грађу из више речника, долази до закључка да „ијекавска варијанта прилога *одавде* (*одавдје*) није обична код писаца ијекаваца“ и да га не треба уводити у књижевни језик, пошто га „не налазимо ни у народним говорима“.
- 416. Пеншкан Митар**, О класификацији српскохрватских глагола, ЗМС ФЛ X (1967) 103—111.
Аутор анализира раније типове класификација српхрв. глагола истичући да критеријуми класификација примењени на историјску граматику не могу одговорити стању у савременом језику. Он предлаже нову поделу у којој је узет у обзир однос глаголских основа, морфолошка узајамност појединих типова, акценатски односи, делимично и семантичке категорије.
- 417. Пеншкан Митар**, О систему заменичких речи, НЈ н. с. XVI, св. 4 (1967) 245—267.
Аутор даје нову поделу заменица систематизацију прилошке заменичке речи просторног и временског значења (са подгрупама) и систем заменичких категорија „по начину на који указују на одговарајући појам или моменат, тј. по значењским типовима“ (личне, показне, корелативне и др.).
- 418. Popović Milenko**, O brojnim konstrukcijama kao blokovima koji se sklanjaju, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 144—148.
- 419. Putanec Valentin**, O našem pridjevskom sufiksu -an <-en, Filologija 5 (1967, Zagreb) 117—122.

420. Рабреновић Савић, Даница Стевановић, Јелка Костић: „Дани разиграни“ (читанка за V разред основне школе), Настава и васпитање XVI 5 (1967, Београд) 549—552.

Приказ.

421. Radivojević Pavle Ž., Koje od dvoga: idealist, stilist itd. ili idealista, stilista, Književne novine 24. VI 1967 (Beograd) 34.

422. Радосевић др Наталија, Покушај структурног поређења српскохрватског и руског језика са нарочитим обзиром на аутоматске (типске) грешке Срба у руском језику, НЈ н. с. XVI, св. (1967) 59—170.

Аутор даје преглед граматичких категорија (помоћни глагол, презент, упитна партикула, падежни облици и др.), као и лексичких (лична имена, нпр.), категорија које су подложне интерференцији.

Реферат за VI међународни конгрес слависта (Праг 7—13. VIII 1968. године).

423. Rajković Ljubiša, Jedan primer analogije, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 127—128.

424. Ćehak Vladimir, Jedan pristup obradi poretka sintaktičkih razreda riječi u hrvatskosrpskom jeziku, RZSF 9 (1967, Zagreb) 63—108.

425. Rotar Janez, Hammova slovnica za tujce. JiS XIII (1968) št. 3, str. 98—100.

Osenjuje knjigo Josipa Hamma Kratka gramatika hrvatskosrpskog jezika za strance (Zagreb 1967).

Glejn in št. 411 in 446.

426. Салечкић Јаков, Време у садржају и облику глаголском, Настава и васпитање XV, 3—4, (1966, Београд) 294—300.

427. Sović Ivan, Neka zapazanja o učeničkoj pismenosti, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 22—29.

428. Stanić Božidar, в. Brajenović Branko — Stanić Božidar, бр. 383.

429. Stanić Božidar, в. Težak Stjepko — Stanić Božidar, бр. 440, 441, 442 и 443.

430. Станић Божић, Садржај и интонација реченице у дијалогу, Настава и васпитање XVII, 1 (1968, Београд) 16—20.

431. Станић Милија, в. Алексић др Радомир и Станић Милија, бр. 373 и 374.

432. Станић Милија, Вокатив властитих имена типа Милица и Радојица, КњЈ 1—2 (1967).

Аутор се залаже да се усвоји као књижевни, нормативни и наставак -е (пored наставка -а) за вокатив именица мушког рода на -ица.

433. Станић Милија, Језик и друштвена стварност, КњЈ 4 (1968) 6—15.

434. Стошић Адам, Право и преносно значење речи, Настава и васпитање XV 1 (1966, Београд) 47—52.

- 435. Težak Stjepko**, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za IV razred osnovne škole, 9. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—79.
- 436. Težak Stjepko — Brigljević Dragutin**, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za V razred osnovne škole, 8. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—111.
- 437. Težak Stjepko — Brigljević Dragutin**, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VII razred osnovne škole, 7. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—126.
- 438. Težak Stjepko — Brigljević Dragutin**, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VII razred osnovne škole, 8. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1968, Zagreb).
- 439. Težak Stjepko — Brigljević Dragutin**, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VIII razred osnovne škole, 6. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—171.
- 440. Težak Stjepko — Stanić Božidar**, Kontrolni zadaci iz hrvatskosrpskog jezika u V razredu osnovne škole, 6. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) nepag.
- 441. Težak Stjepko — Stanić Božidar**, Kontrolni zadaci iz hrvatskosrpskog jezika u VI razredu osnovne škole, 6. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) nepag.
- 442. Težak Stjepko — Stanić Božidar**, Kontrolni zadaci iz hrvatskosrpskog jezika u VII razredu osnovne škole, 5 neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) nepag.
- 443. Težak Stjepko — Stanić Božidar**, Kontrolni zadaci iz hrvatskosrpskog jezika u VIII razredu osnovne škole, 5. neizmij. izdanje, Školska knjiga (1967, Zagreb) nepag.
- 444. Терзић Александар**, Акценат глаголских именица у руском и српско-хрватском језику, његова колебања и тенденције развитка, в. бр. 144.
- 445. Finka Božidar**, O tvorbi nesvršenih glagola s umecima -áva- i -iva-, Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 141—144.
- 446. Hamm Josip**, Kratka gramatika hrvatskog književnog jezika za strance, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—122.
В. и бр. 411 и 425.
- 447. Чипкар Андреј**, в. Јерковић Јован и Чипкар Андреј, бр. 397.
- 448. Šivat Ive**, Market u Iki ili rasprodaja našeg jezika, Riječka revija XVI, br. 6—7 (1967, Rijeka) 508—509.
- 449. Šimunović P[etar]**, Lož-ulje?, Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb) 89—90.
- 450. Шипка Милан**, в. Вуковић Јово и Шипка Милан, бр. 389 и 390.
- 451. X.**, Zadaci za provjeravanje znanja iz hrvatskosrpskog jezika u VII razredu osnovne škole, Školska knjiga (1968, Zagreb); 1: Sadržajna i jezično-stilska analiza književnog teksta, 4 str.; 2: Sintaksa rečenice, padeža i glagolskih vremena, 6 str.

в) Савремени књижевни језик

452. Ajanović Mustafa, Apozicija, Pitanja savremenog književnog jezika 6 (1968, Sarajevo) 57—80.

В. и бр. 489.

453. Anić Vladimir, Pravopis ali i pravogovor (u rubrici „Razgovori o jeziku“), Petnaest dana X, br. 5—6 (1967, Zagreb) 37.

454. Babić Stjepan, Povodom objavljivanja jednog članka, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 30—31.

Осврт на чланак Павла Ивића „Нисам за сејање нервозе“ у Одјеку од 15. 4. 1968.

455. Babić Stjepan, U lingvistici znanstvenost, u politici ravnopravnost, Jezik XVI, br. 2 (1968, Zagreb) 52—60.

456. Babić Stjepan, Htijenja i ostvarenja novosadskoga dogovora, Jezik XV br. 1 (1967, Zagreb) 3—13.

457. Barjaktarević dr Danilo, Instrumental u službi objekta, КњЈ, 1—2 (1967) 88—95.

458. Batistić Tatjana, Uloga konstrukcije *y* + *lokativ* u konstituisanju izvjesnih tipova srpskohrvatskih rečenica, Прил. ФФНС III (1967) 29—42.

Анализа примера с локативом који могу бити супституисани номинативом. Таквих примера има доста и у текстовима и у усменим саопштењима. Пасивне конструкције оваквог типа су „високо фреквентне“, а глаголске лексеме које се јављају у комбинацији са „оваквим типом локативних конструкција (релативно) врло често су у употреби“.

459. Brozović Dalibor, Jezik današnji, rubrika u Telegramu 1967. i 1968, Zagreb.

460. Vidović Radovan, O suvremenom stanju našega jezika masovne komunikacije. Mali rječnik naše suvremene nepismenosti, Biblioteka Školskog vjesnika 3 (1968, Split) 71 str.

461. Vince Zlatko, Dr Stjepan Babić, Jezik, Panorama, 1965, Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb) 91—96.

Приказ.

462. Vujičić Dragomir, Ponovo — Pitanje savremenog književnog jezika, КњЈ 4 (1968) 89—90.

Белешка о часопису Питања савременог књижевног језика и кратак приказ VI свеске од 1968. године.

463. Вуковић Гордана, О неким функцијама инструментала без предлога у језику Тосићевих „Корена“, Прил. ФФНС III (1967) 65—68.

Уочавају се: а) нестандартне комбинације лексичких јединица (волећи надом); б) исказивање узрока употребом архаичне комбинације (зепсти другим страхом); в) нестандартне дистрибуције инструменталних форми за изражавање просторних односа (ходати потиљком).

464. Вуковић Гордана, О односу „оријентационих“ предлога типа *испод* / *под*, *изнад* / *над*, *испод* / *под*, Прил. ФФНС II (1966) 77—83.

О дистрибуцији оријентационих предлога данас и могућности вршења супституције предлога једне серије са предлозима друге серије.

465. Vuković Jovan, Gramatičke i gramatičko-stilističke kategorije u književnom jeziku i problemi našeg književnog jezika, Radovi Naučnog društva Bosne i Hercegovine XXVI/9 (1965, Sarajevo) 55—140.

Резиме на руском.

466. Vuković Jovan, Sintaksa glagola, izd. Zavod za izdavanje udžbenika u Sarajevu (1967, Sarajevo) 8°, 1—417.

В. и бр. 500.

467. Vukomanović Slavko, в. Hilmar dr Valter — Vukomanović Slavko, бр. 560.

468. Грицкат др Ирена, др Асим Пецо и др Митар Пешикан: Информатор о савременом књижевном језику са речником, изд. Младо поколење (1967, Београд) стр. 370.

Приказ, повољан.

В и бр. 497, 506, 515 и 529.

469. Грицкат И[рена], Релативно *који* и *што*, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 32—48.

Аутор запажа: *што* је специфично за разговорни или дијалекатски тип изражавања; радије се наслања на именски појам у 3. л. него на заменице 1. и 2. лица; чешће се употребљава уз називе већ конкретизованих појмова. Затим, истиче се и стилска условљеност употребе облика *који* и *што*.

470. Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, Telegram VIII, br. 359 (17. ožujka 1967, Zagreb) 1.

471. Dešić Milorad, О војничком говору, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 19—21.

472. Дмитријев П. А., Два начина актуализације компонената односне реченице, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 22—26.

Уочава начине остваривања контактности зависних реченица везаних за именску реч која се налази у главној реченици.

473. Дмитријев П. А., Јесу ли потребна ограничења?, НЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 23—40.

Ослањајући се на језичку грађу са ширег књижевнојезичког подручја, полемиче са мишљењима оних који схематично решавају правила о употреби односно-упитних прилога *где*, *камо* и *куда*.

474. Дмитријев П. А., Неке особености изражавања атрибутивних односа у српскохрватском језику, НЈ н. с. XVI, св. 5 (1967) 341—349.

Поређећи преводе са српскохрватског на руски језик и са руског на српскохрватски, аутор истиче особености у употреби квалитативног генитива, квалитативног инструментала са предлогом, гл. прилога и гл. придева.

475. Engelsfeld Mladen, Hrvatsko-srpski u razgovoru (Croatian through Conversation), Matica iseljenika Hrvatske (1968; Zagreb) 1—176.

476. Živković Blagoje Ž., Pravopisni podsjetnik izd. „Kulturni centar“, Novi Sad (1967, Novi Sad) 8°, 1—40.

477. Ivić Pavle, Srpskohrvatski jezik i istina, Delo XIII, sv. 2 (1967, Beograd) 223—233.

478. Језичке поуке, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 109—113, св. 3 (1967) 211—216, св. 4 (1967) 291—295, св. 5 (1967) 375—378; НЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 97—108.

У овој рубрици уредништво НЈ исправља неправилности у употреби речи, облика и реченица на примерима наше савремене штампе и књижевности. У књ. XVI аутори поука су: Стевановић Михаило, Пешкићан Митар, Пецо Асим и Станојчић Живојин; у књ. XVII аутори поука су: Стевановић Михаило и Павловић Миљивој.

479. Јовановић Јован, Из језика Оскара Давича, Један вид употребе глаголског прилога садашњег, Уствари X/33, изд. Заједница културних установа (1968, Шабац) 32—39.

480. Јонке др Људевит, в. бр. 522, 523 и 524.

481. Јонке Људевит, Davičovo pogrešno rezoniranje o jeziku, Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb) 75—79.

482. Јонке Људевит, Prilog Slavonije hrvatskoj nauci o jeziku, Simpozij „Doprinos Slavonije hrvatskoj književnosti“ (1968, Vinkovci — Zagreb) 137—143.

483. Јонке Људевит, Razvoj hrvatskoga književnog jezika u 20. stoljeću, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 8—19.

484. Јонке Људевит, Razvoj hrvatskoga književnog jezika u 20. stoljeću, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 99—110.

485. Јонке Људевит — Stevanović Mihailo (прir.), Pravopis hrvatskosrpskog jezika, školsko izdanje, 5. izdanje, Matica hrvatska — Matica srpska (1967, Zagreb—Novi Sad) 1—273.

486. Јоцић Мирјана, Фреквенција глаголских врста у савременом српско-хрватском језику, Прил. ФФНС IV (1968) 51—67.

Аутор је 2000 глагола, из материјала двојице писаца, класификовао према Белићевој класификацији и констатовао да су најфреквентнији глаголи VI и VII врсте.

487. Кашић Јован, Допуне индиректног објекта уз глаголе слушања и говорења, ЗбМСФЛ XI (1968) 105—108.

Конструкције за означавање индиректног објекта („за + инструментал“ и „на + акузатив“) данас представљају архаичну црту и нађене су само у старијим текстовима и народним умотворинама, док су конструкције типа „о + локатив“ и „за + акузатив“ фреквентније.

Резиме на енглеском.

488. Кашић Јован, Лексичко-фразеолошке иновације условљене присношћу са писаним текстом и граматичким навикама, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 97—108.

На основу грађе за речник Матице српске и Матице хрватске, допуњене грађом из Речника САНУ и из разговорног језика, аутор прегледа изразе са речима: *подећти* / *подећачићи* и *поћирјавати* / *поћирјавати*; и *словима*; *азбука*, *абечеда*, *буквица*; *исица*; *алфа* и *омега*; *икс*; *параграф*; (*про*)*чићати*; *маргина*; *шачка*; *јадеж* и др. Констатује интерференцију писаног и усменог нивоа изражавања у језику.

489. Kovačević Slobodan, Apozicija, Jezik XIV, br. 4 (1967, Zagreb) 111—115.
В. и бр. 452.

490. Kostić Đorđe, Jezičke novine i društvena podloga, Delo XIII/5 (1967, Beograd) 576—588.

491. Костић Ђорђе, Ка култивисању говорне речи, Питања савременог књижевног језика 6 (1968, Сарајево) 107—116.

492. Ladika Ivo, Komičnost u riječima (u rubrici „Razgovori o jeziku“), Petnaest dana X, br. 3—4 (1967, Zagreb) 37.

493. Јалић Иван В., Поверење у језик, ЛМС 143, књ. 400, св. 2—3 (1967) 253—257.

О односу песника Десимира Благојевића према вербалном изразу.

494. Mađarević Vlado, Jezik i mišljenje, Književne novine 15. IV 1967 (Beograd) 299.

Поводом „Декларације о називу и положају хрватског књижевног језика“.

495. Malić Zdravko, Pismo i usmeno komuniciranje, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 6—8.

496. Marek Juraj, Bečki književni dogovor — Novosadski dogovor — „Deklaracija“ i „Predlog“, Putevi i dostignuća u nastavi i vaspitanju III, 4 izd. Republički zavod za unapređenje školstva (1967, Sarajevo) 1—8.

497. Marković Sv[etozar], Dr Asim Peco — Dr Mitar Pešikan: Informator o savremenom književnom jeziku sa rečnikom, Pitanja savremenog književnog jezika 6 (1968, Sarajevo) 132—141.

Приказ.

В. и бр. 468, 506, 515 и 529.

498. Марковић Светозар, Језичка норма и варијанте српскохрватског књижевног језика, Питања савременог књижевног језика 6 (1968, Сарајево) 41—56.

499. Maticki Miodrag, Mate Hraste: O trećoj varijanti hrvatskosrpskog književnog jezika (Jezik, br. 4, str. 1 106—113, Zagreb. 1965/66), КњЈ 3—4 (1967) 176.

Кратка критика.

500. Milošević Ksenija, Dr Jovan Vuković: „Sintaksa glagola“. Sarajevo 1968, Pitanja savremenog književnog jezika 6 (1968, Sarajevo) 144—147.

Приказ.

В. и бр. 466.

501. Minović Milovoje, Apozicija i apozitivnost, Pitanja savremenog književnog jezika 6 (1968, Sarajevo) 81—93.

502. Moguš Milan, Varijante prelaze okvire puke komunikativnosti, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 1—4.

503. Моловић Јордан, Једно правописно питање (О састављеном и растављеном писању речи), КњЈ 3—4 (1967) 115—117.

504. Музалевски Александар, Приповетке Исака Бабелја „Мој први хонорар“ и „Одговор на анкету“ (језичко-стилска анализа именичких синтагми) ГФФНС XI, св. 2 (1968) 561—574.

О именичким синтагамама према зависним речима које су представљене: а) придевима односно придевским конструкцијама; б) партиципима односно партиципским конструкцијама; в) именицама у зависним падежима или без њих; г) именицама у номинативу (апозицијама).

505. Nedeljković dr Dragoljub, Razmišljanja o našem jeziku o tradiciji i budućnosti, Putevi i dostignuća u nastavi i vaspitanju III, 4, izd. Republički zavod za unapređenje školstva (1967, Sarajevo) 9—19.

506. Остојић Бранислав, Др Асим Пецо — др Митар Пешикан: Информатор о савременом књижевном језику са речником, Београд 1967, Стварање 1 (1968, Титоград) 139—143.

Приказ.

В. и бр. 468, 497, 515 и 529.

507. Остојић Бранислав, Реченица без развијених главних дјелова у језику А. Г. Матоша, Славка Колара, Добрице Цесарића и Драгутина Тадијановића, КњЈ 1 (1968) 24—37.

508. Павловић Миливој, в. Језичке поуке, бр. 478.

509. Павловић М[иливој], Интерференција свеза зависних реченица и јединство предикативске ситуације, ЗбФФП V, св. А (1968) 55—70.

Анализа на примерима из књижевности и запажања о функцији и вредности свеза зависних реченица и односима њихових предиката.

Резиме на француском.

510. Павловић др Миливој, Негационе вредности у реченици, ГФФНС X (1967) 241—256.

О семантичкој вредности речце *не* употребљене самостално или у композитама и другим конструкцијама, која није увек негативна или то уопште није (исп. *небрајџ*, *невесџа*, *ишџа све није исџричао*, *бојџм се да га не ухвџије* и сл.).

Резиме на немачком.

511. Petković Novica, Vinaverovo shvatanje jezika, Savremenik, knj. XXV, sv. 1 (1967, Beograd) 61—70.

О Винаверовом настојању да покрене актуелна књижевно-језичка питања, о његовој делатности у тој области и односу према језику и лингвистици посебно.

512. Петровић Драгољуб, Употреба падежа у језику Петра Кочића, ГФФ НС XI, св. 1 (1968) 179—213.

О падежима у слободној употреби, о падежним конструкцијама са одредбом као помоћним морфолошким знаком и о предлошким падежним конструкцијама. „Независне падежне форме“ изузете су из анализе.

Резиме на француском.

513. Пецо Асим, в. Језичке поуке, бр. 478.

514. Peco dr Asim, Jedan problem naše savremene ortoepije, КњЈ 1—2 (1967) 103—107.

515. Peco dr Asim — Pešikan dr Mitar, Informator o savremenom književnom jeziku sa rečnikom, izd. „Mlado pokolenje“ (1967, Beograd) 8°, 1—IV + 1—370. В. и бр. 468, 497, 506 и 529.

516. Пешикан Митар, в. Језичке поуке, бр. 478.

517. Pešikan dr Mitar, в. Peco dr Asim i Pešikan dr Mitar, бр. 515.

518. Пешикан др Митар, Црна Гора и питање српскохрватског књижевног језика, Стварање 4 (1968, Титоград) 350—361.

519. Поповић Љубомир, Понављање почетног реченичног члана као стилско средство за истицање, в. бр. 833.

520. Поповић Љубомир, Проблем понављања једног реченичног дела, НЈ н. с. XVI, св. 4 (1967) 269—290.

Даје структурне карактеристике синтаксичког понављања (са одређењем позиционе стране и типова уметнутих делова), а онда наводи различите стилске функције понављања и њихову сродност са неким другим стилским поступцима (апозицијама, апозитивима, непотпуним реченицама).

521. Поповић Љубомир, Реченице са елиптичним предикатом, НЈ н. с. XVI, св. 5 (1967) 351—373.

Аутор анализира функционалне и стилске особености елиптичних реченица, разликујући: контекстуалне елипсе, ситуационо-контекстуалне, самосталне и прелазне случајеве између самосталних и ситуационо-контекстуалних.

522. Правопис српскохрватског језика, приредили Стевановић др Михаило и Људевит др Јонке, школско издање, изд. Матица српска, Нови Сад и Матица хрватска, Загреб (Београд, 1966) 8° 1—256.

523. Правопис српскохрватског књижевног језика, школско издање, приредили др Михаило Стевановић и др Људевит Јонке, изд. МС (Нови Сад) и МХ (Загреб) (1968) 8°, 1—4 + 256.

Са правописном терминологијом.

524. Pravopis hrvatskosrpskog jezika, priredili Jonke dr Ljudevit i Stevanović dr Mihailo, šesto školsko izdanje, MH (Zagreb) i MS (Novi Sad) 1968, 8°, 1—274.

525. Pranjić Krunoslav, Zakonski prijedlog: četiri jezika, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 4—6.

526. Радовановић Милорад, О употреби падежа у роману „Снијег“ Вишње Стахуљак, Прил. ФФНС IV (1968) 37—49.

После извршене анализе већег броја примера, аутор је изнео своје закључке о употреби предлога (крај, поред, према, к, мимо, ради, у, на) у падежним конструкцијама.

527. Рајковић Љубиша, Прилог познавању синтаксе инструменатала, Настава и васпитање XVII, 5 (1968, Београд) 529—535.

528. Sedláček Jan, О неким питањима проучавања историјског развика сложене реченице у српскохрватском језику, ЗМСФЛ X (1967) 95—101.

Аутор сматра да треба поћи првенствено од најстаријег утврђеног стања и закључује да је синтакса у штокавским споменицима ближа општесловенском типу а у чакавским се осећа утицај латинске и италијанске синтаксе.

Резиме на руском.

529. Sekulić Panto, Dr Asim Peco i dr Mitar Pešikan, Informator o savremenom književnom jeziku sa rečnikom, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 9 (1968, Novi Sad) 561—562.

Приказ.

В. и бр. 468, 497, 506 и 515.

530. Silić Josip, Gramatika i logika (u rubrici „Razgovori o jeziku“), Petnaest dana IX, br. 11—14 (1967, Zagreb) 37.

531. Silić Josip, Dva misaona sadržaja i njihov jezični oblik (u rubrici „Razgovori o jeziku“), Petnaest dana X, br. 1—2 (1967, Zagreb) 37.

532. Simić Radoje, Zavisno upitne rečenice, КњЈ 3—4 (1967) 56—66.

533. Симић Радоје, Значај временских односних реченица за испитивање функције глаголских облика, АФФ 7 (1967, Београд) 163—166.

Резиме на немачком.

534. Станојчић Живојин, в. Језичке поуке, бр. 478.

535. Станојчић др Живојин, Граматизоване потврдне / одричне категорије у књижевном српскохрватском језику, НЈ н. с. XVI, св. 3 (1967) 147—157.

Аутор утврђује три основна модела одговара на питање: 1) понављање секвенце умањене за упитну партикулу (*Je ли дошао? — Јесће. | Није, одн. Дошао [је]. | Није дошао*) 2) потврдна/одрична партикула сама или у секвенци чији други део има значење супротно значењу употребљене партикуле или неутрално у смислу негације одн. афирмације (*Плашиш ли се? Да./Не.*) и 3) потврдна/одрична партикула у секвенци чији је други део истог потврдног/одричног смера (*И ви сће њо-бегли? — Да, јесам./Не, нисам*).

У ситуацији дијалога најобичнији су 1. и 2. модел, док 3. има — поред карактеристика емфазе — карактер монолога.

Реферат за VI међународни конгрес слависта (Праг, 7—13. VIII 1968. године).

536. Станојчић др Живојин, Граматична асоцијативна средства у делу *Хромиха моје вароши* М. Настасијевића, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 49—62.

Аутор приказује употребу: 1) одричног аориста, 2) одричног крњег перфекта, 3) глаголских прилога употребљених „апсолутно“ и 4) везника *чим/ишм* одн. појачајних заменица *чим* и *ишм* у тексту *Хроника моје вароши* М. Настасијевића.

537. Станојчић Живојин С., Језик и стил Ива Андрића (функције синонимских односа), Монографија II, изд. Филолошки факултет у Београду (1967, Београд) 8°, 1—330.

538. Стевановић др Михаило, в. бр. 522, 523 и 524.

539. Стевановић Михаило, в. Језичке поуке, бр. 478.

540. Stevanović Mihailo, в. Jonke Ljudevit — Stevanović Mihailo, бр. 485.

541. Стевановић Михаило, Глаголско време или глаголски начин, АФФ 7 (1967, Београд) 133—140.

Пошто је прво дао преглед термина за глаголски облик *будем, будеш . . . + радни гл. придев* и образложио да је најавтентичнији назив *футур* II, аутор утврђује битна значења овог облика и закључује да он иде у категорију гл. начина.

Резиме на руском.

542. Стевановић М[ихаило], За Вука и противу њега, НЈ н. с. XVI св. 5 (1967) 297—315.

Аутор се, после анализе неких Вукових језичких принципа, његове језичке праксе и садашње језичке праксе, изјашњава за усавршавање књижевнојезичке норме вуковске традиције у свим областима језика: у фонологији (укључујући и акценат и квантитет), у морфологији у области творбе речи и лексики, као и у синтаксичкој структури.

543. Стевановић Михаило, Значење аориста имперфективних глагола, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 165—184.

Аутор узима у разматрање употребу аориста имперфективних глагола, не само у језику народних умотворина и преводу Библије већ и у језику савремених писаца и говорне праксе и утврђује да дефиниције значења овога облика ранијих синтаксичара (Маретића, Мусића, Стојановића и Стојићевића) имају крупних недостатака. Он доказује да ни Белићева дефиниција која узима у обзир прекид у прошлости вршене радње, тачнија иначе од свих осталих, не може задовољити и закључује да се аористом имперфективних глагола означава вршење радње у одређеној прошлости.

Резиме на руском.

544. Стевановић М[ихаило], Једна синтагма с аблативним генитом у стилској функцији поређења и епитета, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 27—31.

На грађи из више писаца (Стј. М. Љубише, Л. Лазаревића, А. Шеное, М. Крлеже, О. Давича, М. Лалића и др.) аутор анализира значење синтагми типа *(х)рђа звона, ђрамен гласа, крђа од човека*, долазећи до закључка да му у основи лежи функција поетског епитета.

545. Стевановић М[ихаило], Облици другог дела сложеног предиката као допуне безлично употребљеног глагола *ћребайти*, НЈ. н. с. XVI св. 4 (1967) 237—243.

на + локатив („свирати на клавиру“); б) конструкција глагол + у + акузатив („свирати у трбу“) и в) конструкција глагол + акузатив без предлога („свирати [прву] трубу“).

557. Фекете др Е[гон], Одразити се „на стандард“ или „на стандарду“ НЈ, н. с. XVI св. 3 (1967) 205—210.

Показује дистинктивне чиниоце који условљавају употребу *на* с обликом акузатива, одн. локатива.

558. Finka Božidar, I jedinstvo jezika i književne varijante, Jezik XIV, br. 3. (1967, Zagreb) 65—75.

559. Finka Božidar, Jedna usporedba dijalekatskog izgovora s književnim. Akcenatsko-ekspiratorna rečenična linija u jednom čakavskom govoru i u književnom hrvatskom jeziku, в. бр. 635.

560. Hilmar dr Valter — Vukomanović Slavko, Glagol *imati* sa semantičke i sintaksičke strane, КЉЈ 3—4 (1967) 142—150.

561. Crnković Zlatko, O pretjeranoj upotrebi participa sadašnjih u atributskoj službi, Zbornik 1968, izd. Pedagoška akademija (1968, Pakrac) 8².

562. Šimundić dr Mate, Prilog proučavanju vokativa u novijoj hrvatskoj književnosti, Život i škola 5—6, izd. Zavod za unapređenje osnovnog obrazovanja (1968, Osijek) 207—219.

О вокативу у делима Милана Беговића, Владимира Назора и Динка Шимуновића.

563. Šimundić Mate, Upotreba i sintaktička vrijednost imperfekta u Dončevićim „Mirotvorcima“, в. бр. 861.

564. Šipka Milan, Pisanje skraćenice za akademski stepen magistar, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 91—92.

565. X., Izvršni komitet CK SK Bosne i Hercegovine o suvremenoj jezičkoj problematici, Jezik XV, br. 5 (1968, Zagreb) 129—130.

566. X., Izvršni komitet CK SKH i CK SKS o suvremenoj jezičnoj problematici, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 65—68.

567. X., O praktičnom i pravnom položaju varijanata, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 1.

568. X., O ravnopravnosti jezika u radu saveznih organa, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 68.

г) Дијалекти

569. Банашевић Н[икола], О најранијим Вуковим дијалектолошким испитивањима (*Поводом неких стихова из Рјечника*), Ковчежић VIII (1968) 5—15.

570. Баотић Јосип, Прилог проблематици посавског икавског дијалекта у босанској Посавини, Прил. ФФНС II (1966) 85—88.

Приложена је скица терена.

571. Barac Vida — Finka Božidar, O govoru Delnica i Broda na Kupi u Gorskotom Kotaru, Ljetopis JA 72 (1967, Zagreb) 431—436.

572. Барјактаревић Данило, Акценат новопазарско-сјеничких говора, ЗбФФП I (1963) 1—149.

Детаљно дат акценатски систем новопазарско-сјеничких говора према категоријама речи.

Приложено је неколико краћих акцентованих текстова на локалном говору. Резиме на француском.

573. Барјактаревић Данило, Бихорски говор — морфолошке и синтаксичке особине, ЗбФФП IV, св. А (1967) 1—41.

Са неколико акцентованих текстова на локалном говору.

Резиме на француском. В. и бр. 574.

574. Барјактаревић др Данило, Бихорски говор, фонетске особине и акценат, ЗбФФП III (1966) 9—81.

О говору 31 села из тзв. „Бихорске области“, подручја са десне стране Лима. Дате су фонетске и акценатске особине. В. и бр. 573.

575. Барјактаревић др Данило, Говорне особине села Церовца, ЗбФФП II (1964—1965) 115—138.

Говор представља непревrelu мешавину језичких особина разних дијалекатских типова „са изразитијим особинама источношумадијскога говора у којему има наноса косовско-ресавског типа и тимочких структуралних особина у морфологији“.

Резиме на руском.

576. Барјактаревић Данило, Приштина у говору Срба старинаца — фонетске и морфолошке особине, ЗбФФП IV, св. А (1967) 41—71.

Резиме на француском.

577. Барјактаревић др Данило, Средњоибарска говорна зона, ЗбФФП II, (1964—1965) 57—115.

Дијалектолошка студија о говорима на територији с десне стране Ибра. Са подацима о акценту, фонетици, морфологији, делом и синтакси и са закључком да је „средњоибарска говорна зона део косовско-ресавске говорне групе са извесним особинама које имају тенденцију кретања ка млађим говорима екваског типа.“

Резиме на француском.

578. Бошковић Радосав, Рефлекси група tj, dj, tьj, dьj, stj, zdj, skj, zgi (sk^e, zg^e) у дијалектима јужне и југозападне Истре, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 85—142.

Аутор износи основне дијалекатске особине села из најближе околине Пуле: Премантуре, Валдебека, Винтијана, Винкурана, Бањола, Помера, Медулина, Ли-жњана, Балтуре, Шкатара, Шикића, Штињана, Јадрешака, Мунтића, Ловорике и Мрчане.

Резиме на француском.

579. Brabec Ivan, Slunjski ikavci. Ljetopis JA 72 (1967, Zagreb) 437—441 (s kartom).

580. Van den Berk Christiaan Alphonsus, Zur Problematik der südslavischen Dialektausgliederung, Slovo 17 (1967, Zagreb) 95—135.

581. Вујовић др Лука, Један периферијски староцрногорски говор (мрковићки) у свјетлости историје језика, међудијалекатских и међујезичких појава, НЈ н. с. XVI, св. 3 (1967) 171—192.

Даје попис особина мрковићког говора посебно у вези са утицајима албанског, романског и турског елемента. Такође се говори о подударности између мрковићког и призренско-тимочког дијалекта (јужноморавског говора) у сфери архаизама и дијалектизама.

Реферат за VI међународни конгрес слависта (Праг, 7—13. VIII 1968. године).

582. Вукићевић Милосав, Данило Барјактаревић, Новопазарско-сјенички говори, ЗбФФП IV, св. А (1967) 381—390.

Приказ, повољан.

583. Грковић Милица, Акценат именица у говору села Чумића, Прил. ФФНС III (1967) 111—140.

Приложени су текстови и литература.

584. Грковић Милица, Акценат придева у чумићком говору, Прил. ФФНС IV (1968) 161—167.

585. Грковић Милица, Неке особине говора села Лукова, Прил. ФФНС IV (1968) 121—131.

Говор је косовско-ресавског типа и везан је за говор суседних села; није претпео утицаје са стране. Изнете су неке фонетске, морфолошке и синтаксичке особине.

586. Грковић Милица, Употреба падежа у чумићком говору, Прил. ФФНС IV (1968) 133—159.

587. Deanović Mirko, Lingvistički atlas Mediterana III. Anketa u Salima na Dugom otoku, Rad JA 348 (1967, Zagreb) 27—60 (s kartom i 2 slike).

588. Deanović Mirko, O urbanom karakteru dubrovačkog leksika, Forum VI, br. 9—10 (1967, Zagreb) 397—403.

589. Zečević V[esna], в. Šojat A[ntun] — Zečević V[esna], бр. 643.

590. Ivić Pavle, Procesi rasterećenja vokalskog sistema u kajkavskim govorima, ЗбМСФЛ XI (1968) 57—69.

О низу промена у историји кајкавског вокализма које су захватиле и „класичне вокале“; о растерећењу насталог система путем изједначења *o* са *o* или *u* и дифтонгизације дугог *o* и дугог *e* у *uo* и *ie*.

Приложен је додаток „извори података о појединим кајкавским месним говорима“.

Резиме на немачком.

Додате су три карте.

591. Ивић П[авле], Реферат о раду Митра Пешикана „Староцрногорски говори“ Гласник САНУ књ. XV, св. 2 (1963) 168—169.

Рад се предлаже за објављивање у Дијалектолошком зборнику као репрезентативни рад српскохрватске дијалектологије.

Одељење прима рад за Дијалектолошки зборник под насловом „Средњи катунскошкољевачки говори“. В. и бр. 633.

592. Јовић Душан, О старини косовско-ресавског дијалекта, ЗбМСФЛ X (1967) 155—159.

Износи мишљење да особине које су навођене у науци као потврда за архаичност косовско-ресавског дијалекта нису довољне — „реч је о специјалној еволуцији овог дијалекта, друкчијој него у дијалектима основице књижевног језика“. Констатује да је овај дијалекат „исто онолико архаичан и модран као и било који други од новоштокавских дијалеката“.

Резиме на руском.

593. Јовић Душан, Трстенички говор, СДЗб XVII (1968) IX—XVI ÷ 1—240. В. и бр. 603 и 631.

594. Јуранчић Јанко, О kajkavskom narečju. Svet med Muro in Dravo. 1968, str. 651—660.

Resumé v němšćini.

595. Kuzmanović Mladen, Hrvatska dijalektalna poezija, Radio i televizija u školi (Književnost — povijest umjetnosti — muzika) 1 (1967, Zagreb) 106—109.

596. Манчев Ангелина, Материјал за фонетику говора села Петерлаш у општини Димитровград, Прил. ФФНС III (1967) 177—188.

597. Милановић Бранислав, в. Пецо Асим — Милановић Бранислав, бр. 617.

598. Moguš Milan, Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji, ЗбМСФЛ, X (1967) 125—131.

О подели која би обухватала: 1. Стару акцентологију која по месту, броју и врсти акцената одговара прасистему; 2. старију у којој је дошло до било којих акценатских промена на тим истим местима; 3. новију у којој је дошло до делимичног померања акценатског места и 4. нову акцентуацију с поменутиим акценатским местом.

Резиме на немачком.

599. Moguš Milan, O navodnim štokavizmima u sjevernih čakavaca, Filologija 5 (1967, Zagreb) 75—81.

600. Naylor Kenneth E., On the Nominal Categories of Čakavien, ЗбМСФЛ XI (1968) 199—206.

Приказан систем граматичких категорија и опозиција именица у чакавским говорима; затим однос броја, рода и падежа у деklinацији; износе се могућности груписања дијалеката на основу морфолошких црта.

Резиме на српскохрватском.

601. Николић Берислав М., Ка основама акцентуације млађих новоштокавских говора, НЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 59—82.

Табеларни приказ основних акценатских особина сремског, мачванског, колубарског и тршићког говора испоређених са источнохерцеговачким акценатским особинама које су најрелевантније за то.

602. Николић Берислав М., Нови прилози познавању данашњег тршићког говора, ЗбМСФЛ XI (1968) 207—210.

Резиме на руском. В. и бр. 604.

603. Николић Б[ерислав], Реферат о раду дра Душана Јовића „О трстеничком говору“ Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 70—72.

Истиче значај дијалектолошког испитивања трстеничког говора Д. Јовића због систематске обраде дотичног србијанског говора, обиља материјала и података и савремене интерпретације појава и др.

Препоручује рад за штампање.

В. и бр. 593 и 631.

604. Николић Берислав М., Тршићки говор, СДЗБ XVII (1968) 367—473.

Резиме на руском.

В. и бр. 602, 620 и 630.

605. Николић Берислав, Упитник за испитивање акцената у штокавским говорима, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 307—336.

У овом граматичком упитнику аутор је обухватио све значајније у литератури обележене акценатске појаве, пре свега у вези са флексијом. Аутор се ослања на Белићева акценатска тумачења.

606. Pavešić Slavko, в. Finka Božidar — Pavešić Slavko, бр. 637.

607. Павловић-Стаменковић Звездана, Консонантске групе *сц* и *шч* у штокавском дијалекту, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 349—356.

У консонантским групама *сц* и *шч*, у штокавским дијалекту, јављају се два типа промена: редукције првога члана групе при чему се група упрошћава *и*, измене у оквиру саме групе при чему долази до прелаза спиранта у другу фонему (*с* и *з* > *х* и ређе у *ј*). Аутор говори о условима који доводе до ових измена и успоставља њихову изоглосу.

Резиме на француском.

Приложена је карта терена.

608. Павловић-Стаменковић Звездана, Консонантска секвенце у штокавском дијалекту, Прил. ФФНС IV (1968) 69—119.

Промене у групама своде се на процесе асимилације и дисимилације у којима су карактеристични односи назалности, присуство оклузије и место артикулације. После извршених промена група остаје и даље двочлана, делимично се редукује или се своди на један консонант — упрошћава се.

Приложен је регистар локалитета и 12 мапа.

609. Петровић Драгољуб, Извештај о научноистраживачком раду. Неке особине говора Змијања, ГФФНС X (1967) 565—567.

Са најважнијим акценатским, фонетским, морфолошким и синтаксичким особинама 17 села код Приједора, Бањалуке и Санског Моста.

610. Петровић Драгољуб, Неке вокалске и консонантске карактеристике пјешивачког говора, ЗМСФЛ X (1967) 161—169.

Текстови говора.

Резиме на руском.

611. Петровић Драгољуб, О говору Броњанца, ГФФНС X (1967) 231—239.

Опис говора Броњанца, области зетско-ловћенске.

Резиме на француском.

612. Петровић Драгољуб, Судбина консонантских група *си*, *ши*, *шћ* и *жћ* у говору Зете, ЗМСФЛ XI (1968) 237—241.

Констатује се чување група; дисимилација ових група у *в*, *ф*, *х/г* или њихова редукција. Затим о присуству турских речи, а и о ширењу ислама, које оставило видне трагове на судбину консонантских група у говору Зете.

Резиме на француском.

613. Пецо А[сим], Дијалекатске особине у пјесничком језику Алексе Шантића, НЈ н. с. XVI, св. 5 (1967) 317—339.

О турцизмима, недоследњом ијекавском изговору, морфолошким и лексичким ивакизмима, о јотовану денталних сугласника, асимилацији фрикативног *с* у групи *сье*, о сажимању самогласника *а* и *о* и др.

614. Пецо Асим, Јекавске оазе у западној Херцеговини, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 267—306.

Аутор констатује да у западној Херцеговини, која се у нашој науци сматрала интегралним штокавским подручјем, постоје и нека ијекавска села. У уводу се највише материјала даје из муслиманских села Грацке (код Љубушког) и Јасеница (код Чапљине). По целокупној својој структури ове ијекавске оазе припадају централно-херцеговачком говорном типу.

Резиме на француском.

615. Пецо Асим, Рефлекси *ћ* у сјевернохерцеговачком говору, — Према мемоарима М. Ф. Алагића, ЗМСФЛ XI (1968) 243—248.

О мемоарима писаним с краја XIX века. Рефлекс *ћ* даје потпуно слику говора тога времена, а одговара и савременом севернохерцеговачком говорном типу.

Резиме на француском. В. и бр. 616.

616. Пецо Асим, Фонетске карактеристике Алагићевих мемоара, АФФ 7 (1967, Београд) 153—162.

Особине севернохерцеговачке фонетике (самогласници, сугласници и сугласничке групе) у писаној речи М. Ф. Алагића.

Резиме на француском. В. и бр. 615.

617. Пецо Асим — Милановић Бранислав, Ресавски говор, СДЗб XVII (1968) 241—366.

В. и бр. 618 и 628.

618. Пешикан М[итар], Реферат о раду Асима Пеце и Бранислава Милановића „Ресавски говор“, Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 75—76.

Истиче значај испитивања овог говора, темељито обрађену фонетику, морфологију, интересантан акцентолошки материјал и др. Предлаже рад за штампу.

В. и бр. 617 и 628.

619. Пешикан М[итар], Реферат о раду Берислава Николића „Мачвански говори“, Гласник САНУ књ. XVIII, св. 2 (1966) 198—199.

Истиче се „прецизност и очигледна поузданост бележења, сигуран и доследан систем излагања, веома комплетна дијалектолошка ерудиција“, „богата пано-рама акценатских особености, веома богат и добро изложен материјал из фонетике и морфологије, као и низ запажања из синтаксе“.

Препоручује рад за објављивање.

В. и бр. 629.

620. Пешикан М[итар], Реферат о раду дра Берислава Николића „Тр-пићки говор“, Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 67—68.

Истиче дијалектолошки метод, прецизност бележења, аутентичност материјала. Не подржава закључке о старом акценту аориста засноване на некадашњој претпоставци проф. Белића. Аутор „коментаторски део ослања се на Николићеву већ познату и добро образложену теорију о пореклу и формирању шумадијско-војвођанског дијалекта“.

Препоручује рад за објављивање у Српском дијалектолошком зборнику.

В. и бр. 604 и 630.

621. Пешикан М[итар], Реферат о раду Луке Вујовића „Мрковићки дијалект“ Гласник САНУ књ. XVIII, св. 2 (1966) 201.

О систематичном и обилно прикупљеном материјалу као и о његовој научној обради и резултатима.

Предлаже рад за штампање у Српском дијалектолошком зборнику.

В. и бр. 632.

622. Пижурица Мато, Употреба падежа у говору Роваца, Прил. ФФНС III (1967) 141—176.

О неутрализацији дистинкције падежа који означавају место завршетка радње и место тока радње; о конструкцији са *с* која продире у употребу инструментала оруђа; о бројним одступањима од стања у књижевном језику, о низу архаизама и др.

623. Поповић Иван, Говор Госпођинаца у светлости бачких говора као целине, Пос. изд. САНУ књ. CDXXV, Одељење литературе и језика, књ. 21 (1968) 1—248.

О фонетици, морфологији и синтакси говора Госпођинаца узимајући га као централни војвођански тип и у дијалекатском и у географском погледу.

Резиме на француском.

624. Прваповић Светислав, Трагом старих Тимочана и тимочког говора, Развитак 2 (1968, Зајечар) 73—78.

625. Bigler Jakob, K Rončevići opazki o istrskih govorih. SR XVI (1968) str. 589—590.

Ocenjuje razpravo Josipa Ribarića Razmeštaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri (Beograd 1940).

Glej in št. 626.

626. Rončević Nikola, Dodatak studiji Tineta Logara „Slovenski govori u Istri“. SR XV (1967) št. 1/2, str. 335—336.

Opozorilo na razpravo Josipa Ribarića Razmještaj južnoslovenhkih dijalekata na poluotoku Istri (Beograd 1940).

Glej in št. 625.

627. Sekereš Stjepan, Klasifikacija slavonskih govora ЗМФСЛ X (1967) 133—145.

Даје нову класификацију на основу до сада штампаних радова. На основу разлика у акценту, фонетици и морфологији славонски дијалекат дели на три под-дијалекта: посавски, подравски и јужнобарањски.

Приложена је карта славонског дијалекта.

Резиме на француском.

628. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду Асима Пеце и Бранислава Милановића „Ресавски говор“, Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 72—74.

О значају овог најновијег испитивања ресавског говора које доводи до закључка „да се овај говор ни у коме погледу не може сматрати најкарактеристичнијим међу . . . говорима централне Србије“.

На основу материјала говори о претпоставкама даље судбине ресавског говора или појединих његових особина што аутори нису ни могли ни хтели закључивати. Рад предлаже за штампу. В. и бр. 617 и 618.

629. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду Берислава Николића „Мачвански говори“, Гласник САНУ књ. XVIII, св. 2 (1966) 196—198.

Сматра врло значајним опширно поређење овог говора са свим суседним говорима, као и полемику са дијалектолозима који су писали о суседним говорима, чија схватања о икавизмима у северозападној Србији и Војводини Б. Николић оповргава. Истиче опширно описан акценат. Рад предлаже за штампу.

В. и бр. 619.

630. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду дра Берислава Николића „Тршићки говор“, Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 65—67.

Уз истацање ауторових дијалектолошких и научних особина референт износи карактеристике рада издвајајући области о становништву, акценту и дужини — чему и аутор посвећује посебну пажњу.

Референт препоручује рад за едицију Српски дијалектолошки зборник.

В. и бр. 604 и 620.

631. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду дра Душана Јовића „О трстеничком говору“, Гласник САНУ књ. XX, св. 1 (1968) 68—70.

Истиче квалитете и значај дијалектолошког рада Д. Јовића, нарочито метод и тумачење појава. „Јовић долази до закључка да је трстенички . . . најближи ко-совско-вучитрнском говору“. Изузетно је значајно у овом раду „откривање посебног акцента врло сличног чакавском акуту“, закључак о „чувању дужина на крајњем слогу речи“ и да се „напореда с екавизмима употребљавају и ијекавизми у свим, доста бројним категоријама. Значајана су и запажања у фонетици и у формологији и у нарочито опширно обрађеној синтакси.

Предлаже се да Одељење прими рад и да га објави.

В. и бр. 593 и 603.

632. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду Луке Вујовића „Мрковићки дијалект“, Гласник САНУ књ. XVIII, св. 2 (1966) 199—200.

Истиче врло значајно испитивање једног интересантног говора који се и географски и историјски развијао издвојено од осталих околних говора. Слаже се са објашњењем „карактера познатог шестог самогласника“ да је „под утицајем албанског језика добио специјалан карактер“. Екавизам мрковићког говора приписује његовој вези са екавским говорима јужне Србије; иначе га сматра „добивеним у резултатима гласовних процеса“.

Рад се предлаже за штампу. В. и бр. 621.

633. Стевановић М[ихаило], Реферат о раду Митра Пеншикана „Староцрногорски говори“, Гласник САНУ књ. XV, св. 2 (1963) 167—168.

Истиче тумачење вредности полугласника и њен настанак, објашњење „акцента пренесеног с крајњег слога на претходни без промене природе његове“, фонетику, морфологију и синтаксу које се одликују концизношћу, прецизношћу и тачношћу.

Референт предлаже рад за штампу.

Одељење прима рад за Српски дијалектолошки зборник под насловом „Средњи катунскопољевачки говори“. В. и бр. 591.

634. Finka Božidar, в. Barac Vida — Finka Božidar, бр. 571.

635. Finka Božidar, Jedna usporedba dijalekatskog izgovora s književnim. Акценатско-експираторна рећенична линија у једном чакавском говору и у књижевном хрватском језику, Radovi Naučnog društva Bosne i Hercegovine XXVI, 9 (1965, Sarajevo) 141—147.

Резиме на француском.

636. Finka Božidar, Čakavske stilističke studije. II. Funkcioniranje gramatičkih lica u direktnom obraćanju, Filologija 5 (1967, Zagreb) 51—54.

637. Finka Božidar — Pavešić Slavko, Rad na proučavanju čakavskoga govora u Brinju i okolici, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 5—44.

638. Finka Božidar — Šojat Antun, Govor otoka Žirja, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 121—220 (s kartom).

639. Hraste Mate, Ikavski govori sjeverozapadne Istre, Filologija 5 (1967, Zagreb) 61—74 (s kartom).

640. Šojat Antun, в. Finka Božidar — Šojat Antun, бр. 638.

641. Šojat Antun, Jezik Domjanićevih kajkavskih pjesama, Kaj I, br. 12 (1968, Zagreb) 104—113.

642. Šojat Antun, Položaj turopoljskih govora u Hrvatskoj kajkavštini, ЗММСФЛ X (1967) 147—153.

Туropolјски говори чине прелазни тип kajkavских говора између двеју великих kajkavских група: источне (поdrавско-посавског типа) и западне (пригорског типа).

Резиме на француском.

643. Šojat A[ntun] — Zečević V[esna], Kajkavski govori u području između Lekenika, Trebarjeva i Siska, Ljetopis JA 72 (1967, Zagreb) 544—463.

д) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло итд.

644. Берих Весна Н., Прилог питању превођења Виланда у нас, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 142—143.

О преводу Саве Текелије једног одломка *Историје Абдерићана* од Виланда (Будим, 1798, *Једног Арађанина начерцаније*).

Дат текст оригинала и превод.

645. Благојевић Милош, Када је краљ Душан потврдио Дечанску хрисовуљу, ИЧ XVI—XVII (1966—1967) 79—86.

646. Богдановић Димитрије, Лењинградски одломак службе св. Сави, Библиотекар XX, св. 1—2 (1968, Београд) 84—87.

Опис рукописа; дат текст у целини.

Резиме на енглеском и руском.

647. Богдановић Димитрије, Метод описа рукописа у Археографском одељењу Народне библиотеке СРС у Београду, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 361—390.

648. Богдановић Дим[итрије], Милорад Панић-Суреп и рад на опису јужнословенских ћирилских рукописа, Библиотекар XX, св. 4 (1968, Београд) 275—284.

649. Богдановић др Димитрије, Гроздановић - Пајић Мирослава и Цернић Луција, Још један рукопис Христифора Рачанина, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 501—517.

Опис рукописа из 1688. године, откупљеног од Нар. библиотеке 1968. год. и регистрованог под бројем Рс 639.

Дато 18 фото-копија.

Резиме на француском и руском.

650. Богдановић Димитрије и Васиљев Љупка, Београдски препис Теодосијевог „Канона општег Христу и Симеону и Сави“ с краја XIV века, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 227—243.

651. Божовић Зоран, Још нешто о превођењу са руског на српскохрватски, Живи језици IX, св. 1—4 (1967, Београд) 52—57.

Критички осврт на превод Јована Раонића „Мајаковски у успоменама савременика“.

652. Васиљев Љупка, в. Богдановић Димитрије и Васиљев Љупка, бр. 650.

653. Веселинов Иванка, Повест о Теодору Тифону, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 216—231.

Детаљни опис рукописа Повести о Теодору Тифону који се чува у Библиотеци Матице српске. Дата једна фото-копија рукописа. У прилогу текст рукописа.

654. Вучковић Тихомир, Уз Костићев превод Булверовог романа „Последњи дани Помпеје“ Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 212—226.

655. Гавриловић др Славко, Из књижевно-историјске преписке митрополита Стратимировића, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1, стр. 102—114 и св. 2, стр. 266—283 (1967, Нови Сад); књ. XVI, св. 1, стр. 125—141 и св. 2, стр. 292—307 (1968, Нови Сад).

Текстови писама.

656. Grabar Biserka, Apokrifna djela apostolska u hrvatskoglagoljskoj literaturi. 1. Djela Andrije i Mateja u gradu ljudoždera; 2. Djela apostola Petra i Andrije, RSI 6 (1967, Zagreb) 109—208 (s 4 slike).

657. Гроздановић-Пајић Мирослава, в. Богдановић др Димитрије, Гроздановић-Пајић Мирослава и Цернић Луција бр. 649.

658. Гроздановић-Пајић Мирослава, Ново датирање српских ћирилских рукописа Шафарикове збирке у Прагу, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 449—460.

О допуни и исправци постојећег описа Шафарикове збирке од Вајса — Вашице. Такође о обради српских оригиналних рукописа до средине XVIII века“.

Резиме на француском и руском.

659. Dujčev Ivan, Apocrypha Byzantino-slavica, Une collection serbe d'exorcismes d'origine byzantine, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 247—250.

Опис са коментаром неколико егзорцизама чији је текст аутор открио у Софији, у приватној својини. Потиче из XVII—XVIII века, али представља препис ранијег оригинала. Писан је у српској редакцији. Нема лингвистичких анализа, ни података о писару.

Дата је фото-копија целог текста.

660. Ђурић Невенка, Књиге Јагићеве библиотеке штампане у штампарији Николе Пецана, Библиотекар XIX, св. 3—4 (1967, Београд) 161—169.

Опис 10 књига из XVII и XVIII века штампаних у венецијанској штампарији Николе Пецана које се данас налазе у Јагићевој библиотеци (Библиотека Семинара за јужнословенске језике и општу лингвистику Филолошког факултета у Београду).

Резиме на енглеском и руском.

661. Živančević Milorad, Ilirci u Bjondelijevom Lingvističkom atlasu, 36MC ФЛ XI (1968) 289—191.

Прва књига Бјонделијевог атласа издата је 1841. године. Аутор утврђује да су око израде атласа учествовали и познати илирци Иван Мажуранић, Станко Враз и др.

Резиме на руском.

662. Зубац Перо, Брана Црчевић: Говори као што ћутиш, Просвета, Београд, 1966, ЛМС 143, књ. 399, св. 4 (1967) 385—387.

Приказ, са анализом значења неких пишчевих афоризама.

663. Зубац Перо, Никола Милићевић и Антун Шољан: Антологија хрватске поезије, „Зора“, Загреб 1966, ЛМС 143, књ. 399, св. 2 (1967) 175—177.

Приказ.

664. Лесковац Младен, Критика Л. Марјановића на Л. Костића превод Дерибургових „Пандеката“, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 296—319.

Дат текст критике у целости. В. и бр. 665.

665. Лесковац Младен, Критика Фрање Спевца на Л. Костића превод Дерибургових „Пандеката“, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 136—161.

Дат текст критике у целости. В. и бр. 664.

666. Матић Светозар, Два прилога о Даниловом Слову о кнезу Лазару, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 5—15. В. и бр. 667.

667. Матић Светозар, Трећи прилог о Даниловом „Слову“ — *Значење Похвале кнезу Лазару и његовим ратницима* —, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 5—14. В. и бр. 666.

668. Матицки Миодраг, Добричин крст и Маргитина унука, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 134—136.

Дат текст легенде која је „записана . . . 1861. године од Тодора Недељкова, Дојкића, старца од 80 година“. Чувају се у Библиотеци Матице српске.

Резиме на француском.

669. Матицки Миодраг, Необјављена збирка народних песама Тихомира Остојића, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 114—121.

670. Милошевић Нада, Norbert Reiter, Einiges über den Schreiber der Erlanger Handschrift, Südost — Forschungen, B. XXIV, München, 1965, 221—234. Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 144—145.

Осврт.

671. Mladenović Aleksandar, Pitanje autorstva glagoljske dvanaesteračke legende o sv. Jeronimu, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 165—180.

О аутору ове глагољске песме „на основу фонетских и морфолошких црта у „Легенди“ упоређених са одговарајућим особинама пре свега у Марулићевој „Јудити“.

672. Mladenović Živomir, Filip Višnjić — pesnik bunc, Savremenik, knj. XXVII, sv. 4 (1968, Beograd) 389—393.

Критички приказ студије М. Панића-Сурепа „Филип Вишњић, живот и дело“ у изд. Просвете, Београд, 1967.

Приказ повољан.

В. и бр. 979.

673. Мошин Владимир, Да ли је аутентична Рилска повеља цара Јована Шиншмана, ИЧ XVI—XVII (1966—1967) 275—299.

674. Мошин Владимир, Рукопис бивше београдске Народне библиотеке у Даблину и у Загребу, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 349—359.

У библиотеци сер Честера Битија у Даблину налазе се четири рукописа који су припадали Народној библиотеци у Београду, а нестали за време I светског рата: *Вуковићев Празнични минеј* из 1537. г., *Босанско Никољско јеванђеље* крај XIV — почетак XV века, *Српско четворојеванђеље рашке школе*, крај XIII — почетак XIV века; *Читанье из Ајосџола и Јеванђеља*, у српској редакцији, из XIII века.

Аутор такође говори о два рукописа Народне библиотеке који су били у Свеучилишној библ. у Загребу, па су 1966. враћени у Нар. библиотеку: *Довољско четворојеванђеље (из Добриловине)*, српске редакције, из XVI века и *Коришки Пролог за зимску њоловицу из 1573. године*. Дат палеографски, језички и текстолошки опис ових рукописа.

У прилогу дато 13 табела.

Резиме на француском и руском.

675. Мулић Малик, Качићев „Разговор угодни“ у једном ћирилском пријеспису из XVIII вијека, ФП I—II (1968, Београд) 99—106.

Опис рукописа из збирке П. А. Сиркуа у лењинградском Одељењу за старе рукописе Библиотеке АН СССР, који представља зборник српских и хрватских народних песама са 9 песама А. Качића Миошића.

Резиме на руском.

676. Мусић Срђан, Српскохрватски преводи приповетке „Сеоско витештво“ (Cavalleria Rusticana) од Ђованија Верге, АФФ 8 (1968, Београд) 333—342.

Резиме на талијанском.

677. Невенић-Грабовац Даринка, Juraj Šižgarić, Elegije i pjesme. U izboru preveo, uvod i bilješke napisao Nikola Šop. Tekst priredio i kazalo imena sastavio Veljko Gortan. Zagreb 1966. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, стр. [8] + 1 + 144 ÷ [2]. Hrvatski latinisti, књ. 6., Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 128—133.

Приказ са критичким освртом.

678. Немировски Е. Ј., Југословенске ћирилске инкунабуле у библиотекама Совјетског Савеза, Библиотекар XIX, св. 5—6 (1967, Београд) 265—272.

Превела са руског М. Глумац—Радновић.

Резиме на енглеском и руском.

679. Орепковић Марко, Ћирилски рукописи у Градској књижици у Загребу, Библиотекар XIX, св. 1—2 (1967, Београд) 66—70.

Опис два рукописа из 1814. и 1826. године.

Резиме на енглеском и руском.

680. Ostojić Ivan, Još o sadržaju i pismu Povaljskoga kartulara, Slovo 17 (1967 Zagreb) 125—135.

681. Pantelić Marija, Elementi bizantske himnologije u hrvatskoglagoljskoj himni „Н/гѣст/ѣ в/ѣ/скр/ѣ/се из мртвиѣ“, Slovo 17 (1967, Zagreb) 37—59.

682. Pantelić Marija, Prvotisak glagoljskog misala iz 1483. prema misalu kneza Novaka iz 1368, RSI 6 (1967, Zagreb) 5—108 (s 2 karte i 2 slike).

683. Péter Király, Budimpeštanski fragment apostola, ЗМСФЛ XI (1968) 109—117.

Графија и језик говоре о српској редакцији из XIII века.

Приложене су четири фото-копије.

Резиме на француском.

684. Петровић Теодора, „Љубосава и Радован“ митрополита Стратимировића, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 99—102.

685. Петровић Теодора, Стратимировићев „Опит“ и одзив на њега, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 232—241.

Детаљни приказ књиге митрополита Стратимировића: „Опытъ произведения имениъ сихъ: Князь и книга . . .“, Будим 1805. Затим, о Стратимировићевом етимолошком тумачењу речи *кнез* и *книга*, о његовом ставу према језику уопште.

686. Пешић Радмила, др Владан Недић — др Милорад Живанчевић, Зборник Матије Мажуранића. Посебан отисак из Зборника Матице српске за књижевност и језик, књ. XIV/2 1966, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 313—315.

Осврт.

687. Поленаковић Харалампие, Легендата за Владимир и Косара, КЖ XII, 1 (1967) 23—25.

Од „Летописот на попот Дукљанин“.

688. Popović Bogdan A., Naš govor teče . . ., Savremenik, knj. XXVII, sv. 4 (1968, Beograd) 380—385.

Критички приказ збирке песама Борислава Радовића „Братство по несаници“, у изд. Нолита, Београд, 1967. Посматра је као „песнички језик, проблем природе језичког говора“ дајући преглед и анализу неких одломака књиге.

689. Puratić Ž[eljko]. Pjesničke poslanice Đura Hidže Dubrovčanina, ЖА XVIII, 1 (1968) 81—93.

690. Пухало Душан, Преводи Лазе Костића: *Хамлеј и Цар Лир*, ЗБИК, књ. 6 (1968, Београд) 79—154.

Резиме на енглеском.

691. Ређеп Јелка, О Летопису манастира Грабовца, ГФФНС X (1967) 283—293.

О Летопису Грабовца, манастира у близини града Сексарда и реке Шарвиза, у Будимској епархији, који је почет да се пише 1593. године. Подсећа да је Летопис манастира Грабовца „једини летопис о животу једног манастира“ (остали летописи захватају историју целог народа). Говори се о његовој историјској и нарочито књижевној вредности. Писан је српскословенским језиком. Других филолошких података нема.

Резиме на француском.

692. Ређеп Јелка, „Повест о убијању Батија“, споменик подунавске књижевности, ГФФНС XI, св. 1 (1968) 215—220.

О досадашњим истраживањима и пореклу „Повести о убијању Батија“, првог и најстаријег споменика подунавске књижевности, сачуваног само у руским преписима од XV—XVIII века, у летописима, хронографима и минејима.

Резиме на француском.

693. Ristić Aleksandar, Jezik i poezija, Savremenik, knj. XXVIII, sv. 12 (1968, Beograd) 514—515.

Критички осврт поводом „Сонета“ Скендера Куленовића, изд. МС, Нови Сад, 1968.

694. Самарџић Радован, Вуков тајни спис о Милошу Обреновићу, ЗБФФ X, 1 (1968, Београд) 357—380.

О до сада недовољно проученом запечаћеном тајном спису Вука Караџића о Милошу Обреновићу, написаном пре чувеног отвореног писма кнезу, који је, према Вуковом аманету, отворен тек почетком овог века.

Резиме на француском.

695. Сване Гунар, Старе штампане књиге и рукописи из југословенских земаља у копенхашкој Краљевој библиотеци, ЗБМСФЛ XI (1968) 271—277.

Приложене су две фото-копије.

Резиме на немачком.

696. Сербские лѣтописи за год. 1825. Перва частица. Издана Георгием Магарашевићем. Иждивением Господара Константина Каулицу књигопродавца Новосадскога. Serbische Monatschrift auf das Jahr 1825. U Budimu, изд. МС (1968, Нови Сад) 8°, 1 + 16 + 172.

Са белешком о издању.

697. Симић Прибислав Б., Прилог проучавању генеологије Романовог типа, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 433—444.

Са одломцима текстова.

Резиме на француском и руском.

698. Стефоска-Васиљев Љупка, Два илумирана литургијска рукописа из манастира Ораховице, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 483—500.

Палеографски опис два рукописа из XVII века који се данас чувају у Музеју српске православне цркве, у Београду.

Уз чланак дате фото-копије иницијала и орнамената и фото-копије рукописа, слика и сл.

Резиме на француском и руском.

699. Стојановић Миодраг В., Доситејеви списи из Далмације, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 295—304.

О Доситејевим делима „Ижица“, „Венац од алфавата“ и „Христоитија“, са подацима о томе где су и када и како настали. Нема података о језику.

Резиме на француском.

700. Тарнанидис Јоанис, Две редакције „Повѣсти“ Јована Рајића, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 285—291.

701. Тарнанидис Јоанис и Трифуновић Ђорђе, Κυρίλλος και Μεθόδιος τῶμος ἐβρτιος ἐπὶ τῇ χιλιοστῇ και ἐκατοστῇ ἐτιρίδι. Μέρος πρῶτον. (Солун, 1966), стр. 350., Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 316—317.

Приказ Зборника посвећеног Ђирилу и Методију који је издао Теолошки факултет у Солуну.

702. Трифуновић Ђорђе, в. Тарнанидис Јоанис и Трифуновић Ђорђе, бр. 701.

703. Трифуновић Ђорђе, Житије светог патријарха Јефрема од епископа Марка, АФФ 7 (1967, Београд) 67—74.

Текст житија штампан „српскословенским слогом и блиско изворној слици преписа“. Дат прилог сл. од броја 1—10 фото-копија рукописа.

Резиме на енглеском.

704. Трифуновић Ђорђе, Словенски рукописи у манастиру Пвирону на Светој Гори, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 425—431.

Опис рукописа. Дато осам табела.

Резиме на француском и руском.

705. Троицки Сергије, Главе Светосавског номоканона у хилендарским зборницима, ИЧ XVI—XVII (1966—1967) 1—14.

Резиме на француском.

706. Ђоровић-Љубинковић Мирјана, Призренско четворојеванђеље. Ка проблему његовог датовања, Старинар н. с. књ. XIX (1968, Београд) 191—202.

Покушај ближег датирања Призренског четворојеванђеља на основу иконографских и ликовних одлика појединих минијатура.

У прилогу фото-копије.

Резиме на француском.

707. Харисијадис Мара, Илуминарни рукописи старе Народне библиотеке у Београду, Старинар XIX (1968, Београд) 251—261.

У прилогу фото-копије.

Резиме на француском.

708. Харисијадис Мара, Прилог проучавању српских типика за израду мастила и боја за рукописе, Библиотекар XX, св. 3 (1968, Београд) 209—218.

Опис. Дати текстови типика.

Резиме на енглеском и руском.

709. Hercigonja Eduard, Glagoljska verzija pune redakcije Pavlove apokalipse iz Oxfordskog kodeksa Ms. Can. lit. 414, RSI 6 (1967, Zagreb) 209—255.

710. Цернић Луција, в. Богдановић др Димитије, Гроздановић-Пајић Мирослава и Цернић Луција, бр. 649.

711. Цернић Луција, Рукопис Стефана Доместика, Библиотекар XX, св. 1—2 (1968, Београд) 61—83.

Палеографски опис три рукописа од истог писара, који се чувају у Музеју српске православне цркве у Београду.

Дате бројне фото-копије рукописа у самом тексту и десет табела на крају.

Резиме на енглеском и руском.

712. Чурчић Лазар, Белешке о српској књизи IV, О ауторству Стематографије, Библиотекар XIX, св. 3—4 (1967, Београд) 171—174.

Сматра да је Христифор Жефаровић аутор *Стематологије*.

Резиме на енглеском и руском.

713. Чурчић Лазар, Једно издање „Житија Исуса Христа“ Јована Берића за Хрвате, Библиотекар XIX, св. 5—6 (1967, Београд) 281—284.

Аутор закључује да је „*Житије* . . . *Исускерсија* . . . дело Јована Берића, а Стипана Лукића [треба] држати само за приређивача хрватског издања“.

Резиме на енглеском и руском.

714. Чурчић Лазар, Прилози о најчитанијој српској књизи XIX века, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 232—242.

О стиховима Гаврила Ковачевића о боју на Косову.

Дат попис издања ове књиге (9 издања, од 1805—1891. године).

Тумачење речи *Лазарица* у првом издању Вуковог Рјечника из 1818. год. и довођење у везу са књигом Г. Ковачевића.

715. Šidak Jaroslav, Bosanski rukopisi u Gosudarstvenoj publicnoj biblioteci u Lenjingradu, Slovo 17 (1967, Zagreb) 113—124.

716. Šojat Olga, O novoj antologiji hrvatske kajkavske književnosti (László Hadrovics, Kajkavske Literatur. Eine Auswahl mit Einleitung, Anmerkungen und kurzem Glossar, Wiesbaden 1964), Forum VI, br. 1—2 (1967, Zagreb) 178—184.

717. Шоп Иван, Стеван Сремац и Насредин-хоџа, ЛМС 143, књ. 400, св. 2—3 (1967) 245—252.

О Сремчевом преводу Насредин-хоџиних прича, с посебним освртом на језик превода, употребу страних речи, турцизама и др. у њему.

- 718. Шопов Димитар**, Поетското дело на Кирил Филозоф, ЛЗБ XIV, 6 (1967) 1—7.

Авторот го разгледува делото „Проглас кон евангелието“.
Со библиографија.

- 719. Штавланни-Ђорђевић Љубица**, Стари ћирилски рукописи Народне библиотеке у Београду, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 391—423.

Попис рукописа уз кратке податке за сваки од нѝх.
Резиме на француском и руском.

ђ) Историја српскохрватског језика

- 720. Албин Александар**, О језичким особинама Милошевићевог романа *Прикљученија краља Айолона и његове кћери Тарсије*, Прил. ФФНС II (1966) 43—54.

Филолошка анализа романа Давида Милошевића, штампаног 1837. године у Бечу, са закључком да се језик романа „умонгоме поклапа с данашњим сремским говором“ и да је у поређењу са Рајићевим језиком Милошевићев језик „егзотичнији“, то јест „дијалектизми су у њему бројнији и уочљивији“.

- 721. Албин Александар**, Потенцијал и облици бисам, биси, бису, ЗБМСФЛ XI (1968) 17—23.

Истичу се две тенденције у развоју потенцијала у нашем језику: 1. упрошћавање и тежња ка обличком синкретизму преко облика *би*, 2. тенденција ка развоју двосложних облика без синкретизма *бисам*, *биси*, *бису* према двосложним облицима једине и множине садашњег времена *јесам*, *јеси*, *јесу*.

Резиме на енглеском.

- 722. Албин Александар**, Прилог проучавању језика Саве Текелије, Прил. ФФНС IV (1968) 1—21.

Испитујући извесне фонетске, морфолошке и синтаксичке особине језика Саве Текелије, констатује блискост са говорним особинама војвођанских говора и савременог књижевног језика.

- 723. Албин Александар**, Прилог проучавању језика Стефана Рајића, Прил. ФФНС III (1967) 1—22.

Констатује да је Стефан Рајић писао народним језиком који, на основу низа особина, одговара језику Орфелина, Доситеја и Јована Рајића, а исто тако близак је савременом књижевном језику.

- 724. Anić Vladimir**, Akcenat u gramatici Šime Starčevića, RFFZ 7 (Razdio lingvističko-filološki) (1968, Zadar) 5—19.

- 725. Барјактаревић Данило**, Знак за глас *ђ* код Т. Кокала, ЗБФФП III (1966) 367—370.

Не прихвата корекције Александра Младеновића из чланка објављеног у Зборнику Матице хрватске, књ. VI. 1963, већ сматра да „заслуга која припада Венцловићу, Вуку и Лукијану у овом погледу исто толико припада и Ђурчину Кокалу. Управо, он стоји упоредо с Венцловићем и пре Вука“.

726. Барјактаревих Данило, Студенички типик, А. Анализа језичких особина, ЗбФФП V, св. А (1968) 1—54.

Осветљава језик Савине епохе који „представља пресек периодизације језика старих споменика“. Даје осврт на ранија писања која нису захватила и језичка испитивања овог споменика, анализа графије, анализа фонетских и морфолошких особина и поређење са особинама споменика из времена Ћирила и Методија, с једне стране, и особинама каснијих споменика од XI—XIII века, с друге стране.

Дата је фото-копија оригинала.

Резиме на француском.

727. Барјактаревих др Данило, Шудиковски натпис, ЗбФФП I (1963) 169—176.

О натпису на камену нађеном на рушевинама манастира Шудикове на Лиму код данашњег Иванграда, око кога је у науци било врло контрадикторних мишљења. Сматра да неразумљиве шаре у камену представљају „мешавину посебно стилизованих грчких слова . . . и ћириличких слова сложених у такве комбинације да то представља изванредну слику довитљивости неког калуђера (свакако Грка)“. Уз детаљну анализу сваког знака аутор даје своје разрешење за две групе знакова. В. и бр. 783.

728. Berić Vesna N., Neke jezičke odlike „Epistolara“ Aleksija Vezelića, ГФФ НС XI, св. 1 (1968) 251—260.

О особинама, углавном лексичким, Епистолара Алексија Везилића, писаног рускословенским језиком који је Св. Вуловићу био ипак „више српски него језик Лукијана Мушицког“.

Резиме на немачком.

729. Бопковић Р[адослав], Колико се њ изговарало у Немањиној повељи Хилендару? Прил. XXXIII, св. 1—2 (1963) 40—42.

730. Bratulić Josip, Glagoljica u Bužetini, Istarski mozaik 3 (1967, Pula) 154—158.

731. Vince Zlatko, Značenje Frana Kurelca kao jezikoslovca, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 221—369 (s 4 slike).

732. Vince Zlatko, Kurelčeva puristička nastojanja, Revija VIII, br. 2 (1968, Osijek) 40—60.

733. Vince Zlatko, Riječka filološka škola, Riječka revija I, br. 1 (1968, Rijeka) 54—74.

734. Vince Zlatko, Filološke škole 19. stoljeća u razvoju hrvatskoga književnog jezika, Jezik XVI, br. 2 (1968, Zagreb) 33—41 (svršetak u br. 3/1969). В. и бр. 735.

735. Vince Zlatko, Filološke škole 19. stoljeća u razvoju hrvatskoga književnog jezika, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 159—173. В. и бр. 734.

736. Vončina Josip, Dvjestagodišnjica prve slavonske gramatike, Revija VII, br. 4 (1967, Osijek) 40—45.

737. Vončina Josip, Dubletsko prvo lice singulara prezenta u hrvatskih pjesnika 15. i 16. stoljeća, RZSF 9 (1967, Zagreb) 43—61.

738. Vončina Josip, Jedna od mogućih analiza Lucićeve „Vile“, UR XI, br. 4 (1967, Zagreb) 297—309.

739. Vončina Josip, Ozaljski jezično-knjiženi krug, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 195—205.

740. Vončina Josip, O porijeklu Zoranićeva proznog izraza, UR XII, br. 3 (1968, Zagreb) 217—234.

741. Vončina Josip, O tudicama u Reljkovićevu „Satiru“, Filologija 5 (1967, Zagreb) 175—181.

742. Vončina Josip, Pogled na stilematске elemente Menčetićevih „Pjesni“, UR XII, br. 2 (1968, Zagreb) 77—108.

743. Врана Јосип, Вуканово еванђеље, Пос. изд. САНУ књ. CDIV, Одељење литературе и језика, књ. 18 (1967) 1—498.

Књига садржи два дела. У првом делу је расправа: „Рашки књижевни центар на пријелазу из XII у XIII стољеће“. У другом је делу: „Текст Вуканова еванђеља“ — у целисти литографисан. Први део поред расправе садржи и „диференцијални рјечник Вуканова и старословенских еванђеља“, поговор на српскохрватском и кратак регистар.

Резиме на француском.

744. Глумац Душан, Нешто о животу Наума Охридског, ЗбФФ X, 1 (1968, Београд) 129—139.

О животу и раду Наума Охридског једног од ученика Константина-Кирила и Методија.

Резиме на немачком.

745. Грицкат Ирена, О неким видовима историјскојезичких истраживања (на српском материјалу с краја 17. и почетком 18. века), ЗбМСФЛ XI (1968) 39—45.

Закључује да су стари српски књижевни радови мање проучени од говорних — дијалекатских. При томе се најмање пажња поклањала синтакси. Запажање да читавих сто година пре Вука настају почеци стварања књижевног стила на српском терену, пре руског утицаја, значи нов моменат у историји језика штокавско-екавске територије.

Испитивање је вршено на старим путописима патријарха Арсенија III Црнојевића, Ерођија Рачанина и др.

Резиме на руском.

746. Гроздановић-Пајић Мирослава, Водени знак „три полумесеца“ Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 527—550.

„На Балкану, где се употребљавао млетачки папир, знак „три полумесеца“ један је од најтипичнијих знакова у рукописима 17. и 18. века. Овај знак, тако ка-

рактеристичан за отоманску империју, није употребљаван само на турским актима и документима, већ га . . . врло често налазимо и на папиру у ћирилским јужно-словенским рукописима“.

Дате таблице знакова хронолошким редом.

Резиме на француском и руском.

747. Гроздановић-Пајић Мирослава, Збирка водених знакова Археографског одељења Народне библиотеке СР Србије, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 445—448.

Опис.

Резиме на француском и руском.

748. Данчев Георги, Један непознат докуменат о Владиславу Граматику, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 49—55.

Између осталог, и о неуједначености писања имена: Владислав — Владисав.

749. Екман Т., Juraj Križanić et ses idées sur l'ortographe des alphabets latin et cyrillique, Slovo 17 (1967, Zagreb) 60—94.

750. Ивић Павле, Александар Младеновић: О народном језику Јована Рајића, Матица српска 1964, 155 стр. + резиме на руском, 157—166 + 8 страница фото-продукција, ЗБМСФЛ X (1967) 207—227.

Приказ, повољан.

751. Јерковић Вера, Лексичке разлике између Чајничког и Манојловог јеванђеља, Прил. ФФНС III (1967) 23—27.

752. Јерковић Вера, Надредна слова у Вукановом јеванђељу, Прил. ФФНС IV (1968) 23—35.

753. Јерковић Вера, Особине глаголских облика у службенику Божицара Вуковића, ГФФНС X (1967) 157—160.

На тексту овог споменика, писаног 1519. године, аутор је извршио морфолошку анализу и у неколико тачака изнео закључак о стању глаголских облика у њему.

Резиме на немачком.

754. Јерковић Вера, Цветни период из 16. века, — Правописне и фонетске одлике, ЗБМСФЛ XI (1968) 85—86.

Резиме на немачком.

755. Капић Јован, Језик Милована Видаковића, изд. Филозофски факултет у Новом Саду (1968, Нови Сад) 8°, 1—IV + 166.

756. Klaić Bratoljub, Jezik Hanibala Lucića i Petra Hektorovića. Prilog historijskoj gramatici hrvatskog jezika, Hanibal Lucić — Petar Hektorović, Pet stoljeća hrvatske književnosti, Matica hrvatska (1968, Zagreb) 267—324.

757. Колаковић Василија, Наши говорни елементи у документима земунског магистрата, Архивски преглед 1—2 Друштво архивских радника СР Србије (1966, Београд) 105—107.

758. Kuna Herta, Jezik fra Filipa Lastrica, bosanskog franjevca XVIII vijeka, Djela knj. XXVII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 15, izd. Akademija nauka Bosne i Hercegovine (1967, Sarajevo) 8°, 1+2+1—198.

759. Лаллић Радован, О узајамном везама између старе српске и руске књижевности, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 179—202.

760. Lord William Bates, Igra riječi i značenja u Držićevu „Plakiru“, Forum VI, br. 9—10 (1967, Zagreb) 591—598.

761. Manojlović Svetozar N., Glavne etape u razvitku hrvatskosrpskog jezika, RFFZ 7 (Razdio lingvističko-filološki) (1968, Zadar) 5—19.

762. Маринковић Радмила, Роман као књижевни род у средњовековној књижевности јужних и источних Словена, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 203—218.

763. Mathiesen Robert, An emendation to the Vita Methodii XV, 1, ЗбМСФЛ X (1967) 51—53.

Аутор сматра да је синтагма дѣва попы омашка настала преписивањем бројне вредности из глагољице у ћирилицу (В = „3“ у глагољци а „2“ у ћирилици). Значи треба читати „3 попы“.

Резиме на српскохрватском.

764. Milivojević Dragan, Albert Bates Lord, Beginning Serbocroatian, second printing, Mouton & Co., 1961, S'Gravenhage, pp. 132, ФП I—IV (1967, Београд) 186—189.

Приказ, на енглеском.

765. Младеновић Александар, Обележавање гласова Ћ и Ђ у рукопису „Мач духовни“ Гаврила Стефановића Венцловића, ЗбМСФЛ X (1967) 113—124.

Анализа је вршена на материјалу двеју рукописних књига Мач духовни из 1736. год. Примећује се да писац тражи погодан знак за обележавање сугласника ћ и да при томе употребљава три знака: к, ђ и ѣ а да сугласник ѣ бележи на два начина са Г и Ћ. Писац сматра Венцловића претечом Л. Мушицког и В. Караџића у стварању граfiје ѣ за консонант ѣ.

Приложено је шест фото-копија.

Резиме на руском.

766. Mladenović dr Aleksandar, Pokušaj rekonstrukcije jezika Petra Hektorovića u njegovoj pesmi Nikoli Nalješkoviću od 1541. godine, ГФФНС XI, св. 1 (1968) 133—146.

Указује на језичке разлике између језика Петра Хекторовића и језика његове песме сачуване у дубровачким преписима из 1702. и 1781. године. Даје уједно и објашњење ових разлика, као и транслитериране оригиналне текстове обеју песама.

Резиме на француском.

767. Младеновић др Александар, Сава Мркаљ и његови претходници у реформи предвуковске ћирилице, ГФФНС X (1967) 161—198.

О обележавању „критичних“ сугласника ѣ, ѣ, љ и њ код писаца „пионира-реформатора“ наше ћирилице предвуковске епохе: Захарија Орфелина, Емануила Јанковића, Стевана Стратимировића, Лукијана Мушицког, Атанасија Стојковића,

Гаврила Хранислава, Саве Текелије, Викентија Ракића, Павла Соларића, Стевана Новаковића и Саве Мркаља.

Резиме на руском.

768. Младеновић Александар, Три прилога познавању графије наше штампане ћирилице предвуковског периода, ЗбМСФЛ XI (1968) 183—192.

Анализира обележавање гласова, *џ*, *џ* и *ћ* пре Вука Караџића.

Резиме на руском.

769. Младеновић Живомир, Забрана Вукова речника у Србији, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 68—73.

770. Moguš Milan, Gubljenje poluglasa kao uzrok nekim posljedicama u hrvatskosrpskom konsonantizmu, RZSF 9 (1967, Zagreb) 37—42.

771. Moguš Milan, Jezični elementi Držićeva „Dunda Maroja“, UR XII, br. 1 (1968, Zagreb) 49—62.

772. Moguš Milan, Juraj Križanić kao jezikoslovac (u povodu 350-godišnjice rođenja) Kolo VI (CXXVI), br. 10 (1968, Zagreb) 356—362.

773. Moguš Milan, Prva razvojna faza hrvatskosrpskog konsonantizma, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 123—130.

774. Moguš Milan, Riječ-dvije o Bašćanskoj ploči (u povodu 890. godišnjice), Kolo V (CXXV), br. 4 (1967, Zagreb) 322—326.

775. Moguš Milan, Formiranje hrvatskosrpskog vokalizma, RZSF 9 (1967, Zagreb) 29—36.

776. Muljačić Žarko, Ortografske i ortofonske primjedbe R. Džamanjića u vezi sa realizacijom fonema [ž] u svjetlu fonološke analize, ЗбМСФЛ XI (1968) 193—197.

Износи да је Џамањићев „словински“ правопис специјалан систем графема, диграма и дијакритичких знакова — различит од италијанског и заснован на принципу да „један те исти знак (слово) или комбинација од два слова (диграм) или једног слова и једног знака (нпр. апострофа) вриједи за један те исти фонем“.

Резиме на енглеском.

777. Nikčević Vojislav, Narodni jezik u crnogorskoj književnosti prednjegoševskog doba, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 19—22 i br. 2, 41—52.

778. Новак Виктор, Вук и Хрвати, Пос. изд. САНУ књ. CDXVII, Одељење друштвених наука, књ. 62 (1967) 1—645.

Садржај: Предговор, I — На смени два stoleћа — Претече Гајевим и Вуковим реформаторским настојањима у хрватским областима. II — Први сусрети Вука Караџића с Хрватима и Хрватском. — Славонски круг Хрвата с Игњатом Ђрлићем на челу у првим додирима с Вуком, III — Ишчезавање старе и рађање нове хрватске културне епохе, IV — Вук непосредно упознаје илирску атмосферу, V — Речи времена, науке и књижевности, VI — Славни подухват Вука и Хрвата у Бечу — 1850, VII — Први хрватск антивуковац и отпор хрватских вуковаца, VIII — У

сенама Баховог апсолутизма (1852—1856—1859). Старчевић — Гај — Шулек — Клун — Вук — фра Јукић, IX — Бескомпромисни хрватски вуковац (Имбро Игњатијевић Ткалац), X — Хрватска слави Вука (1861) — Смрт великана (1864), XI — Post mortem — Vita gloriosa.

Индекс личности од стр. 635—645.

Резиме на енглеском.

779. Pavešić Slavko, Jezik Stjepana Matijevića. Prilog poznavanju jezika bosanskih pisaca 17. stoljeća. Rasprava Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 371—484 (s 4 priloga).

780. Павловић Миливој, Дубровачки изговор и стабилизација новог српскохрватског језика, АФФ 7 (1967, Београд) 141—147.

Излаже прво еволуцију Вуковог принципа о народној основи књижевног језика. Затим говори о Вуковом односу према дубровачком изговору типа *дјевојка*, *ијераји* и етимолошком *х* закључујући да их је Вук сматрао структуралним појавама битним за тип новог језика.

Резиме на француском.

781. Protić Predrag, Iz naše istorije književnosti, Savremenik, knj. XXVII, sv. 5 (1968, Beograd) 486—488.

Повољан критички приказ књиге Ђорђа Сп. Радојичића „Књижевна збивања и стварања код Срба у средњем веку и у турско доба“, изд. МС, Нови Сад, 1967. В. и бр. 785.

782. Protić Predrag, Oko Vuka i njegove borbe, Savremenik, knj. XXVI, sv. 12 (1967, Beograd) 504—506.

Поводом књиге Меше Селимовића „За и против Вука“, изд. МС, Нови Сад 1967. В. и бр. 788.

783. Pudić Ivan, Šudikovski znaci, Godišnjak, knj. III, CBI knj. 1, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1965, Sarajevo) 179—187.

О врло стилизованим знацима уклесаним на камену који је припадао рушевинама манастира Шудикове на Лиму. Аутор у њима види потпуну идентичност са „прабугарским рунама“ које имају везе са турским писмом на каменим натписима код реке Орхон и Јенисеј и на посудама тзв. Атилиног блага, али их такође сматра сличним зидарским и клесачким знацима средњовековних тесача и зидара који су обичавали да на сваки рад уклешу свој знак — симбол као ознаку ауторства.

Резиме на француском. В. и бр. 727.

784. Putanec Valentin, Pavao Vitezović (1652—1713) kao onomastičar, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 45—88.

785. Радојичић Ђорђе Сп., Књижевна збивања и стварања код Срба у средњем веку и у турско доба, изд МС (1967, Нови Сад) В. и бр. 781.

786. Ређеп Јелка, О Летопису манастира Грабовца, в. бр. 691.

787. Ређеп Јелка, „Повест о убијању Батија“, споменик подунавске књижевности, в. бр. 692.

788. Селимовић Меша, За и против Вука, изд. МС (1967, Нови Сад). В. и бр. 782.

789. Стипчевић Биљана, Поетски израз и писари моравског периода, Библиотекар XX, св. 5 (1968, Београд) 461—481.

Резиме на француском и руском.

790. Томичић Златко, Tragovima glagoljice i glagoljaša, Hrvatski književni list I (1968, Zagreb) 1.

791. Schmaus Alois, Pojave tursko-srpskohrvatske jezičke interferencije, Godišnjak, knj. VI, CBI knj. 4, изд. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1968, Sarajevo) 120—135.

О утицају турског језика на фонетику, морфологију, синтаксу и лексику српскохрватског језика и о лингвистичним и ванјезичким моментима који такве утицаје омогућавају.

Резиме на немачком.

792. Šoltić Julije, Lovro Bračuljević (1685—1737) — prvi začetnik našeg fonetskog pravopisa (1730. godine), Kolo V (CXXV) br. 6 (1967, Zagreb) 588—592.

793. Шопов Димитар, „Азбучната молитва“ на Константин Брегалнички, в. бр. 1208.

794. Шопов Димитар, О писменех на Црноризец Храбар, ЛЗБ XIV, 5 (1967) 1—6.

е) Метрика

795. Andrić Savo, O nekim jezičko-stilskim neravninama u pesništvu Branka Miljkovića, КњЈ 3—4 (1967) 67—72.

796. Ружић Жарко, Заблуде о српском јамбу и метричко-ритмичка структура драмских стихова Лазе Костића, ЗБИК, књ. 6 (1968, Београд) 1—68.

Резиме на руском.

797. Ружић Жарко, Организација ритма у поезији Васка Попе, ГФФНС X (1967) 335—349.

Анализом распореда акцентованих слогова, броја слогова, цезуре и др. долази до закључка да стих Васка Попе „није слободан стих, на његово песничко дело у ствари потврђује Колрицову мисао „да је метар прави облик поезије“.

Резиме на енглеском.

798. Franičević Marin, Pet stoljeća hrvatskoga vezanog stiha (Nacrt jedne još nedovršene tipologije), Forum VII, br. 1 (1968, Zagreb) 77—89.

799. Cvijetić Ljubomir, Zvuk i ritam riječi, Savremenik, knj. XXV, sv. 1 (1967, Beograd) 81—82.

Поводом збирки песама Велимира Милошевића.

ж) Стил

800. Babić Stjepan, Neki primjeri za složenost pjesničkog stila, Jezik XIV, br. 4 (1967, Zagreb) 101—107.

801. Vince Zlatko, Biti je slovu tvomu prilikom tvojom. Stilski izraz Frana Ku-relca, Forum VII, br. 1 (1968, Zagreb) 204—223.

802. Vuković Jovan, Gramatičke i gramatičko-stilističke kategorije u književnom jeziku i problemi našeg književnog jezika, в. бр. 465.

803. Vuletić Branko, Zvukovna dimenzija poezije, UR XII, br. 1 (1968, Zagreb) 21—37.

804. Vuletić Branko, O bezglagolskoj rečenici u nekim Krležinim djelima, UR XI, br. 2 (1967, Zagreb) 145—156.

805. Грицкат И[рена], Стилске фигуре у светлу језичких анализа, НЈ н. с. XVI, св. 4 (1967) 217—235.

Аутор врши категоризацију стилских фигура са лингвистичког становишта делећи их на акустичке и семантичке фигуре. За најбитније узима односе у домену лексичко-семантичке функције речи.

806. Derossi Zlata, Jezik „Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića, UR XII, br. 3 (1968, Zagreb) 245—255.

807. Живковић Драгиша, Бидермајерски стил романа Јакова Игњатовића, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 42—63.

808. Живковић Драгиша, Биће и облик лирске песме, ЛМС 144, књ. 402, 1 (1968) 54—79.

О проблему књижевних родова, врста или жанрова, посебно о појму лирског песничког језика.

809. Живковић Драгиша, Пародично-хумористични и иронични стилски елементи као творачки принцип у српској прози XIX века, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 64—76.

810. Isu Isidor, Šta je doneo lettrizam, Savremenik, knj. XXVII, sv. 6 (1968, Beograd) 537—540.

О новом правцу у уметности са одговарајућим новинама и преображајима у области језичке структуре и језичког изражавања.

Са енглеског превео Александар Стефановић.

811. Јовановић др Иванка, Богдан Поповић о „стилским фигурама“, КњЈ 3—4 (1967) 128—135.

812. Jovanović dr Ivanka, O slovenskoj antitezi u srpskim narodnim pesmama, ГФФНС XI, св. 1 (1968) 373—383.

О термину, структури и типовима словенске антитезе.

Резиме на немачком.

813. Јовановић Миленко, Др Берислав Николић: Књижевници и језик (издало Друштво за српскохрватски језик и књижевност СР Србије, Београд 1967), КњЈ 1—2 (1967) 124—125.

Приказ. В. и бр. 821 и 827.

814. Јовић Дуппан, Генеза неких стилских феномена у „Коренима“ Добрице Ћосића, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 85—98.

У раду се „не претендује на опис свих говорних феномена који карактеришу Ћосићев стил, већ се узима само изванредан број језичких јединица које су у споме- нутом правцу илустративне.

То су *Морава, кукуруз, мошника, месец, јасенови и брескови, ђас, ђеџао, бук, рог, нос, ракија*“.

815. Kalenić Vatroslav, Maretićeva stilistika, Jezik XIV, br. 3 (1967, Zagreb) 79—85.

816. Kalenić Vatroslav, Primer lingvistične analize. JIS XIII (1968) št. 8, str. 258—260.

Оценjuje knjigo Krunoslava Pranjića Jezik i književno djelo (Zagreb 1968).

Glej in št. 818, 830, 837, 846 in 860.

817. Kalenić Vatroslav, Stilografske pravopisne i glasovne osnove Šenoina iz- razа, Jezik XV, br. 4 (1968, Zagreb) 97—109.

818. Katičić Radoslav, Lingvistički svijet Krunoslava Pranjića (u povodu knjige Jezik i književno djelo, Zagreb 1968), Kritika I, knj. I, br. 2 (1968, Zagreb) 218—222.

В. и бр. 816, 830, 837, 846 и 860.

819. Lazarević Branko, Umetnost kao stvarnost i ispovest, Savremenik, knj. XXVIII, sv. 7 (1968, Beograd) 21—32.

Поред осталог, о уметничком обликовању и испољавању речима, језичким изразом, говором, стилем итд. као и о тешкоћама у том правцу.

820. Marcinkjavičjus Justinas, Priroda poetske višeznačnosti, Savremenik, knj. XXVI, sv. 8—9 (1967, Beograd) 114—117.

Између осталог, о вишезначности речи, слике, симбола, језика, поезије итд.

821. Matić Radomir, Dr Berislav Nikolić: Književnici i jezik, Pedagoška stvar- nost XIII, sv. 4 (1967, Novi Sad) 260—263.

Приказ, повољан.

В. и бр. 813 и 827.

822. Matutinović Ljerka, Prilog interpretaciji pjesama Dragutina Tadijanovića „Mjesečina“ i „Da sam ja učiteljica“, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 14—19.

823. Мелвингер Јасна, Стилске особине песама Јована Дучића у Антоло- гији Миодрага Павловића, ЗбМСФЛ XI (1968) 145—151.

Аутор констатује три стилистичка поља: у једном доминира принцип светлости, у другом принцип таме, а треће је изграђено око придева *сйрашан* са принципима *силе* и *моћи*.

Резиме на француском.

824. Мелвингер Јасна, Типови метафоре у поезији Оскара Давича, ГФФНС X (1966) 263—282.

Са закључком изнесеним у 6 тачака, о разноврсним синтаксичким и лексичким могућностима за изражавање метафоре у српскохрватском језику.

Резиме на француском.

825. Миловић Јевто М., Змајеве пјесме „Чворак“ и „Врабац“, ЗБМСФЛ XI (1968) 177—182.

Резиме на немачком.

826. Музалевски Александар, Приповетке Исака Бабелја „Мој први хоно-рар“ и „Одговор на анкету“ (језичко-стилска анализа именичких синтагми), в. бр. 504.

827. Николић др Берислав, Књижевници и језик, изд. Друштво за српско-хрватски језик и књижевност СР Србије (1967, Београд), 8⁰, 1 — 32. В. и бр. 813 и 821.

828. Ognjanović Dragutin, U traganju za rečju raskopava se san, Savremenik, knj. XXVII, sv. 4 (1968, Beograd) 394—395.

Приказ лирике Драгољуба Матића „Људске речи“, изд. Нолит, Београд, 1967, с напоменом да би „за семантичаре и стилисте од посебног значаја било изучавање Матићеве прозодије и лексике“ с обзиром на многе новине „у обртима и фигуративности песничког језика у симболима и неологизмима“ овог песника са села.

829. Pavlović Milivoj, Struktura i stilističko jedinstvo speva Smrt Smail-age Čengića, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 181—196.

830. Panoska Ruža, Jezik i književno djelo, Zagreb, 1968 г., ЛЗБ XV, 4 (1968) 30.

Приказ.

В. и бр. 816, 818, 837, 846 и 860.

831. Петров Александар, Поетско у Андрићевој прози, ЛМС 143, књ. 400, св. 1 (1967) 34—59.

Стилска и семантичка анализа фрагмената текста, појединих израза и речи.

832. Поповић Драгомир С., Оптативни радни придев (прилог проучавању стилистике глаголских облика), КњЈ 1 (1968) 15—23.

833. Поповић Љубомир, Понављање почетног реченичног члана као стилско средство за истицање, НЈ н. с. XVI, св. 1—2 (1967) 1—21.

Опис најчешћих типова понављања почетног реченичног члана.

Као посебни тип понављања аутор третира антиципацију појединих реченичних делова, тј. случајева у којима „појам који преокупира говорника бива исказан на почетку саопштења иако му по граматичкој конструкцији ту није место“.

834. **Поповић Љубомир**, Проблем понављања једног реченичког дела, в. бр. 520.
835. **Pranjić Krunoslav**, Iz Matoševe fonostilematike, UR XI, br. 1 (1967, Zagreb) 29—45.
836. **Pranjić Krunoslav**, I kontinuitet i stilske inovacije, njihova tipologija. U povodu „Zastava“ Miroslava Krležе, Republika XXIV, br. 7 (1968, Zagreb) 416—419.
837. **Pranjić Krunoslav**, Jezik i književno djelo. Ogledi za lingvističku analizu književnih tekstova, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—197.
В. и бр. 816, 818, 830, 846 и 860.
838. **Pranjić Krunoslav**, Matoševe leksičke varijante (stilističke), Jezik XIV, br. 5 (1967, Zagreb) 129—141.
839. **Pranjić Krunoslav**, Tipologizacija stilskih postupaka (Iz Matoševe stilematike) Forum VI, br. 7—8 (1967, Zagreb) 160—184.
840. **Савић-Ребац Аница**, Спев и његови проблеми, ЛМС 144, књ. 402, св. 2—3 (1968) 225—248.
Проблем осветљен на основу Његошевог спева и његовог односа према утицају поезије Запада.
Текст превела са енглеског Мириловић Споменка.
841. **Silić dr Josip**, O razgraničavanju gramatičkog i stilističkog plana jezika, КњЈ 1—2 (1967) 51—61.
О неким могућностима истраживања емотивне стране језичке материје. Наглашава да је за проучавање стилистичког плана језика неопходно познавати његов граматички план.
842. **Spalatin Leonardo**, Lingvistika i literarna analiza književnog djela, UR XII, br. 2 (1968, Zagreb) 123—135.
843. **Станојчић Живојин С.**, Језик и стил Ива Андрића (функције синонимских односа), в. бр. 537.
844. **Стевановић М[ихаило]**, Једна синтагма с аблативним генитивом у стилској функцији поређења и епитета, в. бр. 544.
845. **Стефановић Александар**, в. Ису Исидор, бр. 810.
846. **Stefanović Dragutin, A.**, Novi putevi i dometi u stilistici jezika. К. Pranjić: Jezik i književno djelo, Školska knjiga, Zagreb, 1968, КњЈ (1968) 91—94.
Оцена, углавном повољна.
В. и бр. 816, 818, 830, 837 и 860.
847. **Taritaš Milan**, Vrijednost sentence u Andrićevu pripovijedanju, Zbornik 1968, izd. Pedagoška akademija Pakrac (1968, Pakrac) 8°.
848. **Топоришић др Јоже**, Praktična stilistika, КњЈ 3—4 (1967) 6—20.
849. **Требејшанин Радосл.**, Функција градиције као језичко-стилског израза у развијању писмености, Настава и васпитање XVI, 1—2 (1967, Београд) 36—41.
850. **Ђорац Милорад**, Афективне граматичке категорије ЗбФФП V, св. А (1968) 99—112.

Стилистичком анализом утврђује „стилистичке вредности афективних језичких средстава“. Користи дела Д. Ђосића, М. Лалића, М. Крлеже, Р. Маринковића, Б. Ђопића и И. Андрића и даје анализу према овим категоријама: фонетским (аложман, ономотопеја, пауза), морфолошким (нарочита употреба рода, броја, лица, падежа и појединих врста речи при изражавању афекта), лексичким и синтаксичким.

Резиме на француском.

851. Ђорац Милорад, Депресијативи књижевног језика, ЗбФФП IV, св. А (1967) 113—131.

О депресијативима — речима којима се субјективно умањује, негира или потцењује вредност бића и предмета. Овом анализом обухваћене су именичке, глаголске, придевске и заменичке речи из текстова дела И. Андрића, Д. Ђосића, Б. Ђопића и М. Крлеже.

Са списком литературе.

Резиме на француском.

852. Ђорас Милорад, Jezik i stil Mihaila Lalića (ekspresivne gramatičke kategorije), ЗбФФП III (1966) 217—250.

О употреби категорије рода, броја, појединих врста речи као средства да се помоћу њихове неубичајене семантичке и стилистичке вредности оствари већа експресивност излагања.

Резиме на француском. В. и бр. 551.

853. Ђорац др Милорад, Језик и стил Михаила Лалића, Реченица, в. бр. 551.

854. Ђорац Милорад, Типови и вредност прилошких одредаба, ЗбФФП V, св. А (1968) 139—169.

На материјалу из дела Д. Ђосића, М. Лалића, Б. Ђосића, И. Андрића и М. Крлеже извршена је друкчија класификација прилошких одредаба у реченици. Дат је велики значај стилистичком моменту.

Резиме на француском.

855. Ђорац Милорад, Типови и вриједност објекта, ЗбФФП V, св. V (1968) 115—139.

„Објекат може имати појмовно или афективно значење, што зависи од тога да ли је у његовом садржају, као и дијелу реченичног садржаја, доминантно једно или друго значење“. Стога, узимајући у обзир стилистички моменат, даје своју класификају реченичних објеката.

Анализа вршена на делима Д. Ђосића, Б. Ђопића, М. Лалића, Р. Маринковића, И. Андрића и М. Крлеже.

Резиме на француском.

856. Udovički Ivanka, Oko problema stila Isidore Sekulić, Savremenik, knj. XXV, sv. 1 (1967, Beograd) 71—80.

857. Филиповић др Вук, Принцип антитезе у Травничкој хронци Ива Андрића, ЗбФФП IV, св. А (1967) 71—111.

Резиме на руском.

858. Филиповић др Вук, Приповедачки стил Растка Петровића, ЗбФФП V, св. А (1968) 197—220.

Резиме на руском.

859. Филиповић др Вук, Проклета авлија Ива Андрића, ЗбФФП V, св. А (1968) 169—197.

Између осталог, и о стилској вредности и стилским карактеристикама Андрићеве приповетке.

Резиме на руском.

860. Šimundić Mate, Književni jezik i književno djelo, Kolo VI (CXXVI), br. 11 (1968, Zagreb) 484—489.

В. и бр. 816, 818, 830, 837 и 846.

861. Šimundić Mate, Upotreba i sintaktička vrijednost imperfekta u Dončevićim „Mirotvorcima“, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 37—41.

862. Šojat Olga, О stilu Ignaca Kristijanovića, Kaj I, br. 3 (1968, Zagreb) 8—23.

з) Методика наставе књижевног језика

863. Васић Смиљка, Развитак говора и чиниоци који утичу на стицање правилних говорних навика, Настава и васпитање XV, 5 (1966, Београд) 477—454.

864. Владисављевић Спасенија, Вежбе за разликовање гласова *ћ* и *ч* и *ђ* и *џ*, Настава и васпитање XVI, 1—2 (1967, Београд) 55—61.

865. Владисављевић Спасенија, Методска упутства за исправљање гласова *ћ*, *ђ*, *ч*, *џ*, Настава и васпитање XV, 5 (1966, Београд) 402—407.

866. Vuković Jovan, Nacrt programskih osnova za proučavanje našeg književnog jezika, Pitanja savremenog književnog jezika 6 (1968, Sarajevo) 5—40.

867. Gajda Irena, Korigovanje jezičkih mana kod učenika u nižim razredima osnovne škole putem ritmičkih i melodijskih didaktičkih igara, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 5 (1968, Novi Sad) 306—312.

868. Гинзбург Р. С. Лингвистички и методички погледи Чарсла Фрица, Настава и васпитање XVI 1—2 (1967, Београд) 12—19.

Превео Љ. Радовић.

869. Голубовић Добривоје, Придеви — вид, употреба, промена (обрада наставних јединица у основној школи), Настава и васпитање XV, 5 (1966, Београд) 418—424.

870. Derossi Zlata, Pristup analizi složene rečenice, Jezik XV, br. 5 (1968, Zagreb) 138—143.

871. Dimitrijević dr Radmilo, О методској спреми наставника матерњег језика и књижевности, КњЈ 3 (1968) 63—69.

872. Đukić Borivoje, Зидне свеске и употреба зидних сvezaka у настави матерњег језика, Педагошка стварност XIV, sv. 10 (1968, Нови Сад) 592—593.

Поред осталог, о обрађивању граматичког градива визуелним методом.

873. Jerković Jovan, Матерњи на часовима нематерњег језика, Педагошка стварност XIV, sv. 5 (1968, Нови Сад) 284—287.

О неким проблемима савлађивања српскохрватског језика у школама са мађарским наставним језиком.

874. Лалевих Миодраг С., Обрада правописа у настави српскохрватског језика, КњЈ 3—4 (1967) 73—91.

875. Милосављевић Љубинка, За тематско планирање у настави српскохрватског језика у основној школи, али какво, КњЈ 3—4 (1967) 111—114.

876. Мишковић Лазар, Вежбе изражајног читања, Настава и васпитање XV, 1 (1966, Београд) 38—46.

877. Мишковић Лазар, Вежбе у тачној употреби речи и богаћења ученичког речника, Настава и васпитање XV, 3—4 (1966, Београд) 278—284.

878. Мишковић Лазар, Неки облици богаћења речника и правилне употребе речи, Настава и васпитање XV, 5 (1967, Београд) 459—460.

879. Mužić Vladimir, Razumijem što čitam. Programirani nastavni materijal za učenike početnih razreda osnovne škole. 2. izdanje, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—116.

880. Mužić Vladimir, Čitam ćirilicu. Programirani nastavni materijal. Priručnik za nastavnike, Školska knjiga (1967, Zagreb) 1—15.

881. Mužić Vladimir, Čitam ćirilicu. Programirani nastavni materijal, 2. izdanje, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—204 (lat. i ćir.).

882. Nacrt predloga mera za modernizaciju, intenzifikaciju i racionalizaciju nastave srpskohrvatskog jezika u osnovnim školama narodnosti u AP Vojvodini, Педагошка стварност XIII, sv. 7 (1967, Нови Сад) 415—421.

883. Николић Милија, Говорне и писмене вежбе подстакнуте књижевним делима, КњЈ 3—4 (1967) 118—127.

884. Николић Милија, Правописне вежбе, Настава и васпитање XV, 3—4 (1966, Београд) 285—293.

885. Николић Милија, Стилске вежбе, Настава и васпитање XVI, 5 (1967, Београд) 446—458.

886. Радовић Љубомир, Обрада именица женског рода на ия, Настава и васпитање XV, 2 (1966, Београд) 175—179.

887. Rosandić Dragutin, Nastava hrvatskosrpskog jezika i književnosti, Školska knjiga (1968, Zagreb) 1—167.

888. Симић Пуниша, Неки аспекти обраде падежа у V разреду основне школе, Настава и васпитање XVII 4, (1968, Београд) 421—424.

889. Težak Stjepko, Govorne vježbe u nastavi hrvatskosrpskog jezika, 3. izdanje, Pedagoško-književni zbor (1967, Zagreb) 1—168.

890. Тохол Сава, Не књижевност, него граматика и стилистика треба да буду основе предавања српскохрватског језика у основној и средњој школи, КњЈ 3 (1968) 70—72.

891. Требјешанин Радомир, Анђелија Прица и Милица Шимић, Настава граматике у основној школи, Настава и васпитање XV, 1 (1966, Београд) 96—98. Приказ, са извесним замеркама.

892. Šaroši Karolj, Radna gramatika iz maternjeg jezika za drugi razred osnovne škole (eksperiment), Pedagoška stvarnost XIV, sv. 1 (1968, Novi Sad) 33—39.

О новом методском поступку у настави неких основних школа у Војводини.

и) Терминологија

893. Анђелић Татомир, в. Речник математичких термина, бр. 903.

894. Билимовић Антун, в. Речник математичких термина, бр. 903.

895. Veselinović Mlada, Upporedni rečnik pozorišnih izraza, Pozorišni život 30, izd. Savez dramskih umetnika Jugoslavije (1967, Beograd) 173.

896. Георгијевић Светозар, Балканолошке студије II (Из сточарске терминологије) Радови, изд. Катедра за језик Више педагошке школе у Нишу (1968, Ниш) 8°, 1—114.

Резиме на француском.

897. Михајловић Велимир, Српскохрватски називи ветрова, Прил. ФФНС II (1966) 99—122.

После интересантних напомена о самој теми, дат је материјал азбучним редом са коментаром и дистрибуцијом на терену, а потом преглед назива ветрова по суфиксима.

Уз рад је придодата литература и осам мапа.

898. Пејовић Тадија, в. Речник математичких термина, бр. 903.

899. Petrović Svetozar, Problem književne terminologije, UR XI, br. 3 (1967, Zagreb) 271—280.

900. Podgorac Todor, Neka semantička pitanja od značaja za pravilno shvatanje pojma prava i interpretacije prava, Revija VII, br. 5 (1967, Osijek) 143—156.

901. Продановић Тихомир Т., Структура и терминологија прве српске дидактике, ЗбФФ X, 2 (1968, Београд) 237—268.

Са списком термина из области дидактике из дела „Педагогија и методика либо Руководство к науци васпитанија и настављенија“ Уроша Несторовића штампаног у Бечу.

Резиме на енглеском.

902. Rakić dr Branko, Terminologija u društveno-moralnom vaspitanju, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 8 (1968, Novi Sad) 471—473.

О проблему терминологије, посебно у уџбеницима педагогије, начелно.

903. Речник математичких термина. Словарь математических терминов. Dictionnaire des termes mathématiques. Dictionary of mathematical terms. Wörterbuch der mathematischen Fachwörter, изд. Математички институт и Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије (1966, Београд) 8°, 1—284.

Редактор Пејовић Тадија. Уредили и припремили за штампу Пејовић Тадија и Шнајдер Загорка уз сарадњу Антуна Билимовића, Татомира Анђелића и Растка Стојановића.

904. Sotirov Spas, Zbrke oko nekih pojmova i termina u nastavi poznavanja prirode i biologije, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 4 (1968, Novi Sad) 227—232.

О нетачном или небрижном третирању и тумачењу биолошких појмова, лексема и израза, с напоменом да је овај проблем недовољно обрађиван у стручним расправама у нас.

905. Стојановић Растко, в. Речник математичких термина, бр. 903.

906. Frišić Vinko, О jezičnoj normi u hrvatskom medicinskom nazivlju, Jezik XV, br. 5 (1968, Zagreb) 130—138.

907. Frišić Vinko, О nekim stručnim nazivima u sanitaciji okolice, Jezik XV, br. 2 (1967, Zagreb) 50—55.

908. Frišić Vinko, О potrebi i osnovi za normiranje hrvatskog medicinskog nazivlja, Liječnički vjesnik 90, br. 7 (1968, Zagreb) 679—687.

909. Човић Бранимир, Тренутак говора, време говора, временски размак или? ГФФНС X (1967) 399—406.

О временском термину битном за одређивање глаголских времена код А. Белића, Х. Паула, Н. С. Поспелова, М. Стевановића и других.

Резиме на руском.

910. Шнајдер Загорка, в. Речник математичких термина, бр. 903.

ј) Народне умотворевине (текстови, тумачења итд.)

911. Башиќ Ели, Броениците на југословенските деца, со посебен осврт на македонските броеници, в. бр. 1001.

912. Бодирога Милан, Чубелићева антологија песама и анегдота устанка и револуције, Т. Чубелић: „Устанак и револуција у ријечи народног pjesника“, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 160—164.

Приказ.

913. Bošković-Stulli Maja, Drvo nasred svijeta. Hrvatskosrpske narodne bajke, Školska knjiga, Biblioteka Dobra knjiga (1968, Zagreb) 1—125.

914. Bošković-Stulli Maja, Narodna bajka kao umjetnost riječi (uz članak Z. Škreba Sitni i najsitniji oblici književnosti), UR XII, br. 3 (1968, Zagreb) 257—265.

915. Bošković-Stulli Maja, Narodna predaja — Volkssage — kamen spoticanja u podjeli vrsta usmene proze, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 27—40.

916. Bošković-Stulli Maja, Usmena književnost u sklopu povijesti hrvatske književnosti, UR XI, br. 3 (1967, Zagreb) 237—260.

917. Будимир Милан, Реферат о раду Радосава Меденице „Бановић Страхинија у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи“, Гласник САНУ књ. X, св. 2 (1963) 164—165.

Приказ рада у коме се расправља о варијантама песама о Бановић Страхинији и о његовој личности, а у другом делу о теми „неверне жене“ у народној епизи.

Референт се слаже са приписивањем овог мотива византијским утицајима, а не као до сада западним.

В. и бр. 976.

918. Buturović Đenan, в. Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini, бр. 966.

919. Влаховић др Петар, Савремене везене тужбалице Бродарева, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 104—108.

Дата два текста тужбалица и две фотографије.

Резиме на француском.

920. Вукмановић Саво, Јелена Шаулић: Лирска народна поезија Црне Горе, ЛМС 143, књ. 400, св. 6 (1967) 627—628.

Приказ антологије, повољан.

921. Вукмановић Саво, Народно стваралаштво у Вуковој редакцији, Нств, св. 21 (1967, Београд) 6—10.

На примеру песме *Ударац Али-паши на Лијешињане* (1858) коју је Вук добио од црногорског гуслара Ђука Срђановића, аутор, дајући првобитни текст паралелно са Вуковом коначном редакцијом, показује „како је Караџић уређивао pjesме које су му скупљачи слали и у којој је мјери био и сарадник народног пјевача“.

Резиме на француском.

922. Георгијевић Светозар, Мотив о ђаволу и девојкама на прелу, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 178—181.

Дат текст једне песме из Лужнице (Бабушнице) и две приче из Дивосела (Лпка, Велебит) са истим мотивом.

Резиме на француском.

923. Gradnik Alojz, в. Srpske narodne pripovedke, бр. 988.

924. Delorko Olinko, Životnost i umjetnička vrsnoća dijaloga u našim narodnim pjesmama, Kolo V (CXXV), br. 7—8 (1967, Zagreb) 36—57.

925. Деретић Јован, Теоријски основи Вукове класификације народних умотворина, Ковчежић VIII (1968) 16—25.

926. Димитријевић Сергије, в. Недељковић Душан, бр. 968.

927. Ђенић Љубиша Р., „Читање уз чашу“ — здравице на Златибору, Нств, св. 28 (1968, Београд) 263—268.

Опис обичаја.

Дати текстови здравица.

Резиме на француском.

928. Ђурић Војислав, в. Народне епске песме I, бр. 961.

929. Ђурић Војислав, в. Народне епске песме II, бр. 962.

930. Ђурић др Војислав, в. Народне јуначке песме, бр. 963.

931. Ђурић др Војислав, в. Народне лирске песме, бр. 964.

932. Ђурић др Војислав, в. Народне приповетке, бр. 967.

933. Ђурић Војислав, Однос усмене и писмене књижевности српскохрватске, ФП I—IV (1967, Београд) 1—14.

У расправи, која је реферат на V конгресу Међународног удружења за упоредну књижевност, аутор прво износи своје закључке о утицају писмене књижевности на усмену (од појаве Турака у 14. веку до краја њихове владавине), а затим о утицају ове друге на писану књижевност од 15. в. до модерне књижевности.

934. Златановић Момчило, Лазарачке песме у Врању и околини, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 121—133.

Опис обичаја.

Дати су текстови песама.

Резиме на француском.

935. Ивановић Радомир, Др Мирослав Пантић: „Југословенска књижевност и усмена народна књижевност од XV до XVIII века“. Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. 29, св. 1—2, 1963, стр. 17—44, ЗбФФП II (1964—1965) 369—372.

Приказ, повољан.

936. Игњатовић Срба, Антологија народне лирике из источне Србије, Delo XIII, 12 (1967, Beograd) 1502—1505.

Приказ.

937. Илић Жарко, Војничке народне пјесме Босне и Херцеговине из првог свјетског рата, Нств, св. 21 (1967, Београд) 36—39.

Аутор објављује двадесет карактеристичних песама.

Резиме на француском.

938. Janković Slavko, Šokačke pismice, dio 1, Matica hrvatska (1967, Vinkovci) 1—159.

939. Килибарда Новак, Лирска народна поезија Црне Горе. Избор, редакција, предговор и белешке Јелене Шаулић. Титоград, Графички завод, 1965, стр. 317, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 137—139.

Приказ.

940. Крњевић Хатица, Sait Orahovac, Sevdalinke, balade i romanse Bosne i Hercegovine. — „Svjetlost“, Sarajevo, 1968. godina, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 142—149.

Критика.

941. Kumer dr Zmaga, Skladnosti in razlike v južnoslovanskih variantah balade o razbojnikovi ženi, в. бр. 109.

942. Lazarević Sanja, Studije i grada o Senjskoj krajini, Institut za narodnu umjetnost, Zagreb 1968 (Posebni otisak iz godišnjaka Narodna umjetnost god. 1967—68, knjiga 5—6, Нств, св. 28 (1968, Београд) 269—282.

Приказ.

943. Лаинович др Андрија, Војничке окупаторске песме из првог светског рата у старој Подгорици (дан. Титограду), Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 158—160).

По сећању аутора дати текстови неколико песама.

Резиме на француском.

944. Лалевих Миодраг С., Нова антологија црногорских анегдота, Р. Меленица, Црногорске анегдоте — Библиотека „Луча“, Титоград 1967, 546 стр., Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 185—187.

Приказ.

В. и бр. 956.

945. Љубинковић Ненад, Владан Арсенијевић као фолклорист (1848—1900) (поводом књиге Миодрага Майишког: „Од сна до зајада“, — лирске песме банајске војне границе из збирке Владана Арсенијевића. Библиотека „Угао“, књига 9, Вршац, 1967, 5—70) Нств, св. 21 (1967, Београд) 41—46.

О значају збирке народних умотворина Вл. Арсенијевића (Етнографска збирка Архива САНУ) и о великој лексичкој Збирци која се данас налази укључена у речничку грађу Института за српскохрватски језик.

946. Љубинковић Ненад, Јелен у бугарштинама, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 173—177.

Резиме на француском.

947. Ljubinković Nenad, „Crkveni letopis“ biskupa Andrije Zmajevića i narodne pesme dugoga stiha“, Нств, св. 28 (1968, Београд) 248—252.

О утицају „pesama dugoga stiha na pisanje Andrije Zmajevića“, чије дело је „Posebno . . . dragoceno za izučavanje suvremene narodne književnosti“.

948. Маретић Томо, Наша народна епика, изд. „Нолит“ (1966, Београд) 8°, 1—350.

Са напоменама и поговором Владана Недића.

949. Матић Светозар, Вуков „Рачун од песама“, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 242—248.

Приказ и детаљна анализа Вуковог „Рачуна од песама“, извештај који „садржи белешке различите величине о певачима, спискове њихових песама објављених до 1833 (излазак IV књиге Вукових песама) и податке о скупљачима песама које Вук није сам записао“.

950. Матић Светозар, Два прилога о првом издању Вуковог „Рјечника“, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 15—17.

I. Трагови једне варијанте „Женидбе Краља Вукашина“. II. Павле Ирић, Вуков певач.

951. Матић [Светозар], Путовање слепе Живане у Бугарску, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 307—309.

Аутор претпоставља да је пут слепе Живане у Бугарску био обавештајни задатак, јер „Сва ова географска имена која се помињу у Живаниним писмима помињу се и као тачке на једном од путева аустријских војних ухода кроз Србију ка Бугарској“.

952. Матић Светозар, Сведочанства једне старе књиге (II), Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 222—224.

„Јасно је, и то остаје: Вук је од Рашка и других певача из Србије песме записао 1820. године и допије: Вуков извештај у предговору IV књизи песама нетачан је за оне песме њихове из којих се цитати налазе у *Рјечнику* од 1818. године. Ти цитати могу бити само из сремских песама, које је Вук јекавизирао и приписао певачима из Србије и Херцеговине.“

В. и ЈФ XXVII, св. 3—4, Библиографија, бр. 1026, стр. 688.

953. Матић Светозар, Серензенов случај, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 205—215.

О расправи Азмуса Серензена, немачког слависте, изашлој у Јагићевом Архиву (1892—1898) под насловом „Прилог историји развијања српских јуначких песама“.

954. Матицки Миодраг, Балада о Дамјану, Нств, св. 28 (1968, Београд) 253—262.

О развојном путу овога мотива на основу различитих варијаната ове баладе; дати текстови баладе из збирке скупљача народних умотворина, као и из збирки народних песама.

Резиме на немачком.

955. Матицки Миодраг, Необјављена збирка народних песама Тихомира Остојића, в. бр. 669.

956. Меденица Радосав, Црногорске анегдоте, изд. Библиотека „Луча“ (1967, Титоград) 546 стр.

В. и бр. 944.

957. Mladenović dr Olivera, Monografija o narodnom predanju o vladarevoj tajni, Maja Bošković-Stulli, *Narodna predaja o vladarevoj tajni*, pos. izd. 1. Instituta

za narodnu umjetnost u Zagrebu. Zagreb 1967, str. 1—345 + 23 fotografije, izvod na nemačkom jeziku, umnoženo na multigrafu, Нств, св. 21 (1967, Београд) 58.

Приказ.

958. Младеновић др Оливера, Орске песме и њихово место у систематизацији српскохрватских народних песама, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 165—172.

Реферат одржан на VI међународном конгресу слависта у Прагу (августа 1968).

959. Nametak dr Abdurahman, Nepoznata „Ganibegovica“ i „Hasanaginica“, Народно стваралаштво — фолклор V, 20, izd. Organ Saveza udruženja folklorista Jugoslavije (1966, Београд) 1433—1439.

Резиме на француском.

960. Nametak Alija, Prilog bibliografiji bosanskog Nasrudin-hodže, Нств, св. 21 (1967, Београд) 31—35.

Резиме на француском.

961. Народне епске песме I, Песме старијих времена, Избор и редакција Војислава Ђурића, изд. „Просвета“ (1967, Београд) 8°, 1—228.

Са чланком В. Ђурића „Лепота народног стиха“.

962. Народне епске песме II, Песме средњих и новијих времена, приредио Војислав Ђурић, изд. „Просвета“ (1966, Београд) 8°, 1—217 + (3).

Са напоменама и речником мање познатих речи.

963. Народне јуначке песме, приредио др Војислав Ђурић, изд. „Просвета“ (1968, Београд) 8°, 1 + (2) + 290.

Са речником мање познатих речи и израза и чланком „Ликови главних јунака“ дра Војислава Ђурића.

964. Народне лирске песме, приредио др Војислав Ђурић, изд. „Просвета“ (1968, Београд) 8°, 1—130.

Са речником мање познатих речи и израза и чланком „О народним лирским песмама“ дра Војислава Ђурића.

965. Народне партизанске песме Јабланице, сакупио Туровић Добросав, изд. Клуб писаца при Радничком универзитету „Коста Стаменковић“ (1968, Лесковац) 8°, 1—100.

Са списком саопштавача песама и речником мање познатих речи.

966. Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini. Redakcija Denana Buturović, izd. Zemaljski muzej u Bosni i Hercegovini (1966, Сарајево) 8°, 1—230.

Из рукописа збирке Косте Хермана. Са предговором, коментаром редактора. Дат је и кратак садржај песама.

967. Народне приповетке, изабрао и приредио др Војислав Ђурић, изд. „Просвета“ (1968, Београд) 8°, 1—168 + (4).

Са чланком „О народним приповеткама“ дра Војислава Ђурића.

968. Недељковић Душан, Ауторов приказ рада „Црнотравске и лесковачке народне песме ослободилачког рата и револуције“, Гласник САНУ књ. XVIII, св. 2 (1966), 208—209.

Грађу је прикупио др Сергије Димитријевић. „Збирка се састоји из 77 лирских и епских народних песама ослободилачког рата и револуције у Црној Трави и области Лесковца и из 46 њихових варијаната, укупно 123 текста“.

Рад примљен за штампу под насловом „Др Душан Недељковић и Др Сергије Димитријевић, Црнотравске и лесковачке песме Ослободилачког рата и револуције“.

969. Недељковић др Душан, Још један од извора и путева настанка партизанске песме „Крајински смо млади партизани“, Народно стваралаштво — фолклор V, 20, изд. Орган Савеза удружења фолклориста Југославије (1966, Београд) 1445—1455.

Резиме на француском.

970. Недељковић др Душан, Орска песма наше револуције у лимитрофним областима, Посвећено Академику Винку Жганцу, Наств, св. 28 (1968, Београд) 37—42.

Резиме на француском.

971. Недељковић др Душан, Ослободилачки хуманизам Филипа Вишњића, Наств, св. 22—24 (1967, Београд) 69—86.

Резиме на француском.

972. Недић Владан, Б. Путилов, Јунацкије песни Кососког циклa и рускиј епос. Русская литература, 1966, Но 2, стр. 129—143; отдельниј отпик, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 312—313.

Осврг.

973. Недић Владан, Зборник Никше Рањине и усмено песничство, АФФ 7 (1967, Београд) 31—41.

У Зборнику песама Н. Рањине из 1507. г. аутор утврђује записе народних песама (сватовских и почасница), препеване народне песме и моитиве, митолошке представе, описе, изражајна средства и стих.

Резиме на француском.

974. Недић Владан, Народна књижевност, изд. „Нолит“ (1966, Београд) 8°, 1—528.

Са предговором Владана Недића.

975. Недић др Владан, О првој и другој Вуковој пјесмарици, изд. „Прo-света“ (1966, Београд) 8°, 1 + 2 + 367—380.

Посебан отпик едиције „Сабрана дела Вука Караџића“ Књига прва. Мала прoстoнародна славеносербска пјеснарица (1814); Народна српска пјеснарица (1815).

976. Недић Владан, Реферат о раду Радосава Меденице „Бановић Страхинја у кругу варијаната и тема о невери жене у народној епизи“, Гласник САНУ књ. XV, св. 2 (1963) 165.

„Писац је потанко размотрио преко двадесет варијаната песме о Бановићу Страхини“ и „дао је низ убедљивих напомена за решење последњих загонетних стихова“. „О питању историјске личности Бановић Страхине“ сматра „да се иза епског јунака крије Ђурађ Стратимировић Балшић“.

Препоручује рад за штампу.

В. и бр. 917.

977. Николић-Стојанчевић др Видосава, Монографија о црноотравским и лесковачким народним песмама ослободилачког рата и револуције, — Душан Недићковић: Развитак црноотравских и лесковачких народних песама ослободилачког рата и револуције; Сергије Димитријевић: Црноотравске и лесковачке народне песме ослободилачког рата и револуције (текстови) — Српска академија наука и уметности. Српски етнографски зборник, књ. LXXIX. Треће одељење. Српске народне умотворине, књ. 2, стр. 144. — Нств, св. 21 (1967, Београд) 51—57.

Приказ.

978. Panić-Surep Milorad, в. Srpske narodne pripovedke, бр. 988.

979. Панић-Суреп Милорад, Филип Вишњић, живот и дело, изд. Просвета (1967, Београд).

В. и бр. 672.

980. Пантић др Мирослав, Вук Стефановић Караџић и народне пословице, изд. „Просвета“ (1967, Београд) 8°, 1 + 2 + 1—647.

Посебан отисак из књиге: Сабрана дела Вука Караџића. Књига девета: Српске народне пословице.

981. Пешић Радмила, Милорад Живанчевић — Владан Недић, Народне песме из бележнице Ивана Мажуранчића. Ковчежић, Прилози и грађа о Доситеју и Вуку, књига седма. Посебан отисак, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 315.

Кратак осврт.

982. Пешић Радмила, Новица Шаулић, Тужбалице понајвише из дурмиторског краја. Посебан отисак из „Зборника за народни живот и обичаје“, књ. 29. Југославенска академија знаности и умјетности, Загреб 1964, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 143—144.

Осврт.

983. Пешић Радмила, Старији слој песама о ускоцима, АФФ 7 (1967, Београд) 49—66.

На материјалу ускочких песама показује процес развитка народног епског стваралаштва. Анализа обухвата песме у Ерлангенском рукопису и Зборнику В. Богишића, које се пореде са песмама из Вукових збирки.

Резиме на руском.

984. Пешут Петар С., Питање ауторства неких партизанских народних пјесама, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 33—39.

985. Поповић Миодраг, Романтизам и прелаз из усмене у писану књижевност, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 1 (1967, Нови Сад) 26—41.

986. Примери народног стваралаштва, Нств, св. 21 (1967, Београд) 62—68; св. 22—24 (1967, Београд) 189—199; св. 25 (1968, Београд) 96—98; св. 26—27 (1968, Београд) 199—201; св. 28 (1968, Београд) 293—294.

У овој рубрици дају се примери из народне књижевности забележени у оригиналу из разних крајева наше земље.

987. Sertić Mira, Geneza balade u narodnoj i pisanoj književnosti, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 145—158.

988. Srpske narodne pripovedke. Priredil Milorad Panić-Surep. Prevedla Alojz Gradnik in Severin Šali. Drugi dopolnjeni natis. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1967, 242 + (II) str. + 6 prilog. 8° (Zlata ptica).

989. Станојевић Маринко, Народне приповетке из Тимочке Крајине, Развитак VII/2 (1967, Зајечар) 52—57.

990. Težak Stjepko, Šaljive narodne pripovjetke, 3. izdanje, Školska knjiga, Biblioteka Dobra knjiga (1968, Zagreb) 1—103.

991. Ćurić dr Hajrudin, Narodna pjesma o Muji Hrnjici i Kostreš Harambaši, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 109—120.

Песма је забележена босанчицом, у Невесињу, 1887.

Резиме на француском.

992. Филиповић Мил. С., Стање епске песме код Срба у Хабзбуршким земљама око 1731, Ковчежић VIII (1968) 46—53.

993. Čubelić Tvrtko, Autonomni tok povijesti usmene narodne književnosti, UR XII, br. 2 (1968, Zagreb) 151—163.

994. Čubelić Tvrtko, Junačke narodne pjesme, Školska knjiga, Biblioteka Dobra knjiga (1968, Zagreb) 1—127.

995. Čubelić Tvrtko, Kategorija usmenosti i pismenosti kao primarni i konstitutivni principi u jezičkim i književnim realizacijama, RZSF 10 (VI međunarodni kongres slavista u Pragu) (1968, Zagreb) 55—68.

996. Чурчић Лазар, О почецима Вуковог бележења народних пословица, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 41—72.

997. Šali Severin, в. Srpske narodne pripovedke, бр. 988.

998. Шапић др Мидхат, Миодраг Ибровац, Claude Fauriel et la fortune européenne des poésies populaires grecque et serbe. Paris, Didier, 1966, 719 pp., ФП I—IV (1967, Београд) 133—138.

Приказ.

999. Шаулић Аница, Проблем колективности у фолклору, Нств, св. 26—27 (Београд) 194—197.

Осврт на мишљења познатих фолклориста В. И. Гусева и В. П. Ањикина, као и других о овом проблему.

VIII Македонски језик

1000. Андреевски Цане, Революционерното минато, поезијата и националното чувство, ЛЗБ XIV, 1 (1967) 4—6.

Излагање на Симпозиумот „Револуцијата и уметноста“ одржан во рамките на III Рацинови средби во Т. Велес.

1001. Башиќ Ели, Броениците на југословенските деца, со посебен осврт на македонските броеници (Превод од хрватско-српски: Фанија Попова), МФ I, 1 (1968) 147—153.

Реферат на Конгресот на фолклористите на Југославија, Дојран, септември 1966 год., необјавен во Зборникот.

Резиме на француски јазик.

1002. Билјановски Димче, Македонски текстови 10—20 век, составиле Б. Конески и О. Јашар-Настева, изд. Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература, 6-ка. „Литературен збор“, 1, ЛЗБ XIV, 1 (1967) 25—26.

Приказ.

1003. Бицевски Трпко, Забелешки за десет комитски народни песни од селата Горно и Долно Пожарско (Мегленско, Егејска Македонија), МФ I, 2 (1968) 159—166.

Резиме на француски јазик.

1004. Благоески Борис, в. Младенов Марин, Црвенкоски [Душко], Благоески Борис, бр. 1095.

1005. Божиновски Здравко, Ликот на Веле Марков во нашата револуционерна народна поезија, МФ I, 2 (1968) 93—95.

Резиме на англиски јазик.

1006. Бошковски Јован, По трагите на еден Рацинов стих, ЛЗБ XV, 3 (1968) 22—24.

За Рациновата метрика.

1007. Видоески Божо, Дебарските говори (со посебен осврт на нивното разграничување), МЈ XIX (1968) стр. (1) + 60—96 + 2 тбл. + 30 к.

Со текстови, табеларен преглед на глаголските форми и карти.

1008. Видоески Божо, Развојот на македонската дијалектологија, ЛЗБ XIV, 3 (1967) 10—17; 5 (1967) 12—17.

1009. Видоески Божо, Социјалниот фактор во диференцирањето на македонските говори. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. 1—12 + 1 к.

Социјалното диференцирање како фактор за дијалектно диференцирање во Македонија е дадено од два аспекта: а) во односот на говорот на градот и селото и б) во односот на говорот меѓу македонското христијанско-православно население и исламизираното, тн. Торбени.

1010. Вроцлавски Кристоф, Прашања на македонскиот фолклор во еден полски научен труд, ЛЗБ XV, 6 (1968) 30.

Приказ кон: „Бугарската и македонската историска народна песна“ од д-р Хенрик Чајка во изд. на ПАН, 1968.

1011. Вроцлавски Кристоф, Henryka Czajka: Bulgarska i macedońska historyczna pieśń Ludowa. Komitet słowianoznawstwa Polskiej akademii nauk, Ossolineum, Wrocław, Warszawa—Kraków, 1968. МФ I, 1 (1968) стр. 194—197.

Приказ.

1012. Габинский М. А., Зачатки утраты инфинитива в сефардских говорах Македонии, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 70—78.

За инфинитивот од етилопскиот аспект.

1013. Гавриш Ксенија, Зузана Тополинска, КЖ XIII, 6 (1968) 23.

Придонес на полскиот славист за македонската филологија.

1014. Гавриш Ксенија, Проф. Збигњев Голомб, КЖ XIII, 9—10 (1968) 26—27.

Придонес на полскиот славист за македонската филологија.

1015. Гавриш Ксенија, Проф. Рајнхолд Олеш, КЖ XIII, 7—8 (1968) 19.

Придонес на германскиот славист за македонската филологија.

1016. Garde Paul, Note sur l'enclise et la proclise en Macedonien, ЗБМСФЛ XI (1968) 31—37.

О случајевима када „клитике“ (неакцентоване речи) постају енклитике, а не проклитике.

Резиме на српскохрватском.

1017. Георгиевски Киро, в. Јазикот наш засушен, бр. 1039.

1018. Гурчинов Милан, в. Јазикот наш засушен, бр. 1039.

1019. Димитровски Дупко, Кон некои особености на македонската народна поезија, С XVII, 9—10 (1967) 822—828.

Толкување на неколку стилски фигури застапени во македонската народна поезија како: словенската антитеза, епитетот *бел*, имитација и ономотопеја. Пропратено со примери.

1020. Димитровски Т[одор], в. Македонски правопис со правописен речник, бр. 1078.

1021. Димитровски Тодор, Интернационалниот речнички слој во јазикот на К. П. Мисирков, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 80—102.

Анализирајќи ја литературната лексика во текстовите на Мисирков авторот заклучува, дека Мисирков се стремел руската интернационална лексика да ја усогласи со структурата на современиот македонски јазик.

1022. Димитровски Тодор, Книга за морфологијата на именката и глаголот во нашиот јазик, ЛЗб XV, 1 (1968) 27—28.

Приказ на книгата „Морфологија имени существительного и глагола в современном македонском литературном языке“ од Р. П. Ускова.

1023. Димитровски Тодор, Кон посветата во Зборникот на Миладиновци, ЛЗб XIV, 6 (1967) 16—18.

Филолошка анализа на посветата и заклучокот дека преводот е направен од хрватски на македонски јазик.

1024. Димитровски Тодор, Литературната лексика на македонскиот писмен јазик во XIX век и нашиот однос кон неа. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 16—19.

Лексиката кај Ј. Крчовски, К. Пејчиновиќ, Ј. Х. Константинов-Џинот, П. Зографски, К. Шапкарев, Ѓ. Пулевски, К. Миладинов, Р. Жинзифов и Гр. Прличев.

1025. Димитровски Тодор, Македонскиот литературен јазик наспрема бугарскиот и српскохрватскиот, ЛЗб XV, 5 (1968) 1—8.

Фонолошки и морфолошки црти.

1026. Димитровски Тодор, Наши и туѓи глаголи со наставката *-ава*, ЛЗб XIV, 5 (1967) 29—30.

Неправилна употреба во зборовите „заслужава“, „воспитава“ наместо „заслужува“, „воспитува“.

1027. Димитровски Тодор, Правописот и правоорот на некои зборови и презимиња, ЛЗб XIV, 2 (1967) 28—31; 3 (1967) 27—29.

1028. Здравковски Цане, Книга за Климент Охридски, (Матична библиотека, Битола, 1966. год.), Стр. XIII, 2 (1967) 85—89.

Приказ.

1029. Иванов Иван, Рацинови средби 1967, КЖ XII, 9—10 (1967) 22—23. Хроника.

1030. Иванов Иван, Споменица „Климент Охридски“ 916—1966, КЖ XII, 5—6 (1967) 29.

Споменица.

1031. Иванова Олга, За неколку наши убави зборови, ЛЗб XV, 5 (1968) 27—30.

Разгледани се следниве зборови: суденица, полнеж, молзник, јаболкарник, ’ржобија, трнорез, крепикука, вододражница, снегоблат, водотек, водопој, различниште-разлевиште, разречиште, разрек-разреки, раздол-раздоли.

1032. Иванова Олга, Новите и модерните лични имиња кај нас, ЛЗб XV, 2 (1968) 25—27.

Прилог кон македонската ономастика.

1033. Иванова Олга, Преглед на македонските дијалектни називи за мразулецот, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 142—148.

Разгледани се називите 1. изведени врз основа на зборот мраз и 2. добиени по метафоричен пат. Студијата е резултат на теренските испитувања што ги вршеле соработниците на дијалектолошкото одделение при Институтот за македонски јазик.

1034. Ивановски Владимир, Кон затвореничкиот фолклор од епохата на Илинден, МФ I, 2 (1968) 66—70.

Резиме на руски јазик.

1035. Илић др Војислав И., Беседе Јоакима Крчовског — прве македонске штампане књиге, ГФФНС X (1967) 305—325.

Измеѓу осталог, и са крајним критичким освртом на језик чију је детаљну филолошку анализу дао А. Селишчев у делу „Хаджи Јоаким и јазик его книг“.

Резиме на руском.

1036. Илић Војислав И., Почетци стварања и ангажовања македонске лингвистичке терминологије, ЗбМСФЛ XI (1968) 71—83.

Резиме на руском.

Приложена су два факсимила.

1037. Исакова Невена, IV Рацинови средби, ЛЗб XV, 1 (1968) 31—32.

Хроника.

1038. Исакова Невена и Теодосиева Олга, Настава тапо мајчин јазик и литература во општообразовните училишта од втор степен, ЛЗб XIV, 6 (1967) 19—26.

Реферат одржан на IX годишно собрание на Сојузот на друштвото за македонски јазик и литература на СРМ.

1039. Јазикот наш насушен, КЖ XII, 2—3 (1967) 3—4.

За актуелните прашања на современиот македонски јазик зборуваат: Томе Момировски, Трајко Стаматоски, д-р Милан Гурчинов, Крсте Црвенкоски, Васко Караца, Киро Георгиевски, Владо Малески, Славско Јаневски, д-р Оливера Јашар и Душко Поповски.

1040. Јаневски Славко, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1041. Јанкулоски Петре, Крсте Мисирков. Научен собир посветен на 40-годишнината од смртта, Скопје, 24—25 јуни 1966, ЛЗб I (1968) 26—27.

Приказ.

1042. Јашар Оливера, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1043. Јашар-Настева Оливера, Обратен речник на македонскиот јазик, Скопје, 1967, МЈ XVIII (1967) 165—168.

Приказ.

В. и бр. 1106.

1044. Јашар-Настева Оливера, Хибридни образувања во македонската топонимија. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 22—27 + 1 к.

За употребата на турски топоними во Штипско и Светиниколско, во Источна Македонија.

1045. Караџа Васко, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1046. Каровски Лазо, Ритмиката на народната поезија од епохата на Илинден, МФ I, 2 (1968) 47—55.

Резиме на француски јазик.

1047. Кепески Круме, Обработка на методската единка „Минато определено несвршено време“ во VI одделение, ЛЗб XIV, 1 (1967) 13—16.

1048. Kereski Peter in Jože Pogačnik, Makedonščina. Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1968, 272, str. + 8 prilog. 8°.

Obsega gramatiko makedonskega jezika, makedonsko-slovenski slovarček in pregled Srečanja z makedonskim jezikom, ki ga je napisal Stanko Šimenc.

1049. Керамитчиевски Славчо, Артикулација на согласките *ќ* и *ѓ*, МЈ XIX (1968) стр. (1) + 172—179.

Авторот ја разгледува генетиката, физиологијата, зоната на артикулацијата и генемиката на *ќ* и *ѓ* во македонскиот јазик.

1050. Ковачевиќ Каталин, Германски научник за македонската народна поезија, ЛЗб XIV, 2 (1968) 29.

За дејноста на проф. д-р Херберт Појкерт од Јена.

1051. Конески Блаже, Граматика на македонскиот литературен јазик, дел I и II, Блаже Конески: Избрани дела во седум книги, изд. Култура, Скопје, 1967, 8°, 552.

1052. Конески Блаже, Граматика на македонскиот литературен јазик, Дел I и II, изд. Култура, Скопје, 8°, 548.

1053. Конески Блаже, Диференцијација и поларизација на морфемите во македонскиот јазик. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 30—34.

1054. Конески Блаже, За македонскиот литературен јазик, Блаже Конески: Избрани дела во седум книги, изд. Култура, Скопје, 1967, 8°, 273.

1055. Конески Блаже, Историја на македонскиот јазик, Блаже Конески: Избрани дела во седум книги, изд. Култура, Скопје, 1967, 8°, 241.

1056. Конески Блаже, Јазикот на македонската народна поезија, ЛЗб XV, 4 (1968) 1—7.

Предавање одржано на Првиот семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид, 21. 8—3. 9 1968). В. и бр. 1057.

1057. Конески Блаже, Јазикот на македонската народна поезија. МЈ XVIII (1967) стр. [1] + 6—38.

Покрај морфолошките, синтаксичките и лексичките особености авторот ги разгледува и изговорните навики при пеењето и речитативот. В. и бр. 1056.

1058. Koneski Blaže, Le macédonien dans l'évolution des langues littéraires slaves, изд. Kultura, Скопје, 1968, 8°, 38. В. и бр. 1059, 1060, 1061, 1062 и 1063.

1059. Конески Блаже, Македонски језик у развоју словенских књижевних језика, Македонскиот јазик во разводот на словенските литературни јазици, превео Петар Кепески, изд. „Стварност“ (1968, Загреб) 8°, 1—30. В. и бр. 1058, 1960, 1061, 1062 и 1063.

1060. Конески Блаже, Македонский язык в развитии славянских литературных языков, изд. Култура, Скопие, 1968, 8°, 38. В. и бр. 1058, 1059, 1061, 1062 и 1063.

1061. Конески Блаже, Македонскиот јазик во развојот на словенските литературни јазици. Историска библиотека, изд. Култура, Скопје 1968, 8°, 35. В. и бр. 1058, 1059, 1060, 1062 и 1063.

1062. Конески Бваже, Македонскиот јазик во развојот на словенските литературни јазици, ЛЗб XV, 1 (1968) 1—16. В. и бр. 1058, 1059, 1060, 1061 и 1063.

1063. Koneski Blaže, The Macedonian Language in the Development of the Slavonic Literary Languages, изд. Kultura, Скопје, 1968, 8° 38. В. и бр. 1058, 1059, 1060, 1061 и 1062.

1064. Конески К[ирил], в. Македонски правопис со правописен речник, бр. 1078.

1065. Конески Кирил, в. Обратен речник на македонскиот јазик, бр. 1106.

1066. Константинов Душко, Една песна во три историски периоди, МФ I, 1 (1968) 185—186.

Варијанти на песната „Стар бел дедо овци пас.“.

1067. Константинов Душко Хр., Народната песна за Бадев млад јунак, МФ I, 2 (1968) 90—91.

Резиме на англиски јазик.

1068. Корубин Благоја, За безличните реченици со *се*, ЛЗб XV, 1 (1968) 24—25.

За видови на безличните реченици со *се* во македонскиот литературен јазик.

1069. Корубин Благоја, За сложените придавки со прилог како прва компонента во македонскиот јазик, МЈ XIX (1968) стр. (1) + 140—151.

Сложените придавки се поделени во две групи: 1. со непосредно составување—сраснатици, составенки (долгоочекуван, десноориентиран) и 2. вистински сложенки—со целосно вклопување на прилогот: а) без наставка (кусоглед, токмуглав) и б) со наставка (лесноносен).

1070. Корубин Благоја, Нормата на нашиот литературен јазик и нејзиното усвојување, ЛЗб XIV, 4 (1967) 1—13.

Реферат прочитан на IX годишно собрание на Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература на СРМ.

1071. Корубин Благоја, Р. П. Ускова, морфологи и имени сушестително-ного и глагола в современом македонском литературном языке, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје, 1967, МЈ XVIII (1967) стр. [1] + 164—165.

Приказ.

1072. Корубин Благоја, Семинар за македонски јазик, литература и култура, ЛЗБ XV, 5 (1968) 30—31.

Хроника.

1073. Корубин Благоја, Туѓиот акцент во македонскиот литературен јазик. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 36—40.

1074. Костов Кирило, Песната за Белото Маре, МФ I, 1 (1968) 187—189.
За една македонска староградска песна.

1075. Јинин Александар, Белешки за вокалната музичка традиција во Битолско Поле, МФ I, 1 (1968) 119—135.

Со нотни примери и библиографија.

Резиме на француски јазик.

1076. Јинин Александар, Мелосот во народните песни за Гоце Делчев, МФ I, 2 (1968) 115—141 + прил. 1.

Резиме на германски јазик.

1077. Makedonca-türkçe sözlük. Makedonsko-turski rečnik, sastavili Kör-verziroski Mile i Seyfullah Kevser, izd. „Prosvetno delo“ (1967, Usküp) 8°, 1 + 657.

1078. Македонски правопис, со правописен речник, Општ дел, составувачи Т[одор] Димитровски и К[ирил] Конески, изд. Институт за македонски јазик (1968, Скопје) 8°, 1—IV + 1—176.

1079. Маленко Димче, Лазарски песни од с. Велгошти, Охридско, МФ I, 1 (1968) 167—169.

Примери.

1080. Малески Владо, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1081. Маринков Мятко, Кон дефиницијата на сопствените имиња, МЈ XIX (1968), стр. (1) + 182—185.

По објаснувањето на определеноста на сопствените имиња разгледани се машките имиња на -а во македонскиот јазик.

1082. Марков Борис, Некои особености од вокализмот на западномакедонските говори, ГЗФФС, 19 (1967) 445—451.

Се разгледуваат следниве фонетски особености ослабнување на слоготворноста кај сонантите *p* и *l*, затвореноста на вокалите *e* и *o* и испуштањето на краен вокал или слог.

Резиме на германски јазик.

1083. Марков Борис, Образовање на македонските галовни имиња, ГЗФФС, 20 (1968) 339—382.

Ономастика.

Резиме на германски јазик.

1084. Марков Борис, Транскрипцијата на украинските имиња во македонскиот јазик, ЛЗб XIV 2 (1967) 1—6.

Ги разгледува графичко-фонетските и морфолошките особености на украинскиот јазик.

1085. Марков В. М., Замечания о неорганических гласных в македонском и в русском языках, МЈ XVIII (1967) стр. (1) 40—45.

1086. Миличик Владимир, в. Обратен речник на македонскиот језик, бр. 1106.

1087. Миљовски Кирил, Кочо Рацин за македонскиот јазик, нација и историја, КЖ XIII, 9—10 (1968) 21—25.

Секавања.

1088. Минова-Гуркова Лилјана, Блаже Ристовски: „Вардар“ (Научно-литературно и општественополитичко списание на К. П. Мисирков), Скопје, 1966, МЈ XVIII (1967) 168—169.

Приказ.

1089. Минова-Гуркова Лилјана, За некои грешки во врска со употребата на членот, ЛЗб XIV, 1 (1967) 23—24.

Правопис.

1090. Минова-Гуркова Лилјана, Повторување на сврзникот *ако* во реченицата, ЛЗб XV, 3 (1968) 13—16.

1091. Минова-Гуркова Лилјана, Сврзникот *ако* во македонскиот јазик, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 112 + 139.

Ги разгледува:

1. Семантички карактеристики на *ако*;
2. Типови услови со *ако*
3. Индикатори на условната врска во напредната дел—реченица
4. *Ако* со други сврзници.

1092. Митков Маринко, Најчести грешки во пишувањето на личните имиња, ЛЗб XIV, 1 (1967) 21—23.

Правопис.

1093. Младенов Кирил, Д-р Блаже Ристовски: Крсте П. Мисирков (1874—1926). Прилог кон проучавањето на развитокот на македонската национална мисла („Култура“ — Скопје, 1966 год.), ЛЗб XIV, 3 (1967) 30—31.

Приказ.

1094. Младенов Кирил, Наставата по мајчин јазик во основното училиште, ЛЗБ XIV, 5 (1967) 21—29.

Реферат одржан на IX годишно собрание на Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература на СРМ.

1095. Младенов Марин, Црвенкоски [Душко], Благоески Борис, Бугарско-македонски речник. Българско-македонски речник, изд. Просветно дело — Скопје, Нолит — Београд, 1968, стр. XIV + 674, 16°.

Околу 35.000 зборови и изрази.

Редактор на македонскиот текст Крум Тошев.

1096. Момировска Нада, Некои стилски белези и значења на современата македонска проза. Во: Четврти Рацинови средби, стр. 122—127.

1097. Момировски Томе, в. Јазикот наш насупен, бр. 1039.

1098. Момировски Томе, Литературниот јазик е најсилен израз на мајчиниот јазик, С XVII, 2 (1967) 115—122.

За актуелните прашања на македонскиот литературен јазик.

1099. Најчески Димче, Ликот на Гоце Делчев во македонската народна поезија, МФ I, 1 (1968) 105—117.

Резиме на руски јазик.

1100. Најчевски Димче, Народните борбени песни од периодот пред организирање на ВМРО, МФ I, 2 (1968) 35—41.

Резиме на руски јазик.

1101. Најчески Димче, Томе Саздов: Македонската народна поезија — краток преглед, „Култура“, Скопје, 1966 год., МФ I, 1 (1968) 191—194.

Приказ.

В. и бр. 1107.

1102. Најчески Димче, „Што ми е мило ем драго млада комита да бидам“, ЛЗБ XV, 4 (1968) 24—29.

Методика на македонскиот јазик.

1103. Недељковић др Душан, Прве три књиге велике антологије македонског народног стваралаштва, Нств, св. 28 (1968, Београд) 282—285.

Приказ.

1104. Николић-Стојанчевић др Видосава, Илинденска епопеја и наша народна песма ослободилачке борбе и револуције, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 133—152.

Дат и избор карактеристичних песама.

Резиме на француском.

1105. Николовски Атанас, Некои можности за активирање на учениците во процесот на наставата, ЛЗБ XIV, 6 (1967) 26—29.

Методика на македонскиот јазик.

1106. Обратен речник на македонскиот јазик (Редактори Кирил Конески и Александар Џукески. Составувач Владимир Миличиќ, изд. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“), Скопје, 1967, стр. (12) + 387 + (3), 8°.

В. и бр. 1143.

1107. Органџиева Цвета, Томе Саздов: Македонската народна поезија, Кутура, Скопје, 1966. (Едиција „Историска библиотека“), ЛЗБ XIV, 1 (1967) 26—27.

Приказ.

В. и бр. 1101.

1108. Органџиева Цветанка, Народно-поетските ново македонските револуционерни песни за Гоце Делчев и во руските за Стењка Разин, МФ I, 2 (1968) 56—65.

Резиме на руски јазик.

1109. Органџиева Цветанка, Тематиката на македонските народни тајачки, МФ I, 1 (1968) 83—90.

Резиме на руски јазик.

1110. Павловиќ Миливој, *Miscellanea toponymica macedonica*, MJ XIX (1968) стр. (1) + 98—110.

Објаснети се следните топоними: Берово, Берат; Корча, cf. Корсика; Кучичино, Кучилат; Лазаропоље, Поропоље; Песочани, cf. Пјешивци; Пехчево; Премка, Премче; Радушa; Ростуша, Радостуша и Теарце, Тетово.

1111. Паноска Ружа, в. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик, бр. 1131.

1112. Паноска Ружа, Естетско-стилска анализа на одломката „Кузман Капидан“ од истоимената драма на Васил Иљоски, ЛЗБ XV, 2 (1968) 21—24.

1113. Паноска Ружа, Изразната улога на синтаксичките поетски средства во студијата „Богомилите“ од Коста Рацин. Во: Четврти Рацинови средби, стр. 49—56.

1114. Паноска Ружа, I семинар за македонски јазик, литература и култура, MJ XIX (1968) 230—232.

Хроника.

1115. Пеев Коста, Белешки за лексиката и фразеологијата од Струмичко, MJ XIX (1968) стр. (1) + 202—225.

Покрај лексичките, авторот ги разгледува и најважније фонетски и морфолошки карактеристики на досега недоволно проучуван струмички говор.

1116. Пенуплиски Кирил, За генезата на македонските револуционерни песни, МФ I, 2 (1968) 29—33 + (1).

Реферат на Симпозиумот за македонскиот револуционерен фолклор од епохата на Илинден.

Ресме на германски јазик.

1117. Пенушлиски Кирил, За стилот на народните приказани. Во: Четврти Рацинови средби, стр. 137—143.

1118. Пенушлиски др Кирил, Илинденско востание во македонската револуционерна поезија, Нств, св. 25 (1968, Београд) 47—51.

Са текстовима народних песама посвећених Илиндену.
Резиме на француском.

1119. Пенушлиски Кирил, Современата состојба на македонската епска традиција. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 106—111.

Дадена е состојбата на епиката во Малешево врз основа на испитувањата спроведени во текот на 1963 и 1964 година.

1120. Петров Петар, Народната обредна песна при умрено. (Превод од бугарски: Ефтим Манев), МФ I, 1 (1968) 69—81.

Прилог кон македонскиот фолклор.

1121. Пјанка Влоѓимјеж, Ономастика и правописот, ЛЗБ XIV, 4 (1967) 17—23.

Прилог кон македонската ономастика.

1122. Пјанка Влоѓимјеж, Проблеми на класификацијата на географските имиња од охридско-преспанскиот базен, ГЗФФС, 19 (1967) 453—464.

Дел од докторската дисертација „Топономастика на Охридско-преспанскиот базен во Македонија“.

Резиме на руски јазик.

1123. Pogačnik Jože, в. Kereski Peter in Pogačnik Jože, бр. 1048.

1124. Поленаковиќ Харалампие, За изворите на „Чудеса пресвјатија Богородица“ од Јоаким Крчовски, ЛЗБ XV, 3 (1968) 1—13. В. и бр. 1125 и 1126.

1125. Поленаковиќ Харалампие, За првиот превод од српската книжевност на македонскиот јазик, (Јоаким Крчовски: „Чудеса пресвјатија Богородица . . .“ Будим 1817). Во: Реферати за македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 114—128. В. и бр. 1124 и 1126.

1126. Поленаковиќ Харалампие, За првиот превод од српската книжевност на македонски јазик, МЈ XVIII (1967) стр (1) + 48—68.

По повод 150-годишнината од печатењето на македонскиот превод на „Чудеса пресвјатија Богородица . . .“ од Јоаким Крчовски, Будим, 1917. В. и бр. 1124 и 1125.

1127. Поленаковиќ Харалампие, Нови материјали и студии за браќата Миладиновци (I), ГЗФФС, 19 (1967) 353—391.

За новите изданија за браќата Миладиновци објавени во јубиларните 1961/62 години, како „Преписка“ и др.

Резиме на француски јазик.

1128. Попвасилева Александра, Лазарските песни во Костурското Пополје (Егејска Македонија), МФ I, 1 (1968) 155—166.

Со примери.

1129. Попова Фанија, в. Башиќ Ели, бр. 1001.

1130. Поповски Душко, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1131. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик. Почетен курс. Составиле: Ружа Паноска и Алекснадар Цукески, изд. Семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје, 1968, 8°, 35.

1132. Pudić Ivan, Staromakedonski jezik, Godišnjak, knj. IV, CBI knj. 2 i knj. 3, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 5—27 i 145—150.

Осврт на радове F. G. Sturza, R. O. Müllera, R. Meyera, P. Kretschmera, G. Hadzidakisa, O. Haffmana, V. Lesnya, A. Thumba и анализа етимологије већег броја лексема које ће допринети одређивању лингвистичке припадности старомакедонског језика.

Резиме на француском.

1133. Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, Библиотека „Литературен збор“ 2, изд. Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература на СРМ, Скопје, 1968, 8°, 137.

Зборникот е поделен во два дела:

I. лингвистика

II. литературна историја, фолклор, историја.

1134. Ристески Милан, Неколку народни песни за Илинденската епопеја, МФ I, 2 (1968) 96—100.

Резиме на англиски јазик.

1135. Ристески Милан, Прилог кон проучувањето на црпнарските народни песни, МФ I, 1 (1968) 171—177.

1136. Р[истовски] Бл[аже], Васил Хадиманов, МФ I, 1 (1968) 205—209.
Со библиографија на позначајните објавени трудови на Васил Хадиманов.

1137. Р[истовски] Бл[аже], Гласник на Етнолошкиот музеј, Скопје, 1 (1960) с. 372 и 2 (1965), с. 238, МФ I, 1 (1968) 200—201.

Приказ.

1138. Р[истовски] Бл[аже], д-р Харалампие Поленаковиќ, МФ I, 2 (1968) 313—314.

Осврт кон фолклористичката дејност на X. П.

1139. Ристовски Блаже, Еден начелен проблем на македонската литературна историја: Кон која национална литература припаѓа Рациновата проза, Стр XIV, 8 (1968) 23—34.

Прилогот го претставува текстот на излагањето на авторот на Симпозиумот за македонската проза на IV Рацинови средби во Титов Велес (1967).

1140. Ристовски Блаже, Јордан Пиперката во претставата на Македонецот, МФ I, 2 (1968) 226—285.

Легенди и песни за Јордан Пиперката.

1141. Ристовски Блаже, Одрозот на духот на Илинден во македонската народна песна, МФ I, 2 (1968) 9—28.

Уводен збор на Симпозиумот за македонскиот револуционарен фолклор од епохата на Илинден, Крушево, 3 и 4 август 1968 год.

Резиме на француски јазик.

1142. Ристовски Блаже, Песните за Јордан Пиперката и создавањето народен идеал за борец за слобода, МФ I, 2 (1968) 71—83.

Резиме на француски јазик.

1143. Ристовски Блаже, Теоретските поставки и практичните зафати на јазично-правописната норма на К. П. Мисирков. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (I) + 48 — 52.

1144. Робовски Никифор, Одрозот на Илинден во македонската историска песна, МФ I, 2 (1968) 42—46.

Резиме на англиски јазик.

1145. Ройзензон Л. И., Странички из славјанской лингвостатистики, МЈ XVIII (1967) стр. (I) + 108—109.

Дадени се резултатите од изучувањето на ентропски должини на словенските јазици на примерите од македонскиот во споредба со полскиот, украинскиот и бугарскиот јазик.

1146. Саздов Томе, Македонската литературна историја и публицистика за Марко Цепенков, ЛЗБ XIV, 2 (1967) 32.

Библиографија.

1147. Саздов Томе, Македонските народни новели, С XVII, 5 (1967) 451—462.

Анализа на мотивите: фантастика, човековиот однос кон трудот, „к’сметот“, критичен однос кон поодделни социјално-општествени класи, семејни односи и др. Пропратено со примери и одломци од зборниците на Цепенков и Шапкарев.

1148. Саздов Томе, Марко Цепенков во нашата фолклористика, Стр XIII, 2 (1967) 21—34.

Авторот го следи животниот пат на Марко К. Цепенков и заклучува дека се нужни поусилени архивски истражувања за поцелосно осветлување на неговата биографија особено за последните дваесетина години од неговиот живот.

1149. Саздов Томе, Народната проза на Марко Цепенков. Во: Четврти Рацинови средби, стр. 150—156.

1150. Саздов Томе, Нашите народни легенди и преданија, С XVII, 6 (1967) 516—537; 7—8 (1967) 687—694.

Авторот ги класифицира македонските народни легенди на: космогониски, ентогенетички, митолошки, верски; легенди за потеклото на некои растенија, животни и природни појави; а преданијата на: историски и етиолошки. Пропратено со примери од зборниците на Миладиновици, Цепенков и др.

1151. Саздов Томе, Приказани за животни и басни, ЛЗБ XIV, 2 (1967) 11—17.

Потекло и тематика на македонските народни приказни за животни и басни.

1152. С[аздов] Т[оме], Црвен се барјак развева, народни борбени песни, „Култура“, Скопје, 1965, МФ I, 1 (1968) 197—198.

Приказ.

1153. Силјаноски Велко, За фонолошката адаптација на англиските зборови во македонскиот јазик, MJ XVIII (1967) стр. (1) + 150—160.

1154. Симитчиев Коле, Научници на Казанскиот универзитет за македонскиот јазик, Раз X, 12 (1968) 1432—1440.

Дејноста на Виктор Иванович Григорович, Афанасиј Матвеевич Семишчев и д-р Виталиј Михајлович Марков.

1155. Симитчиев Коле, Од каква средина потекнува народниот еп? Раз X, 2 (1967) 282—289.

Авторот заклучува дека македонската народна епика е творба на народот и нема никаква врска со аристократска феудална средина.

1156. Симитчиев Коле, По прашањето за потеклото на македонскиот народен еп, МФ I, 1 (1968) 41—54.

Резиме на руски јазик.

1157. Смокварски Ѓорѓи, Васил Хаџи-Манев: Соборски народни песни, „Кочо Рацин“, Скопје, 1964, 142, МФ I, 2 (1968) 307.

Приказ.

1158. Сталев Георги, Интерпретација на Пушкиновиот јамб во македонскиот препев на „Евгениј Онегин“. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 54—58.

1159. Сталев Георги, Синтеза на Хомеровиот стих и стихот од народната поезија во поемата „Сердарот“ од Григор Прличев, МФ I, 1 (1968) 25—31.

Резиме на руски јазик.

1160. Стаматоски Трајко, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1161. Стаматоски Трајко, Етниците во македонскиот јазик. Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 60—64.

Прилог кон македонската етнонимика.

1162. Стаматоски Трајко, За пишувањето на имињата на улиците, плоштадите и сл., ЛЗБ XIV, 5(1967) 6—11.

Правопис.

1163. Стаматоски Трајко, Кон формите *Крушево* и *Крушово*, ЛЗБ XV, 3 (1968) 24—25.

Напоредна употреба на двете форми. Авторот се залага за постарата и поширената форма *Крушево*.

1164. Стаматоски Трајко, Развојот на македонската ономастика, МЈ XIX (1968) стр. (1) ÷ 154—163.

Авторот дава преглед на објавените материјали и студии од областа на македонската ономастика и денешната состојба на ономастичките проучувања во светот.

1165. Станковска Љубица, Пејсаж или Пејзаж, ЛЗб XIV, 6 (1967) 30—31.
За македонскиот правопис.

1166. Станковска Љубица, Тетово и неговата топонимија, МЈ XIX (1968) стр. (1) ÷ 188—200.

Авторот ја разгледува денешната положба на топонимите на Тетово, нивната класификација и лингвистичка анализа.

1167. Старделов Георги, Литературно-теоретското и естетичкото дело на Кочо Рацин, ЛЗб XV, 3 (1968) 16—22.

1168. [Стојчевска-Антиќ Вера], Библиографија на позначајните фолклористички трудови на акад. проф. д-р Х. Поленаковиќ, МФ I, 2 (1968) 315—317.

1169. Стојчевска-Антиќ Вера, Споменица Климент Охридски 916—1966, ЛЗб XIV, 5 (1967) 31.

Приказ.

1170. Тодоровски Гане, Белешки кон поезијата на Марко Цепенков, Раз IX, 9—10 (1967) 924—932.

1171. Тодоровски Гане, Горче Петров во нашата народна песна, МФ I, 2 (1968) 84—89.

Резиме на француски јазик.

1172. Тодоровски Гане, Македонската народна песна и Илинден, КЖ XII, 2—3 (1967) 22—24.

1173. Тодоровски Гане, Марко Цепенков (1829, Крушово — 1920, Софија). ЛЗб XV, 5 (1968) 9—15.

1174. Тодоровски Гане, Народни песни од Овчеполско, најдени во оставината на Димитар Матов, МФ I, 1 (1968) 179—183.

Примери.

1175. Топољинска Зузана, За обемот на номиналните фази, МЈ XIX (1968) стр. (1) ÷ 46—58.

Врз основа на македонскиот јазик авторот го разгледува обемот на номиналните фази и извлекува низа заклучоци.

1176. Топољинска Зузана, За синтаксичката карактеристика на една употреба на зборот *како*, ЛЗб XIV, 1 (1967) 1—3.

Употреба на зборот *како* како функтор за споредување во адвербалната и андоминалната позиција.

1177. Тошев Крум, в. Младенов Марин, Црвенкоски [Душко], Благоевски Борис, бр. 1095.

1178. Тошев Крум, Графиските системи употребувани во Македонија по Првата светска војна, МЈ XIX (1968) стр. (1) + 22—44.

По кус увод за најстарите македонски пишани споменици, авторот ја објаснува употребата на грчка, српска и бугарска азбука до донесување на македонската азбука.

1179. Тошев Крум, Основни карактеристики на фонолошкиот и граматичкиот систем на македонскиот литературен јазик, ЛЗБ XV, 4 (1968) 12—16.

Предавање одржано на Првиот семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид, 21. 8—3. 9. 1968 г.).

1180. Трифуноски др Јован Ф., Прилог познавању народног песништва Кичевског краја, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 153—157.

Резиме на француском.

1181. Угринова-Скаловска Радмила, Бугаризмите во современиот македонски јазик, МЈ XIX (1968) стр. (1) + 112 — 137.

Авторот ги следи овие заемки од периодот пред Првата светска војна до денес и ја објаснува нивната историска обусловеност.

Со регистарот на бугаризмите.

1182. Угринова-Скаловска Радмила. Улогата на црквенословенизмите во оформувањето на современиот писмен македонски јазик. — Во: Реферати на македонските слависти за VI меѓународен славистички конгрес во Прага, стр. (1) + 66—70.

Се разгледуваат категориите од фонолошкиот, граматичкиот, лексичкиот и синтаксичкиот систем на современиот јазик во кои се одразило црквенословенското влијание како и неговата историска обусловеност.

1183. Усикова Р. П., Морфологија имени сушствителногo и глагола в современном македонском литературном языке, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ — Скопје, Посебни изданија, кн. 5, Скопје, 1967, стр. 37 + прил., 8°.

Кандидатска дисертација на авторот одбранета на Московскиот универзитет.

1184. Фелешко Кажимјеж, Неколку информации за работата врз синтаксата на македонскиот литературен јазик во Полска, ЛЗБ XV, 2 (1968) 6—8.

За дејноста на Славистичкиот институт при Полската академија на науките во Варшава.

1185. Fjalor maqedonisht-shqip, Македонско-албански речник, составили Mile Qorverziroski i Latvi Rusi, изд. „Prosvetno delo“ (1967, Shkup) 8°, 1—712.

1186. Хаџиманов Васил, Инструменталната играорна музика во Македонија, МФ I, 1 (1968) 137—146.

Со нотни примери и список на ора од разни краишта на Македонија со ритмичките обележја.

Резиме на англиски јазик.

1187. Хаџиманов Васил, Революционерно Крушево во македонската народна музика, МФ I, 2 (1968) 142—158.

Резиме на француски јазик.

1188. Хоралек Карел, Композицијата на народните приказни, МФ I, 2 (1968) 197—206.

Резиме на германски јазик.

1189. Христовски Александар, Поуки за јазикот. Учебник за основно образование на возрасни, изд. „Просветно дело“ (1968, Скопје) 8°, 1 + [3] — 76.

1190. Христовски Александар, Прирачник за македонски јазик. За кандидатите на квалификувани и висококвалификувани работници, изд. Сојуз на работнички и народни универзитет на СР Македонија (1968, Штип) 8°, 1—163.

1191. Хроватиќ Радослав, Метро-ритмичките карактеристики на илинденските борбени песни, МФ I, 2 (1968) 101—114.

Резиме на француски јазик.

1192. Целаоски Наум, Народни песни за Илинденското востание во Охридско, МФ I, 2 (1968) 219—225.

1193. Zett Robert, Anmerkungen zur Behandlung der griechischen Lehnwörter im Mazedonischen, MJ XIX (1968) стр. (1) + 166—170.

1194. Црвенковски Крсте, в. Јазикот наш насушен, бр. 1039.

1195. Црвенкоски [Душко], в. Младенов Марин, Црвенкоски [Душко], Благоски Борис, бр. 1095.

1196. Четврти Рацинови средби, редакциски одбор: Димче Левков, Димитар Солев и д-р Александар Спасов, изд. Советот на Рациновите средби, Титов Велес, 1967, стр. 172, 8°.

Зборник на трудови од симпозиумот на Четвртите Рацинови средби на тема „Македонската проза“ одржан во Титов Велес од 8—10 декември 1967 год.

1197. Чипов Васил, IX редовно годишно собрание на друштвата за македонски јазик и литература на СРМ, ЛЗб XV, 4 (1967) 30—31.

Хроника.

1198. Чипов Васил, Планирање на наставниот материјал по мајчин јазик и литература во II, III и IV клас гимназија, ЛЗб XIV, 2 (1967) 20—28.

1199. Чубелиќ Твртко, Претпоставки и предуслови за историјата на усната народна книжевност во светот и национални размери. МФ I, 1 (1968), 7—23; 2 (1968) 172—187.

Резиме на руски јазик.

1200. Цукески Александар, в. Обратен речник на македонскиот јазик, бр. 1106.

1201. Цукески Александар, в. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик, бр. 1131.

1202. Цукески Александар, „Јазикот во македонскиот текст на „Богомилите“ од Кочо Рацин. Во: Четврти Рацинови средби, стр. 68—75.

1203. Цукески Александар, Поглед врз поетската синонимика во лексиката на Кочо Рацин, Стр XIII, 1 (1967) 8—12.

Прилог кон проучавањето на Рациновиот поетски стил.

1204. Цукески Александар, Споменица Климент Охридски 916—1966. (Изд. на Одборот за прослава на 1050-годишнината од смртта на Климент Охридски, Охрид, 9—12 септември 1960), Стр. XIII, 4 (1967) 90—91.

Приказ.

1205. Цукески Александар, Трети Рацинови средби, ЛЗБ XIV, 1 (1967) 27—29.

Хроника.

1206. Цукески Александар, Трудови по македонска дијалектологија, ЛЗБ XIV, 4 (1967) 31—32.

Библиографија.

1207. Шмаус Алојз, „Неомитологизмот“ и јужнословенската народна епика, ЛЗБ XIV, 3 (1967) 1—10.

Анализа на митски елементи во македонската епика.

1208. Шопов Димитар, „Азбучната молитва“ на Константин Брегалнички, ЛЗБ XV, 1 (1968) 16—21.

Анализа на „Азбучната молитва“ дел од „Поучителното евангелие“ на еден од учениците на Кирила и Методија пишувана во акростих и нејзиното значење за старата македонска литература и литературите на другите јужнословенски народи.

IX Словеначки језик

а) Sodobna knjižna slovenščina, slovnica, fonetika, pravorečje, pravopis, metrika, stil, metodika, pouka

1209. Bajec Anton, Jezik v Župančičevi prevodni prozi. JiS XII (1967) št. 1, str. 5—15; št. 2, str. 42—51; št. 3, str. 87—91.

Jezikovna analiza prevodov Otona Župančiča: Dickens, Oliver Twist (1911 in 1936); Balzac, Oče Goriot (1934); Dickens, David Copperfield (1936/37); Shakespeare.

1210. Bajec Anton, Slovenski knjižni jezik. JiS XIII (1968) št. 3, str. 69—74.

O razvoju knjižne slovenščine od Trubarja in Dalmatina do danes.

1211. Bajec Anton, Rudolf Kolarič in Mirko Rupel, Slovenska slovnica. Neizpremenjena izdaja iz leta 1964. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1968, 349 str. (II) str. 8°.

1212. Breznik Anton, Življenje besed. Priredili Jakob Šolar. Maribor, Obzorja. 1967, 357 str. (I) str. s sliko. 8°. (Glotta 7)

Vsebina: Antona Breznik. — Kako besede izgubljamo. Novejše napake slovenskega sloga. Jezikovne ocene. Stritarjev slog. Jezik v kmetski povesti. O časnikarski slovenščini. Jezik naših pripovednikov. Izdaje naših pripovednikov. Rodbinski priimki iz starih svetniških imen.

Oceno glej pod št. 1249.

1213. Golob Berta, O jezikovni vzgoji. JiS XIII (1968) št. 4, str. 131—132.

1214. Gradišnik Janez, Naša materinščina. Slovenski izseljenski koledar 1967, str. 153—155.

1215. Gradišnik Janez, Slovenščina za Slovence, Uvod napisal Anton Bajec. Maribor, Obzorja. 564 str. 8°. (Glotta, 8)

Ponatis avtorjevih člankov o slovniških in pravopisnih vprašanjih.

1216. Ivič Milka, Obeležavanje imeničkog roda u (standardnom) slovenačkom jeziku upoređeno s odgovarajućom srpskohrvatskom situacijom, ЗбМСФЛ XI (1968) 48—55.

Поређењем стања у словеначком са ситуацијом у српхрв. језику, аутор констатује да су „тенденције у остваривању комбинационих могућности углавном истоветне“. Посматрање плуралских категорија пружа другу слику; при томе дуал не игра важну улогу већ „постојање неидентичног инвентара правила“ који утиче на комбиновање К и П индикатора (конгруенцијски и парадигматски индикатвр).

Резиме на енглеском.

1217. Jesenovec France, Aškerčev slog v Lirskih in epskih poezijah. Celjski zbornik 1967, str. 29—62.

Resumé v nemščini.

1218. Jesenovec France, Naklonskost oblik, ki izražajo prihodnji čas. JiS XIII (1968) št. 2, str. 52—55.

1219. Jezikovni pogovori. II. Zbral in uredil Francè Vurnik. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1967, 240 + (III) str. 8°.

Vsebina: Francè Vurnik, Kaj prinaša druga knjiga Jezikovnih pogovorov. Jože Toporišič, Slovenski jezik, kakor so ga videli tisti, ki so o njem razmišljali. Breda Pogorelec, Nastajanje slovenskega knjiženga jezika. Jože Toporišič, Nekaj strani iz slovenske slovnice. Jože Pogačnik, Poglavlja iz splošne stilistike.

1220. Klabus Vital, Lektor in prevodna literatura. Knjiga 68 XVI (1968) št. 2, str. 80—83.

O lektoriranju prevodov v slovenščino.

1221. Kolarič Rudolf, glej št. 1211.

1222. Kozlevčar Ivanka, O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovni rabi. JiS XIII (1968) št. 1, str. 11—15.

1223. Lenček L. Rado, Modalna raba adverbja *lahko* v slovenščini, ЗбМСФЛ XI (1968) 127—135.

Резиме на енглеском.

1224. Logar Tine, Kolpa — Koupa. JiS XII (1967) št. 1, str. 32.

O izgovoru besede Kolpa.

1225. Lubaš Wladislav, O izmenični izpeljavi in konverziji v slovenskih krajevnih imenih. JiS XII (1967) št. 4, str. 108—110.

1226. Medved Mira, Čitanke in slovnice za porabske Slovence. JiS XII (1967) št. 6, str. 191—196.

Ocenjuje knjigo Gabrielle H. Szép Slovenska čitanka in slovnica za VII. — VIII. razred splošnih šol. Szlovén olvasókönyv és nyelvtan az általános iskolák VII. — VIII. osztálya számára (Budimpešta 1964).

1227. Misja Boris, Povedek in povedkovo določilo. JiS XII (1967) št. 1, str. 21—25.

1228. Nahtigal Rajko, Nahtigal o Breznikovi slovnici. Prevel, objavil in komentiral Jakob Šolar. SR XV (1967) št. 1/2, str. 336—356.

Objavljena je ocena Breznikove Slovenske slovnice (Celovec 1916), ki jo je napisal Nahtigal za avstrijsko prosvetno ministarstvo 15. 9. 1916 pod naslovom Gutachten über Dr. A. Breznik's Grammatik der slovenischen Sprache für Mittelschulen.

1229. O jeziku Medicinskih razgledov, Medicinski razgledi VII (1968) št. 1, str. 101—120.

Izjave so dali: Marij Avčin, Stanko Banič, Jože Bohinjec, Anton Dolenc, Jože Drinovec, Janez Gradišnik, Alija Košir, Vito Lavrič, Lino Legiša, Miha Likar, Jože Lokar, Uroš Matanović, Rudi Pavlin, Tomaž Rot, Jože Trontelj.

1230. Orešnik Janez, O besedah in pojmih nacija, narod ipd. JiS XIII (1968) št. 1, str. 34—35.

1231. Orešnik Janez, Vabilo k proučevanju transformacijske generativne slovnice. JiS XII (1967) št. 3, str. 83—86.

1232. Orožen Martina, Kategorija abstraktnih samostalnikov v slovenskem knjižnem jeziku, ЗМФСЛ XI (1968) 211—218.

Резиме на енглеском.

1233. Petrè Fran, Pesnički jezik. Dialogi IV (1968) št. 6, str. 290—298.

1234. Pogačnik Jože, glej št. 1219.

1235. Pogorelec Breda, Cankarjevo delo — prelomnica v oblikovanju slovenske knjižne besede. Problemi V (1967) št. 59/60, str. 1528—1536.

Predavanje na seminarju za slovenski jezik, literaturo in kulturo v Ljubljani z naslovom Oblikovanja slovenske knjižne besede od Cankarja do druge vojne.

1236. Pogorelec Breda, glej št. 1219.

1237. Pogorelec Breda, Razvoj prostega stavka v slovenskem knjižnem jeziku. Vloga dativa v stavku. JiS XIII (1968) št. 5, str. 145—150; št. 7, str. 232.

1238. Rigler Jakob, O akcentuaciji sufiksa -ost. SR XV (1967) št. 1/2, str. 218—229.

Resumé v ruščini.

1239. Rigler Jakob, Problematika naglaševanja v slovenskem knjižnem jeziku. JiS XIII (1968) št. 6, str. 192—199.

1240. Rigler Jakob, Slovenski vokalizem v tuji obdelavi. SR XV (1967) št. 1/2, str. 296—301.

Ocenjuje razpravo Irmgarde Mahnken Zur mundartlichen Differenzierung des Vokalsystems im Slowenischen. (Die Welt der Slaven 1965, str. 341—366).

- 1241. Rode Matej**, Nepravi premi govor. JiS XIII (1968) št. 4, str. 120—123.
- 1242. Rotar Janez**, Jezik pripovedni položaji in bralec. Dialogi IV (1968) št. 10, str. 520—529.
O stilu v sodobni prozi.
- 1243. Rotar Janez**, Naklonska nikalnica ob pogojniku. JiS XIII (1968) št. 4, str. 112—115.
- 1244. Rotar Janez**, O stilni vlogi zanikanega pogojnika. JiS XII (1967) št. 3, str. 75—83.
- 1245. Rupel Mirko**, glej št. 1211.
- 1246. Sivec Janez**, O strokovni usposobljenosti predavateljev slovenščine in o jezikovni ravni predavanj na naših šolah. JiS XIII (1968) št. 2, str. 37—42.
- 1247. Skubic Mitja**, Correspondances lexicales dans la langue de la presse contemporaine. Linguistica VIII (1966/68) št. 2, str. 187—211.
Primerjava med časnikarsko slovenščino in romanskimi jeziki.
- 1248. Stankiewicz Edward**, The Prosodic System of the Slovenian Declension, ЗбМSФJI XI (1968) 257—266.
Резиме на српскохрватском.
- 1249. Suhadolnik Stane**, Anton Breznik: Življenje besed. JiS XIII (1968) št. 2, str. 61—65.
Prim. št. 1212.
- 1250. Šmit Jože**, Lektoriranje izvirnih del. Knjiga 68 XVI (1968) št. 3, str. 141—144.
- 1251. Šolar Jakob**, Skrb za materinščino. Naši razgledi XVII (1968) št. 18, str. 538—539.
O stanju sodobne slovenščine. Glej tudi št. 1261.
- 1252. Toporišič Jože**, Besedni red v slovenskem knjižnem jeziku. SR XV (1967) št. 1/2, str. 251—274.
Resumé v angleščini.
- 1253. Toporišič Jože**, glej šs. 1219.
- 1254. Toporišič Jože**, Končnice -ega v tožilniku srednjega in moškega spola. ednine pri pridevniških besedah in še to in ono. JiS XIII (1968) št. 2, ovitek.
- 1255. Toporišič Jože**, Liki slovenskih tonemov, SR XVI (1968) str. 315—393.
O akutu in cirkumfleksu v slovenskih tonemih.
Resumé v angleščini.
- 1256. Toporišič Jože**, Misel o našem slovenskem jeziku. JiS XIII (1968) št. 4, str. 124—127.
- 1257. Toporišič Jože**, O jeziku Medicinskih razgledov. Medicinski razgledi VI (1967) št. 4, str. 475—481.
- 1258. Toporišič Jože**, Poizkus modernejše obravnave glagolskih kategorij. JiS XII (1967) št. 4, str. 117—127.

1259. Toporišič Jože, Poimovanje tonemičnosti slovenskega jezika. SR XV (1967) št. 1/2, str. 64—108.

Resumé v nemščini.

1260. Toporišič Jože, Praktična stilistika. Naši razgledi XVI (1967) št. 3—11.

Predavanja na Radiu Ljubljana. Cikel obsega poglavja: Kaj je stilistika. Od temeljev proti vrhu. Preglednost, jasnost, logičnost. Splošnost — posameznost. Jedrnatost spročanja. Rodovitni plevel. Piši, kakor govoriš. Domače in tuje. Kdo piše lep jezik.

1261. Toporišič Jože, Predvidljivost slovenske knjižne samoglasniške kolikosti in kakovosti. JiS XII (1967) št. 8, str. 229—236.

1262. Toporišič Jože, Pripomba k Skrbi za slovenščino. Naši razgledi XVII (1968) št. 19, str. 569.

O svojih slovnica za gimnazije Slovenski knjižni jezik. Ob članku Jakoba Šolarja (glej št. 1251).

1263. Toporišič Jože, Priredni odnosi v slovenskem knjižnem jeziku. JiS XIII (1968) št. 6, str. 184—192.

1264. Toporišič Jože, Strukturiranost slovenskih glasov in predvidljivost njihove razvrstitve. JiS XII (1967) št. 3, str. 92—96.

b) Zgodovina jezika, etimologija, dialekti, objava in obravnava ljudskega slovstva in starih besedil

1265. Abhandlungen über die slowenische Reformation. Literatur — Geschichte — Sprache — Stilart — Musik — Lexikographie — Theologie — Bibliographie. Redaktion Branko Berčič. München, Rudolf Trofenik. 1968, 268 + 84 str. 8° (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen, 1)

Vsebina: Anton Slodnjak, Über die nationbildende Kraft der Reformation bei den Slowenen. Balduin Saria, Die slowenische Reformation und ihre Bedeutung für die kulturelle Entwicklung der Slowenen. Hans Joachim Kissling, Einiges über den türkischen Hintergrund zur Zeit der slowenischen Reformation. Jakob Rigler, Über die Sprache der slowenischen protestantischen Schriftsteller des 16. Jahrhunderts. Jože Pogačnik, Stilprobleme im slowenischen Reformationsschrifttum. Dragotin Cvetko, Die Musik der slowenischen Protestanten. Jože Stabej, Über die Anfänge der slowenischen Lexikographie. Oskar Sakrausky, Theologische Strömungen in der reformatorischen Literatur der Slowenen und Kroaten. Branko Berčič, Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts.

Oceno glej št. 1297.

1266. Barbarič Štefan, Ko se bo oglasila zlata ptica... O madžarskih prepevih slovenskih ljudskih pesmi. JiS XIII (1968) št. 6, str. 175—180.

Ob knjigi Slovenske ljudske pesmi. Szlovén népdalok. Prevedel Avgust Pavel. Murska Sobota 1967 (glej št. 1320).

1267. Berčič Branko, V letu 1593 natisnjeni slovenski očenaš. Knjižnica XI (1967) št 1/4, str. 125—128.

O knjigi Hieronymusa Megiserja Specimen quadraginta diversarum atque inter se differentium linguarum et dialectorum (Frankfurt 1593).

1268. Berčič Branko, glej št. 1265.

1269. Bezljaj France, Einige slovenische und baltische lexische Parallelen. Linguistica VIII (1966/68) št. 1, str. 63—81.

1270. Bezljaj France, Eseji o slovenskem jeziku. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1967, 184 + (III) str. 8°.

Vsebina: Predgovor. Blišč in beda slovenskega jezika. Jezikovne priče slovenske etnogeneze. Dodatek: Iz etimološke delavnice.

Resumé v francoščini.

1271. Bezljaj France, Manfred Mende, Romanische Lehnwörter im Slowenischen. Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades. Linguistica VIII (1966/68) št. 2, str. 213—218.

1272. Bezljaj France, Prigisče imen. Goriška srečanja III (1968) št. 13/14, str. 48—49.

Razlaga nekaterih krajevnih imen na Primorskem.

1273. Dimnik Stanko, Misli in besede o gorskih imenah. Planinski vestnik 1967 št. 11, str. 500—506.

1274. Dolenec Ivan, O pomenu imena Finžgar. Loški razgledi XIV (1967) str. 208.

1275. Freisinger Denkmäler, Brižinski spomeniki. Monumenta Frisigensia. Literatur — Geschichte — Sprache — Stilart — Texte — Bibliographie. Redaktion Jože Pogačnik München, Rudolf Trofenik. 1968, (X) + 285 str. 8°. (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen, 2)

Vsebina: I. Probleme. Jože Pogačnik, Das Schicksal der Freisinger Denkmäler in der Slawistik. Rudolf Kolarič, Sprachliche Analyse. Jože Pogačnik, Kompositorische und stilistische Besonderheiten der Freisinger Denkmäler. Eduard Hercigonja, Elemente der syntaktisch-stilistischen Struktur der Adhoration ad poenitentiam in ihrer Beziehung zur altkirchenslawischen literarischen Tradition. Reinhard Lauer, Zur Funktion der Akzentzeichen in den Freisinger Denkmälern. Kajetan Gantar, Das II. Freisinger Denkmal und die von gleicher Hand geschriebenen lateinischen Texte. — II. Text. Transkription (Rudolf Kolarič). Übersetzung ins Slowenische (Jože Pogačnik), ins Deutsche (Adela Žgur), ins Lateinische (Kajetan Gantar). — III. Glossar (Jože Pogačnik, Kajetan Gantar, Adela Žgur). Bibliographie (Marko Kranjec).

Oceno glej št. 1297.

1276. Gantar Kajetan, glej št. 1275.

1277. Glazer Janko, O ciprošu, o fratah in še o čem. Malo jezikovnega kramljanja s Pohorja. Planinski vestnik 1967, št. 2, str. 62—66.

1278. Hercigonja Eduard, glej št. 1275.

1279. Jagodic Vlado, Arabske besede v slovenščini naših izseljencev v Egiptu. JIS XIII (1968) št. 8, str. 253—255.

1280. Jakopin Franc, O deležu ruskih elementov v razvoju slovenskega knjižnega jezika. SR XVI (1968) str. 65—90.

Resumé v ruščini.

1281. Jeza Franc, Skandinavski izvor Slovencev. Etnografsko-jezikovna in zgodovinska študija. Trst, Samozaložba 1967. 324 str. 8°.

1282. Kissling Hans Joachim, glej št. 1265.

1283. Kolarič dr Rudolf, Брижински споменици, ГФФНС XI, св. 1 (1968) 125—132.

1284. Kolarič Rudolf, glej št. 1275.

1285. Kolarič Rudolf, Prleško narečje. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 630—650.

Resumé v nemščini.

1286. Kranjec Marko, glej št. 1275.

1287. Kumer Zmaga, Prekmurske pripovedne pesmi. Vsebina in stil teksta. Etnografija Pomurja I (1967), str. 143—157.

Resumé v nemščini.

1288. Kumer Zmaga, Das slovenische Volkslied in seiner Mannigfaltigkeit. München, Rudolf Trofenik. 1968, 27 ÷ (IX) str. 8°.

(Litterae Sloveniae, 1)

1289. Kumer Zmaga, Štajerska slovesa in njih mesto v evropski ljudski poeziji. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 111—118.

O ljudskih pesmih ob nenadni smrti.

Resumé v francoščini.

1290. Lauer Reinhard, glej št. 1275.

1291. Logar Tine, Dialektološke študije, SR XV (1967) št. 1/2 str. 1—27.

Vsebina: XII Govor vasi Kostanje nad Vrbaskim jezerom. XIII. Vokalizem moravškega govora.

Resumé v ruščini.

1292. Logar Tine, Dialektološke študije. XIV. Govor vasi Kneža pri Djekšah na Koroškem. SR XVI (1968) str. 395—412.

Resumé v ruščini.

1293. Logar Tine, Glasoslovne in morfološke posebnosti v govorici sloveniziranih Nemcev. SR XVI (1968) str. 159—168.

O današnjem govoru prebivalcev ob zgornji Bači, kjer so se v XIII. stoletju naselili Tirolci.

Resumé v ruščini.

1294. Logar Tine, Štajerska narečja. JiS XIII (1968) št. 6, str. 171—175.

1295. Logar Tine, Vokalizem in akcent govora Potoč v Ziljski dolini, ЗбМССФЛ XI (1968) 137—143.

Реч је о говору словеначког села Потаче које се налази у Аустрији и чији су становници билингвисти.

Особине говора су осим општесловенских померања акцената, позициона скраћивања вокала, 4 акцента; под акцентом има 9 вокала а краткоакцентованих четири; пред акцентованим слогом сви вокали прелазе у *ə*; у послеакцентованим слоговима има свега 3 вокала.

Резиме на српскохрватском.

1296. Matičetov Milko, Pregled ustnega slovstva Slovencev v Reziji (Italija). SR XVI (1968) str. 203—229.

Pregled pesmi, pregovorov in ugan ter proze, ki jih je avtor našel in zapisal v letih od 1940.

Resumé v francoščini.

1297. Miklavčič Maks, Trofenikove publikacije s področja naše kulture in zgodovine. Bogoslovni vestnik XXVIII (1968) št. 3/4, str. 274—287.

Ocenjuje zbornika Freisinger Denkmäler (glej št. 1275) in Abhandlungen über die slowenische Reformation (glej št. 1265).

1298. Nartnik Vlado, Pomenska kategorija „kruh“. JiS XIII (1968) št. 1, str. 24—29; št. 2, str. 55—61.

Slovenske besed za razne vrste kruha in peciva, razlaga in primerjava z drugimi jeziki, zlasti slovanskimi.

1299. Novak Vilko, glej št. 1320.

1300. Novak Vilko, Prekmursko pismo iz leta 1851. Kronika XV (1967) št. 3, str. 174—175.

Objava pisma v porabskem narečju in prepis v knjižno slovenščino, s komentarjem.

1301. Pahor Drago, Imenoslovje Kanalske doline. Jadranski koledar 1968, str. 140—146.

1302. Pavel Avgust, glej št. 1320.

1303. Pavšič Tomaž, O krajevnih imenih in jezikoslovju. Idrijski razgledi XII (1967) št. 2, str. 34—37.

O nekaterih imenih na Idrijskem.

1304. Petrè Fran, Prva slovenska poetika. SR XV (1967) št. 1 2, str. 109—128.

O poglavlju v delu Marka Pohlina Kraynska grammatika (1768, 1783²).

Resumé v angleščini.

1305. Planina France, Zapis o Sorici. Loški razgledi XIV (1967) str. 207—208.

O govoru Spodnjih Danjah pri Sorici.

1306. Pogačnik Jože, glej št. 1266 in 1275.

1307. Pogačnik Jože, O stilni podobi slovenskega slovstva v obdobju reformacije. JiS XII (1967) št. 1, str. 15—20; št. 2, str. 52—57.

1308. Pogačnik Jože, Zgodovina slovenskega slovstva. I. Srednji vek, reformacija in protireformacija, manirizem in barok. Maribor, Obzorja. 1968, 248 str. + priloge. 8°.

1309. Reisp Branko, O najstarejših tiskanih uradnih razglasih v slovenščini. Kronika XV (1967) št. 2, str. 91—94.

O patentu Marije Terezije iz leta 1754.

1310. Rigler Jakob, Dvojni refleksi kratnega č v slovenščini, ЗбМСФЛ XI (1968) 249—255.

Затворено *ћ* се у југоисточним словеначким говорима различито развијало: у дугим слоговима дало је *ei*, у кратким: у панонском крају сачувало се затворено *o* у штајерском се изједначило са етимолошким *e*, а у централним дијалектима дало је *u*. Касније измене су у вези са развојем дијалеката.

Резиме на српскохрватском.

1311. Rigler Jakob, glej št. 1265.

1312. Rigler Jakob, Jezikovnokulturna orientacija Štajercev v starejših obdobjih. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 661—681.

Jezikovna analiza besedil iz 17. in 18. stoletja, nastalih na vzhodnem slovenskem Štajerskem.

Resumé v nemščini.

1313. Rigler Jakob, Pripombe k Pregledu osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu. SR XV (1967) št. 1/2, str. 129—152.

Dopolnitve k svoji razpravi v SR XIV (1963) str. 25—78.

Resume v ruščini.

1314. Rigler Jakob, Registar v Dalmatinovi Bibliji. JiS XII (1967) št. 4, str. 104—106.

Z jezikovno analizo dokazuje, da je avtor registra verjetno Adam Bohorič.

1315. Rigler Jakob, Začetki slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 1968, 277 + (I) str. 8°. (Razred za filološke in literarne vede, dela, 22 = Inštitut za slovenski jezik, 10)

O jeziku Trubarja, Krelja, Dalmatina in drugih protestantskih piscev 16. stoletja.

1316. Sakrausky Oskar, glej št. 1265.

1317. Saria Balduin, glej št. 1265.

1318. Slodnjak Anton, glej št. 1265.

1319. Slodnjak Anton, Slovensko slovstvo. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1968, 586 + (IV) str. + priloge. 8°.

1320. Slovenske ljudske pesmi. Szlovén népdalok. V madžarščino prevedel Avgust Pavel. Uredil, uvod in opombe napisal Vilko Novak. Murska Sobota, Pomurska založba. 1967, 191 + (IV) str. 8°. Besedilo vzporedno v slovenščini in madžarščini.

Glej tudi št. 1266.

- 1321. Stabej Jože**, glej št. 1265.
- 1322. Stabej Jože**, Iz zgodovine slovenskih besed čompa, čombe. JiS XII (1967) št. 5, str. 152—154.
- 1323. Stabej Jože**, Začetki slovenskega slovarstva v 16. stoletju. JiS XII (1967) št. 6, str. 182—188.
- 1324. Tomšič France**, Brižinski spomeniki. JiS XIII (1968) št. 7, str. 203—207. Ugotavlja, da je jezik spomenikov slovenski.
- 1325. Trubar Primož**, Eni Pfalmi, ta celi Catehijmus, inu tih vegshih Gody, stare in Noue kerszhanske Peifni, od P. Truberia, S. Krelia, inu od drugih sloshene, druguzh popraulene inu probuljhane. Vtibingi 1567. Spremna beseda Branko Berčič. Ljubljana, Cankarjeva založba. (1967), (VII) + 1—8 + 73—88 + (XVI) str. 8°. Faksimilirana izdaja.
- 1326. Zika Ivan**, Dalmatinov prevod Pentatevha v kamniškem muzeju. Kamniški zbornik XI (1967) str. 180—184.

c) Strokovni in splošni slovarji, terminologija

- 1327. Bezljaj-Krevel Ljudmila**, Slovenska tkalska terminologija. Priredil za tisk France Bezljaj. JiS XIII (1968) št. 3, str. 83—90.
- 1328. Bradač Fran**, Česko-slovenski slovar. Česko-slovenský slovník. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1967, (VIII) + 738 + (I) str. 8°.
- 1329. Grad Anton**, Italijansko-slovenski slovar. Dizionario italiano-sloveno. Maribor, Obzorja. 1967 (1968), 460 str. 8°. (Glotta, 9)
- 1330. Grad Anton**, Slovensko-angleški slovar. Slovene-English dictionary. Maribor, Obzorja. 1965 (1968), 441 + (I) str. 8°. (Glotta 4)
- 1331. Grad Anton, Ružena Škerlj in Nada Vitorović**, Angleško-slovenski slovar. English-Slovene dictionary. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1967, 1120 str. 8°. Glej št. 1340.
- 1332. Jeglič Ciril**, Prispevki za vrtnarsko besedišče. Naš vrt III (1968) št. 1/2, str. 30—32.
- 1333. Jurančič Janko**, Še o Slovensko-srbohrvatskem slovarju. JiS XII (1967) št. 1, str. 26—31.
O slovarju, ki so ga sestavili Stanko Škerlj, Radomir Aleksić in Vido Latković. (Beograd—Ljubljana 1964). Odgovor na članek Stanka Škerlja Ob „Slovensko-srpsko-hrvatskem slovarju“ 1964 (JiS 1966, str. 162—167).
Glej tudi št. 1349.
- 1334. Korošec Tomo**, O kolutu, menjavanju, podnapisih, podnaslovljanju ... JiS XII (1967) št. 2, str. 68 + ovitek.
- 1335. Kotnik Janko**, Slovensko-angleški slovar. Slovene-English dictionary. 6. izpopolnjena izdaja. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1967, (VII) + 832 str. 8°.
- 1336. Kotnik Janko**, Slovensko-italijanski slovar. Vocabolario sloveno-italiano. II. izdaja. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1967, (VIII) + 786 + (II) str. 8°.

- 1337. Kotnik Janko**, Slovensko-ruski slovar. Slovensko-russkij slovar'. 2. izdaja. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1967, (VIII) + 817 + (I) str. 8°.
- 1338. Megiser Hieronymus**, Das Vateruns. In vierzig Sprachen. Frankfurt 1593. Nachdruck. Mit einem Nachwort von Branko Berčič. München, Rudolf Trofenik. 1968, (57) str. 8°. (Litterae Slovenicae, 4).
Faksimilirana izdaja Megiserjeve knjige Specimen quadraginta diversarum atque inter se differentium linguarum et dialectorum.
- 1339. Mlakar France**, Kotiček elektrotehniškega izrazja. Elektrotehniški vestnik XXXIV (1967) št. 1/2, str. 46—49.
- 1340. Paternost Jože**, Ob izidu Angleško-slovenskega slovarja. JiS XIII (1968) št. 6, str. 200 + ovitek.
Slovar so sestavili Anton Grad, Ružena Škerlj in Nada Vitorović (glej št. 1331).
- 1341. Rae Kenneth in Richard Southern**, Mednarodni slovarček tehničnih gledaliških izrazov. An international vocabulary of technical theatre terms. Slovenski del pripravil Janko Moder, Viktor Molka in Dušan Tomše. Ljubljana, Mestno gledališče. 1967, 144 str. 8°. (Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega, 40).
- 1342. Southern Richard**, glej št. 1341.
- 1343. Stabej Jože**, Iz zgodovine slovenske besedja. JiS XIII (1968) št. 8, str. 240—243.
Abecedno urejena zbirka slovenskih besed iz starejših dob, z navedbo, kje so bile prvič objavljene.
- 1344. Struna Albert**, Kemijska nomenklatura — čisto drugače. Nova proizvodnja XVIII (1967) št. 2/3, str. 102—104.
O slovenskih imenih za kemijske elemente.
- 1345. Struna Lavoslav**, Poskusni snopič tekstilnega slovarja. Nova proizvodnja XIX (1968) št. 1/2, str. 53—55.
Slovarček sta sestavila Demeter Kimovec in Hubert Fišer.
Resumé v angleščini.
- 1346. Suhadolnik Stane**, Koncept novega slovarja slovenskega knjižnega jezika. JiS XIII (1968) št. 7, str. 219—224.
O slovarju, ki ga pripravlja Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- 1347. Suhadolnik Stane**, Območje — področje. JiS XII (1967) št. 2, str. 66—68.
O pomenu obeh besed.
- 1348. Škerlj Ružena**, glej št. 1331.
- 1349. Škerlj Stanko**, Ob „odgovoru“ prof. Jurančiča. JiS XII (1967) št. 2, str. 64—66.
O Jurančičevi oceni Slovensko-srpskosrpskega slovarja. Glej št. 1333.
- 1350. Tomšič France**, Priročni nemško-slovenski slovar. Deutsch-slowenisches Handwörterbuch. Maribor, Obzorja. 1963 (1968), 382 + (II) str. 8°. (Glotta, 2)

- 1351. Toporišič Jože**, Slovenian-english glossary of linguistic terms. Jis XII (1967) št. 4, ovitek.
O slovarju Jožeta Paternosta (Pennsylvania 1966).
- 1352. Verbinc Franc**, Slovar tujk. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1968. 770 + (I) str. 8°.
- 1353. Vitorović Nada**, glej št. 1331.

X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрватског и ког страног језика)

- 1354. Алексић др Радомир**, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1392.
- 1355. Babić Stjepan**, O rječniku Matice hrvatske, Kritika I, knj. I, br. 1 (1968, Zagreb) 10—24.
В. и бр. 1357, 1362, 1386, 1388, 1390, 1425, 1426, 1431 и 1432.
- 1356. Bokonjić Branka**, в. Rečnik englesko-srpskohrvatski, бр. 1417.
- 1357. Brozović Dalibor**, Tko čeka — katkada i ne dočeka. Prve dvije knjige „Rječnika hrvatskosrpskoga književnog jezika“, u nakladi Matice hrvatske i Matice srpske, Zagreb / Novi Sad 1967, Kritika I, knj. I, br. 1 (1968, Zagreb)] 25—37.
В. и бр. 1355, 1362, 1386, 1388, 1390, 1425, 1426, 1431 и 1432.
- 1358. Бугарско-српскохрватски речник. Б'лгарско-с'рпскохрватски речник**, израдио Младенов Марин, изд. „Нолит“ (Београд, 1967) 8°, 1—XIV + 1—725.
Са око 35000 речи и израза.
В. и бр. 1436.
- 1359. Veliki rječnik stranih riječi, izrazi i kratica**, sastavio dr Bratoljub Klaić, изд. „Zora“ (1968, Zagreb) 8°, 1—XVI + 1440.
- 1360. Влајинац Милан**, Речник наших старих мера — у току векова, III свеска, Пос. изд. САНУ књ. CDXVIII, Одељење друштвених наука, књ. 63 (1968) 329—649.
Од речи Кабал до речи Нокат. Објашњење, значење и извори у којима се јављају ове речи. Речник је користан за израду сваког општег речника.
- 1361. Вујаклија Милан**, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1392.
- 1362. Грицкат Ирена**, Речник српскохрватског књижевног језика, књ. I А—Е, сѝр. 866, књ. II Ж — Косишиће, сѝр. 862 (Нови Сад—Загреб, 1967), изд. Матица српска и Матица Хрватска. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, knj. I А—F, str. 747, knj. II G—K, str. 840 (Zagreb—Novi Sad), изд. Matica hrvatska i Matica srpska.
Приказ и оцена.
В. и бр. 1355, 1357, 1386, 1388, 1390, 1425, 1426, 1431 и 1432.

- 1363. Грицкат-Радловић др Ирена**, в. Речник српскохрватског књижев-
ног и народног језика, бр. 1427.
- 1364. Grujić Branislav**, в. Englesko-srpskohrvatski, Srpskohrvatsko-engleski
rečnik za turiste, бр. 1372.
- 1365. Grujić Branislav**, в. Rečnik englesko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-en-
gleski. Sa kratkom gramatikom engleskog jezika, бр. 1418.
- 1366. Grujić Branislav**, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-ne-
mački, sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1420.
- 1367. Grujić Branislav**, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-ne-
mački. Sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1421.
- 1368. Грујић Бранислав**, в. Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-
-руски са кратком граматиком руског језика, бр. 1423.
- 1369. Давидовић Радивоје**, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1392.
- 1370. Dobroshi Sokol**, в. Fjaluer serbocroatisht-shqip, бр. 1448.
- 1371. Englesko-srpskohrvatski rečnik. English-serbocroatian**, sastavio Sve-
tislav Marić, izd. MS (1968, Novi Sad) 16°, 1—1560.
Са око 10000 речи.
- 1372. Englesko-srpskohrvatski / Srpskohrvatsko-engleski rečnik za turiste.**
English-serbocroatian / Serbocroatian-english dictionary for touriste, sastavio Grujić Bra-
nislav, izd. „Grafčki zavod“, Titograd (1966, Beograd) 1—764.
Са око 25000 речи и 2500 фразе.
- 1373. Žepić Milan**, в. Latinsko-hrvatskosrpski rječnik, бр. 1391.
- 1374. Žepić Milan**, Latinsko-hrvatskosrpski rječnik, Školska knjiga (1967, Za-
greb) 1—450.
- 1375. Živković S[reten]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и
1430.
- 1376. Živojinović Živojin**, в. Srpskohrvatsko-francuski rečnik, бр. 1441.
- 1377. Živojinović Živojin**, в. Francusko-srpskohrvatski rečnik, бр. 1450.
- 1378. Zagajac Milivoje**, в. Rečnik novogrčko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-
-novogrčki, бр. 1422.
- 1379. Zidar Josip**, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački,
sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1420.
- 1380. Zidar Josip**, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački.
Sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1421.
- 1381. Ивић др Павле**, О Буковом рјечнику из 1818. године, изд. „Просве-
та“ (1966, Београд) 8°, 1—19+19—188.
Посебан отпак из књиге „Сабрана дела Вука Караџића. Књига друга. Српски
рјечник (1818)“.

- 1382. Илић Драгослав**, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1427.
- 1383. Jedvaj J[osip]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1384. Јонке др Људевит**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.
- 1385. Јонке др Људевит**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.
- 1386. Katičić Radoslav**, Djelo koje treba temeljito popraviti, Kritika I, knj. I, br. 1 (1968, Zagreb) 33—44.
О Рјечнику Матице хрватске и Матице српске.
В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1388, 1390, 1425, 1426, 1431 и 1432.
- 1387. Klaić dr Bratoljub**, в. Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica, бр. 1359.
- 1388. Klaić Bratoljub**, О novom Rječniku „obiju Matica“. Rječnik hrvatsko-srpskoga književnog jezika, knjiga prva A—F i knjiga druga G—K, Zagreb—Novi Sad 1967, Republika XXIV, br. 6 (1968, Zagreb) 334—337.
В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1390, 1425, 1426, 1431 и 1432.
- 1389. Костић Веселин**, Један енглеско-српскохрватски речник из Шекспировог доба, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 267—273.
Дат је и препис речника чији се оригинал чува у Енглеском државном архиву. Сачињен је крајем 16. в. у Енглеској амбасади у Цариграду и садржи око стотину наших речи са енглеским еквивалентима. Наша лексика садржи елементе дубровачког говора.
- 1390. Ladan Tomislav**, Centaurski rječnik centaurskog jezika (Recenzija rječnika h-s književnog jezika, I—II, 1967), Kritika I, knj. I, br. 1 (1968, Zagreb) 45—55.
В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1388, 1425, 1426, 1431 и 1432.
- 1391. Latinsko-hrvatskosrpski rječnik, Lexicon latino-croaticoserbicum**, priredio Žepić Milan, peto izdanje, izd. „Školska knjiga“ 1967, Zagreb) 8°, 1—450.
- 1392. Лексикон страних речи и израза**, саставио Вујаклија Милан, доштампано издање, изд. „Просвета“ (1967, Београд) 8°, 1—VIII + 1—1104.
У редакцији дра Светомира Ристића и дра Радомира Алексића. У стручном редиговању термина из области марксизма и лењинизма учествовали проф. Радивоје Давидовић, проф. Вељко Рибар и Љубисав Марковић.
- 1393. Marić Svetislav**, в. Englesko-srpskohrvatski rečnik, бр. 1371.
- 1394. Marić Svetislav**, в. Srpskohrvatsko-engleski rečnik, бр. 1440.
- 1395. Марковић Љубисав**, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1392.
- 1396. Марковић др Светозар**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.

- 1397. Марковић др Светозар**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.
- 1398. Матић Светозар**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.
- 1399. Матић Светозар**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.
- 1400. Младенов Марин**, в. Бугарско-српскохрватски речник. Б'лгарско-с'рпскохрватски речник, бр. 1358.
- 1401. Мусулић Стјепан**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.
- 1402. Musulin S[tjepan]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1403. Мусулић Стјепан**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.
- 1404. Nađ J.**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1405. Николић др Берислав**, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1427.
- 1406. Njemačko-hrvatskosrpski rječnik. Deutsch-kroatoserbisches Wörterbuch**, sastavio dr Gustav Šašmalović, treće izdanje, izd. „Zora“ (1968, Zagreb) 8°, XI + 3—1201.
- Са напоменама и текстом „Најважнија поглавља из немачке граматике“.
- 1407. Павешкић др Славко**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.
- 1408. Pavešić S[lavko]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1409. Павешкић др Славко**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.
- 1410. Pavičić S[tjepan]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1411. Pelz S[tjepan]**, в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.
- 1412. Перяшић Милисав Ђ.**, в. Francusko-srpskohrvatski vojni rečnik, бр. 1449.
- 1413. Пешикан др Митар**, в. Речник српскохрватског књижевног језика, бр. 1425 и 1426.
- 1414. Пешикан др Митар**, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1427.
- 1415. Пешикан др Митар**, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.

1416. Пешикан Митар, Неволје рада на нашим описним речницима, НЈ н. с. XVI св. 3 (1967) 193—204.

Наводи низ од четири „компромиса“ који су битни за израду речника. Затим даје податке о неким новим лексичким јединицама које, у односу на досад најупотребљивије речнике, доноси речник двеју Матица (српске и хрватске). На крају формулише потребе лексикографије.

1417. Rečnik englesko-srpskohrvatski. Srpskohrvatsko-engleski, priredila Bokunjić Branka, izd. „Svjetlost“ Sarajevo (1968, Sarajevo) 8°, 1—588.

1418. Rečnik englesko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-engleski. Sa kratkom gramatikom engleskog jezika. Dictionary english-serbocroatian, serbocroatian-english. Whit a short grammar of english language, sastavio Grujić Branislav, dvanaesto izdanje, izd. „Obod“ (Cetinje) i „Prosveta“ (Beograd) (1968, Cetinje) 8°, 1—620 + 3.

Са преко 100000 речи и израза.

1419. Rečnik italijansko-srpskohrvatski. Srpskohrvatsko-italijanski sa kratkom gramatikom italijanskog jezika, Dizionario italiano-serbocroato, serbocroato-italiano con breve gramatica italiana, sastavio Sjeran Nemanja, četvrto izdanje, izd. „Obod“ (1967, Cetinje) 8°, 1—688.

Са преко 100000 речи и израза.

1420. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački, sa kratkom gramatikom nemačkog jezika. Wörterbuch Deutsch-serbocroatisch, serbocroatisch-deutsch, mit kurzer deutscher Grammatik, priredili Grujić Branislav i Zidar Josip, desete izdanje, izd. Prosveta (1967, Beograd) 8°, 1—838.

Са преко 10000 речи и израза.

1421. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački. Sa kratkom gramatikom nemačkog jezika. Wörterbuch deutsch-serbokroatisch, serbokroatisch-deutsch. Mit kurzer deutscher Grammatik, sastavili Branislav Grujić i Josip Zidar, deseto izdanje, izd. „Obod“ (Cetinje) i „Prosveta“ (Beograd) (1968, Cetinje) 8°, 1—838.

1422. Rečnik novogrčko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-novogrčki. Lexicon neolinikon-servocroatikon kai servokroatikon-neolinikon, sastavio Zagajac Milivoje, izd. „Svjetlost“ Sarajevo (1966, Beograd) 8°, 1 + 446.

1423. Речник руско-српскохрватски и српскохрватски-руски са кратком граматиком руског језика, саставили Грујић Бранислав и Шубан Никола, IV издање, изд. „Просвета“ (1966, Београд) 8°, 1—79.

Са преко 100000 речи, израза, фраза и синонима.

1424. Rečnik rusko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-ruski, priredio Sokolovski Nikola, izd. „Svjetlost“ (1968, Sarajevo) 8°, 1—805.

1425. Речник српскохрватскога књижевног језика, књ. I, А—Е, изд. Матица српска — Матица хрватска (1967, Нови Сад) 1—866.

Уредници: др Михаило Стевановић, др Светозар Марковић, Светозар Матић, др Митар Пешикан, др Људевит Јонке, др Мате Храсте, Стјепан Мусулин, Павле Рогић, др Славко Павешкић, др Божидар Финка.

В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1388, 1390, 1426, 1431 и 1432.

1426. Речник српскохрватског књижевног језика, књ. II, Ж—К, изд. Матица српска — Матица хрватска (1967, Нови Сад) 1—862.

Уредници: др Михаило Стевановић, др Светозар Марковић, Светозар Матић, др Митар Пешикан, др Људевит Јонке, др Мате Храсте, Стјепан Мусулин, Павле Рогић, др Славко Павешкић, др. Божидар Финка.

В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1388, 1390, 1425, 1431 и 1432.

1427. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књ. V (дугуљан — закључит) изд. САНУ, Институт за српскохрватски језик (1968, Београд) 4°, 1—798.

Уредници: др Михаило Стевановић, др Ирена Грицкат-Радуловић, Драгослав Илић, др Митар Пешикан, др Берислав Николић и др Петар Сладојевић.

1428. Ристић др Светомир, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1392.

1429. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sv. 78, изд. JAZU (1966, Zagreb) 4°, 721—960.

Наставак Академијиног Рјечника од *йрој* до *йусйошина*.

Обрадили: Ј[осип] Једвај, С[тјепан] Мусулин, Ј. Нађ, С[лавко] Павешкић, С[тјепан] Павичић, С[тјепан] Пелз, П[авле] Рогић, М[арјан] Стојковић и С[ретен] Живковић.

1430. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, sv. 79. 1. devetnaestoga dijela, изд. JAZU (1967, Zagreb) 1—2 + 1—240.

Наставак Академијина Рјечника од *йусйоша* до *удобројшии*.

Обрадили Ј[осип] Једвај, С[тјепан] Мусулин, Ј. Нађ, С[лавко] Павешкић, С[тјепан] Павичић, С[тјепан] Пелз, П[авле] Рогић, М[аријан] Стојковић и С[ретен] Живковић. Уредили: С[тјепан] Мусулин и С[лавко] Павешкић.

1431. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, knj. I, A—F, изд. Matica hrvatska — Matica srpska (1967, Zagreb) 1—747.

Уредници: др Људевит Јонке, др Мате Храсте, Стјепан Мусулин, Павле Рогић, др Славко Павешкић, др Божидар Финка, др Михаило Стевановић, др Светозар Марковић, Светозар Матић, др Митар Пешикан.

В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1388, 1390, 1425, 1426 и 1432.

1432. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, knj. II, G—K, изд. Matica hrvatska — Matica srpska (1967, Zagreb) 1—840.

Уредници: др Људевит Јонке, др Мате Храсте, Стјепан Мусулин, Павле Рогић, др Славко Павешкић, др Божидар Финка, др Михаило Стевановић, др Светозар Марковић, Светозар Матић, др Митар Пешикан.

В. и бр. 1355, 1357, 1362, 1386, 1388, 1390, 1425, 1426 и 1431.

1433. Рогич Павле, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1425 и 1426.

1434. Rogić P[avle], в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.

1435. Рогич Павле, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.

1436. Rode Matej, Prvi bolgarsko-srbohrvaški slovar. JiS XIII (1968) št. 3, str. 100 + ovitek.

О slovarju Marina Mladenova Bugarsko-srpskohrvatski rečnik (Beograd 1967). Glej in št. 1358.

1437. Sjeran Nemanja, в. Rečnik italijansko-srpskohrvatski, бр. 1419.

1438. Сладојевић др Петар, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1427.

1439. Sokolovski Nikola, в. Rečnik rusko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-ruski, бр. 1424.

1440. Srpskohrvatsko-engleski rečnik. Serbocroatian-english, sastavio Svetislav Marić, izd. MS (1968, Novi Sad) 16°, 1—512.

1441. Srpskohrvatsko-francuski rečnik. Dictionnaire serbocroate-français, sastavio Živojin Živojinović, izd. MS (1968, Novi Sad) 16, 1—576.

Са око 12500 речи.

1442. Стевановић др Михаило, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1425 и 1426.

1443. Стевановић др Михаило, в. Речник српскохрватскога књижевног и народног језика, бр. 1427.

1444. Стевановић др Михаило, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.

1445. Stojković M[arijan], в. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, бр. 1429 и 1430.

1446. Финка др Божидар, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1425 и 1426.

1447. Финка др Божидар, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.

1448. Fjaluer serbocroatisht-shqip. Rečnik srpskohrvatsko-albanski, sastavio Dobroshi Sokol, izd. „Rilindja“ (1968, Priština) 8°, 1—XXXIII + 1—757.

Са око 40000 речи. Фототипско издање речника објављеног 1953. г. у Приштини, у издању предузећа „Мустафа Бакија“.

1449. Francusko-srpskohrvatski vojni rečnik, саставно Перишић Ђ. Милисав, изд. Државни секретаријат за народну одбрану (1967, Београд) 8°, 1—645.

1450. Francusko-srpskohrvatski rečnik, Dictionnaire français-serbocroate, sastavio Živojin Živojinović, izd. MS (1968, Novi Sad) 16, 1—592.

Са око 12500 речи.

1451. Fukarek P[ante], A[nte] Radovčić: Rečnik šumarskih izraza. Beograd 1966, Narodni šumar XX (1966, Sarajevo) 429—431.

Приказ.

1452. Храсте др Мате, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1425 и 1426.

1453. Храсте Мате, в. Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, бр. 1431 и 1432.

1454. Hurm Antun, Njemačko-hrvatskosrpski rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom, 3. dopunj. izdanje, Školska knjiga (1968, Zagreb) XI + 982.

1455. Šamšalović dr Gustav, v. Njemačko-hrvatskosrpski rječnik, бр. 1406.

1456. Шубан Никола, в. Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика, бр. 1423.

XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа

1457. Анђелић др Магдалена, Вуков пријатељ Мојсије Георгијевић, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 286—289.

1458. Анђелић др Магдалена, Јован Јанковић, пропагатор српских публикација XIX века, Зборник МС за књиж. и језик, књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 289—291.

1459. Анђелић Магдалена, Лазар Бојић — први српски библиограф, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 391—298.

1460. Анђелић др Магдалена, О Суботи Младеновићу, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 309—312.

Овај писац био је велики присталица Вука и његових идеја.

1461. Антонијевић др Драгослав, Јапа Продановић — антологичар фолклора, Наств, св. 22—24 (1967, Београд) 156—159.

1462. Bajec Anton, Prof. Jakob Šolar (28. IV. 1896—22. VI. 1968). In memoriam. Naši razgledi XVII (1968) št. 13, str. 389.

1463. Бајрактаревић Фехим, II. Највећи балкански лексикограф, АФФ 7 (1967, Београд) 150—151.

Белешка о турском писцу Šemsudin Šâmi-beju Frašériju (1850—1904) као писцу лексикографских дела.

Резиме на немачком.

1464. Баришић Ф[рањо], Професор Милан Будимир као научник, ЗБФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, 1—IV.

Осврт на наставнички и научни рад проф. М. Будимира.

- 1465. Barišić dr Franjo**, Profesor Miloš N. Đurić, ЖА XVII (1967) 7—10.
- 1466. Bezić Jerko**, Etnomuzikološki rad akademika Vinka Žganca, Нгтв, св. 25 (1968, Београд) 1—10.
У библиографији радова Винка Жганца датој на крају чланка има јединица о народној књижевности.
Резиме на француском.
- 1467. Bertić Nada**, Johannes Müller i Dubrovnik, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 30—40.
- 1468. Bunc Stanko**, Kratek oris življenja in dela. Bibliografija knjig in člankov. Kranj, Osredna knjižnica občine. 1967, 61 str. 4°.
- 1469. Гавриловић Славко**, Прилог биографији Арона Јелинића, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 292—294.
- 1470. Георгијевић Крешимир**, Антун Канижлић, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 198—206.
„Одломак из већег рада из историје старије хрватске књижевности“.
- 1471. Gortan V[eljko]**, Na spomen profesoru Milošu Đuriću, ЖА XVII (1967) 11—12.
- 1472. Грабовац Даринка**, Милош Н. Ђурић (1892—1967), Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 174—176.
In memoriam.
- 1473. Delorko Olinko**, Vinko Žganec i naša narodna poezija, Нств, св. 25 (1968, Београд) 16—19
О дру Винку Жганцу као сакупљачу народне поезије.
Резиме на француском.
- 1474. Добрашиновић Г[олуб]**, Вук као редактор „Новина српских“, Ковчежић VIII (1968) 26—36.
„Бројеви „Новина српских“ које је Вук уредио представљају у језичком и стилском погледу упадљиви бољитак“.
- 1475. Ђуре Даничића лекције из естетике, покушај реконструкције**, Коментари и увод: Иво Тартаља, Институт за теорију књижевности, Сгудије и расправе IV, изд. Институт за теорију књижевности у Београду и „Просвета“ (1968, Београд) 8°, 1—166.
- 1476. Живановић Ђорђе**, Значај боравка П. Ј. Шафарика у Новом Саду за развитак славистике код Југословена, Прил. XXXIV, св. 3—4 (1968) 219—236.
- 1477. Živančević Milorad**, Vraz i Sreznjevski, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 255—264.
- 1478. Живанчевић Милорад**, Прегршт нових сазнања о Димитрију Деметру, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 41—63.

1479. Заремба Алфред, Tadeusz Lehr-Splawiński, ЈФ XXVII, св. 1—2 (1966—1967) 225—235.

In memoriam.

1480. Зећевић др Сlobодан, Ђорђевићеви (Тihомира) prilozi srpskoj mitologiji, Нств, св. 28 (1968, Београд) 230—233.

Резиме на француском.

1481. Ivanović Radomir, Prof. dr Vido Latković, ЗбФФП III (1966) 489—493.

In memoriam.

1482. Пић Жарко, Ćiro Truhelka — istraživač šiptarske tradicije, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 151—155.

Резиме на француском.

1483. Jakopin Franc, André Mazon (1881—1967). Јис XII (1967) št. 8, str. 254—255.

1484. Jakopin Franc, Karel Oštir — osemdesetletnik. Јис XIII (1968) št. 6, str. 169—170.

1485. Jakopin Franc, Pjotr Savvič Kuznecov. Јис XIII (1968) št. 5, str. 166—167.

1486. Jakopin Franc, Profesor Karel Oštir osemdesetletnik, Naši razgledi XVII (1968) št. 19, str. 566.

1487. Јанковић Љубица С., Archer Taylor, Нств, св. 25 (1968, Београд) 80—86.

Приказ живота и рада овога великог америчког научника, фолклористе светског гласа; његово интересовање за наше народне умотворине.

1488. Јанковић Љубица С., Тихомир Р. Ђорђевић и значај његовог „Караџића“, Нств., св. 28 (1968, Београд) 203—214.

Резиме на француском.

1489. Јанковић Љубица С., Тихомир Р. Ђорђевић као покретач, издавач и уредник „Караџића“, Библиотекар XIX, св. 5—6 (1967, Београд) 223—236.

Резиме на енглеском и руском.

1490. Јеремић Драган М., Владан Десница, ЛМС 143, књ. 399, св. 5 (1967) 469—475.

Поводом пишчеве смрти даје библиографске и др. податке са освртом и на језик В. Деснице.

1491. Јеремић Драган М., Вуков поглед на свет, ЛМС 143, књ. 399, св. 2 (1967) 89—98.

О Вуковом рационалном и критичком односу према филозофији, науци, друштву, раду итд. који аутор поткрепљује цитатима из Вуковог Речника, преписке и др. његових текстова.

1492. Kamenik Ignac, Matija Čop — bibliotekar. Knjižnica XI (1967) št. 1/4, str. 53—63.

- 1493. Kovačević Božidar**, Miloš Đurić (1892—1967), *Savremenik*, knj. XXVIII, sv. 7 (1968, Beograd) 92—95.
Некролог.
- 1494. Kos Milko**, Grafenauer. *Zgodovinski časopis* XXI (1967) str. 233—235.
- 1495. Лазих Ксенија Б.**, Милорад Панић-Суреп — писац и приређивач посебних издања, Библиотекар XX, св. 4 (1968, Београд) 321—325.
- 1496. Лесковац М[ладен]**, Реферат о раду дра Живомира Младеновића „Вук Караџић и Матица српска“, Гласник САНУ књ. XVI, св. 1 (1964) 74—77.
Са извесним замеркама које изискују прераду.
В. и бр. 1513.
- 1497. Мандић Светислав**, Суреп — конзерватор историјских споменика Библиотекар XX, св. 4 (1968, Београд) 293—297.
- 1498. Маринковић Боривоје**, Трагом Павла Јулинца, ЛМС 144, књ. 402, св. 1 (1968) 98—112.
Поред осталог, о књижевном доприносу П. Јулинца књижевности Срба у Угарској током XVIII века.
- 1499. Меденица Радосав**, Студија о Атлагићима, Alija Nametak: Atlagići u povijesti i narodnoj tradiciji, Zbornik za narodni život i običaje, Zagreb 1964. godine, Нств, св. 25 (1968, Београд) 93.
Приказ.
- 1500. Mijušković dr Slavko**, Njegoš i arhivi, в. бр. 212.
- 1501. Murko Vladimir**, Končna usoda literarne zapuštine Matije Murka, zlasti posnetkov srbskohrvaških epičnih pesmi. Slovenski etnograf XX (1967) str. 181—184.
Resumé v nemščini.
- 1502. Недељковић Бранислав**, Дописивање Пера Будманија с Валтазаром Боггишћем, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 98—111.
У прилогу писма П. Будманија.
- 1503. Nedeljković dr Dušan**, Značaj naučnog dela Tihomira Đorđevića, Нств, св. 28 (1968, Београд) 217—223.
Резиме на француском.
- 1504. Недељковић др Душан**, Усмени народни песник Коста Рацин и народно стваралаштво, Посвећено 25-годишњици његове херојске смрти, Нств, св. 26—27 (1968, Београд) 99—132.
Резиме на француском.
- 1505. Недих Владан**, Писма Лазе Лазаревића Ватрославу Јагићу, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 116—135.
У прилогу писма Л. Лазаревића.

- 1506. Николић Милоје Р.**, Избор Александра Белића за академика, ИЈ н. с. XVII, св. 1—2 (1968) 83—96.
Биографски подаци.
- 1507. Novak Vilko**, Avgust dr. Pavel. Dialogi IV (1968) št. 6, str. 331—332.
Ocena zbornika (glej št. 1511).
- 1508. Novak Vilko**, Avgust dr. Pavel. JiS XIII (1968) št. 4, str. 127—130.
Ocena zbornika in popravki (glej št. 1511).
- 1509. Novak Vilko**, Ivan Grafenauer (1880—1964). Argo IV/V (1965/67) str. 104—107.
- 1510. Новаковић Бошко**, Еидо Латковић (1901—1965), Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 325.
In memoriam.
- 1511. Pavel dr. Ágoston**, Előadások gyűjteménye az 1966 május 27-én megtartott Murska Sobota — i symposionról és az 1966 augusztus 27-én megtartott Szombathelyi symosionról. Avgust dr. Pavel. Zbirka predavanj s simpozija v M. Soboti 27. maja 1966 in s simpozija v Szombathelyu 27. avgusta 1966. Prevedla v slovenski jezik Vlado Peteršič, v madžarski jezik József Konc. Szombathely — Murska Sobota, a Berzsenyi Daniel Megyei Könyvtár — Pomurska založba. 1967. 133 + (II) str. 8°.
Vsebina: Judit Pavel S., Življenjska pot Avgusta Pavla. Franc Šebjanič, Razvoj slovensko-madžarskih kulturnih stikov v luči znanstvenega sodelovanja Oskárja Asbótha in Avgusta Pavla. Endre Angyal, Avgust Pavel in južnoslovanski svet. István Sándor. Avgust Pavel in madžarska etnografija. Jože Filo, Pavlovi prevodi iz slovenske literature. Ferenc Horváth, Avgust Pavel — kulturni politik in urednik. Gizella Krajevsky, Pavel Ágoston élete és munkássága 1886—1946. Niki Brumen, Dr. Avgust Pavel; pomagalo za iskanje virov literature o dr. A. Pavlu. — Članki objavljeni v slovenščini in madžarščini.
Oceno glej št. 1507 in 1508.
- 1512. Pavlič Anton**, Stanko Bunc — šezdesetletnik. JiS XII (1967) št. 7, str. 221—222.
- 1513. Павловић Д[рагољуб]**, Реферат о раду дра Живомира Младеновића „Вук Караџић и Матица српска“, Гласник САНУ књ. XVI, св. 1 (1964) 73—74.
Замера раду преопширност и предлаже његову прераду.
В. и бр. 1496.
- 1514. Пакић-Суреп Милорад**, Филип Вишњић, живот и дело, в. бр. 979.
- 1515. Перовић Радослав**, Око боравка Доситеја Обрадовића у Београду (1807—1811), Ковчежић VIII (1968) 54—96.
- 1516. Pogorelec Breda**, Dr. Anton Bajec. Sedamdeset let profesorja Bajca, slovenskega slovnicařja in raziskovalca knjižne besede, je mejnik v življenju, ne v delu. Naši razgledi XVI (1967) št. 1, str. 13.

- 1517. Поленаковић Х[аралампие]**, Андре Мазон, МЈ XVIII (1967) стр. (1) + 162.
Дејноста на францускиот славист.
- 1518. Селесковић М. Т.**, Вуков избор за члана Пруске академије наука, Ковчежић VIII (1968) 106—108.
- 1519. Селесковић М. Т.**, Копитарова преписка са Фридрихом Волфом, Ковчежић VIII (1968) 109—113.
- 1520. Sironić M.**, Sjećanje na profesora Đurića, ЖА XVII (1967) 13—14.
- 1521. Slizinski Jerzy, Veze V. A. Maciejowskog sa Srbima i Hrvatima**, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 2 (1968, Нови Сад) 323—324.
Кратка информација о овом познатом пољском слависти који је био члан Друштва Србске Словесности и почасни члан JAZU.
- 1522. Стојковић Андрија**, Филозофски погледи Вука Караџића у односу према Доситејевим, ЗбФФ IX, 2 (1967, Београд) 139—187.
Резиме на француском.
- 1523. Suhadolnik Stane**, V spomnik Jakoba Šolarja. JiS XIII (1968) št. 8, str. 233—234.
- 1524. Taloš Jon**, Vuk Karadžić u rumunskoj folkloristici XIX veka, Нств, св. 22—4 (1967, Београд) 92—103.
Чланак превела са румунског В. Карановић.
Резиме на француском.
- 1525. Тартаља Иво**, в. Буре Даничића лекције из естетике, покушај реконструкције, бр. 1475.
- 1526. Тартаља др Иво**, Даничићева естетика, Зборник МС за књиж. и јез. књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 177—197.
О Даничићу као предавачу естетике на Великој школи после 1873. год.
Рукопис се чува у Државном архиву Србије под насловом *Естетика*.
Аутор даје анализу Даничићевих предавања.
- 1527. Toporišić Jože**, Sedemdeset let Antona Bajca. JiS XII (1967) št. 1, str. 1—4,
- 1528. Toporišić Jože**, Sedamdeset let Rudolfa Kolariča. JiS XIII (1968) št. 7, str. 201—203.
- 1529. Šolar Jakob**, O mojem jezikoslovnem delu. JiS XIII (1968) št. 8, str. 255—257.

XII Библиографија

- 1530. Библиографија важнијих стручних радова објављених у Књижевности и језику од 1952. до 1966. године**, КњЈ 1—2 (1967) 126—140.
- 1531. Brajer Franja**, glej Gantar Kajetan, Franja Brajer in Olja Perić, št. 1534.
- 1532. Bulovec Štefka**, glej Logar Janez, Štefka Bulovec in Ančka Posavec, št. 1545.

1533. Vekić-Čović Ljeposava, Izbor tekuće bibliografije iz paleobalkanistike (1967), Godišnjak, knj. VI, CBI knj. 4, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1968, Sarajevo) 171—188.

Наставак ранијег чланка објављеног у претходном броју истог часописа. В. бр. 1556.

1534. Gantar Kajetan, Franja Brajer in Olja Perić, Repertoire bibliographique des oeuvres et articles dans le domaine de la philologie classique et publiés en Yougoslavie en 1965. Argo IV/VI (1965/1967) str. 128—136.

1535. Glazer Janko, Rokopisno gradivo slovenjegoriškega izvora v Študijski knjižnici v Mariboru. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 628—698.

Resumé v nemščini.

1536. Delorko Olinko, Pregled literature i izvora za izradu bibliografije narodne književnosti, UR XI, br. 3 (1967, Zagreb) 261—262.

1537. Д[обрашниковић] Г[олуб], Прилог библиографији радова о Вуку Караџићу (VII), Ковчежић VIII (1968) 121—130.

„Литература о Вуку између јануара 1966. и маја 1968. год., такође испуштене јединице из ранијих поратних дана. Аноними нису узети у обзир“.

1538. Живанов М., в. Лазић К. Б. — Живанов М., бр. 1554.

1539. Ivić Pavle i Lehiste Ilse, Prilozi ispitivanju fonetske i fonološke prirode akcenta u savremenom srpskohrvatskom jeziku, в. бр. 357.

1540. Jakopin Franc, Novejši slovarji jezikoslovnih terminov. Jis XIII (1968) št. 7, str. 228—232.

Pregled najpomembnejših del te vrste v svetu posebej o knjigi: Zbigniew Golab, Adam Heinz in Kazimierz Polański, Słownik terminologii językoznawczej (Varšava 1968).

1541. Kašić Jovan, Bibliografija radova profesora dr Rudolfa Kolariča, ЗбМФЛ XI (1968) 9—15.

1542. Kovачек др Божидар, Преводи мађарске белетристике у српским књижевним часописима шездесетих година XIX века, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XVI, св. 1 (1968, Нови Сад) 159—162.

Библиографија превода (од 1860—1869. год.) рађена на основу следећих часописа: Словенке, Летописа, Матице српске, Матице, Данице, Јавора, Огледала српског, Виле.

1543. Kulundžić Zvonimir, O našoj nacionalnoj retrospektivnoj bibliografiji (II). U povodu drugog izdanja kapitalnog djela dra Josipa Badalića: „Jugoslavica usque ad annum MDC“, Kolo V (CXXV), br. 4 (1967, Zagreb) 339—356.

1544. Лазић К. Б. — Живанов М., Библиографија посебних издања М. Па̀нића-Сурепа, Библиотекар XX, св. 4 (1968, Београд) 327—336.

1545. Logar Janez, Štefka Bulovec in Ančka Posavec, Slovenska bibliografija. Časopisje in knjige. Članki in leposlovni prispevki v časopisju in zbornikih. XVIII/

1964. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica. 1968, 382 + (I) str. 4°. Jezikoslovje na str. 114 (knjige) in 277—279 (članki).

1546. Mandić N[ada], Répertoire d'archéologie, d'art et d'histoire culturelle Publications parues en 1965 sur les monuments historiques, stations archéologiques et recherches scientifiques en Yougoslavie, Старица н. с. књ. XVIII (1967, Београд) 255—287.

1547. Mandić N[ada], Répertoire d'archéologie, d'art et d'histoire culturelle Publications parues en 1966 sur les monuments historiques, stations archéologiques et recherches scientifiques en Yougoslavie, Старица н. с. књ. XIX (1968, Београд) 321—350.

1548. Марковић М. и Бошњак Ј., Библиографија радова проф. Милана Будимира, ЗбФФ IX, 1 (1967, Београд) 8°, V—XII.

1549. Милосављевић Стојан, Библиографија чланака у „Библиотекару“ од 1948—1968, године, Библиотекар XX, св. 6 (1968, Београд) 625—673.

1550. Mužar Vesna — Šimunović Petar, Bibliografija radova Mate Hraste, Rasprave Instituta za jezik JA I (1968, Zagreb) 485—494.

1551. Muljačić Žarko, Filološki pregled (Časopis Saveza društava za strane jezike i književnosti SFRJ) I—II, Beograd 1964; III—IV, Beograd 1964; I—II Beograd 1965, Zadarska revija XVI, br. 1 (1967, Zadar) 77—80.

1552. Perić Olja, glej Gantar Kajetan, Franja Brajer in Olja Perić, št. 1534.

1553. Posavec Ančka, glej Logar Janez, Štefka Bulovec in Ančka Posavec, št. 1545.

1554. Радновић Угљеша, Wiktor Hann: Bibliografia bibliografij polskich do 1950 roku. — Wrocław — Warszawa—Krakow, Ossolineum, 1966, Библиотекар XIX, св. 1—2 (1967, Београд) 82—84.

1555. Филиповић Драган, Jugoslovenska bibliotekarska bibliografija sa 1966. godinu, Библиотекар XIX, св. 5—6 (1967, Београд) 295—328.

Информативно поглавље: Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 321—326.

1556. Čović-Vekić Ljeposava, Izbor tekuće bibliografije radova iz Paleobalkanistike u Jugoslaviji, Godišnjak, knj. IV, CBI knj. 2 i knj. 3, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1966, Sarajevo) 205—221 i 243—256.

Између осталог и са библиографским подацима из филологије и лингвистике. В. и бр, 1533.

1557. Шакић Јања, Прилог библиографији радова о творби речи у српско-хрватском језику, Прил. ФФНС II (1966) 239—259.

1558. Šimunović Petar, в. Mužar Vesna — Šimunović Petar, бр. 1550.

XIII О становништву

1559. Blaznik Pavle, Das Hochstift Freising und die Kolonisation des Herrschaft Lack in Mittelalter. München, Rudolf Trofenik. 1968, 24 str. + karta. 8°. (Litterae Slovenicae, 5)

1560. Gujaš Josip, Asimilacija hrvatskog življa u županiji Šomod (Somogy), Kolo V (CXXV), br. 6 (1967, Zagreb) 544—554.

1561. Kos Milko, Kolonizacija med Dravo in Rabo pa krajevna imena na -ci. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 256—264.

Resumé v nemščini.

1562. Kujundžić Ivan, Izvori za povjest bunjevačko-šokačkih Hrvata, izd. MH (1968, Zagreb) 8°, 1—94.

1563. Kulišić Špiro, Neki etnički problemi u predanjima o starom stanovništvu Dinarske oblasti, Godišnjak, knj. V, CBI knj. 3, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1967, Sarajevo) 233—241.

Повољан приказ дела „Народна предања о старом становништву у динарским крајевима“ аутора дра В. Палавестре, са освртом на поједине етимологије, етнике и топонимистику.

1564. Kulišić Špiro, O nekim problemima etničkog razvitka našeg dinarskog stanovništva i njegovih odnosa sa balkanskim starincima, Godišnjak, knj. V, CBI knj. 3, izd. Naučno društvo SR Bosne i Hercegovine (1967, Sarajevo) 191—212.

Резиме на француском.

1565. Новаковић Реља, О Зигоси и граници између Србије и Византије крајем XI и почетком XII века, Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 3—29.

1566. Pahič Stanko, K predslovenski naselitvi Slovenskih gor in Pomurja. Svet med Muro in Dravo 1968, str. 158—255.

Resumé v nemščini.

1567. Uhlík Rade, Cigani, indijska etnička grupa u Jugoslaviji, Kolokvij o kulturnim dodirima jugoslavenskih naroda s Indijom (Prvi sastanak jugoslavenskih indologa), Rad JA 350 (1968, Zagreb) 557—575.

XIV Разно

1568. А., Библиотекарство у свету, Библиотекар XIX, св. 5—6 (1967, Београд) 369—374.

Под рубриком *САД* кратка информација о збирци речника и научних филолошких дела Newberry Library из Чикага, стр. 371—372. Под рубриком *Монако* информација о стварању туристичких речника, стр. 373.

1569. Barbarič Štefan, Razmah slovaške znanosti. Slavistični obisk v Bratislavi. Naši razgledi XVII (1968) št. 21, str. 632—633.

O delovanju inštitutov Jazykovedný ústav Ľudovita Štúra in Ústav slovenskej literatúry.

1570. Бртањ др Рудо, Ка проблематици Шафариковог записивања народних песама, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 225—231.

Превод са словачког Р. Ковијанића.

1571. Vasić dr Smiljka, Govorno vaspitanje i mogućnosti negovanja kulture govora, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 4 (1968, Novi Sad) 210—219.

Проблем третиран у односу на улогу васпитања и наставе, али и шире, са општијим напоменама о феномену говорног језика као средства јавне, масовне комуникације, личног израза, осмишљеног говорног понашања и сл.

1572. Веселинов Иванка, Вукове посвете на књигама Библиотеке Матице српске, Ковчежић VIII (1968) 117—119.

1573. Влаховић Племенка, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1574. Gavrilović dr Slavko, Pokušaj Franje Bogdanovića oko izdavanja narodnih novina 1792—1793, ГФФНС X (1967) 133—142.

Са текстом Огласа Фрање Богданића за претплату на његове новине, упућеног хрватском и српском народу и Хабзбуршкој Монархији. Дата је у прилогу фото-копија и латинског и ћириличног текста Огласа.

Резиме на немачком.

1575. Георгијевић Крепимир, Матија Антун Рельковић, Зборник МС за књиж. и јез., књ. XV, св. 2 (1967, Нови Сад) 207—221.

1576. Gornišek Miloš, Govorna vežbanja kao sredstvo usvajanja i uvežbavanja gramatičkih pojmova u početnoj nastavi živih stranih jezika, Pedagoška stvarnost XIV, sv. 6 (1968, Novi Sad) 356—361.

1577. Đamić Antun, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, 1961—1962, Novi Sad, Matica srpska, Filologija 5 (1967, Zagreb) 203—205.

Приказ.

1578. Ђорђевић др Нада, Лужичко-српски „Летопис“, Lětopis Instituta za serbski ludospyt w Budyšinje Němskeje akademije wědomosćow w Berlinje. Rjad A — — rěč a literatura č. 13) 1, 2, 1966, Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 175—176.

Приказ.

1579. Zor Janez, Sovetskoe slavyanovedenie. JiS XIII (1968) št. 5, str. 167—168. Prikaz letnika III (1967).

1580. Ивић др Милка, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1581. Ивић др Павле, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1582. Jakopin Franc, Nova revija za kulturo ruskega knjižnega jezika. JiS XII (1967) št. 5, str. 160—162.

Prikaz dvomesečnika Russkaja reč' (Moskva 1967).

1583. Jonke Ljudevit, Petnaesto godišće „Jezika“, Jezik XV, br. 1 (1967, Zagreb) 1—2.

1584. Кашић Јован, Лингвистичке вечери на филозофском факултету у Новом Саду, Прил. ФФНС IV (1968) 255—260.

Приказ реферата одржаних на овим лингвистичким састанцима: *Коларич др Рудолф*, Језичка и историјска испитивања Брижинских споменика; *Ивић др Милка*, Испитивање типологије словенских језика на основу реченичних адвербијала; *Ивић др Павле*, Процес настанка нових фанема; *Haugen dr Einar*, Билингвизам као друштвени и лични проблем; *Sweeney William D.*, Лингвистички утицаји на глотохронолошку стопу: писменост, изолација, позајмљивање речи; *Микеи др Меланија* и *Влаховић Племенка*, Језичка интерференција; *Коларич др Рудолф*, О неким паралелама Брижинских споменика и Сомарипиног речника; *Kiefer Ferenc*, Одређивање реда речи и емфаза; *Shipley dr William*, Историјско сродство северноамеричких индијанских језика; *Младеновић др Александар*, Неке особине језика Петра Хекторовића.

1585. Kekez Josip, Godišnja skupština Hrvatskoga filološkog društva, Jezik XVI, br. 2 (1968, Zagreb) 63—64.

1586. K[ekcz] J[osip], Osnovna podružnica HFD u Šibeniku, Jezik XVI, br. 2 (1968, Zagreb) 64.

1587. Kiefer Ferenc, в. Кашић Јован, br. 1584.

1588. Ковач Никола, Радови Филозофског факултета у Сарајеву, књ. II, 1964, стр. 452, ФП I—IV (1967, Београду) 159—161.
Приказ.

1589. Ковијанић др Гаврило, Неколико података о прослави Доситејевог стогодишњице, Ковчежић VIII (1968) 97—105.

1590. Коларич др Рудолф, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1591. Кошутић др Владета К., Туђа коза пунија лоја, Расковник I/2 изд. Народни универзитет (1968, Горњи Милановац) 47—52.
О вуковском духу у нашем језику.

1592. Kreft Bratko, Prizadevanja slovenskih slavistvov. Naši razgledi XVII (1968) št. 21, str. 638.

О делу Slavističnega društva Slovenije v letih 1967/68.

1593. Линин Александар, Gottscheer Volkslieder, Band I, Volksballaden, Herausgegeben von Rolf Wilh. Brednich und Wolfgang Suppan, 1969, B. Schott's Söhne, Mainz МФ I, 2 (1968) 305—306.

Приказ.

1594. Линин Александар, Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente, Bálint Sárosi, Die Volksmusikinstrumente Ungars, Serie I. Band I, Veb Deutscher Verlag für Musik, Leipzig, s. a. S. 147. MJ I, 1 (1968) 201.

Приказ.

1595. Микеш др Меланија, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1596. Младеновић др Александар, в. Кашић Јован, бр. 1584.

1597. Младеновић А[лександар], Зборник Филозофског факултета у Приштини, књ. III, Приштина, 1966, стр. 503, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 321—326.
Приказ.

1598. Младеновић Живомир, Зборник у част Артура Кронје (Studi in onore di Arturo Cronia, Padova 1967, стр. 474), Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 167—169.
Приказ.

1599. Младеновић Живомир, The Slavonic and East Europe an Review (102—195, 1966—1967), Прил. XXXIV, св. 1—2 (1968) 162—165.
Приказ.

1600. Moguš Milan, Šesti međunarodni kongres slavista u Pragu, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 32.

1601. Мојашевић Миљан, Вишеструко вредна књига, ЛМС 144, књ. 401, св. 1 (1968) 106—109.

Приказ 6. броја Анала Филолошког факултета (Београд, 1966) посвећеног Петру Слијепчевићу, некадашњем редовном професору германистике на Београдском универзитету.

1602. Muljačić Žarko, Bolletino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo 5—6, 1963—1964. Casa editrice Leo S. Olschki, Firenze, 1964, pp. 348. ЗбМСФЛ XI (1968) 191—194.

Приказ.

1603. Muljačić Žarko, Bolletino dell'Atlante Linguistico Mediterraneo 7, 1965. Casa editrice Leo S. Olschki, Firenze (Venezia, 1966) pp. 182, ЗбМСФЛ XI (1968) 194—196.

Приказ.

1604. Muljačić Žarko, Filologija 5. Zagreb, 1967, стр. 245, Прил. XXXIII, св. 3—4 (1967) 326—328.

Приказ.

1605. Петровић Петар, Етнографска саопштења, Старинар н. с. књ. XIX (1968, Београд) 225—233.

Резиме на француском. У прилогу фото-копије.

1606. Пецо Асим, Вопросы фонетики учные записки Ленинградского ордена Ленина государственного Университета имени А. А. Жданова, н° 325, филологический факультет, серия филологических наук, выпуск 69, издательство Ленинградского университета 1964, стр. 3—193, ЗбФФ II, изд. Филозофски факультет у Приштини (1964—1965, Приштина) 8°, 372—374.

Приказ, информативан.

- 1607. Половина Пера**, *Acta linguistica hafniensia, International journal of structural linguistics published under the Auspice of the Linguistic Circle of Copenhagen*, 1965, vol IV no 1 i 1966, vol X, no 1, 2, ФП I—IV (1967, Београд) 145—149. Приказ.
- 1608. Радовановић др Миљана**, Етнографија и фолклористика у Зајечарском часопису „Развитак“ (1961—1967), Нств, св. 22—24 (1967, Београд) 186—188. Приказ.
- 1609. Р[истовски] Бл[ажел]**, Radovi, Knjiga XXXII, ANUBiH, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga 11, Sarajevo, 1967, 196, МФ I, 2 (1968) 309. Приказ.
- 1610. Р[истовски] Бл[ажел]**, Фолклор как искусство слова. В п. 2. Сборник статей под редакцией профессора Н. И. Кравцова. Изд. МГУ, Москва, 1969, стр. 160, МФ I, 2 (1968) 303. Приказ.
- 1611. Rode Matej**, Petindvajes let Inštituta za bolgarski jezik Bolgarske akademije znanosti. JiS XII (1967) št. 7, str. 225—226.
- 1612. Sweeney William D.**, в. Кашин Јован, бр. 1584.
- 1613. Slavistična Praga**, Vtisi nekaj slovenskih udeležencev s VI. mednarodnega slavističnega kongresa. Naši razgledi XVIII (1968) št. 18, str. 532—533.
- Izjave so dali: France Belzaj, Franc Jakopin, Bratko Kreft, Boris Paternu in Breda Pogorelec.
- 1614. Смејкал Б.**, Научна државна библиотека у Олмоуцу (ЧССР) 1566—1966, Библиотекар XIX, св. 3—4 (1967, Београд) 207—208. Превод: К. Васић.
- 1615. Sović Ivan**, Osnovana podružnica HFD u Petrinji, Jezik XV (1967, Zagreb) 32.
- 1616. Стаматовски Трајко**, Шести међународен конгрес на славистите, MJ XIX (1968) стр (1) + 228—230. Хроника.
- 1617. Стефановић Драгутин**, Годишња скупштина и семинар Друштва за српскохрватски језик и књижевност СР Србије, КњЈ 1 (1968) 73—74.
- 1618. Стефановић Драгутин**, Из рада друштва, КњЈ 2 (1968) 93—94.
- 1619. Стефановић Драгутин**, Из рада подружница Друштва, КњЈ 1 (1968) 75—76.
- 1620. Ст. И.**, Библиотекарство у свету, Библиотекар XIX, св. 1—2 (1967, Београд) 102—105.
- Под рубриком *Израел* кратка информација о проналаску једног арапског рукописа из 1000. године н. е., стр. 102.
- 1621. Ст. И.**, Библиотекарство у свету, Библиотекар XX, св. 1—2 (1968, Београд) 116—119.

Под рубриком *Кореја* — *Јужна* кратка белешка о будистичким текстовима штампаним кинеским клинастим писмом између 704. и 751. године.

Ако је датирање тачно „онда се ту ради о најраније сачуваним штампаним текстовима“.

1622. Суботин Лидија, Докторске дисертације из области славистике у САД, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 158—161.

1623. Суботин Стојан, Pamiętnik Słowiański. Том XVI, 1966, стр. 318, Прил. XXXIII, св. 1—2 (1967) 155—157.

Приказ.

1624. Shipley dr William, в. Кашић Јован бр. 1584.

1625. Т. Ћ., Zbornik Filozofskog fakulteta u Prištini (knj. I i II, Priština 1963, 1964—1965), КњЈ 1—2 (1967) 122—124.

Приказ.

1626. Filipović Rudolf, X kongres Međunarodne federacije profesora stranih jezika (FIPLV) u Zagrebu, Jezik XVI, br. 1 (1968, Zagreb) 31—32.

1627. Haugen dr Einar, в. Кашић Јован, 1584.

1628. Šimundić Mate, Deseti međunarodni lingvistički kongres, Jezik XV, br. 3 (1968, Zagreb) 95—96.

РЕГИСТАР РЕЧИ

Српскохрватски језик

а, уп. 94, 95, 96, 100, 101, 105; пор.
112, 125; а > ѿ 480;
-а/-ја 251; -а/-ја: д(ј)ева, Моја и сл.
233; фрака и сл. 259; -а/-ја (-о/-јо)
235, 236, 248; брата, кушљо и сл.
232; -а(-о): Ила, Чиво и сл. 440
Abalon — Avalon 217
-ав: гарав, акц. 191
Avala 215, 217
аварство и сл. 281
авијасија 488
-ага 257; -ага: савуљага 258
-ад: бивад и сл. 444, 446, гушчад и сл.
407, ђинђувчад и сл. 407, мравад
и сл. 406, 409
азбукопретрес, знач. 424, 429
-ај 262, 282; -ај: вапај и сл. 264, гут-
љај и сл. 266, завежљај и сл. 388,
загрљај и сл. 441, 446, замшљај 265,
извештај 443, лежај 414, наручај 414,
осећај 269, понашај 265, умшљај
268
-ак 125, 236, 237, 249, 262, 282, 572;
-ак: анђелак и сл. 231, бојак и сл.
232, власак и сл. 440, 448, гласак
и сл. 228, гусак и сл. 400, данак 392,
закутак и сл. 414, 444, љепак 387, ље-
сак и сл. 266, 441, миљак и сл. 284,
светак 276, свитак 399, стидак 402,
тренутак 274, чланак и сл. 389; -ак:
војак и сл. 313, глупак и сл. 284,
пешак 309, шестац 391; -ак/-јак
289, 290, 296; -ак/-јак: бадњак и сл.
393, беспосљак и сл. 442, Бошњак и

сл. 402, воћњак и сл. 412; глоговњак
443, маслињак 444; жабњак 401, ко-
кошињак 412, црњак 392; -ак/так:
блесак и сл. 267, добитак и сл. 388,
заостатак 443, прижељак и сл. 269.
ако 45
алајбег, акц. 124
-ало 130
-аљ: Србаљ 402
-ама, акц. 192; -ама: главњама, акц.
191
амајлија и сл., знач. 396
-ан 250, 296; -ан: брајан и сл. 233,
голубан и сл. 286, 440; -ан: груби-
јан и сл. 286, враголан и сл. 286,
прижељкан 399, 444, роган 399,
ћуран 400
-ан/-нй 289, 290, 310
-ана: дворана и сл. 412
-анин /-јанин: христјанин 444
-анство 27
-ањ 262; -ањ: тутањ и сл. 265
-аџ 262, 289, 290, 291, 296, 314, 317,
318, 319; -аџ: барјактар 315, бежу-
нар 286, богатар и сл. 286, бродар
307, жандар и сл. 318, задругар и сл.
442, кипар и сл. 446, клесар и сл.
313, осветар 301, отничар 310, све-
чар 276, сликар 308, стражар и сл.
298
-ара: брашнара и сл. 412, волујава 392,
врачара 314, помодара 288
арамија и сл. 295
аристократуша, знач. 295

- арка: стопинарка 391
 Арнаут и сл., знач. 403
 -арница: књижарница 415
 arhijerei 466
 arhisinagogъ 466
 асистент и сл., акц. 538
 -аст: гриваст 191
 atainикъ 516
 атајъ 516
 -ати: гиздати, акц. 192
 -аћ: голаћ и сл. 259, 441
 -ац 246, 262, 289, 290, 296, 393, 400, 401, 412, 444, 445; белац 391; белац и сл. 399, 444, благотворац и сл. 301, 318, 319, 448, братац и сл. 233, вероломац и сл. 319, вештац и сл. 287, вилинац и сл. 442, гунац и сл. 389, зрацац и сл. 231, 440, косац и сл. 299, облацац и сл. 229, пешац 310, пвекосавац 444, радац 299, 301, свјетлплоносац 308, судац и сл. 313, ударац и сл. 268, шампањац 392; -ац/-лац 302, 303, 307, 317, 318; -ац/-лац: земљедалац 307; -ац/-анац: Босанац и сл. 403, званац и сл. 287, нашинац и сл. 287, пијанац и сл. 287
 -аћ 302, 303, 304, 307, 317, 319, 388; -аћ: гледач и сл. 299, јахач и сл. 299, 308, 343, ковач 313
 -ача: ватрењача 394, ветрењача 393, вечерњача 392, глупача 289, 443, костоломача и сл. 444, ломача и сл. 388, удавача 289; цигерњача и сл. 392
 -аш 313, 314, 317, 319; -аш: богаташ и сл. 287, бургијаш и сл. 287, критикаш 310, 318, 443, трафикаш 316
 ашиковање 281
 -ашце 572
 -ба 262, 282; -ба: берба и сл. 265, борба и сл. 263, гудба и сл. 441, дружба 408, журба и сл. 269, згодба и сл. 266
 бабајко и сл., знач. 250
 бабин, акц. 118
 бабов, акц. 194
 бабовић, акц. 124
 Баболучани, акц. 194
 бабушчица и сл., знач. 253
 багѣніси 466
 бадаљ, акц. 123, 124, 125
 бајиште, знач. 415
 бајност и сл. 281
 бајта 475
 бак, акц. 126
 бака и сл., знач. 251
 баксин, акц. 194
 Banina Planina 212
 баница и сл., знач. 315
 банкар (: банка) 315
 бановић, акц. 124
 Бањалука 418
 барјачић, акц. 124; барјачић и сл. 238; барјачић < барјак 256
 барта / бирта 56
 Бачван и сл. 444
 Бачванче, акц. 135
 баштица и сл., знач. 246
 беачва, дијал. 503
 беба, акц. 130
 бег и сл. 432
 без- 291; без-: безбеда и сл., творба 425
 без 77
 безазленик и сл. 296
 безазленка и сл., знач. 283
 безакоње, акц. 129
 безбед, знач. 430
 безбрижје и сл. 281
 bezvodnimi 465
 бездеље, знач. 280
 безимље, знач. 279
 безобразлук, акц. 124
 белац, знач. 396
 белн : црни 495
 белчић и сл., знач. 256
 benevreci / benevreka 56
 бео — бела, акц. 138
 бепче, знач. 248
 bermati, breberiti 56
 bezumіe, фонет. 150
 бесвестије и сл. 280, 281, 439, 446
 бесмртје и сл. 438
 бесомучник и сл. 293, 296, 424

- беспослица, знач. 294
 беспосљак, знач. 291
 беспример, знач. 430
 бесцјеница, знач. 280
 bězъny 465
 бивад, пост. 411
 бијеђеник 296
 бијел 366
 бик, акц. 109, 124; бик — бика — бико-
 ви и др., акц. 126, 198
 бика 40
 било који 366
 билост, творба и знач. 278
 биља, фонет. 171
 биљац, фонет. 171
 биљег, фонет. 166
 -бина: оставбина и сл. 391, отацбина
 и сл. 390
 бирташ 316
 бисерје, пост. 411
 бисер-чаша 418, 419
 бистар — бистро — бистри, акц. 200
 Бистрица 495
 бистрица, знач. 396
 bitje, фонет. 150
 битник, знач. 293
 биф, работаф < бив, работав, фонет.
 58
 бичина и сл., знач. 258
 бјеже — добјежа, акц. 204
 бјељи, фонет. 171
 благ — блага — благи, акц. 138, 201,
 326
 благајница, знач. 396
 благдан и сл., творба 420
 благо — 29
 blagovolenije 465
 благодат и сл. творба 422
 благослов, акц. 124
 благост, акц. 134
 благочест и др. 428, 445
 блажен, акц. 138
 блаженик, знач. 294
 благиште 494
 блато 494
 блатомир, знач. 428
 блед — блеђи, фонет. 144
 близина 282
 blizъ 464
 blizъ jerusalima 462
 блијеск, знач. 432
 блист и др. 432, 445, 447
 блъ, фонет 145
 бљеђи и сл., фонет 171
 бљеск, знач. 432
 богаљче и сл., знач. 242, 256
 богат, акц. 138
 богатар 291
 богатун и сл. 290
 богомати и сл., творба 424
 богоротка и сл., творба 423, 424
 богословац и сл., творба 425
 богоугодни, обл. 352
 богочаст, знач. 429
 богочовек и сл., творба 421
 богу : дому, акц. 127
 бој — бојак 228
 бојак и сл., знач. 248
 бокче и сл., знач. 255
 болан — бона — боно, акц. 138
 болесни, обл. 351
 bolĭi 468
 Бољевчанин и др. 404, 405
 боравит, боравити, акц. 118, 140
 Borra 497
 боровница, акц. 119
 бос — боса, акц. 136, 138
 Босна 496
 Босут 496
 ботаник : ботаника 315
 Бошња, знач. 261
 брављи, акц. 138
 брада, акц. 132
 брадекања и сл., знач. 262
 бразда и сл., акц. 132
 браздати — бражђах, фонет. 144, 186
 брата, акц. 536, 537
 братац и сл., знач. 502
 брати — обрати, акц. 536
 bratia, фонет. 173
 братић и сл., акц. 124
 братја > браћа 173
 братов, акц. 118
 братојед и сл., знач. 428, 446
 братопрогнаник, знач. 311, 319
 братство и сл., знач. 209, 409

- братѝи (bratchi), фонет. 156
 браћа (brachia), фонет. 156
 браћу — кћери, фонет. 173
 браца (брацо), знач. 251
 Брда 212
 брдина и сл., знач. 260
 брдни и сл., акц. 201
 Brđani 212
 брђанка, акц. 119, 131
 брђанчад (: брђанче, мразовник и др.), акц. 119
 brebinjati 56
 брежуљче и сл., знач. 243
 време — бремена, акц. 136
 брже, акц. 195
 брз 342
 briјeme 56
 бритвиште, знач. 415
 Брњчани, акц. 194
 бродар и сл., знач. 308
 бродиште, знач. 415
 бубамара и сл., знач. 423
 Будим-град и сл., творба 420
 будноћа и сл. 281
 budēte 464
 буздованче и сл., знач. 262
 буздованче < буздован 262
 Bukulja 212
 буљубаша 419
 Буна 497
 бундица < бунда 256
 bunišće и сл., фонет. 180
 буовник : буован < буна 310
 бунтовник : бунтован < бунт[а] 310
 Буњевци 497
 буњпште, знач. 416
 бургијаш, знач. 294
 бурмутица, знач. 397
 бутун-род и сл., творба 419
 буха, снаха и сл., акц. 132
 бѣгѣти — бѣжати 169
- в** м. b: Sutvara 56
 -ва 262, 282; -ва (-љава, -њава): брѣт-
 ва 387, врева 269, жетва и сл. 263,
 заклетва и сл. 266, ламњава и сл.
 441
 вал — вала — валови, акц. 127
 вандровац 316
 варалица и сл., знач. 305
 варница, акц. 131, 199
 варпичав, акц. 138
 васпитатељка и сл. 316
 вeасдeан, дијал. 503
 ведло, знач. 279, 281
 ведрина, знач. 280
 везало (< везати), знач. 394
 veezañe, фонет. 156
 везивало (< везивати), знач. 394
 везило, творба и знач. 394, 397
 velika 465
 Velika Plana 214
 Велика Тиња 497
 велики и сл., акц. 201; велики : мали
 495
 вељегу, акц. 193
 венац, венци, акц. 128, 198
 Венецијанац (Млечанин, Млечић) 405
 венчавати, акц. 140
 вепар — вепра — вепрови — вепрова,
 акц. 128
 веридба, знач. 279
 верски, акц. 119
 vesel-je 156; veselo, фонет. 153
 весник, знач. 311
 вест : известити 185
 вести — везем, акц. 140, 141
 ветар и сл., акц. 124, 125, 128
 ветрењача, знач. 396
 већ (веће), уп. 93
 većañe, фонет. 154
 вечерати, акц. 140
 вечерњи, акц. 138
 вешала и сл., акц. 130
 vzide 461
 ви : вас : ве 59
 видети — видим, акц. 140; видно, акц.
 194; виђећете, фонет. 166
 Видојко и сл. 290
 Визитор 217
 вије 59
 викач, писач, знач. 305
 виленик и сл. 289
 вилењак и сл. 290
 виноградник, знач. 314
 винце и сл., знач. 255

- вир и др., акц. 126
 висеље, фонет. 157
 висина, шупљина, акц. 134
 Visitar 210, 215
 висок и сл., обл. 231; високо : високи,
 акц. 326
 високопоштовање 282
 вичник, знач. 294
 вјекови — ликови (поред брегови),
 акц. 197
 вјера, знач. 428
 вјетрило, знач. 395
 в(ј)етрић и сл., знач. 239
 вјетрогоња, знач. 304, 305
 vl > (w)l 57
 власак и сл. 249, 446
 vlasvimisaеši 464
 Власе 57
 Vlasenica 212
 Vlasi, Vlase, Vlaški, Vlasenica, Vlajnja :
 Lasce, Laski, Lainja, Lajinjica 57
 Власи: Лавчани и сл. 57
 Vlasina 212
 властитост 282
 властољубље, пор. 280
 vlasénica 465
 Vlah, Vlasi 56
 vlah : Wealh (Welsh, *Walhoz) 57
 Vlahoklisura 57
 Vlašić 212
 влашћу и сл., фонет. 185
 влера, фонет. 152, 153
 вљ, фонет. 145
 -вље, фонет. 173
 вљера, фонет. 152
 во — вола — волови — волова, акц.
 126
 во (voj, joj) 59
 воден, акц. 137; воден(и) кромпир :
 водени цвет, акц. 137
 воденика, знач. 401
 воденициште, акц. 129
 водити — вођах, фонет. 144
 водица и сл., знач. 252
 водич, знач. 300
 vodokršće, фонет. 155
 водолок, знач. 429
 vodomъ 54
 водопад и сл., творба 421, 422
 возар, знач. 308
 возарство 282
 возач, знач. 308
 војак, војник, знач. 314
 војник, акц. 119
 вока и сл. 250
 волети — волим, акц. 140; волјети,
 фонет. 164
 воља, акц. 116, 133
 вона = воња 162
 восек, фонет. 504
 врабац, акц. 124
 врагу : граду, акц. 127
 вранчић и сл., знач. 236, 246
 врата и сл. 135, 189, 199
 вратижеља и сл. 425, 429
 врв, знач. 435
 врева, знач. 279
 вред, знач. 435
 врело 494
 време — времена, акц. 135, 136; вре-
 мена 55
 вреоце и сл., знач. 242
 вретено, сведочанство, акц. 129
 врећетина и сл., знач. 258
 врлетак и сл., знач. 256
 Врнез 495
 Врноо — коло 495
 Врњце 495
 вртлић и сл., знач. 246
 врукта 494
 врућина, знач. 274
 врх — врха, акц. 126
 вршем, вршемо, акц. 191
 Вук 39
 вуковац, акц. 124
 вуница, рудица, акц. 133
 вући и сл., акц. 204
 Vučja Gora 212
 вучји, месни, зубни, акц. 138
 včiniti 55
 вѣ včky 464
 вѣ geoni 466
 вѣ godъ 465
 vѣzvaše м. prizѣvaše 464
 vѣzdvignu, vѣzdvigneši 461
 vѣzmutitъ 468

- въ jedinu subotu 461
 въ kana galileiscēi 462
 въ ladio 461
 въ muiznyhъ 466
 въnide 461, 462
 въпукъ > унук 55
 въsetu miru 463
 въskrēšenje života, въskrēšenje suda 462
 въsta 461
 въ strani 465
 въсь > вас 55
 въtorve м. въtoricejo 464
 въ тъмъnici 465
 въ > u 469
 věčnoi 467, 468

 га: gu < ju 73
 Габела 498
 гадило, знач. 260
 газилац, носилац, знач. 299
 газит, акц. 115, 118, 140
 гајдаш 316
 ganutje, фонет. 155
 гар 44
 гарав, акц. 192
 гаравити, акц. 140
 гариште, знач. 415
 гаров и сл., акц. 124
 gvozđēnije, gvozđēniju 462
 где, уп. 87, 88, 89, 90; гђе, фонет. 153, 166, 168
 гдели, уп. 99
 ге — ги — ги : ђи [њих, их], ак. мн. дијал. 60, 508, 509; ги — гим — гу 53, 61, 63, 73
 гибак, еластичан (ход) 476
 gineš, акц. 116
 гинути, резати и сл. акц. 139, 140
 glav, акц. 109
 глава, акц. 131, 132; главама : рукама, акц. 107
 главица, краљица, акц. 133
 главурда, знач. 261
 gla(gola)hu 462
 glagole и zlo 465
 гладан и сл. 360; гладна : гладни, акц. 326; гладен, фонет. 504
 гласак и сл., знач. 236, 237
 гласило, знач. 394
 гласје, знач. 410
 гласник, знач. 311
 gle < gled 68, 73
 глед, знач. 435
 гледај, погледај 68
 гледиште, знач. 416
 глоба, знач. 278
 глумац, знач. 305
 глумица 316
 глупак и сл., знач. 283, 296
 глух, обл. 328
 гмаз, знач. 432
 гнојиште и сл., акц. 123
 гњездашце и сл., знач. 242
 гњилеж и сл., знач. 410, 411
 го — гола < гол — гола, акц. 138
 говоренје, фонет. 158
 govoreње, фонет. 154
 говорећи, акц. 130
 говорник, знач. 298, 311
 година, акц. 123
 годишњи, акц. 138
 godišće 182
 гође, фонет. 153
 гојазан, акц. 138
 голаћ, знач. 262
 Golema Planina 212, 213
 голијат — комар, знач. 430
 golomrazica 488
 голотиња и сл., знач. 280, 409
 голубан и сл., знач. 255, 256, 290
 голубаст, акц. 118
 голубица, знач. 401
 голубова (ген. мн.), акц. 125
 голуждравче 235
 гон, знач. 432
 gora 212, 216
 Gora 212
 гордост 280
 горети 44
 Gorica 212
 горња 370
 горопад, знач. 429
 горски, акц. 119
 госа, знач. 249
 госпоцтина, знач. 280

- гостити и сл., фонет. 184
 -готов, -а, -о : готови, акц. 137
 град 44, 110, 197, 198
 градак и сл., знач. 237, 447
 грађани (пољани), акц. 129
 грађанин : грађани и сл., акц. 128
 грађанче — грађанчета, акц. 135
 граниште, знач. 415
 грдило, знач. 260, 294
 greduštago 461
 гриваст, акц. 118
 гриз, знач. 435
 гриједe и сл., фонет. 505
 гријаница, знач. 395
 гристи — гризем, акц. 140, 141
 грле, знач. 251
 грличица и сл., знач. 236
 грлице и сл., знач. 256
 грмењи, фонет. 157
 гробовање и сл. 281
 грожђе (< grozdђе) и сл., акц. 119;
 грожђе, сноплe, акц. 195; грожђе :
 грожје 156, 182; гројзе (грозд-је)
 67
 grozdје, фонет. 155
 грозовина и сл. 281
 грозота 282
 громовница, знач. 396
 грофић < гроф 262
 Груж 494
 гу г'у — ђу [њу, ју], ак. јд. дијал.
 59, 60, 65
 губити, учити и сл., акц. 115, 141
 гудба 281
 гуњеви и сл. — стричева и сл., акц.
 197
 густ — гушћи, фонет. 114, 182, 184,
 186
 гушав, акц. 118
 gušcer и сл., фонет. 179
- д', фонет. 499
 -да: кривда и сл. 275
 да, уп. 77—88, 105, 262
 давати, акц. 140, 141
 давнипа, знач. 280
 da včruju 464
 da gredetъ 463
- даде : нана 43
 далек, акц. 326, 327
 далечина и сл. 277
 Далматин : тал. Dalmatino 404, 439
 даље, акц. 195
 дан — данак 228
 данак и сл., акц. 125
 данас, акц. 195
 дање, знач. 409, 410
 da otrěšu 462
 дар, акц. 109
 Дарданија 495
 Дарданци 495
 дати 86, 141, 464, 536; дао и сл., акц.
 120
 два метра акц. 193, 196
 дваес кућа и сл., акц. 197
 двојица, четворица, акц. 203
 дволичје 281
 двоп(ј)ев (петеропјев, тропјев) 427
 двор, акц. 126, 197
 дворани, акц. 129
 дворепак и сл. 283, 293, 295, 296
 -де : дје : ди : ђе 171
 девер и сл., акц. 124
 девојка 119, 131, 133, 171
 девојче, акц. 135
 демонија, знач. 279, 281
 дсо — дела, акц. 128
 десна 370
 дете, знач. 135, 136, 227
 детешцад и сл., знач. 471
 дивко и сл., знач. 256
 диг, знач. 436
 дијете 67
 дизати — дижем, акц. 140
 дијелови = станови (поред градови),
 акц. 197
 дијете, диете, дејте и сл. 505
 dilovaње 154
 диље, акц. 195
 дим, акц. 119
 динар : динари, акц. 128
 дићи, акц. 139; диже : подиже и сл.,
 акц. 536
 диханија, знач. 278, 280, 438
 дј, фонет. 146; дј > ђ 149, 150
 дје < дје, фонет. 154

- дје — ђе, прил. 165
 д(ј)ева, знач. 251
 дјевојка — ђевојка 171
 дјеларица, знач. 300, 301
 до-: доколеница, творба 425
 доба, акц. 194
 добар 136, 137, 138, 330, 351
 добац, знач. 434
 добитак 124, 395
 добро — 29
 добровољан, доброзвучан и сл. 30
 добројко, знач. 259, 283, 292, 296
 добротвор, знач. 427
 довести, акц. 193, 204
 догласница, знач. 311
 дозовем и сл., акц. 207
 дојка, акц. 133
 док, уп. 91, 94, 102, 103
 дом и сл. 110, 118, 125, 465
 домаћин, акц. 124, 129
 домет, акц. 121
 domu stroitelě 467
 донети, донијети, акц. 203, 206
 дора и сл. 256, 438
 доручковиште и сл., знач. 278, 281
 достојанствени, обл. 360
 достојање, знач. 280
 дотик, знач. 434
 доћи, акц. 193, 203, 204; дођем и сл., акц. 207, дошеан [дошао] фонет. дијал. 508
 драгац, знач. 396
 Драгин, акц. 194
 Драгор 495, 500
 дракон 495
 дрва, акц. 130
 дрвје, фонет. 155
 дресеје, фонет. 153
 држање, знач. 279
 држати и сл., акц. 140, 193
 држећ, акц. 137, 138
 дротар (: дрот) 315
 дртина и сл., знач. 261
 дружба, знач. 410
 дубје, фонет. 151, 153
 дубрава 497
 дубравкиња, знач. 405
 dubъ 465
 дуван-кеса 419
 дуге и сл., акц. 201
 дужност, акц. 194
 дукатовац, знач. 259, 294
 Дурмитор 210, 215, 217
 дути и сл. 139, 141
 дѣј, фонет. 146
 ђ, фонет. 145; ђ < ědě: приђе, припо-
 виђети и др. 170
 ђе, прил. фонет. 153, 167
 ђеца и сл., фонет. 174
 ђинђувчад, знач. 409, 439
 ђога, ђого < ђогат 256
 ђогин, знач. 401
 ђубриште, знач. 416
 ђулета, акц. 136
 ђурђијанка 405
 -е (< е) 227, 249
 -е: побре 232, грле 233
 -еж 262, 282; -еж: гњилеж и сл. 406,
 444, грабеж и сл. 263, дремеж и сл.
 269, мрвеж, 407, 409, мртвеж и сл.
 441, пилеж и сл. 407, срамеж, 269,
 трулеж и сл. 273
 -скања 257, 262; -скања: брадекања и
 сл. 259, 441, јарекања и сл. 260
 ělě: биљег, биљежити и сл. 170
 -ељ 262; -ељ: погибелъ 267
 -еља 257; -еља: старкеља 259, 260
 -(ељ)уга 262; -(ељ)уга: совељуга 260
 -ѣнда 257; -ѣнда: Србенѣнда 257, 260
 -енце 572
 est' 462
 естетик и сл. 315, 318, 439, 443
 -етина 572
 етовај, етова 558
 -ешце 571
 жаба, акц. 115, 116, 131
 жалба, знач. 278
 жалити, акц. 116, жалим, жали, акц.
 190
 жалосник и сл., знач. 255
 жалошћу: о жалошћен 185
 жандар 315, 316
 жандарница и сл., знач. 262

- жар 44
 жђ — жд 143
 žei 468
 желети 130, 139, 155
 жена, акц. 121, 131, 132
 женка, знач. 295
 женство, знач. 280
 žetelemь 465
 жећца, знач. 228
 [живети] — живици, акц. 117; живели
 и сл. 166
 живинчета, акц. 135, 136
 живодар, знач. 429
 живот, акц. 124
 жилав, акц. 137, 139
 žija, фонет. 154
 житни : житан и сл. 329
 жј 343
 жрец 44
 жуд, знач. 435
 жуманце, акц. 136
 жут, обл. 327, 328
 жутокљунац, знач. 259

 за-: залађе и сл., творба 425
 žabiližeње, фонет. 154
 забитница, знач. 396
 забитност, знач. 279
 забости, акц. 115
 zabranja, фонет. 153
 Zabrđe 212
 zavertice 55
 завирим, акц. 207
 завод, акц. 115
 завој, акц. 120, 121, 134, 128
 за вратима, на леђима, акц. 198
 загрљај 282
 задржа, акц. 204
 задужник, знач. 294
 зажели и сл., акц. 207
 закључак и сл., знач. 267
 закутак и сл., знач. 416
 залог и сл., акц. 120
 залога и сл., акц. 115
 заложни и сл., акц. 120
 замастити и сл., 185; замашћен 185
 заметак и сл., акц. 120
 замстан, -а, -о акц. 205

 замишљај 282
 заостатак, знач. 395
 запис, акц. 115
 записа и сл., акц. 204
 Zaplanje 213
 заповест, акц. 115, 134
 заровѣдъ 465
 заповијеђу, фонет. 152
 запрека, акц. 120
 запрепастити и сл., фонет. 184
 зараванак акц. 124
 заставица и сл., знач. 256
 зато, уп. 101
 зато, уп. 101
 захлађе, акц. 120
 зачеље, акц. 120, 129
 зачетак, знач. 395
 збитије 282
 званије и сл., знач. 267
 звездипште, знач. 415
 звездокруг, знач. 427
 звере, знач. 227
 зверка, знач. 401
 звечка, знач. 397
 звјездокруна, знач. 427
 звоно : звона, акц. 130
 звонце — звонцета, акц. 135, 136
 згј (ск', зг'), фонет. 146
 згодба и сл. 281
 згодице и сл., знач. 252
 здј — жђ, фонет. 143, 144, 146
 здрав, акц. 136—138, 201
 здравље и сл. 130, 152, 195
 здрављице, знач. 255
 зђеги, фонет. 151
 зев, знач. 435
 зеја, зејо и сл., акц. 130
 зелен, акц. 137, 138
 зелен горица 418, 419
 зеленица, знач. 396
 зелина, творба и знач. 278
 зеље и сл. 119, 146, 164
 земља — земљица 229
 земљозор, знач. 429
 земник, знач. 293
 зенка и сл., знач. 239, 256
 зив, знач. 432
 зидар и сл., знач. 298

- зима, акц. 117
 златар, знач. 298
 златица, знач. 396
 злато, акц. 109, 130
 злаћеница, знач. 396
 злед, знач. 435
 зликовац 302
 зло- 29
 злобљивица и сл., знач. 283
 злогласан, злокобан и сл. 30
 злојед, знач. 428
 злоковник и сл. 311, 312
 злотвор, знач. 427
 Змајан, знач. 250, 256
 змајевање, знач. 278
 Змале, знач. 250, 256
 znamenje м. čudo 464
 знање, фонет. 148, 150
 -знъ : бојазан и сл. 28
 зрачац и сл., знач. 246
- и, пор. 112; и, уп. 95, 96, 97; i 45
 иако 78, 99
 -ив 342, 466
 -ивати: замастити — замашћивати 184
 -иво 130; -иво: плетиво и сл., акц.
 130; -йво : јестиво и сл. 388
 играти — играм, акц. 140
 (иде) улицом, инстр. знач. 51
 идем, акц. 206
 из-, акц. 121
 -изам (пљупкинизам) 28
 иза мене, акц. 202
 изашо и сл., акц. 205
 избавилац и сл., знач. 306
 избавитељ и сл., знач. 260, 299, 304
 известан 367
 известити и сл., фонет. 184
 извештај, знач. 395
 извластити 185
 извор 494
 извући и сл., акц. 204
 изгубљени 367
 издајица и сл., знач. 306
 изданац и сл., акц. 124
 изићи и сл., акц. 203, изиђе, акц. 204
 излаз — излаза, акц. 110
 -izna 28
- изнимка 281
 изображеност, знач. 268
 изумило, знач. 395, 396
 јим > *х'им > гим 65
 -ија 262, 282, 307, 316, 318; -ија:
 арамија и сл. 284, демонија и сл.
 441, кадија и сл., 312; диханица и
 сл. 264, сањарија 269, сплеткарија
 265; ленаудија и сл. 444; братија и
 сл. 406, момчадија 407, ситнадија
 407; -ија (-одија): враголија и сл.
 266
 -ије 26, 262; -ије: бесвестије и сл. 270,
 447, бесмртије 273, благодареније
 265, властољубије и сл. 271, зботије
 267, наручије и сл. 414, 417, 444,
 насилије 275, одличије и сл. 390,
 Приморије 414, прозорије 443, про-
 свештеније и сл. 265, столерије 274,
 страданије и сл. 269
- йк (-йк/-нйк) 289, 290, 292, 296, 309,
 310, 312, 314, 317, 320; -йк (-йк/-
 -нйк): бедник и сл. 284, 285, 286,
 безазленик и сл. 442, 446, благај-
 ник и сл. 313, братопрогнаник и сл.
 442, 447, буновник 309, вареник и
 сл. 389, дневник и сл. 393, зимов-
 ник и сл. 412, извршник и сл. 318,
 тјеменик 443, травник 412
- ика/-љика: воденика 414, ловорика
 402, руменика и сл., 392, 443, ста-
 блика и сл. 389, смрдљика 402
- иконица < икона 256
 или, уп. 78, 102, 464
 -ило 130
 иљ < ělj 171
 ђим — ђим — јим 64
 имамо, желимо и сл., акц. 206
 имање, фонет. 152, 160
 име — имена, акц. 135, 136
 имењак и сл., знач. 283
 император и сл. 318, 439
 -ин: бабин — бабина, акц. 118; — ин,
 суф.: домаћин и сл. 286; — йн: ђогин
 399; -ин (-анин/-јанин): Арапин и сл.
 402

-ина 236, 250, 260, 262, 276, 277; -ина:
бистрина и сл. 271, бичина и сл. 440,
445, б(ј)елина и сл. 275, близина и
сл. 275, 441, ведрина и сл. 270, грм-
љавина и сл. 265, грозовина и сл.
446, давнина и сл. 274, дедина 390,
д(ј)едовина и сл. 391, дружина и сл.
408, јегожина и сл. 258, крвнина
392, кривина 275, лозовина 392, ме-
ђедина и сл. 392, мешавина 266, об-
разина 392, овчина и сл. 392, пау-
чина и сл. 393, Посавина 414, пра-
шина 390, пријачина 233, 440, раз-
валина и сл. 393, разгарина и сл.
443, седина и сл. 273, старина 274,
тканина 389; -ина (-евина, -овина,
-штина) 391; -ина (-етина, -уљина,
-урина, -ушина, -уштина) 257; -лна
(-етина) 259, 572; -ина/-штина 262,
268, 286, 442
-ињ: Србињ 403, 404
-иња 282; -иња/-киња: Влахиња и сл.
403, 409, грофиња 288, 291, 442,
звериња 400, клетиња и сл. 288, 290,
пророкиња 302, тврдиња и сл. 393;
добровољкиња 288, 444, наметкиња
288; -иња/-отиња 262; -иња/-отиња:
голотиња и сл. 268, 271, 406, сиво-
тиња 408, сухотиња 441
-иње: растиње 407, 409
ипак, уп. 100
искати — иште, акц. 140, 141
испече и сл. 193, 206
испред куће, акц. 537
истина, акц. 108
ист'јек, знач. 434
истоветност, акц. 134
-ити: бушити, акц. 192
-ић 296, 572; -ић: голић 259, племић
и сл. 286, полић 389, празнокесић
291, 443; -ић: младић и сл. 287;
-ић(-чић) 236, 257; -ић(-чић): га-
вранић и сл. 238, грофић и сл. 259,
441, анђелчић и сл. 231, барјачић и
сл. 229, белчић и сл. 440, 447
их > и(х) > и 64
ихъ : хп 61
-иц 251; -иц: коњиц 233, 235

-ица 246, 252, 257, 262, 289, 296, 310,
317, 318, 319, 572; -ица: баштица и
сл. 231, бесцјеница и сл. 273, 442,
блудница и сл. 288, 289, болница и
сл. 412, брашненица и сл. 392, бур-
мутица и сл. 393, варалица и сл. 302,
виновница и сл. 443, 446, витица и
сл. 389, вођице и сл. 390, врачарица
и сл. 314, вучица и сл. 400, глумица
и сл. 446, громовница и сл. 444, 446,
десница и сл. 392, дјеларица 299,
догласница и сл. 310. доколеница
392, другарица 288, жандарица и сл.
259, задушнице 276, златица 391,
киселица 402, комовица 392, криви-
ца и сл. 275, кријесница и сл. 399,
кукавица 399, леденица и сл. 391,
напојница 392, немилица 289, Неми-
ца и сл. 403, 464, неродица 268,
олакшица и сл. 268, оскудица 268
пијавица 399, по(д)скочица и сл. 276,
помпрница и сл. 289, раденица 316,
318, стогодишњица и сл. 274, стра-
жарица 302; -ица (-ница) 288; -ица
(-чица) 229, 236, 239, 441; -ица(-чи-
ца): бабушчица и сл. 234, 440, 445
-ице: здрављице 235
-ич: бранич 302, водич 299, 318, 443
-ичар 315
-иште, акц. 130; -иште: светилиште,
фонет. 177
-иште 257, 262; -иште: бајиште и сл.
413, 445, 446, бориште и сл. 413, го-
дниште и сл. 274, доручковниште 442,
игралиште и сл. 413, кућиште и сл.
413, месиште 259, псетиште 259, сре-
диште 414, чудовиште 289
išteta 461
-ишће: godišće 182
ја 262, 318; -ја: војсковођа и сл. 298,
издаја 266, коловођа 301, круно-
ноша и сл. 307, 318, провалија 414,
четовођа 319
jablan 500
Jablanica 212
јабучар, акц. 124
јагњенце и сл., знач. 255

- јагњешце — јагњешцета, акц. 135
јагода, акц. 131
јадиковац, знач. 306, 307
јадник и сл., знач. 283
јаже 465
-јаја: суђаја 312
-јак 291
јака : јаки, акц. 326
јако м. пљ 464
јалакање 281
јаничар 315
Јарбина 496
јаре — јарета, акц. 135, 136; јарад —
јаради, акц. 134
јарекања и сл., знач. 261
јастреб, акц. 115
Jastrebas 124, 212
јастучак < јастук 256
јахач, знач. 300
-је 262, 276, 277, 282, 283; -је: ашико-
вање и сл. 264, боловање и сл. 265,
високопоштовање и сл. 269, доми-
шљање 265, допуштање 266, досто-
јање и сл. 271, 276, држање 265,
живљење и сл. 265, изображење и
сл. 268, просвјећење и сл. 265; бе-
закоње и сл. 268, безбрижје и сл.
270, 441, 446, безграничје и сл. 274,
бездеље и сл. 275; држање 387, за-
криље и сл. 419, 444, залађе и сл.
419, здравље и сл. 273, печење 389,
пр(и)естоље и сл. 389, Подунавље
414, појутарје и сл. 274, средоточје
414; биље и сл. 406, бисерје и сл.
444, дање и сл. 447, 449, зверје и
сл. 406, творје 409
-је (< ње) 130, 155
-је < њ 165
јегоже 261
јегожина, знач. 260
јево, акц. 194
jeda kako 465
један, акц. 194, 203, 206
једино, уп. 99
jediničњ м. тјкто 464
једнакост, акц. 134
једномисленик и сл. 295
једење, фонет. 154
језеро, видело, апостолство, акц. 129,
130
језик, акц. 115, 112, 128
jezirko 500
језичина и сл., знач. 260, 261
јеи — јеј — је — је 65
јелен — јелена, акц. 198
јелечин < јелек 256
-јем: чујем и сл., акц. 120
јепо, фонет. 170
јер 78
јерина, знач. 260, 262
јерје, знач. 410
јесам, акц. 194
јест, уп. и знач. 86
јести — једем, акц. 140
јечати — јечим и сл., акц. 140
ји < ih > j > hi, gi, gu 73
Јован, акц. 194
јогунлук 280
јогунство 281
joј > jđ > jo и ђој > ђj 65
ју (< ја) и joј — jej 65
јуже 463
јунак, акц. 117, 124, 206
јунаштво, акц. 130
јутрошњица, знач. 396
јџ — јџ: дјџе : дјџа 170
-ка 235, 250, 262, 282, 296, 316, 319,
572; -ка: бака и сл. 233, богаташка
и сл. 442, васпитатељка и сл. 313,
318, вока и сл. 233, Врушкогорка
444, досетка и сл. 267, дршка и сл.
388, жеравка и сл. 389, жутовољка
399, зверка и сл. 400, зенка и сл.
229, изнимка и сл. 441, Плирка и
сл. 403, куварка 307, мучитељка 302,
политичарка 291, прозирка 392, спаси-
тељка 299, Сршка 404; -ка (-ојка/-
-анка/-арка: добројка, лепојка и сл.
288, белгијанка и сл. 391, доми-
шљанка и сл. 288, Змијанка 291,
љубованка и сл. 440, пијанка и сл.
265, хиљадарка 443
кавана, знач. 416
кавица < кава 256
кад 78, 91, 99

- кажипут, знач. 429
 кајганица < кајгана 256
 какав, акц. 194; какав (каква, какво) 78
 како, уп. 87, 88, 89, 99, 100, 101, 102, 104, 105
 калуђерка и сл. 439
 камен и сл., акц. 118, 125, 138
 камснара, знач. 415
 каменопис, знач. 429
 каменчић, знач. 228
 камитчак, знач. 258
 камоли, уп. 99
 кандилце, кандилче < кандило 256
 кап — капн, акц. 134
 каплар 315
 каракалпак и сл. 431
 карање, фонет. 148
 карст (крас) 215
 карташ и сл. 295
 касапшште, знач. 416
 кашел, фонет. 504
 кевеља 531
 кемик и сл. 315, 318
 кивла, акц. 538
 кимек, фонет. 504
 -киња 572; -киња: даницкиња 391, стушккиња 314
 кипар (: кип) 315
 кладина и сл., знач. 260
 Кладушa 494
 клепка, знач. 395
 клесар и сл. 316
 клесмо — заклесмо, акц. 204
 клетва — клетава: странка — страна-ка, акц. 107
 клетина 260, 292
 клиз, знач. 432
 кликотање, знач. 278
 клин, акц. 116, 119
 клинац, акц. 124
 клини/клинови и сл., акц. 125
 knez bēsomъ 465
 Књажевчанин 405
 књижура, знач. 262
 -ко 250; -ко: бабајко и сл. 233, дивко и сл. 440, добројко 442, зеленко 399, Мађарко и сл. 259, 440, непослушко и сл. 231
 кобац, акц. 124, 125, 128
 ковчежић и сл., знач. 258
 код мене, акц. 196
 кождер, знач. 429
 коза — сагра, kага 498
 козалац: козалца > козаоца 128
 Козара 217, 498
 Козарац 498
 кози [кози], фонет. 171
 Козјак 217, 498
 Козји поток 498
 који (која, које) 78, 87
 који — преко којегa, акц. 202
 кока, кокош, кокот 39
 кокот и сл. акц. 116, 118, 125
 кокотати 39
 кокотац и сл. акц. 124
 кокош — кокоши, акц. 134
 колац — коца 164
 колено, акц. 129; кољено и сл., фонет. 151, 165, 167
 коленоприклоност, знач. 280
 колибица и сл., знач. 240, 241
 коло и сл., акц. 130
 коло и сл., акц. 130
 коловођа, знач. 300, 301, 304, 305
 коловоз, акц. 118
 коље, фонет. 146, 164, 169
 кољевка, фонет. 170
 кољет, фонет. 154
 комад: комади, акц. 128
 комешај и сл. 281
 Komljan 214
 Komovi 214
 кона < конишја 256, кона и сл., знач. 251
 конаца и сл., акц. 122
 конс. ÷ је < ђ 172
 конс. ÷ њ 172
 коњ, акц. 110
 конобарка, знач. 294
 Кораоник 212
 копиле — копилета, акц. 135
 копје — копље, фонет. 151, 153, 169
 коприва, акц. 131
 копча и сл., знач. 252

- korigēne, фонет. 154
 користољубље 280
 кормило, знач. 397
 косноц = владаоц, акц. 194
 косиште, знач. 415
 Kostaј 211, 216
 кост, акц. 118, 119, 133; костјом, фонет. 182
 костоломача, знач. 395
 кошња и сл. 27
 крава : кравица, акц. 132, 133
 крај 119, 127, 197
 краљ — краља, акц. 110
 краљих и сл., знач. 261
 Крапина 215
 красан, акц. 138
 Krasnići 215
 краставац, акц. 124
 крвав, акц. 118, 201
 крвљу, кошћу, акц. 134
 крволочни, обл. 360
 крвопија, знач. 304
 крвца, знач. 228
 крст, знач. 432
 кржак, знач. 397
 крив 495
 кривина, знач. 280
 крикѣти — кричати 169
 крилаш, знач. 294
 крило, акц. 109
 кристал-палате, знач. 430
 критикаш, знач. 319
 критичар 315
 крич, знач. 435
 кровина, знач. 261
 кроничар 315
 крстити, фонет. 143, 144, 184
 кртина, знач. 280
 круноноша и сл., знач. 308, 309, 319
 крушка, акц. 116, 192
 криштен — кришћен и сл., фонет. 178, 179, 180, 184, 336
 криштење и сл., фонет. 182
 (к)ћерца, знач. 246
 куварка (кухарка), знач. 308
 кудјеља — куђеља 171
 кујем, акц. 191
 кукавштина, знач. 260, 292, 296
 купатило, знач. 415
 купац и сл. знач. 298, 299
 куповала и сл., акц. 205
 курито, фонет. 177
 кутић и сл., знач. 243
 кућама, акц. 115, 118
 кућерина, знач. 227
 кућница, знач. 227
 кућиште, знач. 416
 кь is(uso)vi 462
 кьсна 461
 л, фонет. 468
 лабринути, акц. 140
 лавица 227
 лађа — мајка, акц. 131, 133; ладја и сл., фонет. 158
 лажов и сл., знач. 283
 laј и сл. 499
 лаковерје 280
 ламњава и сл. 281
 лампца < лампа 256
 ланци и сл., акц. 198
 лармација, знач. 312
 ласичји, ђавољи, акц. 138
 -лац 310, 319
 лаште 124
 -ле 235, 250, 251; -ле: брале и сл. 233, 235, Змале 440, селе и сл. 233
 леденица, знач. 397
 леђа (за моју леђу), акц. 198
 Lelija 215
 ленардија, знач. 409
 лепота, фонет. 168
 лепрш, знач. 433
 lерѣ 466
 лети, диј. лете 51
 летјети — љето, фонет. 173
 lie : driwlie 158, 159
 лице, фонет. 146
 -лија: амалија и сл., знач. 390
 лија, акц. 131, 134
 лијепи 368
 лијепо > лиепо > лепо, фонет. 504
 -линк: крушколик, црволик и сл. 30
 lisičēne, фонет. 154
 лисичић, акц. 124

лиска, акц. 133
 листак — листић, знач. 236
 listje, фонет. 143, 155
 лити — лијем, акц. 141
 лице и сл., акц. 109, 129, 130, 135
 лицоноша и сл., знач. 304, 306
 липиће и сл. 130, 144, 177, 182, 183, 185, 186
 лј, фонет. 149
 лјс, нје 168
 лјудеум = људма 158
 -ло 130, 262, 282; -ло: белило и сл. 388, 413, беснило и сл. 269, бл(ј)е-
 дило и сл. 275, ведло и сл. 441, ве-
 зило и сл. 443, видјело и сл. 265,
 266, гадило и сл. 288, 442, заједало
 и сл. 288, купатило 445, мртвило
 270, нпштавило и сл. 271, опело 266
 ловац, акц. 124
 лојзе 67, 73
 ломача, знач. 395
 ломити, акц. 139, 140, 141
 Лоња 494
 луди 351
 лудост : благост, акц. 134
 луђе, фонет. 152
 лужина, знач. 261
 -лук 262; -лук: алвалук и сл. 390,
 јогунлук и сл. 271, одморлук 443,
 поганлук 275
 лукав 351, 352
 лукуџ — лучац 169
 лупежњак, знач. 259
 љгђсаје 465
 љžпа 465
 љје, фонет. 157, 164; љје > ље, фо-
 нет, 155
 лѣ, пѣ — ље, ње 168
 лѣпа 461

 љ, фонет. 145
 -ља 317, 319; -ља: породилја 299, пра-
 ља 314, просилја и сл. 299, 318
 љепо, фонет. 170
 љерђи и сл., фонет. 168
 љесак и сл. 281
 љетиште и сл., акц. 130
 љуб, знач. 433

љубав, акц. 134; љубављу, фонет. 156
 љубитељ, знач. 298, 306
 љубованка и сл., знач. 255, 256, 292
 љубовца и сл., знач. 252
 љуђи, фонет. 152
 љуљка, знач. 397
 љут — љући, фонет. 144, 175, 186

ма 78
 маглуштина и сл., знач. 258
 мада 78, 98
 Мађарко, знач. 262
 мазало, знач. 227
 мазуник, знач. 293, 296
 Maj 211
 Маја 211
 Мајевица 211, 216
 мајка и сл., акц. 119, 133, 136
 Мајмаровићи 558
 Majska Poljana 211
 мајсторица, знач. 316, 318
 макар 78, 100
 Македоњец, фонет. 504
 Малајница 216
 Mala Plana 214
 Мала Тпња 497
 Male Babine 211
 Male Batalage 211
 Malenik 211
 Maleš 210, 216
 мати, акц. 138
 малина, акц. 115, 200
 Малинска 216
 Malisor 214
 мало- 29
 Malovan 211, 216
 маловечан, малодушан и сл. 30
 Мало Малово 210, 216
 Malonšić : Malušić 53, Malonšići :
 Malušići (on > q > y) 214
 Малча < *malta 211, 216
 Маљен 211, 216
 мам, знач. 435
 мамузина < мамуза 262
 мар, знач. 435
 марифетлук 281
 маслинак и сл., знач. 416
 мати, акц. 194

- мах, знач. 435
mahneš, акц. 109
Мачвани, акц. 194
маштина < машта 262
мебто, акц. 538
Medvednik 212
međnīcu 466
међутим, уп. 98
мек — меко — меки, акц. 200
мелемка и сл., знач. 292, 439
мене, тебе, себе (ген.-ак. јд.), акц. 196, 201, 202; мени, теби, себи, (лок. јд.), акц. 201, 202
Мердаре 496
мерило, знач. 396
месец, акц. 128, 190
месни, акц. 138
месо, акц. 108, 109, 130, 131, 198
метанија, знач. 278
мети је, акц. 195
механа, знач. 416
мештани, акц. 129
мјесо, мјесто (мјесо) 67
ми : ни, нас : не, мије 59
милованче 235
милодув, милодух и сл. 427
милопој, знач. 427
милопојка, знач. 295
милосрђе, фонет. 148, 149, 150, 153, 154, 155
мишитар 315
минути — минем, акц. 140, 141
мисао — мисли, акц. 134; мисаљу (mi-sagliu), фонет. 147, 154
митроносац, знач. 308, 309
мјед — мједи, акц. 134
мјеко, фонет. 170
м(ј)ерило, знач. 395
мјестанце, и сл., знач. 242
младенци, акц. 119
младица, знач. 396
младост 118, 123, 134, 263
mladyi, фонет. 154
млјјеко, млјјеко и млиеко, фонет. 505; млјеко : млјекара 170
млиин, акц. 116
mlīnag, акц. 116
мљ, фонет. 145
mniti se 461
многобоштво, многобројан и сл. 30
многи, акц. 116, 138
много — 29, 93
mněhu d(u)hъ viděti 464
мњење 282
модре и сл., акц. 201
мозак, акц. 119, 125, 128
мојега, акц. 202
Mojkovac 211
Mokra Gora 212
mol — Mulat 211
молба, знач. 278
молитвица и сл., знач. 247
Molovanj 211
Molunat 211
момци су, акц. 195
момчекања и сл., знач. 260
Montimir > Mutimir 53
мореш — поможеш и сл., акц. 191
Mosor (*Mol < i > sor) 211
мотати — мотам, гребенати, акц. 140
моћи — можеш, акц. 140, 141
мрачило, знач. 395, 397
мрети — мрем, акц. 146
мрз, знач. 433
мрзитель, знач. 306
мрмор, знач. 435
мртвеж 281
муња, фонет. 148, 150
муњава и сл., знач. 278
мутити — мућак — мућен 144, 175, 186
Мучањ 216
н ÷ ј, фонет. 150
на-: наручај и сл., творба 425
на врата — вратима, акц. 199
навртак, акц. 124
на главу, акц. 537
над-, акц. 121
над-: надгробница, творба 426
надрикњига, знач. 429
надрикњиштво 282
nazaranině 462
на зет, фонет. 504
на исповијед = на Благовијес(т), акц. 196

- пајгушче и сл., фонет. 178
 наковањ, акц. 124
 накритче, знач. 262
 налив-перо 418, 419
 нама — за нама, акц. 202
 на мек (намах), фонет. 504
 намет — наметни — наметник и сл.,
 акц. 121
 наметкиња, знач. 295
 на опу stranu 465
 нападај 281
 написа, акц. 204
 парl'п se 465
 напомена акц. 115
 народ, акц. 108, 124, 128, 198, 200
 парођ 465
 наручје, акц. 120
 насеље, акц. 119, 120, 130
 насјек, знач. 434
 naslagegna, фонет. 154
 насмијех, знач. 434
 наставак и сл., акц. 124
 настојник, акц. 124
 па съъмиштиъ 464
 па trъstъ 466
 наћи — нађем, акц. 140
 научар и сл. 315, 316, 319
 начело и сл., акц. 129, 130
 начелник, акц. 119
 паšенаше бо umгѣti 464
 напник и сл. 296
 не- 291
 не 45
 не — ве [нас-вас], дијал. 508
 небесник, знач. 293
 небо, акц. 109, 116
 небрат и сл., знач. 422
 не budеть 463
 невер-слава, знач. 430
 неверник 291
 невеселост и сл., знач. 422
 невештак, знач. 428
 невинашце 235
 нев(ј)ера, знач. 428
 невреме, знач. 428
 него, уп. 92
 недјеља — неђеља 171; неђељу и сл.,
 фонет. 172
 недоба, знач. 428
 недуг, знач. 428
 незнабог, знач. 429
 нека, уп. 86
 неки 367
 нектоли, уп. 99
 некрст, знач. 428
 немаи — њедра, фонет. 173
 немаштина и сл. 290
 Немен — икуће 495, 496
 неместо, знач. 428
 немилице, знач. 295
 нестој < не моzi 73
 ненасит, акц. 124
 необрани 345
 неписмен, обл. 353
 непослушко 235
 неправда и сл., знач. 422
 неправедан — неправедни 351
 нерука, знач. 428
 несан и сл., знач. 422, 428
 nesmyslna 461
 несташко 235
 нећак и сл., акц. 124; нетјак, фонет.
 182
 nepoko 55
 нехw — нехом 61
 nѣstъ mi па podobо 457
 -ни 329; -ни; -н 329
 ни — ви [нама — вама] дијал. 508
 ние 158, 159
 низ леђа — на леђима, акц. 199
 ник'ет, фонет. 504
 нисам, акц. 194
 нитков, знач. 259
 ништавило, акц. 129
 нј, фонет. 149
 но, уп. 93
 нов(и) и сл., акц. 137, 138, 200, 201
 новинар, знач. 314, 316, 318
 Novi Sad, знач. 418
 нога, акц. 115, 117, 131, 132, 139, 199
 ногоступ, знач. 429
 нокат, акц. 125, 128
 нончице, знач. 262
 носина, знач. 260
 носити, акц. 110, 116, 140

- ноћ — ноћи, акц. 134
 pouschine = novščine 55
 -ну/-не 193
 ну 462
 нуз мене, око себе, акц. 201
 -нути: венути, акц. 192
 нђе > ње, фонет. 155, 164; нђе > ње,
 фонет. 155
 нѣсть ми подобнь 457
- њ, фонет. 145, 499
 -ња 262, 282; -ња: блудња и сл. 269,
 грдња и сл. 265, кривња 275, прат-
 ња 408
 -ње 28
 ње : нје 148
 њега — га : њих — ги(х) и и(х) 60
 његов, акц. 194
 њежан, фонет. 168
 њекака, фонет. 165
 њекако, фонет. 151
 њекога и сл., фонет. 151
 њеци и сл., фонет. 151, 172
 њешто > и сл., фонет. 153, 165
- о — е м. њ — њ 468
 о-: окриље, творба 426
 о (< ој) 65
 -оба 262; -оба: грдоба и сл. 271
 обавешћен и сл., фонет. 183
 о(б)градити 44
 оберсудац, знач. 316
 обилан — обилна, акц. 138
 obil-je 156
 облачје, знач. 410
 облашћу, фонет. 152
 обље [обје] и сл., фонет. 174
 -образан: мекообразан, једнообразан и
 сл. 30
 -ов: бундов 401, 444, зељов и сл. 398,
 лажов 442, хуљов и сл. 284
 овај, акц. 202
 оваквик и сл. 296
 оваки и сл. 523
 -ован/-овнй 310
 -оват 342
 овђе, фонет. 167
- ови, они, дијал. 508
 овсик, акц. 119
 овца, акц. пор. 119
 Овча брв 496
 овъ < оѹ — оѹ: воловъ, повеловъ,
 бановъ 54
 огрејак 281
 огромник, знач. 293
 од-: одљуд, творба 426
 оданак < одахнути 277
 одапија 312
 od vone migъуе 467
 одива, акц. 131
 од другога, акц. 196
 одличје, знач. 397
 од мене, акц. 202
 одморлук, знач. 396
 од овог, акц. 196
 odpušćeње, фонет. 156
 одстрјељивати, фонет. 171
 оженио, акц. 194
 Ozren 215
 -ојка 296; -ојка: добројка 291
 -ојко 290, 296; -ојко: добројко 286
 Окиљевић 496
 око — около, акц. 128
 Око Соколово 39
 окрену, акц. 204
 окреп, знач. 434
 омашај, знач. 279
 Омоље 216
 он, акц. 202
 -(он)ица (делаоница) 416
 -оња 572; -оња: ушоња 399, 400, 444
 опере (осване), акц. 195
 описивати — описујем, акц. 140
 опрашћати > опраштати 143
 опростити — опроштен — опраштати
 176, 187; опрошћен и сл., фонет.
 184
 oprustěть 465
 орање и сл. фонет. 157
 организам, акц. 194
 орудије, знач. 397
 оружник, знач. 293
 осамљеност 282
 осване — укува се, акц. 195

- осветар и сл. 302, 305
 о себе (лок), акц. 202
 осјаност 277, 279
 осмејак и сл., знач. 256
 -бст 28, 262, 276, 277, 282, 572; -бст:
 бадрост и сл. 271, 272, 273, бојност
 441, 447, 449, безбрижност и сл. 273,
 бескрајност и сл. 275, благодарност
 и сл. 270, будућност и сл. 274, веко-
 вечност и сл. 274, забитност 268,
 знаност и сл. 276, лудост 275, мла-
 дост и сл. 274, надлежност 276, опа-
 сност и сл. 268, осјаност и сл. 267
 остатак, знач. 395
 осудак, знач. 279
 -бт: пукот 414, 445, шкрбот 393, 444
 -ота 262, 282; -ота: белота и сл. 275,
 442, бистрота и сл. 273, голота 268,
 гр(ј)ехота и сл. 275, милота и сл.
 270, слепота и сл. 274
 отац — оца : вранац — вранца : конац
 — конца, акц. 107; отаца и сл.,
 акц. 122
 от b(og)a 462
 от vone hrizmъnye 467
 oteščaŋe, фонет. 154
 ot kudu 462
 ot masti blagovonъnyje 467
 ot plunovenija 464
 отрова [< отровати], аор. акц. 204
 отровник, знач. 293
 ot tiveriady 462
 ot trapezy 466
 otmoreni list 55
 othodeštemъ 465
 otyvčšta 462
 отька — отца 159
 отьселѣ 462
 -оћа 28, 262, 282; -оћа: белоћа 275,
 будноћа и сл. 270, 442, злоћа и сл.
 273, мирноћа и сл. 268, слепоћа 274
 охоли 360
 оца, знач. 259
 оцоубица, знач. 306
 очев, акц. 119, 194
 очију, акц. 193, 194
 очишћен : крштен 177; очишћен —
 очиштен 177; очиштен и сл., фонет.
 183
 očišćenje, фонет. 178
 па (пак), уп. 98, 105
 падати, акц. 192
 палошина < палош 262, 439
 памет — памећу, фонет. 149, 173
 памтити, акц. 119, 140
 панцирлија, знач. 397
 папа : папѧ, знач. 38
 папучица < папуча 256
 паси, фонет. 171
 пасти : пропасти, акц. 537
 паук, акц. 115
 Паулини 499
 пауница 227
 паша — пара — ага, акц. 132
 пашче, знач. 259
 -пев- 277
 пев, знач. 433
 певидруг, 425, 430
 Пега, знач. 256
 перјаник и сл., знач. 283
 перјаница, знач. 294
 перје, акц. 109
 перо — пера, акц. 130
 перце и сл., знач. 248
 Pestum 214
 Petrova Gora 212
 пећи — печем — печемо — печете,
 акц. 140, 141, 204, 206
 пехарац < пехар 256; пехарац и сл.,
 знач. 239
 пециво, кућиште акц. 129
 пешак, знач. 312
 пешачити 312
 пиво и сл., акц. 129, 130, 135
 пијанка и сл., знач. 265
 пираће, фонет. 157
 Pirlitor 210, 215, 217
 лис, знач. 433
 pisa 462
 писанју, фонет. 158
 писарица и сл., акц. 133
 писати — пишем — пишеш, акц. 71,
 109, 140
 писац, знач. 298

- писац : писмо 129
 pitat, акц. 109
 питати и сл., акц. 114, 115, 140, 141, 207
 пиће : питиє, фонет. 151; пиће и сл., знач. 264
 пјевалица, знач. 305
 пјевачица, знач. 305
 Pješivci 214
 плаветна : плаветни, акц. 326
 плаветница, знач. 396
 плавојка и сл. 291, 283
 plana 213, 214, 216
 Plana 214, 216
 Planeja 214
 planina 212, 213, 214, 216
 planinetina 213
 Планиница 216
 Planinsko Grahovo 214
 Platije 213
 плачидруг, знач. 430
 плашив 348
 племенити 350, 360
 плет, знач. 433
 плетем, акц. 191
 плетен, акц. 194
 плетиво, акц. 115
 плетикоска, знач. 430
 pleš 214
 пливачица, знач. 305
 плов, знач. 435
 Ploskištino 214
 плот : плести 44
 Ploča 214
 Pločica 214
 Pločnik 214
 plunu 464
 plěvelь 465
 плъ, фонет. 145
 плє — бље < рѣ, бѣ 173
 плєсма и сл., фонет. 172
 Plješ 213, 214
 по- 121, 423; по-: Подунавље, творба 426
 победник и сл. 312
 побншћи и сл., фонет. 183
 поборник 312
 побочник и сл. 293, 295, 297, 439
 побра и сл. 235
 побрат и сл., знач. 423
 побре, знач. 249
 rowernienia, фонет. 158
 повика, акц. 204
 повјерење и сл., знач. 269
 поводањ, акц. 119
 повој, акц. 124, 128
 повоткиња 404
 поганик и сл. 293, 295, 438, 439
 rogargeње, фонет. 154
 погибао — погибли, акц. 134
 погласица, знач. 396
 погле > гле 68
 погледу, акц. 125
 погодак и сл., акц. 125
 pogrđeње 154
 под- 121; под-: подграђе и сл., творба 426
 подјелен : подјела 170
 подземник, знач. 293
 подтац 297
 подмукао 139, 360
 подне, акц. 194
 подупорањ, акц. 124
 Pozdravље, фонет. 162
 -poj- 277
 појак и сл., знач. 256
 ројана 217
 Rojana 217
 појанка и 281
 polagaєть 461
 полицар, знач. 291
 položiše 464
 поље, акц. 109, 116, 129; поље : јато, акц. 130
 romankaње, фонет. 156
 пометња, акц. 131, 133
 помирница, знач. 295
 помоћ, акц. 118
 понашај 277
 понизје 277
 понорница 494
 ropudi 465
 поорали, акц. 115
 попа и сл., знач. 248
 попов, акц. 119

- попови — попова, акц. 126
 пореметња и сл. 27
 пореће 465
 породиља, знач. 300
 порцијаш, знач. 294
 посланица, знач. 396
 посланство, знач. 279
 посмртенче 235
 постити — пошћак, фонет. 144
 поступлена, фонет. 162
 потајница, знач. 294
 potvardyenye 156
 поткова, акц. 204
 поток — потока — потоци — потока,
 акц. 108, 109, 110, 116, 124, 126, 128,
 136
 поуцители, знач. 304, 305
 pohoditъ 464
 почета — призната, акц. 205
 почетак, знач. 395
 рошаšće, фонет. 155
 поштен и др. 348
 роштења, фонет. 151
 рошћее, фонет. 156
 пошто, уп. 91, 103, 104
 пошћак и сл., фонет. 175, 186
 пра- 423
 прабесина, знач. 260
 прабрегови, знач. 423
 прав, акц. 116, 119
 правда < правьда, акц. 133
 правдати : оправдати, акц. 536
 правдати се и сл., акц. 139, 140
 праведни 351
 праведност, акц. 134
 pravo 465
 правѣимъ срьцемъ 54
 праг — прага, акц. 110
 празнина — тамнина 277
 праље — пваље — преља, акц. 133
 Pranjani 214
 прасе — прасета, акц. 135, 136
 прастарина, знач. 280
 пратители, знач. 300
 пратња, знач. 410
 praudaњъ 55
 праунук, знач. 427
 прах, акц. 120, 126, 127
 првенче 235
 први, акц. 195, 203
 првник и сл., знач. 283, 294, 295, 438
 прс- 29, 423
 преглед и сл., акц. 128
 пред-, акц. 121; пред-: предрође и сл.,
 творба 277, 426
 предбојник, знач. 311
 predgrade < predgradje, фонет. 186
 предузеће, знач. 279
 преко-: прекоморка и сл., творба 426
 преко тебе, према себе, акц. 202
 прекрасан, прељубазан и сл. 30
 прелет, знач. 434
 прељуботворни 148
 премда 78
 пренераз, знач. 434
 преобраз, знач. 435
 препир, знач. 434
 преси́ла и сл., знач. 423
 prestuplenie 158
 прећи, акц. 193
 при-: придворник и сл., творба 426
 придворка, знач. 294
 придворник, знач. 293
 прижељкан, знач. 401
 primumji jego svědětělstvije 462
 пријатели — пријатеља : синовии —
 синова, акц. 129; пријатељ, знач.
 306
 Prizrenska Gora 212
 пријачина, знач. 236, 250, 256
 prijehomъ 462
 primaleće, фонет. 154
 pristavnika 467
 pristol-je 156
 пристоле и др., фонет. 153, 155, 163,
 172
 притисак, акц. 124
 приходник, знач. 311
 пригчесник, знач. 293
 причештения и др., фонет. 179
 приша, знач. 236, 151
 prišastje и сл., фонет. 182
 про- 121
 Провид, знач. 434
 prognaje, фонет. 150
 продала, акц. 205

- прозирка, знач. 396
 прозорије, знач. 395, 397
 проигуман, акц. 124
 проклетиња, знач. 260
 prolića, фонет. 154
 пролетос и сл., фонет. 166
 прољеће, фонет. 152
 просветитељ, знач. 310
 просветник и сл. 312
 просиља, знач. 300
 проходао, знач. 475
 prohoditi 465
 prohodom 465
 prošćeње — prošteње 182
 прошчадија, знач. 409
 прслук, знач. 397
 prěžde 461
 псоглав, знач. 429
 пукот, знач. 416
 пукотрба, знач. 428
 purpiru čvlenу 466
 пустити — пуштати, фонет. 143
 путовање и сл., знач. 264
 путови, -ова, -овима, акц. 197
 пчела (būčela < *būk-jela) 40
 pēneze 461
- Р**, пор. 112; r, фонет. 499
 работай > работав и сл. 58
 ravii 461
 ravnište 213
 радац, знач. 300, 301
 раде и сл., акц. 538
 рад(е)ник, знач. 314, 315
 раденица, знач. 316, 318
 радилца, знач. 305
 радио-станица 418, 419
 радити — радим (крварим), акц. 140, 141
 радости, акц. 194
 раз- 121
 разабра, разабрали, акц. 115
 разбибрига, знач. 430
 разбитуга, знач. 430
 разбојште, акц. 129
 разбољеше се, фонет. 168, 172
 разгарпина, знач. 395
 razgrabiti 465
- раздјељак 171
 razkršće, фонет. 155
 разношач 308, 309
 разумлесмо, фонет. 153
 рајевина, знач. 395
 рак, акц. 124, 125; рак < ракъ, акц. 118
 ramnište 213
 Ramnište 213
 расвануће, фонет. 152
 расковник, акц. 119
 раскомад, знач. 434
 раскошник, знач. 293
 распетије, знач. 397
 рачундија знач. 312
 Рваћан — *Рваћанин 405
 ребро, акц. 130, 198
 ревати, акц. 140, 141
 ревнотељ, знач. 260, 305
 редитељ, знач. 305
 ремель 462
 гер, акц. 109
 [рећи] — рече 461; рекли су, акц. 195
 риба, акц. 108
 рибарче, знач. 256
 риђокоса знач. 417
 ријеп, фонет. 505
 ритина, знач. 261
 роб, акц. 116, 118, 124, 126, 128, 136, 137
 робље, фонет. 152, 153, 173
 рог, акц. 116, 118, 119, 127, 133, 138
 роптање 280
 род и сл., акц. 124, 127, 128
 родиља, знач. 300
 родитељ 118, 148, 160
 родјак и др. — рођак, фонет. 152, 154
 roduenoga, фонет. 154
 рођеница, знач. 396
 rojeњem, фонет. 150
 Romanija 212
 рон, знач. 433
 роса, међа и сл., акц. 132
 росити — росим : женити — женим, акц. 132
 рубин-капљице 419, 430
 рубинчић < рубин 256
 руг, знач. 435

рутоба, служба, акц. 133
 рудица, акц. 134
 Rudnik 212
 рудничите, акц. 129
 рука и сл., акц. 43, 115, 133, 193, 199,
 537
 рукопис, акц. 107, 115
 Rumija 212
 рупчага и сл., знач. 260
 рутавило 282

са-: састав и сл., акц. 121
 са, знач. 51
 са : ка 51
 саборац, садруг и сл. 30
 са братом 51
 садругар, знач. 292
 самица, знач. 295
 само-: самовласт, самовоља и сл. 30
 само, уп. 99
 самољубље 280
 самораст, знач. 428
 самоуче 135, 235
 самрт, акц. 134
 санак и сл., знач. 249
 сањарија 281
 Сарајевче, акц. 135
 сат — сахат и сл., акц. 539
 сатић < сат 256
 саћурица < саћура 256
 свадбовати, акц. 140
 сват : свадба, акц. 133
 све-, пор. 29
 свебиће, знач. 427
 свевласт, свезнајући и сл. 30
 свежина 283, 281
 свеједно који 366
 свекар — свекра — свекрови, акц.
 128, 476
 свемијење 277, 427
 свемилост и сл. 421, 427
 свесаздатељ и сл., знач. 306
 свесиље 280, 426
 свеславље и сл., знач. 264, 427
 свет, свети и сл., акц. 136, 137
 светило, знач. 279
 светитељ, знач. 306
 светокруг, знач. 427

светотајство, знач. 428
 свећа и сл., фонет. 171
 свечар, знач. 280
 sveštali м. s'ložili 464
 свилоплет, знач. 429
 свјетилница знач. 396
 свјетлилоносац 309
 својомъ главомъ 54
 св—тв (свој, молитва), фонет. 53
 svědčel'stva 462
 se 465
 себичја 277
 седми — осми, акц. 203
 бедница, изелица и сл., фонет. 171
 сека—сепка, знач. 251
 секириште, знач. 415
 секунда и сл., акц. 537, 538
 сена, акц. 130
 село, акц. 109, 128, 129, 195, 198
 сељани, акц. 129
 сеоде и сл., акц. 128
 serbi (servi) и сл. 56
 ёсти, фонет. 174
 сестрин, акц. 194
 сечиште, знач. 416
 сеша — снаша, знач. 254
 si м. sice 464
 сиђети и сл., фонет. 171
 с(и)ев, знач. 433
 sima 465
 син, акц. 124, 127, 128, 131
 спиковац, знач. 294
 синовац и сл. акц. 124
 син Петра : син Петру 481
 синчић и сл., знач. 236
 сир, акц. 119
 сиромашак 353
 сиротиња, знач. 279
 сироче — сирочета, акц. 135
 ситнило, знач. 277
 ситноћа 281
 сито, акц. 116
 сићушак 235
 сј—зј, фонет. 145
 сјало, знач. 395, 396
 сјено — сјенина 170
 сјењу и др., фонет. 163, 172; сјењу —
 њешто, фонет. 173

- сјетило знач. 395, 396
 скакалец, фонет. 504
 скј, фонет. 146
 скотија, знач. 409
 скрбљу и др. 163, 172, 173
 скушња и сл. 281
 слабачак : гојазан, акц. 139
 slavešte 463
 Славјан и сл. 439; Славјан, знач. 405
 Славјанин : Славџин 404; Славја-
 нин, знач. 405
 Славјанство, знач. 410
 славље и сл., знач. 269
 славопевка 277
 славујић, знач. 256
 славуј-песма 419
 сладак — слатка — слатко, акц. 200
 сладолија, знач. 279
 слађе, омиље, знач. 278
 сламни, акц. 119
 сламчица, акц. 131
 слани 495
 slijedeće 154
 сликар, знач. 308
 slobodno < sbobodno 55
 словету (лок. јд.) 198
 слуга, акц. 115, 131, 132
 slugamъ, 465
 служитељ, знач. 308
 служити — служиш, акц. 115, 117
 слут, знач. 433
 смејати се, акц. 141
 сметње, акц. 132
 смиренница, знач. 295
 смоква, бачва, акц. 133
 смотак и сл., акц. 125
 snawa < снава 63
 снажај 277
 снаја/сна/снава 62
 снаха — снава > снаа — сна'а 62;
 снаха > снаја 63
 снежина, творба и знач. 278
 сноплє и сл. фонет. 155, 175
 совельуга и сл., знач. 262
 соко сиви 39
 соколик, знач. 415, 416
 соколица, знач. 401
 спав, знач. 433
 sprasety 468
 спаситељ, знач. 306
 спаситељка, знач. 300, 301
 Spodmol 211
 срамота и сл. 131, 133
 срамотник, знач. 293
 србинство, знач. 279
 Србиња 405
 Србодрем, знач. 427
 срдашце, и сл., знач. 255
 срдит, обл. 329
 Сребрница 497
 сребрни 349
 срк, знач. 435
 Српкињица и сл., знач. 247
 српство, знач. 280, 409
 ст — зд, фонет. 144
 стаблика и др., знач. 397
 stadii 466
 стакленце и сл., знач. 242
 станови = вјекови (поред гласови),
 акц. 197
 стар — стари, акц. 116, 201
 Stara Planina 212, 216
 старина и сл., акц. 133, 280
 старовоља, знач. 428
 старојко 290
 старци, акц. 119
 starьсь : starica 550
 стати : престати, акц. 536
 стварца и сл., знач. 240
 -ство 27, 28, 130, 262, 276, 277, 282.
 -ство: аварство и сл. 273, 442, арај-
 ство и сл. 270, безбоштво 274, бла-
 городство и сл. 276, богатство и сл.
 268, браколомство и сл. 266 братим-
 ство и сл. 276, братство и сл. 406,
 бродарство и сл. 276, војводство и
 сл. 391, д(ј)етинство 274, друство
 (друштво) 408, издајство и сл. 267,
 покућство и сл. 407, Славјанство и
 сл. 444; -ство/-анство: отачанство
 390 стегоноша, знач. 304, 307
 sterplienie 158
 стеченац, знач. 396
 Стипе, фонет. 168
 стј. фонет. 146; стј — здј 143; стј —
 шћ 143, 144

сто — стола, акц. 126
 стог — стога, акц. 126
 стоглавник, знач. 293
 стогодишњица и сл. творба 421
 сто ектара, акц. 193, 196, 197
 столац — стоца 164
 столетница, знач. 292, 293
 стрављеник знач. 311, 319
 стража, суша, лађа, акц. 133
 стражар, знач. 300
 стражарица, знач. 305
 стреп, знач. 433
 стријеље, знач. 410
 studanka 500
 студенац 494
 suakomu 55
 Suva Gora 212
 Suva Planina 212
 Suvo Rudište 212
 sudarъ 466
 sudiš, акц. 109
 sudište 467
 sudy 465
 sudyen, фонет. 154
 суђе, фонет. 151, 152, 173
 сужао, знач. 426, 430
 сузналац 307
 suih 55
 suomu 55
 суревница, знач. 295
 Sustipan, Sumartin, Sujurap : Sutvara
 57
 сухотиња 282
 съблажънајеть 466
 съblazniti 466
 съblaznъ, съblaznomъ 466
 съborište 465
 съborъ 465; съногъ > збор, фонет. 121
 съvčđetelstvujеть 461
 съzdana bys(тъ) 462
 съlazni 465

 та, то : тај, тој 67
 тако, уп. 86
 тама (тата + мама) 38
 тамбураш 316
 тамбурица < тамбура 256
 tar- 210

Tara : tara 210
 -tva 27
 твор, знач. 435
 творје, знач. 410
 тврдиња, знач. 396
 тврдоћа, знач. 279
 те, знач. и уп. 83, 87, 89, 90, 319, 462
 теа, дијал. 508
 тегота, знач. 280
 тек, уп. 100, 101, 102, 103, 105
 -телан: троготелан 27
 теле — телета, акц. 134, 135, 136; теле,
 фонет. 173
 телеса, небеса, акц. 135
 -телни 27
 tel'ъ 516
 tel'inъ 516
 tel'nikъ 516
 -теъ 26, 27, 302, 303, 307, 310, 317,
 318, 319; -теъ: избавитељ и сл. 299,
 301, поучитељ и сл. 318, 443, слу-
 житељ 307, учитељ 313
 -теъан: рукописатељан 27
 teljaninъ 516
 -тељка 26
 -тељни — громопуцатељни 27
 -тељски 26
 -тељство 27
 ter- 210
 тигрић < тигар 256
 тие 159
 tierat, фонет. 173
 тиешка, фонет. 505
 тиквина, знач. 261
 тиранин и сл. 295
 тиранка и сл. 297
 тј, фонет. 146
 тје, дје — ће, ђе 164; тје > тје, фо-
 нет. 154
 тјеменик, знач. 396
 тјерати, фонет. 173
 толи, уп. 99
 тонуги — тонем, акц. 140, 141
 Торлакиња 405
 тошљен и сл., фонет. 171
 тополища, знач. 256
 топузина < топуз 262
 tor — torina 210

- tra- 210
 trava 465
 Travnik 56
 трај, знач. 433
 трафикаш 316
 трбушко, знач. 261
 трговина, знач. 279
 tre- 210
 Trebinje (Tarb-): Travunija 56
 трепер, знач. 433
 тресем и сл., акц. 120, 191, 205, 539
 tretí, акц. 109
 treći, фонет. 154, 157
 treschiom, фонет. 154
 трешњобер, знач. 429
 три засеока акц. 194
 тр(и)ес, знач. 435
 трн < тьн 499
 трну — утрну, акц. 204
 тром 342
 трошација 310
 Trošljevića и сл. 162
 трпљети и сл., фонет. 175
 trudni, акц. 109
 трулеж, знач. 410
 трумбетица < трумбета 256
 трчилажа, знач. 430
 тръжнікомъ 461,
 тугопој, знач. 429
 Турци, акц. 195
 тутань и сл., акц. 125
 -тъ 467, 468
 тѣ, фонет. 146
 тѣје — дѣје, фонет. 164
 тѣкмо 467
 -тъ 467
 тѣ, дѣ — ѣе, ѣе 168
 тѣрати, фонет. 170
 ђ, фонет. 145
 ѣе, ѣе < тѣ, дѣ 173
 ѣе: кѣеше, фонет. 168
 ѣебета, акц. 136, 199
 ѣдило и сл., фонет. 169
 ѣлијица < ѣелија 256
 ѣрати и сл., фонет. 171
 ѣсар 315
 ѣфина < ѣеф 262
 љупина, знач. 261, 262
 љуран и сл. 401, 438
 љути [< љутати] и сл., акц. 539
 -у: кренут, окренут, акц. 193
 у, пор. 112; у > вь 469
 џ (w), фонет. 53
 -уга: чворуга и сл., знач. 260; -уга
 (-ељуга): савељуга 440, совељуга
 258
 угас, знач. 434
 угљевље и сл., фонет. 148, 149, 173
 угодник, знач. 309, 311
 у град, акц. 110
 удворник, знач. 293
 удив, знач. 434
 у добри час, акц. 196
 ужинати, акц. 140
 уз-: уздар и сл., творба 426
 уздар, знач. 430
 узетост : једнакост, акц. 134
 узеше, акц. 193
 узнесенац, знач. 294
 узорник, знач. 293
 узтарабар, знач. 291, 296
 -уі (наст. ном. јд. м. р. прид.) 467
 указа се, акц. 204
 уклон, знач. 434
 укува се, акц. 195
 у лењ, фонет. 504
 уја, фонет. 150
 уља — разбољеше се, фонет. 173
 -(уљ)ага 262; -(уљ)ага: совуљага 260
 ује, фонет. 153
 ујезба, фонет. 153
 у магацину и сл., акц. 196
 умирати, акц. 140
 уморник, знач. 293
 умрети, умријети и сл., акц. 203
 ушь 552
 ушѣние 465
 -ун 290, 296; -ун: плахун 286, 442
 upodobi se 465
 упорник, знач. 294
 упропастити — упропашћавати 184
 -ура 257; -ура: књижура 258, 260, 441
 -урда : главурда 259, 260
 уредба, знач. 279

уредник, знач. 309, 314

-урина 572

урисница, знач. 295

всєга (< вьсєга) 55

успомєнка, знач. 251

усрећителъ и сл., знач. 306

устање, устајање 277

усхит, знач. 435

утех, знач. 434

utišće, фонет. 154

уђе, знач. 410

uho > uwo > uvo 62, 63,

учињена, акц. 206

-уша: аристократуша 289, 443; керу-

ша 400, клепетуша и сл. 388, креке-

туша 399, плавуша и сл. 289, реду-

ша 302

ušeće, фонет. 167

уштипак и сл., акц. 124

*uydra > *wydra > vidra 54

Фрака < фрак 256, 261

ханови, -ова, -овима, акц. 197

харност, знач. 279

хартѝица < хартѝја 256

хвала, брана и сл., акц. 132

хитропловка, знач. 295

хладно : топло 495

ход, знач. 475, 476

hotetъ 462

hotešte 465

hotě bo vьmrěti 464

[x]ohe : [x]oћu, 3. л. мн. през., акц. 194

храбар, акц. 136, 138

хридје, знач. 410

христијанин : кристианин 404, 405

хуѝов, знач. 259

[x]уњкавац, знач. 260, 294

хуса — хусе 61

-ца: 239, 246, 252, 572; -ца: (к)ћерца

231, маца и сл. 233; -ца/-цо 251;

-ца/-цо: брацо и сл. 233

цветак, знач. 228

цветање 281

цветић, знач. 228

цвеће и сл., фонет. 145, 157

svitје, фонет. 153, 155

цврк, знач. 433

цвѣтъје и сл. 185

-це 236, 248; -це (-анце, е-нце, -ашце,

-ещце) 232, 235, 239, 254, 440

цензор 318

Цига и сл., знач. 256

цигарица < цигара 256

цик, знач. 435

цикну, акц. 204

цјељи 171

цопфић < цопф 256

црвени 349

црква, акц. 196

црквени, акц. 138

Crna Gora — Crnogorci 214

црнеж, знач. 410

црн(и) 341, 343, 352, 368

црноочић, знач. 291

Cuce 214

c(ěsa)r(ě)stviје 462, 465

cěsarьstvo 465

чавче — чавчета и сл., акц. 135, 136

чађ 44

чакширице < чакшире 256

чамцом, акц. 194

чарапица < чарапа 256

часник, знач. 314, 316, 318

часоказ, знач. 429

частити, фонет. 144, 175, 176, 183, 186,

175, 187

частољубље 280

чашћена, фонет. 178

чашћу : чашћен 185

чворкови, акц. 125

чврст — чвршћи 176

-че 236, 242, 248, 255, 257; -че: бепче

и сл. 232, богаљче и сл., 230, 440,

бокче и сл. 235, брежуљче и сл.

445, бузданче и сл. 441, господар-

че и сл. 259, љубимче и сл. 448

чекати — чекам, акц. 140

чєљаде — чєљадєта, акц. 135, 136

Četerno 212

чєса, арх. 508

česo išteta 462
 чест — чешћи, фонет. 144, 175, 176,
 178, 183, 184, 186
 чешел, фонет. 504
 Чиво 439; Чиво < Чивутин 256; Чи-
 вут 404
 чији — иза чијега, акц. 202
 чим, уп. 100, 101, 102, 104, 105
 чист 137, 144, 185, 360
 читаља, знач. 300
 читати, акц. 108, 141
 -чић 572
 -чица 572
 človečki 462
 človečsky 462
 člov(ě)komъ м. čl(o)v(ě)ku 464
 človečskago 462
 човештво, чојство, знач. 409
 чопорић < чопор 256
 чувар, знач. 304, 308
 чудан, акц. 137, 138
 чудило, знач. 294
 čudit, акц. 109
 чудотвор, знач. 429
 чудотворни и др. 350
 чујем (бијем), акц. 191
 чуј, акц. 119
 čuk, čuka 214

Џиндурина < џида 262
 -џија 310, 316, 317, 318, 319; -џија:
 ашигџија и сл. 310, болтаџија и сл.
 313, канџија 390, одаџија и сл. 318

-ша 235, 251, 254; -ша: круноша и
 сл. 443, небојша 287, приша 233,
 сеша и сл. 235
 Šar-Planina 214
 шеталица, знач. 396
 шестоперчић и сл., знач. 262
 шестопук, знач. 428
 широдол, знач. 427
 Široka Planina 214
 шити, акц. 119, 141, 191
 школьник, знач. 314
 шкробот, знач. 395
 Шоплук, знач. 227

шт — жд 144
 шта, уп. 99
 штедиша и др., фонет. 183
 штета — шћета 180
 -штина: госпоштина, знач. 276
 што, уп. 87, 100, 102, 104, 105
 шћ: гушћи и сл., фонет. 177, 185, -шћ:
 крстити 185
 шћ — жћ 144
 шћење и сл., фонет. 180
 шћети и сл., фонет. 183
 шћ — шт, фонет. 143
 шупљыца, акц. 154

Остали Словенски језици

а) ћирилица

-ава, мак. 675
 ако, мак. 680
 ангелъ 66

везъ — (α-) 30
 благавѣрънь и сл. 545
 блудникъ — блудника и сл., акц. 123
 боголубъ 546
 богородица и сл. 545
 бодрота и сл., акц. 123
 вѣсовско стрѣланіе 31
 вѣходъ 31

великодержавный 30
 вербина и сл., акц. 123
 вервица и сл., акц. 123
 верованемъ, фонет. 162
 -видан : роговидный и сл. 30
 вѣдѣние, фонет. 147, 161, 162
 вѣнномоу питию ... 31
 водица и сл., акц. 123
 вѣнъченемѣнѣть 548
 вѣнъченосыць 548
 вѣрованіе, фонет. 147
 вѣчънаа 347
 вѣсечемоу дръ 548

г, мак. 677
 гвѣздѣнь, фонет. 155
 глупина и сл., акц. 123

- глухота и сл., акц. 123
гноище и сл., акц. 123
говѣннѣ 544
година и сл., акц. 123
город — города, городом акц. 109, 110, 552
град — града градът, акц. 110
гражданин, акц. 129
гражданско-публицистический 31
гробыѣ, фонет. 145
гроздыѣ, фонет. 143
- дверникъ (< *дверъникъ) и сл., акц. 123
дворище и сл., акц. 123
дне 159
дльгородука 546
довитиѣ, фонет. 147
довровольнѣ, фонет. 161
доброговѣннѣ 544
доброхотинѣ и сл., фонет. 161
долгота и сл., акц. 122
дом — дома домът; дом — дома (из — дому) акц. 110
донѣти, фонет. 168, 170
досланѣмъ : волѣмъ 162
Дуѣои ливаг'е 498
- е**, мак. фонет. 679
евайѣгла 160
еже 31
- живиена**, фонет. 162
- забрдыѣ**, фонет. 145
за городом, акц. 110
законопреступный 30
записанѣ и сл., фонет. 160
запѣштенѣ, фонет. 148
з довромъ воломъ 163
здоровый, акц. 116
зеленина и сл., акц. 123
зеленѣти, фонет. 168
землемѣрънѣ 545
златооудъ 546
златооустъ 546
злоба и сл., акц. 123
-знѣ : болезнь и сл. 28
изгѣвлени и сл., фонет. 163
- изна: голубизна и сл. 28
иманиѣ, фонет. 163
иминиѣ : иминнѣ 161
индикопловъ 546
исправѣла 150
ис'пунен'ѣ и сл., фонет. 161
истина и сл., акц. 122
их > хих > и 60
иѣшъ 312
- је** : и 58
- к**, мак. 677
како, мак. 687
класыѣ, фонет. 145
клетнеобразный и сл. 30
козыѣ, фонет. 145
коѣно 64
коров, акц. 116
король (короля), акц. 110
крал — краля крѣят, акц. 110
крѣштий 335
кѣпла 160
курица и сл., акц. 123
кѣла, фонет. 166
- л**, мак. фонет. 679
лавънѣ, фонет. 145
лашнѣ, фонет. 155
летникъ и сл., акц. 122
литературно-материализованный (сим-вол) 31
- лепота** и сл., фонет. 164
ле, фонет. 155
лю, фонет. 155
любаѣ 159
любко и сл., фонет. 155
любомоудрѣ — ἡ φιλοσοφία 546
людѣ, фонет. 148
лютоплачноуочно 21
- мастью**, фонет. 143
меня, акц. 202
милостию, фонет. 54, 134, 145, 147, 148
мисалиом (=ом), фонет. 155
миробытиѣ и сл. 545
моудролюбивѣ 546
многократно 545

мѣшелоискатель 545

мѣсечьникъ 543

нагласилю 21

на знан'е, фонет. 161

на конскоу рыстанію 31

нареѣнія, фонет. 154

наше дан'е, фонет. 161

негов, фонет. 148, 162

не, фонет. 155

неговѣх, фонет. 152

неки 160

некога 160

ню, фонет. 155

о, мак., фонет. 679

общенародно — патриотический 30—31

общестено — воспитательный 30—31

оу живиена 162

оу излизен'ѣ, фонет. 161

оу нега, фонет. 162

оу пштеніе, фонет. 155

ославленъ 337

оустроносца 21

-ость: пислявость и сл., 29

оу гласа грома котальнаго 32

памеѣх, фонет. 149

пасыа, фонет. 145

перунице и сл., акц. 123

печатію, фонет. 147

писание, фонет. 148

писанье, фонет. 162

писанью, фонет. 148

питаешъ, акц. 114

питіе, фонет. 155

поволаше, фонет. 160

повела, фонет. 148

подовьствие и сл., 26

подриню, фонет. 161

поздравленіе, фонет. 161, 162

поле : поля, акц. 130

Полимые, фонет. 145

поменѣтьѣ, фонет. 148

помилю, фонет. 155

порог — порога, акц. 109, 110

потле, фонет. 166

починю, фонет. 162

почтене и сл., фонет. 161

поштене, фонет. 155

праг — прага прагът, акц. 110

пригрішеніе, фонет. 154

пристолю 159

пристоѣн'ѣ, фонет. 161

прошню и сл., фонет. 151

прошено и сл., фонет. 181

прошеніе, фонет. 162

р, мак. фонет. 679

равьноангельнъ 546

развлекательно-битовой 31

сандаа, фонет. 148

скръблю, фонет. 147

с куплами 160

сметниа, фонет. 155

сморьдоуѣтъца 21

снопые, фонет. 145

с оз'лѣ, фонет. 161

спомену'т'е, фонет. 160

справлено лѣвав, фонет. 161

станіе, фонет. 162

стага-га 347

-ство: урбанство и сл., 29

столя, знач. 543

стряпня и сл. 27

судіе, фонет. 152

сумла, фонет. 155

сѣе, фонет. 151

сцие(не)ниа, фонет. 163

сѣ — (суу-) 30

сѣ мисаюмъ, фонет. 154

тврѣдожилорѣпителы 21

тврѣдоуѣтъ 546

тѣи изидоше 160

ты вѣси вѣса сѣк ровеньнага 31

узимліе 162

улезе, фонет. 155

утвергеніе 160

хитросплетение 30

хотеніе и сл., фонет. 162

хтѣніе, фонет. 166

худоба, акц. 123

чародѣи 546

чельадѣ, фонет. 147

чиннени, фонет. 162

чинение, фонет. 163

чловѣкъ 545

чръногорьца 546

шѣавѣнске (schiafone), фонет. 181

шѣете и сл., фонет. 179

шѣиера (schiera), фонет. 181

щете, фонет. 179

ѣ > о 454

ѣ > о, ѣ > е 468, 469

ѣ > е 454

ѣсъ 516

ѣ/ѣ > ѣ > а 480

ѣ, фонет. 698

б) *латиница*

alavastъ 466

ata 490

beden 488

Binkelj < Winkel 56

biti sem 491

bitje 488

bolovati 486

bozъ и др., акц. 113

brat 490

brezizjemno 488

brizbanje 486

brisalen 486

bruhati 490

būk : byk : būk 40

bykъ < byкъ, акц. 110, 113, 114

cestka 500

ciklon 488

čakaj-te 490

čas 488

-čia (-čia) 550

-čijъ : певчий и сл. 28

črtati 488

čudъnъ, акц. 137

deščica 488

dom — domu (*domъ — domu), акц. 110, 113, 134

draha 500

duša и др., акц. 113

enotnost 488

evakuirati 490

finančen 488

gaziti, акц. 109

gold и др., акц. 113

*gordъ — gorda; gordomъ : gordoma, акц. 110, 127

gorodъ и др. акц. 113

grad — gradu, акц. 109, 110

gubišъ и др., акц. 113

hiša-e 487

hod 488

hrad, акц. 110

ing(i) 551

(ino)čedego 461

iscēli 465

isplēvem' 465

isprъva m. skon 464

istrъgnetъ 465

istъ 552

itel'ъ 516

iže ašte 466

jato и др., акц. 113

kadiš, акц. 109

Kolpa 691

konjъ, konja, акц. 110

*korljъ, *korlja, акц. 110

kostъ и др., акц. 113

koža и др., акц. 113

kral, акц. 110

lahko 691

lica : sela; lice и др., акц. 113

lopata 500

lovišъ и др., акц. 113

- molđъ** и др., акц. 113
mozg > **mozgъ**, акц. 125
možešъ, акц. 113, 114

narodъ, акц. 114
noga и др., акц. 113
nosišъ и др., акц. 110, 113, 114
новъ и др., акц. 113

ostrъ, акц. 137

padešъ и др., акц. 113
pečešъ и др., акц. 113
pivo и др., акц. 113
počъnešъ, акц. 114
polje, акц. 109, 113
porгъ- porba, акц. 110
postava, акц. 114
potok (**potokъ**), акц. 110, 114
prag — **praga**, акц. 110
prah, акц. 110
pqъ и др., акц. 113
pytašъ < **pytajašъ**, акц. 114

radlo 500
rakъ и др., акц. 113
ratъ и др., акц. 113
robъ и др., акц. 113, 114
rodъnъ, акц. 137
rog, **rogъ** и др., акц. 113

sanct- > **sat** 53
seĉa, акц. 113, 115
sluga, **slugama** и др., акц. 113
služilo, акц. 113
služišъ и др., акц. 113, 114
***som** : ***kom** 552
starъ и др., акц. 113
stezka 500
***sto-** ***sta** 552
-stviје 26
sut, su : **Sutorina, Sujuraj** 53
synъ; > **synovъ**; **synъmъ**: **synъma**, акц. 113, 127
sodъji и сл. 517

Troslyevicha, фонет. 162
***turn** 499

turna 499
turnia 499
***тъrn** 499

vašĉea, našĉa 558
vezu : **yawiga** 54
Vincarje < **Winzer** 56
vodъka, акц. 114
volovъ, акц. 114
volъ и др., акц. 113
Vrag 500
Vrož 500
vъdova : **widuva** 54
vъrhъ и др., акц. 113
vĉĉĉti : **wait** 54

voj : **voj** 65

zamek 542
zĉĉbešъ и др., акц. 113
zlato, акц. 109

žaba, акц. 112, 113
žališъ и др., акц. 113
žena и сл., акц. 113

ъji (**ĉji**) 517
-ъnstvo 27
-ъna 27

ĉ-ъ и **e** 469

Несловенски језици

а) латиница

- aballo** : **avallo** 497
abime 494
acea casa : **casa acea** 558
aigo 494
aja 66
Akmenides 214
***alb** 500
***alp** 500
amavilis (**amabilis**) 55
aquilla 496
Aquis 496
***argauton** 497

- b** : v, v : b, фонет. 53
b > (w) > v, фонет. 55
 bait 475
 Balerius (Valerius) 56
 Baleus (Valeus) и сл. 56
 *bar 496
 bar-bacis 497
 bar-bah 497
 Barbara 56
 *Barrina 496
 Batari 496
 beal 494
 Beneti : Veneti (Venedi) 56
 *ber — *bor 497
 berbex : verbex 72
 bief 494
 bina : binus 56
 birbeku/berbek, berbekle 57
 *Biturigus 496
 „bon“ (bō) > bon 52
 *bor 500
 Bosa 496
 *bosantione 496
 *boûk : *būk : būk 40
 bourbe 494
 bourbillon 494
 braca, лат., braie фр. 56
 brai 494
 Brives 496
 bugnon 494
 bunia 497
 buse 494

 *cald 496
 Caldane 496
 Caldona 496
 Calidana 496
 calidus 494
 cama bun : mai bun 558
 cama mare (mai mare) 558
 *carp- 208
 *carp- (Carpathes) 215
 Celadussae 494
 chaud 494
 chaudan 494
 chaudanne 494
 clair 495
 coq 39

 Corsica 496
 creuse 494
 crosa 496

 dardë 495
 darder 495
 darra — derra 210
 davit (dabit) 55
 der, die, das 349
 devitum (debitum) 55
 dihor 480
 doch 45
 dolent 495
 donabit (donavit) 55
 dord 495
 dragon 500
 Draguignan 495
 Drao 495
 dubron 497
 duce(m) 498
 Dux 498

 écharene- escareno 494
 *egh, *eg 58
 ego 62
 Falkenauge 39

 fauge 494
 faux 495
 Flabius (Flavius) 55

 *gab — *geb 497
 ġab — ġep 497
 *gabaros 497
 gabarus 497
 Gabellus 497
 *gabro 498
 *Gabros 498
 Garten 44
 gazofilakii 466
 giardino 44
 Glut: brennen 44
 goule 494
 gour 494
 gourg 494
 goutte 494
 gurgitem 494

Herbasse 496

ich 62

incomparavilis 55

io 66

***is** 58

Isara 495

Jabron < ***Gabronem** 498

Jacovus (**Jacobus**) 55

jardin 44

Javreux < **Gabrascus** 498

Javroz < ***Gabrus** 498

jeib 550

jeun 495

joueux 495

jubautus (**juventus**) 55

k — **ik** 62

la Bosançon 496

la Marca 497

la Marche 497

la Mark 497

la Merdarius 496

la Murg 497

***lap-** 500

***lapat-** 500

le : **la** 49

***leup-** 210

limosus 496

Limus 496

***loč** (**ti** > **č**) 496

Lona 496

lone 495

Loš 496

Lotia 496

***lump-** 210

Lupulus 39

mais 45

***maj** 208, 210

***mal** 208, 210, 217

Mal e zi 211, 214

Mal i barth 211

Malina 212

Mal i Prosgoli 211

Mal i Hotit 211

mal : **maje montagne** : **pik** 211

Măloşelul 212

Măloşteşul 212

***Maltia** 211, 212

Maluţ 212

Marca 496

Marco 497

margo 497

marrais 494

Medunna — **Mayenne** 494

Meuse 497

Mogară (***Molgara**) 212

***mol** — **Omolje** 211

Molèse 211

mol-ja 211

Molisi 211

Molea 212

mōlos 211

Molovan (***Molvorn**) 211

mont- 216, 217

Montan 212

Monteorul 212

morga 497

Morge 297

Movila 212

mrjinj 497

Munteanul 212

Muntele 212

Muti 30

Mutul 212

na cama bun: **cel ma bun** 558

naute 494

nein 45

nemet > ***nemen** 495

Nemeton 495

non 45

Octavius (**Octavius**) 55

’/Olympos : **šros** 210

Oma 38

ovitum (**obtium**) 55

pétros 213

***plana** 217

platea 213

- recus 496
 relunquer 43

 „sal“ — „sar“ 495
 *Scard- 214
 *Scerd- 214
 Schloss 542
 *Scizd- 214
 seminarium 543
 si 45
 sivi 55
 skīros 494
 souil 494

 tan 43
 *tar 496
 *tara 208
 Taraboš 210
 taran 210
 Taranis 210
 Taranuncos 210
 *Tarina 496
 *ti 58
 *torn 499
 *torn > *trn 500
 tort 495

 über 52
 *uidunoos 498
 *uiduos 498
 *uiduvios 498
 un : une 49

 v: b, b : v, фонет. 55
 v м. b : duvi (debere) и сл. 56

 v > (w) > b, фонет. 55
 Valaques 212
 Var (flumen Varum) 495
 Vati 38
 vibo (vivo) 55 Ж
 vibus (vivus) 55
 Vivia (Vibia) 55
 Vidassus 498
 vini : bini 72
 *vor 497
 vrvi : verva (verba) : vorbti 56
 vusi 43

 wenn 45
 Wirkungskreis 543
 Wolf 39

 б) *грчки*

 ἄγιος, ἁγίασμα (тип. аја), 62
 ακ(ι)αλος, -α, 553
 ὁ βαπτισμιζ ἀγεβη 335
 γορεύσεις 66
 δράμων 500
 εχος, (Γ)οῖχος, 54
 εὐλαβής 544
 ἡ μεγάλη ἡμέρα 542
 θεο-, 29
 ἰω 66
 μῆναϊον, знач. 543
 Οὐενέδαи, 57
 παρασκευγή 66
 τοῦ ναοῦ . . . χρυσωμένον, και ἔχει γ'
 πύλες 22
 τράπεζα, знач. 543

РЕГИСТАР ИМЕНА

- Avčin Marij 692
 Адамовић Јулије 220
 Адамовић Милан 606
 Ajanović Mustafa 622
 Ajeti Idriz 595, 612, 613
 Ајхлер Е. 564
 Ајцетмилер Р. 26
 Аквилини И. 154
 Албин Александар 648
 Алексић Радомир 613, 616, 699, 701, 703
 Алексова Блага 560, 561, 562
 Alexander Johansson 46
 Алигретовић Радич 162
 Andyal Endre 712
 Андоновски Христо 561
 Андреевски Цане 673
 Андрић Иво 3, 323, 376, 519—527, 660, 661
 Андрић Саво 655
 Анђелић Магдалена 596, 708
 Анђелић Татомир 663, 664
 Anić Vladimir 614, 616, 622, 648
 Антољак Стјепан 560, 561
 Антонијевић Драгослав 708
 Анчић Иван 153, 178
 Ančić-Obradović Marija 616
 Апостолски М. 561—563
 Апреотесен Чезар 566
 Аристотел 47
 Asbóth Oskar 712
 Ахматова Анна 568
 Бабић Бошко 561, 562
 Бабић Милица 616
 Babić Stjepan 303, 449, 596, 614, 616, 622, 656, 701
 Badalić Josip 714
 Бадрић 182
 Bajec Anton 690, 691, 708, 712, 713
 Балабанов Коста 560
 Balducci Antonio 211
 Bally Ch. 521
 Balint Sarosi 718
 Бакочић Самуил 12
 Бакишић П. Б. 154
 Банашевић Никола 631
 Бандуловић И. 134
 Banić Stanko 692
 Баотић Јосип 631
 Barac Antun 221
 Barac Vida 564, 565, 632
 Barbarić Štefan 694, 716
 Barthes Roland 581
 Баришић Фрањо 596, 606, 708, 709
 Барјактаревић Данило 622, 632, 649
 Барјактаревић Фехим 613, 708
 Барсукова В. В. 573
 Battisti Carlo 214
 Batistić Tatjana 622
 Башић Ели 644, 673
 Bezić Jerko 709
 Bezlaj-Krevel Ljudmila 699
 Bezlaj France 564, 695, 720
 Безсон 138
 Белић Александар 4, 41, 45, 49, 53, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 73, 77, 81—83, 85, 93, 108, 136, 143, 145, 146, 150, 160, 164, 166, 167, 168, 173—176, 178, 179, 181, 183, 189, 202, 215, 221, 223—227, 235, 260, 290, 291, 297, 303, 304, 309, 314, 342, 345, 347, 348, 351, 455, 356,

- 363, 404, 416—418, 449, 469, 471,
478, 507, 509, 510, 519, 525, 526,
539, 575, 664
- Бенвенист Е. 475
- Bence Мах 581
- Бернштајн С. 1, 3
- Бернћ Н. Весна 596, 640, 649
- Bertić Nada 709
- Bercescu Sarina 555
- Berčić Branko 694, 695, 699
- Bešlagić Šefik 596
- Bibović Ljiljana 606
- Bigler Jakob 638
- Bidwell E. Charles 588
- Билимовић Антун 663, 664
- Билјановски Димче 673
- Билфелт Х. 26
- Бирцло Н. В. 564
- Бицевски Трпко 673
- Благовски Борис 673, 681, 687, 689
- Благојевић Милош 640
- Blaznik Pavle 716
- Бланар В. 564
- Богдановић Димитрије 560, 589, 640,
641
- Богданић Фрања 717
- Богинић Валтазар 711
- Богородицки 514
- Бодирога Милан 664
- Bodrogyari Ferenc 581
- Божиновски Здравко 673
- Божих Иван 152
- Божовић Зоран 641
- Бојих Лазар 708
- Воконјић Branka 701, 705
- Боначич Ј. 155
- Боргстрем Карл Хј. 553
- Боровинић Твртко 161
- Bohinjec Jože 692
- Bohorić Adam 698
- Бошковић Руђер 18
- Бошковић Радосав 144, 145, 146, 147,
171, 176, 225, 416, 449, 501, 506,
513—517, 589, 632, 649
- Bošković-Stulli Маја 589, 664, 665, 668
- Бошковски Борис 560
- Бошковски Јован 673
- Бошњак Ј. 715
- Brabeц Ivan 450, 616, 633
- Brajenović Branko 616
- Brajer Franja 713, 714, 715
- Bradač Fran 699
- Бранковић Стефан 20
- Братулић Јосип 560, 649
- Браћолини Пођо 18
- Breznik Anton 690, 692, 693
- Brigljević Dragutin 671
- Brinot F. 525
- Brozović Dalibor 6, 32, 154, 179, 200,
205, 560, 614, 622, 700
- Бродарић 18
- Brossa 46
- Brown E. Wayles 581
- Бртањ Рудо 717
- Brugmann 58, 514
- Brumen Niki 712
- Bugarski Ranko 617
- Будимир Милан 208, 450, 596, 607,
665, 708, 715
- Будинић III. 147
- Будисављевић Б. 82
- Будмани Перо 80, 82, 86, 165, 711
- Bujas Željko 607
- Bulovec Štefka 713, 714, 715
- Бунћ III. 183
- Bunc Stanko 709, 712
- Burić Olga 581
- Butorac Josip 596
- Buturović Đenan 665, 669
- Vaillant A. 14, 15, 178, 457
- Walde Hofman 213
- Ваљавац М. 108
- Ван Вијк 551, 514
- Van dem Berr Christian Alphonsus 633
- Василев Љупка 560, 641
- Васић К. 720
- Vasić Smiljka 581, 661, 717
- Вего М. 167
- Венцловић Стефановић Гаврило 7, 20,
22, 23, 24
- Vekić-Čović Ljeposava 714
- Veyrenc J. 475
- Verbinc Franc 701
- Веселинов Иванка 560, 641, 717
- Veselinović Mlada 663

- Ветранић М. 165
 Видоески Божо 564, 673
 Vidović Radovan 622
 Wiktor Hann 715
 Виноградов В. В. 3, 77, 91, 514, 520, 522, 529, 527—570
 Винокур Д. О. 520, 529
 Winter Carl 215
 Vince Zlatko, 617, 622, 649, 656
 Vinja Vojmir 597
 Витковић Г. 14
 Витковски 564
 Vitorović Nada 699—701
 Вишњић Филип 670, 671
 Владисављевић Спасенија 581, 661
 Влајинац Милан 701
 Влајковић Драгослав 597
 Влаховић Петар 665
 Влаховић Племенка 581, 584, 614, 615, 717, 718
 Vlahović Svetlana 581
 Vodušek Božo 607
 Voigt Vilmos 581
 Vondrák W. 54, 58, 66
 Vončina Josip 650
 Vöröš Ladislav 607
 Воскресенски Г. А. 455, 456
 Востаков А. 338
 Враз Станко 220, 221, 402, 448, 709
 Врана Јосип 560, 613, 650
 Вранчић Антун 18
 Вранчић Фауст 18, 155
 Вронциловски Кристоф 674
 Врчовац Нада 617, 618
 Вујаклија Милан 701, 703
 Vujičić Dragomir 622
 Вујовић Лука 501—511, 633
 Вукићевић Милосав 633
 Vukićević Siniša 597
 Вукмановић Саво 665
 Вуковић Владета 617
 Вуковић Гордана 622, 623
 Vuković Jovan 189, 202, 329, 617, 623, 656, 661
 Вукомановић Славко 617, 631, 632
 Vuletić Branko 656
 Вулетих Вера 589
 Vurnik Francè 691
 Вучковић Тихомир 641
 Вушовић Данило 174, 189, 196—199, 201—204
 Габинский М. А. 674
 Gavela Branko 613
 Гавриловић Славко 641, 709, 717
 Гаврили Ксенија 674
 Gajda Irena 661
 Галис Арне 553
 Gamulesku Dorin 566
 Gantar Gajetan 607, 695, 713, 714
 Галнец К. 16
 Garde P. 476, 674
 Гарнер 49
 Георгиевски Георги 560
 Георгиевски Киро 674, 676
 Георгијевић Крешимир 709, 717
 Георгијевић Мојсије 708
 Georgijević Svetozar 213, 663, 665
 Gerber Gustav 47
 Гете 18
 Гинзбург Р. С. 661
 Glavičić Branimir 597, 607
 Glazer Janko 695, 714
 Глонар Ј. 485
 Глумац Душан 597, 650
 Гогољ 568, 569
 Golab Zbigniew 714
 Golar Janez 713
 Голенищевъ 342
 Голенищчева-Кутузова И. 18
 Golob Berta 690
 Голубовић Добривоје 661
 Gornišek Miloš 717
 Gortan Veljko 709
 Грабар Бисерка 560, 641
 Грабовац Даринка 709
 Grad Anton 699, 790
 Градић Б. 178
 Gradnik Alojz 665, 672
 Gradišnik Janez 691, 692
 Grammont M. 174
 Графенауер Бого 562
 Grafenauer Ivan 712
 Гривец 457
 Григореску Н. 556
 Григоровић Ивановић Виктор 686
 Green Heriott C. 62

- Грицкат Ирена 1—36, 485—492, 541, 582, 613, 623, 650, 656, 701, 702, 706
 Грозданов Цветан 560
 Гроздановић-Пајић Мирослава 640, 641, 650, 651
 Грковић Милица 633
 Грубковић Радич 147
 Grujić Branislav 702, 705
 Губерина П. 530, 582
 Гугенхајм 475
 Gujaš Josip 716
 Guiraul P. 525
 Гунарсон Гунар 338, 344, 345
 Гундулић 18, 153, 167, 178
 Гурчинов Милан 674, 676
 Гусев И. В. 672
 Gutzmann H. 52
 Гучетић А. 153, 178
 Гучетић Ј. Р. 149
- Давидовић Радивоје 702, 703
 Dalmatin 690
 Damjanović Milan 582, 597
 Данилов В. 21
 Даничић Бура 21, 77, 108, 117, 120, 125, 126, 128, 132, 137, 138, 139, 146—149, 170, 171, 173, 189, 190, 191, 192, 197, 200, 201, 221, 223, 404, 417, 450, 519, 539, 709, 713
 Данчев Георги 651
 Darwin 46
 Дауза 56
 Деановић Мирко 56, 633
 Delorko Olinko 665, 709, 714
 Деметар Димитрије 709
 Deretić Jovan 665
 Derossi Zlata 661, 656
 Десница Владан 710
 Dešić Milorad 582, 623
 Дибо 122, 141
 Дивковић 6, 150, 179, 184
 Dimitrijević Naum 582
 Димитријевић Радмило 617, 662
 Димитријевић Сергије 665, 670, 671
 Димитриовски Душко 674
 Димитровски Тодор 674, 675, 679
 Dimnik Stanko 695
- Димитријев И. И. 568, 569
 Димитријев П. А. 623
 Добрашиновић Голуб 709, 714
 Dobroshi Sokol 702, 707
 Доклестив Љубиша 561
 Dolenec Anton 692
 Dolenec Ivan 695
 Donat Branimir 583
 Домјанић Драгутин 2—3
 Dončević 661
 Дорошевски 514
 Достал А. 345
 Достоевский 568, 569
 Dottin Georges 215
 Драгојловић Драгољуб 597
 Драгоревић Драгољуб 561
 Драшковић Владо 607
 Држић Марин 151, 153, 165, 168, 178, 323
 Дринов М. С. 54
 Drinovac Jože 692
 Dubok Daniel 589
 Dujčev Ivan 641
 Дуриданов 564, 608
 Дурново Н. И. 471
- Ђаја Иван 42
 Đanić Antun 717
 Ђанић Стеван 598
 Ђенић Љубиша Р. 666
 Giovanni Alessio 210
 Giovania Arcomone Maria 210
 Ђорђевић Бранивој 533—539
 Ђорђевић Латинић Ђорђе 220
 Ђорђевић Ђ. С. 179
 Ђорђевић Нада 589, 717
 Ђорђевић С. 150
 Ђорђевић Р. Тихомир 710, 711
 Ђорђић Петар 450
 Đukanović Marija 608
 Đukić Borivoje 662
 Ђурђев Бранислав 559
 Ђурић Војислав 666, 669
 Ђурић Милош Н. 598, 709, 711, 713
 Ђурић Невенка 641
- Екман Т. 651
 Еминеску Михаил 556

- Empson William 583
 Engelsfeld Mladen 624
 Ендзелин 551
 Епактит Рафаил Антоније 547
- Жганец Випко 670, 709
 Žgur Adela 695
 Žerić Milan 702, 703
 Живановић Ђорђе 709
 Живанов И. 714
 Живанчевић Милорад 642, 644, 671, 709
 Živković Blagoje Ž. 624
 Живковић Драгиша 656
 Живковић Сретен 45, 309, 450, 702, 706
 Živojinović Živojin 702, 707, 708
 Gilliéron 557
 Жинзифов Р. 675
 Жуковска Л. Т. 460, 465
 Жупанчић О. 690
- Zagajac Milovoje 702, 705
 Загоскин М. Н. 568
 Zajceva Svetlana 598
 Zaninović Marin 599
 Заремба Алфред 589, 710
 Збигњев Голомб 589, 674
 Звијездих Никша 149, 160
 Зволински П. 564
 Здравковски Цане 675
 Zečević Vesna 599, 633
 Zečević Slobodan 710
 Zidar Josip 702, 705
 Zika Ivan 699
 Златановић Момчило 666
 Zlatarić Dominiko 167, 178
 Zmajević Andrija 152, 167, 667
 Зоговић Радован 599
 Zografska Elena 608
 Зографски П. 675
 Зонара 12
 Zor Janez 717
 Zorić Rade 599, 617
 Зубац Пера 642
- Ибровац Мнодраг 672
 Иванов В. В. 175
 Иванов Иван 675
- Иванова Олга 675
 Ивановић Радомир 214, 666, 710
 Ивановић Стеван 617
 Ивановски Владимир 676
 Ивић Милка 50, 583, 590, 617, 691, 717, 718
 Ивић Павле 14, 157, 160, 167, 199, 614, 624, 633, 634, 651, 702, 714, 717, 718
 Иваниш 55
 Ившић Стјепан 143, 155, 176, 177, 182, 183, 200, 201, 202, 205, 453, 575, 590, 613, 720
 Игњатовић Ј. 82
 Игњатовић Срба 666
 Ишевски Петер Хр. 560, 599
 Илић Војислав И. 560, 676
 Илић Драгослав 703, 706
 Илић Жарко 666, 710
 Илић-Свитић 126, 131
 Imbs P. 525
 Исакова Невена 676
 Isn Isidor 656
 Истрина Е. С. 345, 346
- Јагић 80, 155, 158, 711
 Jagodić Vlado 696
 Jakopin Franc 590, 696, 710, 714, 717, 720
 Јакшић Ђура 220, 221, 448
 Јакубински Л. П. 337, 338
 Јаневски Славко 676
 Janković Zvonimir 615
 Јанковић Јован 708
 Јанковић Љубица С. 710
 Janković Slavko 666
 Јанкуловски Петре 676
 Јашар-Настева Оливера 560, 673, 676
 Једвај Ј. 108, 703, 706
 Jeglič Ciril 699
 Jeza Franc 696
 Јелинић Арон 709
 Јеремић Драган М. 710
 Јерковић Вера 651
 Jerković Ivan 608
 Јерковић Јован 614, 617, 622
 Jesenovec France 691
 Јирачек Ц. 160, 162

Јовановић В. 20, 599
 Јовановић Иванка 656
 Јовановић Јован 624
 Јовановић-Zmaj Јован 448
 Јовановић Миленко 657
 Јовић Душан 146, 566, 615, 634, 657
 Јонке Људевит 219, 599, 618, 624, 703, 706, 718
 Jorgu Jordan 211
 Josifović Stevan 608
 Јоцић Мирјана 624
 Jubac Wladislaw 583
 Јулић Павле 711
 Јуранчић Јанко 634, 699, 700
 Јуришић Блаж 456
 Јуришевић Б. 303

 Kaĵetan Gantar 715
 Казаку Борис 555, 557
 Катеб Вјекослав 323
 Kalenić Vatroslav 657
 Кашањинић Антун 709
 Кантакузин Димитрије 18
 Kamenik Ignas 710
 Камиллов Кирил 561
 Карађале 556
 Карановић В. 713
 Караџа Гаско 676, 677
 Караџић Стеф. Вук 6, 23, 33, 108, 117, 120, 126, 139, 161, 189, 191, 197, 202, 210, 220, 221, 223, 323, 326, 327, 342, 347, 348, 349, 350, 417, 448, 450, 519, 524, 539, 665, 668, 670, 671, 672, 709, 710, 717,
 Караш М. 564
 Каровски Лазо 677
 Katičić Radoslav 583, 599, 600, 608, 657, 703
 Kahlo Gerhard 608
 Качић-Миюшић А. 6, 155, 182
 Кашпћ Бартол 6
 Кашпћ Јован 600, 624, 625, 651, 714, 718, 719, 720, 721
 Каштелан 3
 Квинтилијан 18
 Kekez Josip 718
 Кепески Круме 677
 Kereski Peter 677, 683

Керамичневски Славчо 677
 Kerersdorfer Vera 581, 582
 Kiefer Ferenc 718
 Килибарда Новак 666
 Kimovec Demeter 700
 Kiss Lajos 608
 Kissling Hans Joashim 694, 696
 Klabus Vital 691
 Klaić Bratoljub 671, 701, 703
 Клајн Иван 583
 Ковач Николо 718
 Ковачевић Боџидар 590, 711, 714
 Ковачевић Слободан 600, 625
 Ковачевић Каталин 677
 Ковачић Анта 323
 Ковачић П. Горан 2
 Ковијанић Гаврило 718
 Ковијанић Р. 717
 Kozlevčar Ivanka 691
 Колаковић Василија 651
 Kolarić Rudolf 339, 690, 691, 695, 696, 713, 714, 718
 Колесов В. В. 122
 Колман Отокар 415, 450
 Конески Блаже 58, 60, 61, 559, 560, 563, 590, 673, 677, 679
 Конески Кирил 677, 682
 Константин Даниел 482
 Константинов Душко Хр. 677, 678
 Константинов Џинот Ј. Х. 675
 Конс Jozef 712
 Комишел Емилија 608
 Конс Џорџ 62
 Körverziroski Mile 679, 688
 Коротаева В. И. 85
 Когоџес Томо 699
 Корубин Благоја 678, 679
 Кос Милко 559, 711, 716
 Косери Е. 174, 175
 Костренчић Марко 559
 Костић Веселин 703
 Костић Д. 15, 450
 Kostić Đorđe 618, 625
 Костов Кирило 679
 Котанеу П. 481
 Kotnik Janko 699, 670
 Кочић Петар 323
 Kočiš Nikola M. 590

- Košir Alija 692
 Кошутин Владета К. 718
 Kohen M. 45
 Kravar Miroslav 560, 608, 609, 615
 Кравцов Н. К. 720
 Краг Ерик 553
 Krajevszky Gizella 712
 Krahc 56
 Kranjec Marko 695, 696
 Креанг Јон 556
 Kreli S. 699
 Kretschmer P. 684
 Kreft Bratko 718, 720
 Крижанин 18
 Крижанин Јурај 157, 158
 Крилов И. А. 569
 Kristijanović Ignas 661
 Кристофановић Руско 160
 Крлежа М. 660
 Крињевић Хатиджа
 Кроса Г. Клара 555
 Крчовски Јоаким 657, 683
 Криповић Петар 161
 Kuzmanović Mladen 634
 Kuznecov Savič Pjotr 710
 Kujuundžić Ivan 716
 Кукуљевић 147, 160
 Kulundžić Zvonimir 714
 Kulušić Špiro 716
 Куљбакин Ст. 25, 54, 159, 468, 472, 514
 Kumer Zmaga 667, 696
 Куна Херта 34, 154, 179, 180, 181, 651
 Курилович 551
 Куртене де Б. 143
 Курц Ј. 339, 340, 342, 343, 514
 Курцова Здењка 560
 Kussmaul J. 43, 52

 Lavrič Vito 692
 Ladan Tomislav 703
 Ladika Ivo 625
 Лађевић Милица 600
 Lazarević Branko 657
 Лазаревић К. Лаза 323, 711
 Lazarević Sanja 667
 Лазаревић Стефан 12, 31
 Лазин Ксенија Б. 711, 714

 Лаинович Андрија 667
 Лалевин М. С. 590, 617, 662, 667
 Лалић Иван В. 625
 Лалић Михаило 323, 529—532, 660
 Лалић Радован 560, 567—570, 652
 Laner Reinhard 696
 Лапанић Р. 160
 László Bulcsú 583, 588
 Latković Vido 699, 710, 712
 Lauer Reinhard 695
 Lahman Otokar 601
 Lahovari C. 210
 Лашванин Никола 179, 180
 Лаштрић Филип 154, 179, 180, 184
 Lebel Paul 493—498
 Левков Димче 689
 Legiša Lino 692
 Леков Иван
 Lenček L. Rado 691
 Лескин Аугуст 339, 514
 Лесковац Младен 642, 711
 Lesny V. 684
 Лествичник Јован 12
 Lehiste Ilse 614, 615, 714
 Lehr Splawiński Taudeusz 710
 Likar Miha 692
 Линин Александар 679, 718
 Лихачев Д. 8, 9, 10, 16, 21
 Logar Janez 714, 715
 Logar Tine 691, 696, 697
 Lokar Jože 692
 Lord William Bates 652
 Лос Милан 561
 Lubaš Władisław 583, 618, 691
 Лубен Лапе 562
 Лукаревин 18

 Љермонтов И. Ј. 569
 Љубић 152, 161
 Љубинковић Ненад 667
 Љубинковић Радивоје 560, 561, 562
 Љубинковић-Ђоровић Мирјана 560, 561

 Mathiesen Robert 652
 Madarević Vlado 625
 Мажуранин Иван 671
 Mazon Andre 710, 713

- Mayer A. 494, 496, 498
 Mayer R. 684
 Маленко Димче 679
 Малески Владо 676, 679
 Малецки М. 501
 Malić Zdravko 625
 Mandić Nada 715
 Мандић Светислав 711
 Manojlović Svetozar N. 652
 Манчев Ангелина 618, 634
 Маргитић 180
 Marek Juraј 625
 Маретић Томислав 77, 84, 92, 104, 145, 150, 153—156, 161, 166, 169, 171, 178, 181, 182, 290, 303, 315, 329, 350, 361, 409, 450, 519, 557
 Маринковић Боривоје 711
 Маринков Митко 679
 Маринковић Радмила, 14, 15, 652, 660
 Marioteany Carigin Matilda 555
 Marius Sala 479, 480
 Marić Svetislav 702, 703, 707
 Marić Sreten 583, 584
 Марков Борис 450, 591, 679
 Марков В. М. 680
 Марковић М. 715
 Марковић Љубисав 703
 Марковић Светозар 163, 178, 450, 618, 625, 703, 704, 706
 Мартинова Т. А. 573
 Мартине А. 476
 Марулић М. 156
 Marcinkjavičjus Justinas 584
 Matanović Uroš 692
 Матвеевич Семипичев Афанасиј 686
 Матејка Ладислав 560
 Матешић Ј. 26
 Matijanić Slava 618
 Матијашевић Иван 165
 Матијашин Фахра 618
 Matijeвић Željko 618
 Matijeвић Lajoš 601, 609
 Матијевић Стјепан 154, 155, 166, 179
 Матић 182
 Matić Radomir 657
 Матић Светозар 642, 667, 668, 704, 706
 Матицки Милодраг 625, 642, 668
 Matičetov Milko 697
 Матов Димитар 687
 Matutinović Ljerka 657
 Mahnken Irmgarde 692
 Маџукат 182
 Megiser Hieronimus 700
 Меденица Радосав 665, 667, 668, 670, 711
 Medved Mira 681
 Meillet A. 83—86, 202, 340, 514, 549, 550, 553, 591
 Мелвингер Јасна 657, 548
 Менчетић III. 178
 Мијовски Мито 560
 Mijušković Slavko 601, 711
 Miklavčič Maks 697
 Mikeš Melanija 584, 615, 618, 718, 719
 Миклошић Фрањо 80, 86, 147, 334, 335, 336, 338, 339, 347, 349, 350, 375, 514, 519, 557
 Миладинов К. 675
 Милановић Бранислав 634, 637
 Милетић Б. 54, 506
 Miller A. G. 525
 Müller Johannes 709
 Müller O. R. 684
 Милићевић Жика 584
 Милићкић Владимир 680, 682
 Миловић Јевто 152, 658
 Milivojević Dragan 652
 Милосављевић Љубинка 662
 Милосављевић Стојан 715
 Milošević Ksenija 625
 Милошевић Нада 642
 Милџковић-Пепек-Петар 560
 Милџовски Кирил 680
 Минова-Гуркова Лилјана 601, 680
 Minović Milivoje 584, 626
 Мирембел Андре 477, 478
 Мириловић Споменка 659
 Mirković Dragutin J. 591
 Мирковић Л. 18
 Мисирков П. Крсте 674, 676, 680, 685
 Misja Boris 692
 Митков Маринко 680
 Мифка Љерка 584
 Митхилеану 557, 558
 Митхиловић Љилјана 609

- Михаиловић Љубомир 584, 585, 609
 Михајловић Велимир 601, 663
 Mihačlović Živka 609
 Михајловић Живота 560
 Михајловић Јованка 601
 Михајловић Марков Виталиј 686
 Михалчић Раде 602
 Mihevc Gabrovcs Erika 609
 Мишић Станко Ј. 618
 Мишковић Лазар 662
 Младенов Кирил 680, 681
 Mladenov Marin 673, 681, 687, 689, 701, 704, 707
 Младеновић Александар 150, 155, 166, 179, 560, 643, 652, 653, 718, 719
 Mladenović Živomir 591, 643, 653, 711, 712, 719
 Mladenović Olivera 668, 669
 Младеновић Субота 708
 Mlakar France 700
 Moguš Milan 585, 626, 634, 653, 719
 Moder Janko 700
 Мојашевић Миљан 585, 719
 Moles Abraham 585
 Молингген Лероа А. 561, 562
 Molka Viktor 700
 Моловић Јордан 626
 Момировска Нада 681
 Момировски Томе 676, 681
 Московљевић М. С. 415, 450
 Мошин Владимир 34, 559, 560, 643
 Mrazović Pavica 609
 Мркаљ Сава 155
 Мркоњић Звонимир 585
 Mužar Vesna 715
 Mužić Vladimir 662
 Музалевски Александар 594, 626, 658
 Мујезиновић Мехмед 610
 Mulaku Latif 602
 Мулић М. 10, 11, 34, 634
 Мулич Малик 560
 Muljačić Žarko 585, 602, 610, 653, 715, 719
 Мурјана-Гуркова Лулјана 581
 Murko Vladimir 711
 Murko Matija 711
 Мусић А. 81, 82, 83, 85, 86, 525, 526
 Мусић Срђан 610, 643
 Мусулин Стјепан 704, 706
 Muftik Teufik 610
 Mušg Valter 585
 Nađ Gavriil 591
 Nađ J. 704, 706
 Назор Владимир 3, 323
 Најчески Димче 681
 Наков Спиро 591
 Nametak Abdurahman 669
 Nametak Alija 602, 620, 619, 669
 Nandris G. 66
 Наранчић Љубица 602
 Nartnik Vlado 697
 Nahtigal Rajko 692
 Невенић-Грабовач Даринка 643
 Невостујев К. М. 455, 456
 Недељковић Бранислав 711
 Nedeljković Dragoljub 626
 Недељковић Душан 665, 670, 671, 681, 711
 Недељковић Олга 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 469, 470, 471, 472, 473, 560, 613
 Недић Владан 644, 667, 670, 671
 Недић Владимир 711
 Neiescu Ileana 565
 Neiescu Petru 565
 Naylor Kenneth E. 634
 Nemanja Sjeran 705, 707
 Немања Шћепан 167
 Немировски Е. Л. 644
 Николић Берислав 189—207, 602, 635, 658, 704, 706
 Николић Милија 662
 Николић Милоје Р. 712
 Николић Светозар 513—518, 613
 Николић-Стојанчевић Видосава 671, 681
 Николовски Атанас 681
 Николовски Танас 591
 Nikčević Vojislav 653
 Нитољак Стјепан 562
 Novak Vilko 697, 698, 712
 Новак Виктор 653
 Новаковић Бошко 712
 Новаковић Реља 716
 Новаковић Стојан 22, 53, 482

- Његош 174, 659
- Обнороски С. П. 28 337,
Обрадовић Доситеј 482, 712
Ognjanović Dragutin 658
Олеш Рајнхолд 674
Olschki Leo S. 719
Органдиева Цветанка 592, 682
Орешковић Марко 644
Orešnik Janez 586, 610, 692
Ormuš Milan 618, 619
Orežen Martina 692
Остојић Бранислав 626
Ostojić Ivan 644
Остојић Тихомир 668
Острогорски Г. 10
Ohnesorg 38
Oštir Karel 710
- Pavel Avgust 694, 697, 698, 712
Pavel Judit S. 712
Pavešić Slavko 154, 155, 166, 179, 219,
635, 639, 654, 704, 706
Pavičić Stjepan 704, 706
Pavlin Rudi 692
Pavlič Anton 712
Павловић Драгољуб 712
Павловић Миливој 37—73, 144, 150,
180, 208, 475—478, 493—500, 507,
530, 549—553, 555—558, 560—562,
564—566, 573, 584, 586, 592, 602,
603, 610, 619, 654, 658, 682
Павловић-Стаменковић Звездана 635
Павски Г. 338
Pavšić Tomaž 697
Пајсије 18
Палавестра В. 716
Панић-Суреџ Милорад 671, 672, 711,
712, 714
Панов Бранко 560, 561
Паноска Ружа 658, 682
Пантелић Марија 560, 644
Пантић Мирослав 666, 671
Панушлиски Кирил 682
Папазисовска Вангелица 560
Папазоглу Фанула 603
Паску 66
Paternost Jože 700, 701
- Paternu Boris 720
Патрић 18
Паул Х. 52, 664
Паунова Г. А. 617
Pahič Stanko 716
Pahor Drago 697
Пеев Коста 682
Pejak Lazar 619
Пејовић Тадија 663, 664
Пејчиновић К. 675
Pelz Stjepan 704, 706
Пењавин Олга 603, 610
Perić Olga 713, 714, 715
Перишић Милисав Ђ. 704, 707
Перовић Радослав 712
Петанчић 18
Péter Király 644
Peteršič Vlado 712
Petre Fran 692, 697
Петров Александар 658
Петров Петар 683
Petković Novica 626
Петковић Ср. 18, 19, 20
Петровић Вељко 323
Петровић Драгољуб 603, 627, 636
Petrović Ivanka 614
Petrović Milutin 586
Petrović Mirta 610
Петровић Настас 220
Петровић Петар 603, 719
Петровић Растко 661
Petrović Svetozar 663
Petruševski Dušica 604
Petruševski Mihail 604
Пецо Асим 189, 321, 533—539, 575—
—577, 615, 619, 627, 637, 719
Пешикан Минтар 107—142, 321, 329,
404, 450, 592, 619, 627, 637, 704,
705, 706
Пешић Радмила 644, 671
Пешут Петар С. 671
Piernibarski Cezar 586
Пижурица Мато 637
Пиперката Јордан 684, 685
Piroska Csáky 611, 614
Пјанка Влогимјеж 683
Плана Шефкет 592
Planina France 697

- Плетиришник 108
 Pogačnik Jože 560, 683, 677, 691, 692, 694, 695, 697
 Pogorelac Breda 691, 692, 712
 Podgorac Todor 663
 Poladski Kazimierz 714
 Поленаковић Харалампие 559—560, 644, 683, 687
 Половина Пера 611, 720
 Попвасилева Александра 683
 Попов Фанија 673, 684
 Поповић Александар Ђ. 586
 Porović Bogdan A. 644
 Поповић Владислав 604
 Поповић Драгомир 658
 Поповић Ђорђе 220
 Поповић Иван 504, 637
 Поповић Љубомир 627, 658, 659
 Поповић М. 200, 201
 Porović Milenko 619
 Поповић Микодраг 672
 Поповић Павле 18
 Поповић Стојанка 592
 Поповски Душко 676, 684
 Поржезински 551
 Posavec Ančka 713, 714, 715
 Посиловић П. 154
 Поспелова Н. С. 664
 Потебња А. А. 522
 Potter Rolph K. 62
 Pohlina Kaynsk Marko 697
 Pranjić Krunoslav 586, 627, 659
 Првановић Светислав 638
 Прене Хуан Октавио 611
 Прерадовић Петар 220, 221, 395, 448
 Прешерн 490
 Прица Анђелија 663
 Причев Григор 675, 686
 Продановић Јаша 708
 Продановић Тихомир Т. 663
 Protić Predrag 654
 Rudić Ivan 654, 684
 Пулевски Г. 675
 Пуљо 42
 Puratić Željko 645
 Putanec Valentin 450, 570, 615, 619, 654
 Путилов Борис Н. 592, 670
 Пухало Душан 645
 Пуцић Медо 161
 Пушкин Е. С. 520, 568, 569, 570
 Рабреновић Савић 620
 Radivojević Pavle Ž. 620
 Радичевић Бранко 281, 220, 221, 397, 405, 448
 Раднић Михаило 154
 Радновић Угљеша 715
 Радовановић Миљана 593, 604
 Радовановић Милорад 628
 Радовановић Миљан 720
 Радовић Љубомир 661, 662
 Radovčić Ante 708
 Радојичић Ђорђе Сп. 12, 20, 560, 561, 562, 654
 Радојичић Н. 14, 60
 Радојичић Никола 232
 Радојичић Св. 10
 Радошевић Наталија 620
 Радошевић 342
 Радуловић Јован 450
 Rae Kenneth 700
 Rajković Ljubiša 620
 Rakić Branko 663
 Ramovš F. 56, 480
 Ранђина Никша 149, 670
 Расолкоска-Николовска Загорка 560
 Рачанин Јеротије 21, 22
 Рацин Кочо 687, 689, 711
 Rački Fr. 162
 Regula Moritz 586
 Ређеп Јелка 645, 654
 Reisp Branko 698
 Рельковић Антун Матија 717
 Rehak Vladimir 586, 593, 620
 Решетар Милан 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 159, 160, 162, 163, 165, 167, 168, 177, 178, 181, 200, 201, 205, 468
 Рибар Вељко 703
 Rigler Jakob 692, 694, 698
 Ристески Милан 684
 Ristić Aleksandar 645
 Ристић Олга 387—451
 Ристић Светомир 703, 706
 Ристовски Блаже 593, 560, 684, 685,
 Риффатерре М. 522, 720

- Riffaterre M. 522
 Робинсон А. 8, 9, 30
 Робовски Никифор 685
 Рогин Павле 706, 707
 Rode Matej 693, 707, 720
 Rosetti A. 484
 Ройзензон Л. II. 685
 Ролфс 478
 Ромало Г. Валерија 555
 Rončević Nikola 638
 Rosandić Dragutin 662
 Роспонд С. 564
 Rot Tomaž 692
 Rotar Janez 620, 693
 Роттердамски Ерезмо 18
 Руде Леонос 62, 63
 Ружин Жарко 655
 Ружичин Гојко 189
 Rupel Mirko 690, 693
 Rusi Latvi 688
 Руско 168
 Rousselot J. 63, 72

 Савин Момчило 566, 611
 Савин-Ребац Аница 659
 Садник Линда 26, 514, 516
 Садовану Михаил 556
 Саздов Томе 593, 681, 682, 685, 686
 Sakrausky Oskar 698
 Салечин Јаков 620
 Самардин Радован 645
 Šami-bej Frašerij Šemsudin 708
 Сандор Иштван 714
 Сандфелд 479, 557
 Saria Balduin 694, 698
 Сване Гунар 645
 Sweeney William D. 586, 720, 718
 Séglas J. 43, 52
 Segre Čezare 587
 Sedláček Jan 628
 Seyfullah Kevser 679
 Sekereš Stjepan 638
 Sekulić Isidora 660
 Sekulić Panto 628
 Селековић М. Г. 713
 Селимовић Меша 655
 Селищев А. II. 341, 342, 344
 Серензен Азмус 668

 Sertić Mira 672
 Sechchaye A. 77
 Sivec Janez 693
 Silić Josip 628, 659
 Силјаноски Велко 686
 Симић Н. 201
 Симић Прибислав 645
 Симић Пуниша 662
 Симић Радоје 628
 Simmel Georg 46
 Симићев Коле 686
 Sironić M. 713
 Скок Петар 55, 214, 480, 493, 498
 Skubić Mitja 611, 693
 Slavistična Praga 720
 Сладојевић Петар 706, 707
 Slizinski Jerzu 713
 Слијепчевић Петар 719
 Slodnjak Anton 694, 698
 Смејкал Б. 720
 Smerdel Top 611, 612
 Смокварски Ђорѓи 686
 Смољска А. К. 586, 593
 Smotrič A. P. 612
 Sović Ivan 620, 720
 Sokolovski Nikola 705, 707
 Солев Димитар 689
 Солунски Кирил 559
 Saussurre de F. 37, 200, 202, 205, 521, 587
 Southern Richard 700
 Сотавалта 55
 Сотировски Никола 562
 Спајин Матијашевић Јелка 593
 Spalatin Leonardo 659
 Спасов Александар 689
 Сперански М. 29
 Spilzer Leo 587
 Sreznjevski 709
 Stabej Jože 694, 699, 700
 Стaхев Георги 686
 Stanić Božidar 616, 620
 Stanić Milija 615, 616, 620
 Стaматоски Трајко 563, 564, 565, 676, 686, 687, 700
 Стaмaх Трyдa 587
 Стaн Aурелије 565
 Stang Shr. S. 122, 236, 549—553

- Stankiewicz Edwards 693
 Станковска Љубица 604, 687
 Станојевић Маринко 672
 Станојевић Ст. 14
 Станојчић Живојин 519—527, 628, 629, 659
 Старделов Георги 687
 Стевановић Михаило 27, 75—105, 144, 189, 205, 219, 224, 227, 236, 239, 257, 260, 277, 283, 290, 291, 297, 298, 304, 309, 419, 321, 327, 328, 329, 347, 353, 389, 402, 405, 415, 417, 418, 419, 450, 451, 501—511, 519—527, 536, 559, 587, 629, 630, 638, 639, 659, 664, 706, 707
 Стевовић Иргутин 630
 Стерије 482
 Stern 38
 Стефанија Драги 560
 Стефановић Александар 659
 Стефановић Димитрије 560
 Stefanović Dragutin 659, 720
 Стефовска Васиљев Љупка 646
 Стигчевић Биљана 560, 655
 Стојановић Љуба 147, 149, 159, 160, 173, 174, 324
 Стојановић Миодраг В. 646
 Стојановић Растко 664
 Стојков Стојко 593
 Стојковић Андрија 713
 Стојковић Марјан 706, 707
 Стојчевска-Антик Вера 560, 593, 687
 Стошић Адам 620
 Страка Ж. 169, 174
 Struna Albert 700
 Struna Lavoslav 700
 Стулић 395
 Ступаревић Олга 587
 Sturz G. F. 684
 Stuhlik Jaroslav 43, 52
 Суботин Лидија 721
 Суботин Стојан 594, 721
 Suhadolnik Stane 693, 700, 713

 Taloš Jan 713
 Tanzi 43, 52
 Taritaš Milan 659
 Тарнанидис Јоанис 646

 Тартаља Иво 709, 713
 Тасо 12
 Тапковски Драган 561
 Težak Stjepko 621, 663, 672
 Tekavčić Pavao 483, 484, 565, 612
 Теодосије 3
 Теодосиева Олга 676
 Терзић 182
 Терзић Александар 594, 621
 Tylor E. 40
 Тодоровски Гане 594, 687
 Този Нико П. 560
 Толкачев 346
 Толстој Иљич Иља 571—573
 Толстој И. Никита 23, 323, 333, 335, 336, 338, 339, 343, 344, 345, 346
 Тољавини 483
 Томановић Васо 564
 Томић М. 566
 Tomićić Zlatko 594, 655
 Томљеновић Гр. 200, 205
 Томовски Томо 561
 Tomše Dudan 700
 Tomšić France 699, 700
 Тополинска Зузана 594, 595, 674, 687
 Торогошић Jože 659, 691, 693, 701, 713
 Тохол Сава 662
 Тошев Крум 687, 688
 Требјешанин Радомир 663
 Требјешанин Радош 659
 Trezner Tomislav 630
 Trendelenburb 47
 Трифуновић Ђорђе 18, 547, 560, 595, 646
 Трифуноски Јован Ф. 688
 Тричковић Радмила 604
 Троицки Сергеј 560, 646
 Trontelj Jože 692
 Trofenik Rudolf 695, 696, 700, 716
 Трубар 690, 999
 Трубецки С. И. 40, 41, 46, 72, 530
 Truhelka Ciro 710
 Туровић Добросав 669
 Thèse 72
 Thumb A. 684

 Ђопић Бранко 324, 660
 Џорас Milorad 529—532, 630, 659, 660

- Ђоровић С. 44
 Ђоровић-Љубинковић Мирјана 646
 Ђосић Добрица 324, 660
 Ćurić Hajrudin 672

 Угринова Скаловска Радмила 560, 688
 Udovički Ivanka 660
 Ујчић Тугомил И. 451, 630
 Ullmann St. 522
 Урошевић Атанасис 564, 565
 Усикова Р. П. 688
 Uhlik Rade 716
 Ушаков Н. Д. 569

 Фанцев 149
 Fauriel Clande 672
 Фекете Егон 321—386, 630
 Фелешко Кажимјеж 688
 Ferrand J. 43, 52
 Filip Emil 565
 Филиповић Вук 661
 Филиповић Драган 715
 Филиповић Мил. С. 672
 Filipović Rudolf 587, 721
 Filo Jože 712
 Finka Božidar 588, 595, 615, 621, 631,
 632, 639, 640, 706, 707
 Fišer Hubert 700
 Flora Rady 605, 612
 Фрајнд Марта 588
 Франгеш И. 529
 Франичевић Марин 560, 655
 Франкопан Бартул 160
 Франкопан Иван 160
 Франкопан Мартин 161
 Франкопан Стефан 161
 František Cuřin 499, 500
 Франце Стеле 561
 Freisinger Denkmaler 695
 Фринта Антонин 595, 605
 Фриц Чарел 661
 Friščić Vinko 664
 Fukarek Pante 708
 Фучек Стефан 16

 Хабделић Јурај 16
 Hadzikakis G. 684
 Hamm Josip 338, 621

 Харнет Џорџ 62
 Хариспјадис Мара 646, 647
 Хартман 122
 Haugen Einar 718, 721
 Хаузер А. 11
 Haffman O. 684
 Хаџи-Манев Васил 686
 Хаџиманов Васил 684, 688
 Hayakawa Samuel 588
 Хезде Богдан 482
 Heinz Adam 714
 Хекторовић П. 156
 Herdan G. 525
 Херман Коста 669
 Hercigonja Eduard 647, 695
 Heubeck Alfred 605
 Hilmar Valter 631
 Хоралек Карел 455, 456, 457, 461, 689
 Horváth Ferenc 712
 Hofmann J. B.
 Храсте Мате 45, 108, 156, 157, 309,
 575—577, 640, 706, 708
 Христовски Александар 689
 Хроватин Радослав 689
 Huiszinga J. 10
 Hurm Antun 708

 Cvijetiћ Ljubomir 655
 Цвијић Јован 193
 Цвитан Ђалибор 588
 Цвјетковић Маринко 160
 Целакоски Наум 689
 Цепенков Марко 685, 687
 Цермановић-Кузмановић Александри-
 на 605
 Цернић Луција 640, 647
 Zett Robert 541—548, 689
 Цилујко К. К. 564
 Ćiril 457
 Цицерон 18
 Црвенковски Крсте 676, 689
 Црвенкоски Душко 673, 681, 687, 689
 Црепајац Љиљана 588, 605, 607, 612
 Пријевић Илија 18
 Crnković Zlatko 631
 Чајка Хенрика 595, 674
 Чанадановић Мирко 588
 Чипкар Андреј 617, 621

- Sipleу William 718, 721
 Чипов Васил 689
 Човић Бранимир 664
 Čović Mirko 605
 Čović-Vekić Ljeposava 715
 Čop Bojan 612
 Čop Vilim 615
 Čop Matija 710
 Čubelić Tvrtko 595, 664, 672, 689
 Чурчић Лазар 647, 672

 Цукески Александар 588, 682, 684, 689, 690

 Шакић Јања 716
 Шалабалић Радмила 605
 Šali Severin 672
 Шалић Мидхат 672
 Šamšalović Gustav 704, 708
 Шапкарев К. 675
 Шапкарев К. 675
 Šaroši Karolj 663
 Шаулић Аница 672
 Шаулић Јелена 666
 Шаулић Новица 671
 Šafranek Ingrid 588
 Шафарик П. Ј. 709
 Šafarić Franjo 605
 Шахматов А. А. 28, 54
 Шевелев Г. 28
 Ševjanič Franc 712
 Шеноа А. 82
 Šivat Ive 621
 Šidak Jaroslav 647
 Šimenc Stanko 672

 Шимић Милица 663
 Šimundić Mate 605, 631, 661, 721
 Шимуновић Динко 324
 Шимуновић П. 564, 605, 606, 621, 715
 Šipka Milan 606, 617, 621, 631
 Шипош И. 564
 Škarić Ivo 615
 Škelj Ružena 699, 700
 Шкерљ Станко 606, 699, 700
 Škreb Z. 664
 Шкриванић Г. 451, 606
 Шлимперт Т. 564
 Шмаус Алојз 655, 690
 Шмилауер В. 564
 Šmit Jože 693
 Schütz Joseph 213
 Шнајдер Загорка 664
 Šojat Antun 640
 Šojat Olga 647, 661
 Šolar Jakob 690, 692, 693, 694, 708, 713
 Šolčić Julije 655
 Шоп Иван 647
 Шопенхауер 47
 Шопов Димитар 560, 648, 655, 590
 Šortrajanov Georgi 612, 613
 Штавланин-Ђорђевић Љубица 595, 560, 648
 Штибер З. 499
 Штиљановић Стеван 20
 Шубаб Никола 705, 708
 Шулек Б. 402
 Шултхајс Ј. 564
 Schulze Fr. J. 612
 Šupuk Ante 606, 616
 Шурмин Ђ. 160, 168

